

POZÍCIA EURÓPSKEJ ÚNIE V PRIESTORE SVETOVÉHO HOSPODÁRSTVA

Lucia Rýsová, Peter Čajka, Rastislav Kazanský

Lucia Rýsová, Peter Čajka, Rastislav Kazanský

**Pozícia Európskej únie v priestore svetového
hospodárstva**

Súčasný stav a budúce perspektívy

Banská Bystrica

2025

Vysokoškolská učebnica s názvom *Pozícia Európskej únie v priestore svetového hospodárstva. Súčasný stav a budúce perspektívy* je výstupom projektu KEGA č. 008UMB-4/2023 *Pozícia Európskej únie v priestore svetového hospodárstva – súčasný stav a budúce perspektívy*. Kompendium študijných materiálov pre univerzitné študijné programy.

Autori

© doc. PhDr. Lucia Rýsová, PhD. (kapitola 1., 3.)

© prof. PhDr. Peter Čajka, PhD. (kapitola 2., 3.)

© doc. PhDr. Rastislav Kazanský, PhD. (kapitola 1., 3.)

**Názov: Pozícia Európskej únie v priestore svetového hospodárstva.
Súčasný stav a budúce perspektívy**

Recenzenti: doc. PhDr. Andrea Čajková, PhD.
doc. Ing. Dušan Masár, PhD.

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Prvé vydanie.

2025

Za jazykovú úpravu zodpovedajú autori.

ISBN 978-80-557-2306-8

EAN 9788055723068

<https://doi.org/10.24040/2025.9788055723068>

Táto publikácia je šírená pod licenciou Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International Licence CC BY-NC (uviedenie autora – nekomerčné použitie).

Obsah

Obsah.....	4
Zoznam grafov.....	5
Zoznam obrázkov.....	7
Zoznam tabuliek.....	7
Úvod.....	8
1 Svetová ekonomika ako špecifický a dynamicky rozvíjajúci sa globálny hospodársky komplex	9
1.1 Globalizácia a jej definičné ukotvenie.....	10
1.2 Vývojové tendencie determinované procesom globalizácie	15
1.3 Náčrt procesu formovania globalizácie v priestore svetovej ekonomiky.....	21
Zhrnutie.....	31
2 Pozícia Európskej únie v priestore svetovej ekonomiky	35
2.1 Vývoj dynamiky ekonomickej aktivity Európskej únie v rokoch 2005 - 2024.....	35
2.2 Vývojové trendy v oblasti obchodovania s tovarmi	43
2.3 Vývojové trendy v oblasti obchodovania so službami	49
2.4 Priame zahraničné investície	53
2.4 Inovačná výkonnosť Európskej únie	55
Zhrnutie.....	63
3 Stratégie Európskej únie zamerané na posilňovanie hospodárskeho rastu, rozvoja a zvyšovanie konkurencieschopnosti.....	68
3.1 Stratégia Európa 2020	69
3.1.1 Implementácia a miera naplnenia cieľov stratégie Európa 2020.....	76
3.2 Next Generation EÚ a mechanizmus obnovy a odolnosti.....	87
3.2.1 REPower EÚ	104
Zhrnutie.....	106
Záver.....	111

Zoznam grafov

Graf 1 Vývoj HDP vybraných aktérov svetovej ekonomiky v rokoch 2009 - 2024	36
Graf 2 Vývoj HDP Európskej únie v rokoch 2011 – 2024 (v miliónoch eur v súčasných trhových cenách)	38
Graf 3 Porovnanie vývoja HDP Európskej únie a vybraných kľúčových aktérov svetovej ekonomiky (v bežných trhových cenách) v rokoch 2005 - 2024	38
Graf 4 HDP najväčších ekonomík Európskej únie v roku 2024 (v miliardách eur).....	39
Graf 5 Vývoj hrubej reálnej pridanej hodnoty vybraných odvetví v rokoch 2005 - 2024	40
Graf 6 Vývoj hrubej reálnej pridanej hodnoty vybraných odvetví v rokoch 2005 – 2024.....	41
Graf 7 Vývoj medzinárodného obchodu EÚ s tovarmi v rokoch 2014 - 2024.....	43
Graf 8 Podiel členských štátov Európskej únie na obchodovaní s tovarmi so štátmi mimo Európskej únie v roku 2024.....	44
Graf 9 Podiel členských štátov Európskej únie na obchodovaní s tovarmi v rámci Európskej únie v roku 2024.....	45
Graf 10 Podiel Európskej únie a jej členských štátov na obchodovaní s tovarmi v rámci Európskej únie a mimo nej v roku 2024.....	46
Graf 11 Obchod s tovarmi mimo priestoru Európskej únie (v mld. eur).....	47
Graf 12 Podiel obchodovaných tovarov a služieb na celkovom objeme exportu z EÚ a importu do EÚ	48
Graf 13 Hodnoty dosahované hlavnými aktérmi svetovej ekonomiky v oblasti cezhraničného obchodovania s tovarmi v roku 2014 a v roku 2024	49
Graf 14 Porovnanie vývoja obchodovania so službami s nečlenskými štátmi Európskej únie v rozmedzí rokov 2010 – 2023 a vývoja platobnej bilancie.....	50
Graf 15 Rozloženie objemu obchodovania so službami realizovanom v rámci vnútorného priestoru Európskej únie a obchodovania so službami realizovaného s nečlenskými štátmi Európskej únie (vývoz + dovoz) v roku 2023	51
Graf 16 Hlavní obchodní partneri Európskej únie v oblasti vývozu a dovozu služieb a ich podiel na celkovom objeme vývozu a dovozu služieb v roku 2023 (v %).....	52
Graf 17 Prehľad obchodných partnerov z hľadiska dosiahnutých objemov (v mld. eur) tokov priamych zahraničných investícií plynúcich z Európskej únie a do Európskej únie za rok 2022	54
Graf 18 Miera dosahovanej inováčnej výkonnosti Európskej únie a jej členských štátov v roku 2024 v medziročnom porovnaní s rokom 2023	58
Graf 19 Miera plnenia ukazovateľov vyhodnocovaných v rámci SII jednotlivými skupinami inovátorov v roku 2024	59
Graf 20 Porovnanie miery dosahovanej inováčnej výkonnosti Európskej únie vo vzťahu k vybraným aktérom svetovej ekonomiky na báze SII dosiahnutého v roku 2024	60
Graf 21 Predikcia vývoja HDP Európskej únie a eurozóny v 2010 – 2020	75
Graf 22 Vývoj HDP v Európskej únii a eurozóne v rokoch 2020 – 2025 s prognózou do roku 2030 .	76
Graf 23 Miera zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov	77
Graf 24 Miera zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov podľa úrovne dosiahnutého vzdelania v rokoch 2015 – 2024 (v %)	77
Graf 25 Hrubé domáce výdavky na výskum a vývoj Európskej únie	79
Graf 26 Vývoj podielu obyvateľstva Európskej únie a členských štátov Európskej únie vo veku 30 – 34 rokov s ukončením vysokoškolským vzdelaním, prípadne jeho ekvivalentom v roku 2008 a v roku 2018 (v %).....	81
Graf 27 Progres Európskej únie v oblasti redukcie emisií skleníkových plynov a jeho projekcia do roku 2030 a 2050 (mil. ton CO ₂ ekvivalent)	83
Graf 28 Progres Európskej únie (EÚ 27) v oblasti zvyšovania podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkovej potrebe elektrickej energie a jeho projekcia do roku 2030	84

Graf 29 Vývoj spotreby primárnej energie v Európskej únii v rokoch 1990 – 2024 a predpoklad dosiahnutia cieľa stanoveného do roku 2030 (Mtoe)	85
Graf 30 Vývoj konečnej spotreby energie v Európskej únii v rokoch 1990 – 2024 a predpoklad dosiahnutia cieľa stanoveného do roku 2030 (Mtoe)	86
Graf 31 Rozdelenie výdavkov na ciele v oblasti zmeny klímy v priestore Európskej únie	90
Graf 32 Miera dosiahnutia cieľov v oblasti tzv. energeticko-environmentálneho balíčka a projekcia vývoja miery plnenia vymedzených cieľov pre túto oblasť (percentuálny podiel zmeny v porovnaní s rokom 2005).....	90
Graf 33 Rozdelenie výdavkov členských štátov Európskej únie na jednotlivé oblasti v rámci piliera zelenej transformácie.....	91
Graf 34 Vývoj v oblasti redukcie emisií skleníkových plynov (emisie uvádzané v MtCO ₂ e)	92
Graf 35 Vývoj v oblasti spotreby primárnej energie (spotreba energie uvádzaná v Mtoe).....	93
Graf 36 Vývoj v oblasti spotreby konečnej energie (spotreba energie uvádzaná v Mtoe)	93
Graf 37 Podiel obnoviteľných zdrojov energie na celkovej spotrebe energie (v %)	93
Graf 38 Rozdelenie výdavkov členských štátov Európskej únie na podporu oblastí súvisiacich s digitálnou transformáciou podľa oblastí politiky.....	94
Graf 39 Znázornenie prepojenia oblastí digitálnej politiky a bezpečnostnej politiky	95
Graf 40 Budovanie digitálnej infraštruktúry – dosiahnutá úroveň a ciele stanovené do roku 2030 (v %).....	96
Graf 41 Postup v oblasti digitálnej transformácie podnikania a ciele stanovené	96
Graf 42 Formovanie digitálnych zručností a ciele stanovené do roku 2030 (v %)	97
Graf 43 Pokrok v oblasti vytvárania digitálnej verejných službám a e-health a ciele stanovené do roku 2030 (v %).....	98
Graf 44 Odhad rozdelenia finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti Inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast.....	98
Graf 45 Podiel výdavkov členských štátov Európskej únie na výskum a inovácie z celkovej alokácie finančných prostriedkov na obnovu a rozvoj (v%)	100
Graf 46 Odhad rozdelenia finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti Sociálna a územná súdržnosť	101
Graf 47 Odhad rozdelenia finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti Zdravotná a ekonomická, sociálna a inštitucionálna odolnosť.....	102
Graf 48 Odhad rozdelenia finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti Politiky pre ďalšiu generáciu.....	103
Graf 49 Vývoj v oblasti dovozu fosílnych palív z Ruskej federácie do Európskej únie	104

Zoznam obrázkov

Obrázok 1 Hlavné priority a horizontálne oblasti Kompasu konkurencieschopnosti – nového plánu na obnovenie dynamiky Európy a posilnenie jej hospodárskeho rastu	63
Obrázok 2 Fázy európskeho semestra	72

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Ukazovatele merania inováčnej výkonnosti uplatňované v priestre Európskej únie	56
Tabuľka 2 Viacročný finančný rámec na roky 2021 – 2027 a celkové alokácie NextGenerationEU na jednotlivé okruhy (v mld. eur).....	88
Tabuľka 3 Rozdelenie alokovaných finančných prostriedkov na mechanizmus obnovy a odolnosti (v mld. eur)	88
Tabuľka 4 Rozdelenie alokovaných finančných prostriedkov na grantové schémy ostatných programov v rámci mechanizmu obnovy a odolnosti (v mld. eur)	88

Úvod

Dynamika súčasného geopolitického i geoekonomického prostredia je pomerne výrazná a zásadne ovplyvňuje vývoj nielen na globálnej, ale aj nižších hierarchických úrovniach. Práve dynamika súčasného vývoja, viedla členov autorského kolektívu, k motivácii zamerať pozornosť na skúmanie ako ňou determinované faktory ovplyvňujú súčasný ekonomický rast a rozvoj Európskej únie ako celku i jednotlivých členských štátov a tým formujú východiskové podmienky pre budúce možné perspektívy jej rozvoja.

Cieľom predkladanej vysokoškolskej učebnice je cez prizmu vymedzenia hlavných faktorov vonkajšieho a vnútorného prostredia Európskej únie, ktoré výrazne ovplyvňujú dynamiku ekonomického rastu a rozvoja vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie, ako nadnárodného hospodárskeho komplexu a jej jednotlivých členských štátov, zhodnotiť a popísať, ako na tieto vplyvy Európska únia reaguje a do akej miery a prostredníctvom implementácie akých opatrení a nástrojov je schopná sa s kumulovaným vplyvom týchto faktorov vysporiadať a ako a do akej miery tieto faktory determinujú jej súčasnú i budúcu pozíciu v priestore svetového hospodárstva.

Samotný text vysokoškolskej učebnice je obsahovo a tematicky rozdelený do troch hlavných kapitol. Jednotlivé kapitoly učebnice sú vnútorne usporiadané tak, aby študentom poskytli ucelený súhrn poznatkov popisovanej problematiky, pričom v záverečnej časti každej kapitoly autori realizovali zhrnutie kľúčových poznatkov vyplývajúcich z jej predchádzajúceho textu. Za zhrnutím príslušnej kapitoly, nasledujú kontrolné otázky a úlohy a aktivity, ktoré umožňujú študentom lepšie a hlbšie upevnenie študovanej problematiky. Úlohy a aktivity svojím zameraním slúžia predovšetkým na rozširovanie okruhov základných poznatkov študovanej problematiky, sú orientované na spracovanie seminárnych prác, esejí, prezentácií a štúdií na zadané témy, ktoré bezprostredne súvisia s problematikou prezentovanou v rámci príslušnej kapitoly učebnice.

Ambíciou autorov bolo študentom a študentkám poskytnúť ucelenú syntézu a zosumarizovanie vybraných aspektov študovanej problematiky a zároveň im poskytnúť kvalitnú poznatkovú bázu využiteľnú v rámci ich ďalšieho štúdia.

Predkladaná vysokoškolská učebnica predstavuje integrálnu súčasť kompendia študijných materiálov spracovaných pre potreby univerzitných študijných programov. Využitie učebnice vidia autori predovšetkým pre študijné programy zamerané na prípravu odborníkov a špecialistov v oblasti medzinárodných vzťahov, medzinárodných ekonomických vzťahov, politológie, európskej integrácie, najmä európskej ekonomickej integrácie.

Členovia autorského kolektívu vyjadrujú presvedčenie, že predkladaná učebnica prispeje k rozšíreniu a prehĺbeniu znalostí študentov a študentiek o predmetnej problematike a podnieti ich záujem o jej hlbšie skúmanie.

Autorský kolektív

1 Svetová ekonomika ako špecifický a dynamicky rozvíjajúci sa globálny hospodársky komplex

Úvod

Svetová ekonomika v súčasnosti predstavuje dynamicky sa rozvíjajúci a zložitými väzbami a vzťahmi vyznačujúcich sa globálny hospodársky komplex. V súčasnosti prechádza svetová ekonomika pomerne turbulentnou fázou svojho vývoja, ktorá je determinovaná rôznymi skupinami faktorov. Do prvej skupiny faktorov zaraďujeme vývojové tendencie procesu globalizácie. Globalizácia na jednej strane prináša rast previazanosti a vzájomnej závislosti geoeconomických jednotiek na strane druhej tieto procesy zvyšujú mieru neistoty a rizika spojených s prenosom a šírením rôznych porúch a kríz do celého globálneho geoeconomického priestoru. Ďalšia skupina faktorov súvisí s vývojom súčasnej geopolitickej situácie, ktorá zásadne ovplyvňuje globálne geoeconomické vzťahy a tým ovplyvňuje aj ekonomické vzťahy a modely spolupráce na nižších hierarchických úrovniach. Tieto faktory ovplyvňujú formovanie globálnych obchodných a ekonomických reťazcov, dochádza k narušaniu tradičných väzieb a v niektorých prípadoch k nutnosti ich zásadnej rekonfigurácie. Do ďalšej skupiny faktorov ovplyvňujúcich vývoj svetovej ekonomiky v súčasnosti zaraďujeme vývoj finančnej a menovej situácie zaznamenaný u viacerých kľúčových aktérov. Dôsledky globálnej finančnej krízy, pandémie Covid-19, energetickej krízy, novej obchodnej politiky USA, s tým spojený rast neistoty a náročnej predvídateľnosti, či eskalácie napätia vo viacerých regiónoch politickej mapy sveta (Ukrajina, pásma Gazy a pod.), do značnej miery determinujú dynamiku ekonomického rastu a rozvoja aktérov globálneho geoeconomického priestoru. Príkladom zásadného dosahu tejto skupiny faktorov na vnútorný ekonomický priestor a dynamiku ekonomického rastu je Európska únia a jej jednotlivé členské štáty. V tomto ohľade môžeme poukázať, že viacero členských štátov Európskej únie vrátane Slovenskej republiky v posledných rokoch, implementuje zásadné reštrukturalizačné opatrenia a ďalšie skupiny opatrení zamerané na povzbudenie a podporu ekonomického rastu, rozvoja a posilnenie konkurencieschopnosti. Súčasný vývoj svetovej ekonomiky je ovplyvnený aj ďalšími faktormi ako sú demografický vývoj svetovej populácie vyznačujúci sa na jednej strane rýchlym rastom populácie v skupine štátov vyznačujúcich sa nižšou dynamikou ekonomického rastu a rozvoja a na strane druhej starnutím populácie prejavujúcej v prevažnej miere v skupine štátov vyznačujúcich sa vysokou a vyššou dynamikou ekonomického rastu a rozvoja. V nadväznosti na uvedené skupiny faktorov vystupujú do popredia faktory súvisiace s rastom nerovnosti na globálnej úrovni s potenciálom eskalácie napätia medzi skupinou štátov globálneho Severu a globálneho Juhu. Pomerne zásadný vplyv na formovanie súčasných vývojových tendencií svetového hospodárstva má aj technologický pokrok a zvyšujúci sa tlak na produkovanie tovarov a poskytovanie služieb vyznačujúcich sa zastúpením vysokej miery pridanej hodnoty. Tento faktor má na jednej strane zásadný vplyv na rast a posilňovanie konkurencieschopnosti, a na strane druhej výrazne posilňuje masívne investície do vzdelávania, vedy, výskumu a podporu inovačnej výkonnosti. Ďalšími zo skupiny faktorov výrazne determinujúcich dynamiku vývoja svetovej ekonomiky vyznačujúcimi sa pomerne výraznou prepojenosťou takmer na všetky skupiny vyššie spomenutých faktorov sú faktory environmentálne a to najmä klimatické zmeny, environmentálne záťaž, celková degradácia životného prostredia,

vyčerpávanie neobnoviteľných zdrojov energie a mnohé ďalšie, ktorých riešenie si vyžaduje rýchlu reakciu a súčinnosť aktérov medzinárodného spoločenstva.

V rámci tejto kapitoly sa v kontexte vymedzených faktorov ovplyvňujúcich vývoj svetového hospodárstva si bližšie rozoberieme význam jednotlivých skupín faktorov a naznačíme ako a do akej miery v súčasnosti ovplyvňujú vývoj svetového hospodárstva ako celku a najmä jeho jednotlivých aktérov. V nadväznosti na hlavné zameranie nášho výskumu sa budeme koncertovať predovšetkým na popísanie vplyvu týchto faktorov na priestor Európskej únie, ako jedného z významných aktérov svetového hospodárstva.

1.1 Globalizácia a jej definičné ukotvenie

V rámci jednotlivých fáz vývoja smeroval priestor svetovej ekonomiky k dosiahnutiu vyššej kvality a úrovne vzťahov medzi jednotlivými jeho aktérmi, ktorú označujeme pojmom globalizácia. Globalizácia je v súčasnom období pomerne široko diskutovaným pojmom, tak v oblasti odborných i laických diskusií. Napriek tomu, že sa domnievame, že tomuto pojmu presne rozumieme je možné konštatovať, že tento pojem je v súčasnosti v jednotlivých diskusiách vymedzovaný pomerne vágne a všeobecne, pričom v rámci týchto náhľadov nie sú spravidla obsiahnuté kľúčové prvky, ktoré tento proces presnejšie a výstižnejšie objasňujú. Z hľadiska vymedzenia kľúčových prvkov, ktoré by sme mali zohľadňovať v procese definovania pojmu globalizácia, môžeme považovať to, že globalizácia v súčasnosti predstavuje jav ktorý má širokospektrálny a viacdimeznionálny dosah. V nadväznosti na tento predpoklad môžeme poukázať, že globalizácia v kontexte vnímania jej širokospektrálneho dosahu zasahuje všetky zásadné oblasti života súčasných spoločností. V tomto smere môžeme hovoriť o politickom, ekonomickom, sociálnom a kultúrnom rozmere globalizácie. Tento náhľad, akcentujúci základné oporné body, prvky a rozsah o ktoré sa v snahe o presné definičné uchopenie pojmu globalizácia a vystihnutie jeho obsahu, môžeme oprieť, naznačuje, že pri jeho vymedzení musíme uplatniť interdisciplinárny prístup. V kontexte uvažovania, ktorá z ponúkaných disciplín (politológia, ekonómia, sociológia, kulturoológia) by mala, či mohla byť dominujúcou, je možné poukázať, že tento pojem je možné definovať tak na báze uplatnenia poznatkov o prejavoch globalizácie v rámci jednej vedenej disciplíny, avšak pre ucelené pochopenie významu a dosahu globalizácie môžeme využívať a účelne kombinovať náhľady ponúkané viacerými vednými disciplínami. Globalizácia bola primárne vnímaná ako pojem, v rámci ktorého do popredia vystupuje najmä ekonomická oblasť jej pôsobenia a dosahov na globálnu i národnú ekonomiku. V nadväznosti na toto obsahové vymedzenie pojmu globalizácia však musíme mať na mysli, že ekonomické procesy prebiehajúce na národnej, nadnárodnej, regionálnej i globálnej úrovni, sú úzko prepojené aj s ďalšími dimenziami politickou, sociálnou, kultúrnou a pod. Na tomto mieste sa zároveň dostávame k objasneniu ďalšieho kľúčového prvku, ktorého pôsobenie je v procese snahy o definičné uchopenie pojmu globalizácia potrebné vziať do úvahy, a tým je jej viacdimeznionálny dosah. V tejto súvislosti máme na mysli, že globalizácia, nie je javom, ktorý svojím pôsobením ovplyvňuje len tú najvyššiu hierarchickú úroveň, teda globálnu, ale svojimi dosahmi ovplyvňuje procesy odohrávajúce sa aj na nižších hierarchických úrovniach – nadnárodnej, štátnej, regionálnej i lokálnej.

V nadväznosti na naznačené východiská akcentované v oblasti snahy o správne obsahové vymedzenie pojmu globalizácia uvedieme niektoré vybrané definície tohto pojmu. Ako už bolo

v predchádzajúcich častiach textu spomenuté, globalizácia je primárne vnímaná a definovaná najmä cez prizmu ekonomického rozmeru jej prejavov a pôsobenia tak na najvyššej i na nižších hierarchických úrovniach. V nadväznosti na tieto predpoklady je globalizácia označovaná ako proces, ktorý v prostredí globálneho geoeconomického prostredia vedie k jeho postupnému pretváraniu označovanému ako formovanie tzv. world village, alebo tzv. globálnej svetovej dediny. V tomto obraze vyjadrení môžeme identifikovať hneď niekoľko kľúčových faktorov pôsobenia globalizácie v priestore svetovej ekonomiky. Prvým z nich je zosilňovanie procesov vzájomnej previazanosti a prepojenosti aktérov, prostredníctvom rastu počtu medzinárodných dohôd hospodárskeho, obchodného, či integračného charakteru. Tieto procesy sú zároveň spojené s implementáciou opatrení zameraných na uľahčovanie vzájomného obchodu medzi spolupracujúcimi aktérmi (zmiernovanie tarifných a netarifných prekážok vzájomného obchodovania), ako aj nárastom objemu cezhraničných transakcií tovarov a služieb. Využitie moderných informačných a komunikačných technológií umožňuje prekonávanie časových a priestorových prekážok. V priestore svetovej ekonomiky čoraz aktívnejšie pôsobia nadnárodné korporácie, vyznačujúce sa schopnosťou vysokej geografickej flexibility, ktoré za účelom optimálnej lokalizácie jednotlivých podnikateľských a obchodných aktivít, voľne operujú po globálnom geoeconomickom priestore. Synergické pôsobenie týchto faktorov utvára z globálneho priestoru, priestor vyznačujúci sa vzťahmi a väzbami pripomínajúcimi väzby existujúce v priestorových celkoch menšieho geografického rozsahu (dedina). Profesorka Moss Kanterová v súvislosti s uvažovaním o zmenách determinovaných procesom globalizácie v globálnom geoeconomickom priestore konštatuje, že globálna ekonomika predstavuje nákupnú ulicu, teda priestor na ktorom sú zhromaždené všetky prostriedky podporujúce ekonomické aktivity a kde podnikateľské subjekty a korporácie nájdu všetko čo pre svoje aktivity potrebujú. Na základe uvedených charakteristických črt globalizácie, môžeme poukázať na dve základné tendencie, ktoré tento proces svojim pôsobením v globálnom priestore generuje. Prvou z nich je rast vzájomnej previazanosti jednotlivých geoeconomických jednotiek (v dôsledku zahraničnoobchodnej aktivity (politiky) jednotlivých aktérov, nárast počtu medzinárodných obchodných dohôd, liberalizácia vzájomných vzťahov, rast objemu medzinárodných obchodných transakcií). Druhú zo spomenutých tendencií zaznamenávame v oblasti rastu vzájomnej závislosti (interdependencie) geoeconomických jednotiek (rast objemu medzinárodne obchodovaných tovarov a služieb, najmä v dôsledku rozvoja dodávateľsko-odberateľských vzťahov, rast migrácie pracovnej sily, rast cezhraničných kapitálových obchodov, nárast cezhraničných transakcií a toku investícií a pod.).

Globalizácia je vnímaná ako dlhodobý vývojový proces vo svetovej ekonomike. Z hľadiska jej vplyvu na vývoj a formovanie vzťahov v rámci systému svetového hospodárstva je odborníkmi na danú oblasť vnímaná, ako ďalší stupeň medzinárodnej ekonomickej integrácie, v rámci ktorého sa zo svetového hospodárstva utvára jeden zložito previazaný celok. Podľa Petra Dickena predstavuje globalizácia pokročilejšiu a komplexnejšiu formu internacionalizácie, ktorá zahrňuje i funkcionálnu integráciu medzinárodne rozptýlených aktivít (Dicken, 2015). Peter Dicken taktiež akcentuje, že v dôsledku globalizácie, nárastu vzájomnej previazanosti a taktiež vzájomnej závislosti jednotlivých geoeconomických celkov, došlo k sformovaniu podmienok umožňujúcich postupnú transformáciu svetového hospodárstva z modelu hierarchicky usporiadaného systému na model vzájomne previazaného celku, v rámci ktorého jednotlivé vplyvy a dopady procesov prebiehajúcich na globálnej úrovni, svojim

pôsobením mnohostranne ovplyvňujú aj procesy prebiehajúce na nižších hierarchických úrovniach. Transformácia sa neprejavuje len v náraste vzájomnej závislosti jednotlivých ekonomických subjektov, ale prejavuje sa taktiež v oblasti kvalitatívnych a štruktúrnych zmien rôznych typov väzieb medzi jednotlivými prvkami svetového hospodárstva, ako aj v oblasti kreovania charakterovo a typologicky nových foriem väzieb (Jeníček, 2002).

Profesor Klaus Schwab akcentuje, že vývoj svetového hospodárstva postupne dospel do fázy, kedy sa svetová ekonomika musí globalizovať. V tomto kontexte vymedzuje základné, charakteristické črty, ktorými sa globálna ekonomika môže vyznačovať (Jeníček, 2002)

- Globálna ekonomika bude vystavaná na silných regionálnych spoločenstvách. Bude dochádzať k výraznejšiemu vymedzovaniu lokálnych spoločenských, kultúrnych, sociálnych a ekonomických špecifik a osobitností. V nadväznosti na tento predpoklad môžeme konštatovať, že vývojové trendy globálnej ekonomiky súčasného obdobia, tento predpoklad plne potvrdzujú. V rámci politickej mapy sveta a jej jednotlivých makroregionálnych celkoch zaznamenávame procesy formovania a ďalšieho rozvoja regionálnych ekonomických integrácií, pričom participujúci aktéri sa prostredníctvom tejto vyššej formy ekonomickej spolupráce usilujú, na jednej strane spoločným postupom odolávať vonkajším tlakom a vplyvom globalizácie prichádzajúcim z externého prostredia a na strane druhej táto forma spolupráce umožňuje vyzdvihnutie spoločenských, kultúrnych, sociálnych a ekonomických špecifik týchto integračných zoskupení, čo im umožňuje efektívne zapojenie do globálnych obchodných vzťahov a väzieb pri účelnom využití ich vnútorného potenciálu. Pod vplyvom tohto predpokladu dochádza vo svetovej ekonomike k prepojeniu dvoch, zdanlivo protichodných procesov, na jednej strane utváranie silnejších väzieb medzi aktérmi vyjadrené vo forme utvorenia regionálnych ekonomických integrácií, čo z globálneho uhla pohľadu vedie k regionálizácii globálneho geoeconomického priestoru na menšie celky a na strane druhej z regionálneho uhla pohľadu tieto procesy zároveň simultánne vedú k čoraz výraznejšiemu zapájaniu, a integrovaniu týchto celkov do globálnych ekonomických procesov a tým do globalizovanej svetovej ekonomiky.
- Dôjde k vytvoreniu globálneho trhu vyznačujúceho sa pôsobením procesov označovaných ako megakonkurencia. Megakonkurencia bude svojím pôsobením zasahovať až na úroveň jednotlivých národných trhov a taktiež aj lokálnych hospodárskych väzieb a obchodných reťazcov. V rámci globálnej ekonomiky sme v súčasnosti svedkami procesov, ktoré v trhovom prostredí môžeme označiť ako megakonkurencia. Jej pôsobenie môžeme zaznamenať vo viacerých rovinách a oblastiach. Nárast medzinárodných obchodných zmlúv, viedol k tomu, že producenti hľadajú pre svoje produkty, či poskytované služby nové trhy a nové odbyiská. Aktivity štátov sa v tejto oblasti prelínajú s aktivitami nadnárodných korporácií, ktoré v tejto oblasti majú lepšie manévrovacie možnosti. Z hľadiska súčasnej dynamiky vývoja svetového hospodárstva a jeho vybraných aktérov, môžeme konštatovať, že najvýraznejší záujem tak o investovanie, ako aj vývoz produktov, či poskytovanie služieb je orientovaná smerom na ázijské, juhoamerické, ale aj africké trhy. Megakonkurencia tak výrazne zostruje konkurenčný boj aktérov usilujúcich sa prenikať na zahraničné trhy. Zostrujúci sa konkurenčný boj predpokladá dobrú pripravenosť

aktérov a schopnosť ich flexibilnej adaptácie s ohľadom na meniace sa podmienky. Prienik na zahraničné trhy si vyžaduje dobré poznanie trhového prostredia budúcich ekonomických partnerov, ako aj poznanie preferencií jednotlivých skupín zákazníkov s ohľadom na kvalitu produktov, prípadne rozsah poskytovaných služieb. Megakonkurencia sa sebou zároveň prináša aj čoraz výraznejší tlak na rýchle inovovanie produktov a skracovanie tzv. inovačných cyklov. Tento vývojový trend je najvýraznejšie badateľný na technických zariadeniach pracujúcich na využití moderných informačných a komunikačných technológií (mobilné telefóny, softwarové vybavenie a pod.). V tejto oblasti za posledné obdobie dochádza k najvýraznejšej dynamike v oblasti inovovania a umiestňovania inovovaných produktov na trhy.

- Produkcia jednotlivých druhov tovarov a služieb sa bude sústreďovať do určitých vymedzených oblastí, disponujúcich výraznými komparatívnymi výhodami pre ich produkciu. Tento trend postupne vedie k nárastu regionálnej špecializácie, ktorá zároveň umožňuje v oblasti produkcie tovarov a poskytovania služieb dosiahnutie čo najvyššej kvality za čo najnižšiu cenu. Vytvorenie špecializovaných priestorových celkov disponujúcich príslušným zdrojovým vybavením a taktiež kvalifikovanou pracovnou silou v určitom vymedzenom ekonomickom sektore, bude zároveň viesť k rozšíreniu možností rýchlejšej a flexibilnejšej adaptácie na meniace sa podmienky, ako aj na zmeny požiadaviek na trhu práce, pretože v rámci daného prostredia je už vytvorená základná technologická, znalostná a kvalifikačná báza, kde zmenené podmienky vedú k rozšíreniu a doplneniu tejto bázy o novú nadstavbu odvíjajúcu sa od potreby adaptácie a prispôbenia dovedajších produkčných postupov, ako aj ďalších nadväzujúcich procesov, a taktiež procesov poskytovania služieb týmto zmeneným podmienkam.
- Globalizácia je taktiež spojená s procesom formovania tzv. molekulárnej ekonomiky, kde pracovná sila v rámci jednotlivých priestorových celkov je prostredníctvom využívania nových technológií schopná generovať čoraz väčšie konkurenčné hodnoty. Jednotlivé molekuly ekonomiky však nie je možné vnímať ako uzavreté systémy, sústreďujúce sa na svoje vnútorné štruktúry, ale tieto musia fungovať na báze otvorených, dynamicky sa vyvíjajúcich sa systémov, ktoré sú v procese svojho fungovania ovplyvňované vonkajším prostredím, či už bezprostredným, ale taktiež aj širším prostredím a na tieto zmeny sú schopné adekvátne reagovať a v tomto smere transformovať a prispôbovať svoje vnútorné štruktúry. Jednotlivé molekuly sa zároveň vzájomne prepájajú a vytvárajú tak siete vzájomnej kooperácie.;
- Globálna ekonomika je ekonomikou virtuálnou, kde v dôsledku využívania moderných informačných a komunikačných technológií dochádza k prekonávaniu obmedzení priestoru a času. V súvislosti s využívaním informačných a komunikačných technológií sa poukazuje, že globálna ekonomika je vystavaná na flexibilných sieťach decentralizovaných podnikov pôsobiacich v rôznych oblastiach sveta.

Dosahy globalizácie však výrazne presahujú rovinu ekonomických javov, procesov a vývojových tendencií, ktoré pod vplyvom je pôsobenia v súčasnosti zaznamenávame. Globalizácia a jej dosahy ovplyvňujú aj oblasť politického riadenia a rozhodovania. Po nástupe a plnom prejavení sa dosahov globalizácie, jednotlivé národné štáty a ich vnútorné riadiace štruktúry musia tieto vo svojom rozhodovacom procese zohľadňovať a reflektovať. V tejto

oblasti ide o viaceré roviny v ktorých môžeme vplyv globalizácie identifikovať. Ide napríklad o oblasť masívneho rozvoja medzinárodnej ekonomickej a hospodárskej spolupráce, pričom štát a jeho štruktúry zohrávajú pri vyjednávaní, ako aj pri samotnej implementácii tejto spolupráce zásadnú úlohu. V tejto súvislosti môžeme poukázať na rozvoj medzinárodnej ekonomickej integrácie, ktorá ešte posilnila rozvoj medzinárodnej hospodárskej a obchodnej spolupráce a posunula ho do novej dimenzie. S postupom integračného procesu do vyšších fáz je spojená aj potreba čoraz koordinovanejšieho postupu participujúcich aktérov v jednotlivých oblastiach spolupráce (colná politika, menová politika, obchodná politika, hospodárska politika a pod.), čo vedie k potrebe kreovania inštitúcií na úrovni nadnárodného centra a postupné odovzdávanie časti suverenity v dohodnutých oblastiach spoločného záujmu z národného štátu na nadnárodné centrum a jeho inštitúcie.

V rámci globálnej ekonomiky aktívne a s vysokou mierou flexibility operujú nadnárodné korporácie, ktoré svoje aktivity orientujú na vyhľadávanie vhodných priestorových celkov v rámci ktorých umiestňujú svoje investície. Lokalizačné rozhodovanie nadnárodných korporácií ovplyvňuje viacero špecifických faktorov, ktoré spadajú do roviny ekonomickej, sociálnej i politickej (transparentnosť ekonomického prostredia, veľkosť trhu, legislatívny rámec, daňová a odvodová povinnosť, pracovno-právne aspekty, kvalita a úroveň pracovnej sily, dopravná dostupnosť, existencia hard a najmä soft infraštruktúry, sociálna infraštruktúra a mnohé ďalšie). Častokrát samotné štáty a ich predstavitelia v snahe pritiahnúť zahraničné investície realizujú rôzne podporné opatrenia v legislatívnej, ekonomickej i sociálnej oblasti, za účelom podporiť rozhodovanie zahraničných investorov pre umiestnenie ich investície v konkrétnej lokalite, či území.

Globalizácia svojím pôsobením však ovplyvňuje nielen politickú, ekonomickú, sociálnoekonomickú oblasť, ale aj oblasť kultúrnu. V nadväznosti na proces globalizácie sa pomerne často akcentuje postupné šírenie nového typu unifikovanej, konzumnej kultúry v prameňoch odbornej literatúry označovanej ako macdonaldizácia spoločnosti, či westernizácia spoločnosti. Štáty sa tomuto unifikujúcemu trendu usilujú odolávať, najmä prostredníctvom výraznejšieho akcentu na prezentovanie regionálnych a národných kultúrnych špecifik, vychádzajúcich z historických tradícií, zvyklostí a hodnôt.

S rozšírením definovaním pojmu globalizácia, ktorý presahuje rámec nahliadania na tento pojem z pozície ekonómie sa stretávame napr. u profesora Oskara Krejčího, ktorý v oblasti nahliadania na pojem globalizácia poukazuje, že globalizácia predstavuje proces celosvetového informačného, technologického a ekonomického prepájania. V širšom poňatí zahrňuje taktiež transformáciu politického systému a formovanie celosvetovej masovej kultúry, ale aj globálne problémy, ktorým ľudstvo v súčasnosti čelí a predstavujú zásadné výzvy, tak pre súčasnú, ako aj budúce generácie (Krejčí, 2010). Túto definíciu rozširuje a vhodne dopĺňa definícia pojmu globalizácia profesora Vladimíra Jeníčka, ktorý akcentuje, že globalizácia vo svojej podstate predstavuje proces pôsobením ktorého dochádza ku komplexnej transformácii trhových vzťahov (ale aj spoločenských dejov) v celosvetovom merítku, pričom prejavy tejto transformácie môžeme identifikovať v množstve zmien v ekonomickej i v mimoekonomickej sfére (Jeníček, 2002).

Diskusiu o možnom definičnom ukotvení pojmu globalizácia môžeme uzatvoriť náhľadom prezentovaným profesorom Drahošom Šíblom a docentkou Beátou Šakovou „globalizácia hospodárskeho života, stimulovaná rozvojom globálnych telekomunikačných a dopravných

sietí, možnosťami rýchlo cestovať na veľké vzdialenosti, pozerat' cudzie televízne programy, poznávaním a využívaním cudzích skúseností a zvykov prispela k tomu, že rozličné krajiny sveta sa zblížujú nielen v ekonomickej oblasti, ale aj v iných sférach. Vytvára sa nový univerzálny štýl zasahujúci módu, hudbu, ľudské správanie“. (Šbíl, Šaková, 2000)

1.2 Vývojové tendencie determinované procesom globalizácie

V nadväznosti na obsah predchádzajúcich podkapitol sa v tejto časti zameriame na vymedzenie základných vývojových tendencií determinovaných procesom globalizácie, ktorých vplyv a pôsobenie môžeme identifikovať v súčasnej globálnej ekonomike (Šikula, 2017).

- Zvýšenie komplexnosti, heterogénosti, spontánnosti, ako aj neistoty vývoja. Uvedená vývojová tendencia akcentuje na jednej strane výrazné prepájanie aktérov a tým nárast ich vzájomnej závislosti, na strane druhej je však nutné poukázať, že globalizácia nepôsobí na všetkých aktérov svetového hospodárstva rovnakou mierou. Asymetria pôsobenia globalizácie je determinovaná najmä rozdielmi v potenciálne, schopnostiach a možnostiach aktérov svetového hospodárstva prispôbovať sa a flexibilne reagovať na zmeny a vplyvy prichádzajúce z externého prostredia. V globálnej ekonomike sú preto zastúpení aktéri, ktorí sú zaradovaní do skupiny tzv. nositeľov globalizácie, teda aktéri vyznačujúci sa vysokou dynamikou ekonomického rastu, kapitálovo náročnou produkciou, diverzifikovanou a dotvorenou hospodárskou štruktúrou, vysokým inovačným potenciálom, funkčným národným a regionálnym inovačným systémom, dobre rozvinutými a stabilnými hospodárskymi a obchodnými väzbami s externým regionálnym i globálnym prostredím. Títo aktéri sa spravidla dobre prispôbujú zmenám, ktoré proces globalizácie generuje. Na druhej strane, sú však integrálnou súčasťou globálnej ekonomiky aj aktéri, ktorí sa omnoho ťažšie a náročnejšie prispôbujú zmenám a vývojovým tendenciám generovaným procesom globalizácie. V tejto súvislosti sa v prameňoch odbornej literatúry akcentuje, že súčasná globálna ekonomika, napriek unifikujúcimi trendom, sa vyvíja v relácii centrum – periféria. V tomto kontexte sa pomerne často zdôrazňuje, že medzi skupinou štátov označovaných ako globálny Sever a globálny Juh dochádza k výraznému prehlbovaniu rozdielov, čo môže vyústiť k ešte výraznejšiemu rastu neistoty vývoja a k rastu a eskalovaniu antagonizmov takého charakteru, ktoré by mohli výrazne narušiť súčasné globálne ekonomické usporiadanie. V nadväznosti na prezentovaný pohľad akcentujúci utváranie určitej dichotómie v priestore svetovej ekonomiky, môžeme poukázať, že v posledných desaťročiach 20. storočia a najmä na začiatku 21. storočia môžeme v skupine štátov globálneho Juhu zaznamenať pozitívne vývojové smerovanie. Viaceré regionálne mocnosti zaradované do skupiny štátov globálneho Juhu postupne nadobúdajú na ekonomickej sile a vyznačujúcej sa dynamikou ekonomického rastu porovnateľnou a v niektorých prípadoch prevyšujúcou dynamiku ekonomického rastu štátov globálneho Severu (Čína). Rast vzájomnej závislosti aktérov v rámci svetovej ekonomiky má nielen pozitívne dosahy, ale prináša so sebou aj vysokú mieru rizika a neistoty vývoja. V tejto súvislosti máme na mysli, napríklad situácie, kedy drobné otrasy a negatívne vývojové tendencie v jednej časti priestoru svetovej ekonomiky mali

zásadné negatívne dosahy na celú globalizovanú svetovú ekonomiku a jej aktérov. Typickým príkladom neistoty vývoja a s ňou spojeného rizika je finančná kríza, ktorá z pôvodne geograficky vymedzeného problému hypotekárnej krízy v USA, prerástla do hrozivých globálnych rozmerov a jej dosahy negatívne ovplyvnili všetkých kľúčových aktérov svetovej ekonomiky, Európsku úniu nevynímajúc.

- Nárast a zostovanie konkurenčného boja, predstavuje ďalšiu vývojovú tendenciu determinovanú procesom globalizácie. Ako už bolo v predchádzajúcej podkapitole naznačené globalizovaná svetová ekonomika je ovplyvnená pôsobením megakonkurencie. Konkurencieschopnosť v súčasnosti predstavuje jednu zo základných, sledovaných a vyhodnocovaných charakteristík, ktoré prezentujú schopnosť podnikov a firiem, ale aj štátov umiestňovať svoje produkty a poskytované služby na zahraničných trhoch a to nielen na regionálnej, ale najmä na globálnej úrovni. Pod vplyvom tejto vývojovej tendencie si národné štáty, i podniky a firmy do hospodárskych, či firemných stratégií integrujú ciele orientované na udržanie a posilnenie svojej konkurencieschopnosti v porovnaní s ostatnými aktérmi operujúcimi v priestore svetovej ekonomiky. Jedným z kľúčových faktorov ovplyvňujúcich mieru dosahovanej konkurencieschopnosti sú inovácie. Inovácie vo svojej podstate predstavujú prenos nových znalostí a nich báze implementovaných vylepšení produktov, produkčných procesov, či postupov v oblasti poskytovaných služieb do komercializovanej podoby. Jadrom procesu inovovania sú nové znalosti a schopnosť ich využitia v jednotlivých oblastiach tak na horizontálnej, i vertikálnej úrovni produkčných procesov. Nositeľom týchto, v súčasnosti zásadných vstupných faktorov produkčných procesov, je kvalifikovaná pracovná sila a jej schopnosť efektívne využívať intelekt a kreatívny potenciál, v oblasti implementovania nových znalostí do rôznych typov vylepšení. Podstatnými pre proces inovovania sú tak explicitné znalosti, teda tie, ktoré so objasnené a vysvetlené v odborných textoch, či štúdiách a pod., ako aj tzv. tacitné teda tzv. nevyslovené znalosti, ktoré pracovná sila nadobúda prostredníctvom každodenného výkonu určitých typov úkonov v rámci svojich pracovných pozícií (ide teda spravidla o tzv. rutinné úkony, či rutinizovanú prax). Vzájomné prepojenie jednotlivých aktérov vykonávajúcich tieto úkony umožňuje kreovanie základné znalostnej bázy kľúčových informácií, ktoré obsahlo vypovedajú o rozsahu, nadväznosti, prepojenosti a dosahu jednotlivých pracovných úkonov. Každodenným vykonávaním týchto úkonov dochádza ku kreovaniu zásadných znalostí o ich povahe, charaktere, rozsahu a náročnosti. Zároveň však v týchto procesoch často tkvejú zárodoky pre využitie dokonalej znalosti postupnosti pracovných úkonov na ich vylepšenie, vzájomné prepojenie, prípadne realizáciu zmien v poradí ich vykonávania. Výsledkom týchto procesov sú malé, prírastkové alebo tzv. inkrementálne inovácie. Napriek ich zdanlivej jednoduchosti, či zanedbateľnosti, tieto prinášajú mnohé vylepšenia, ktoré vedú k šetreniu času, zdrojov, energie i ľudského potenciálu. Zásadný vplyv na rast konkurencieschopnosti majú inovácie, ktoré vedú k zmene tzv. technicko-ekonomickej paradigmy, teda ktoré zásadne menia doterajšie postupy a vedú k výraznejším vylepšeniam technologických procesov, produktov, modelov poskytovania služieb, a tým dochádza k dosiahnutiu konkurenčnej výhody založenej na novosti produktu, či

novosti v oblasti modelu poskytovanej služby, čo prináša pomerne rýchly výsledok v podobe zvýšenia dopytu po tomto type produktu a tým aj zvýšenia príjmov a zisku.

- Nárast intenzity snáh o prenikanie na trhy v rozvojových krajinách. Globalizovaná svetová ekonomika sa vyznačuje generovaním širokého spektra vzťahov a väzieb jednotlivých aktérov. Jednou z charakteristických črt je snaha aktérov o prenikanie na trhy v priestore rozvojových a rozvíjajúcich sa ekonomík, ktoré predstavujú pomerne široký priestor odbytkov pre produkovvané tovary.
- Výrazné zmeny vo vývoji trhov, tak z hľadiska kvalitatívneho, ako aj kvantitatívneho. Ako už bolo v predchádzajúcich podkapitolách spomenuté, globalizácia so sebou prináša zásadné zmeny vo vývoji trhov tak z hľadiska kvantitatívneho, ako aj kvalitatívneho. Kvantitatívne hľadisko akcentuje utváranie globálneho trhu vyznačujúceho sa megakonkurenciou a silnou prepojenosťou aktérov v rámci globálnych obchodných reťazcov. Z kvalitatívneho hľadiska zaznamenávame v globálnej ekonomike utváranie špecifických typov prepojení a väzieb medzi jednotlivými aktérmi a to tak na horizontálnej i vertikálnej úrovni. Na horizontálnej úrovni zaznamenávame čoraz výraznejší počet aktérov operujúcich na globálnom trhu, pričom ich primárne úsilie je orientované na získanie čo najväčšieho počtu trhu a dominanciu v tejto oblasti. V tejto súvislosti, teda hovoríme, že na horizontálnej úrovni medzi aktérmi panujú vzťahy silnej konkurencie a tvrdého konkurenčného boja. Na vertikálnej úrovni sa však stretávame aj s celkom opačnou stratégiou, smerujúcou od tvrdého konkurenčného boja ku kooperácii. Nadnárodné korporácie na nižších hierarchických úrovniach využívajú pre svoju činnosť a podnikateľské aktivity produkty a služby konkurenčných korporácií, či subdodávateľskú činnosť. Na horizontálnej úrovni teda medzi týmito podnikateľskými subjektami zaznamenávame silné tendencie tvrdej konkurencie a na vertikálnej zaznamenávame tendencie smerujúce ku kooperácii. Tento jav je v prameňoch odbornej literatúry, označovaný ako kooperácia – teda spojenie dvoch zdanlivo protikladných pojmov a tendencií: konkurencia a kooperácia.
- Neustály rast požiadaviek odberateľov – zákazníkov na vyrábané produkty a poskytované služby. Stratégie orientované na dosahovanie konkurencieschopnosti ovplyvňujú procesy uskutočňované v celej hierarchii výrobnej vertikály. Zvyšovanie miery pridanej hodnoty produktov a poskytovaných služieb, vytvára tlak na subdodávateľov a ďalšie skupiny spolupracujúcich firiem, aby sa tomuto trendu flexibilne prispôbovali. Uvedená tendencia sa prejavuje nielen v oblasti produkčných procesov, ale čoraz výraznejšie ovplyvňuje aj preferencie jednotlivých skupín spotrebiteľov na kvalitu prevedenia a vlastnosti nových produktov. Podobne aj v oblasti poskytovania služieb dochádza k snahám o prispôbovanie modelov ich poskytovania potrebám a požiadavkám klientov – odberateľov. Čoraz viac sa tieto komerčné aktivity, presúvajú do virtuálneho priestoru, ktorý prekonáva časové obmedzenia. Zákazníci si teda v pre nich vhodnom čase môžu prezerat ponuku produktov, či poskytovaných služieb, porovnávat náklady na ich obstaranie a realizovat ich nákup, či obstaranie aj mimo štandardných časov kamenných obchodných prevádzok, či klientskych centier.

- Zrýchľujúce sa tempo zmien v oblasti vedy a techniky. V tejto oblasti zaznamenávame za posledné desaťročia pomerne výrazný posun, ktorý je evidentný najmä v oblasti informačných a komunikačných technológií (hardwarové vybavenie, ale najmä softwarové riešenia, umelá inteligencia), v oblasti vojenskej a nevojenskej bezpečnosti (nové zbraňové systémy, navigačné systémy, bezpilotné drony), v oblasti medicíny (nové typy liečiv, zobrazovacia technika, liečebné postupy, telemedicína a pod.).
- Hodnoty a akceptovanie nových technológií zo strany verejnosti. V nadväznosti na dynamický vývoj v oblasti vedy a techniky, sú však pomerne často niektoré vylepšenia vnímané zo strany určitých skupín obyvateľstva s istou mierou obáv a vyvolávajú v spoločnosti rôzne, často kontroverzné názory. Ako jeden z mnohých príkladov, ktorý vyvolal viaceré protichodné názory, uvedieme príklad z nedávanej minulosti a tým sú vakcíny proti ochoreniu Covid-19, či názory na samotnú pandémiu ochorenia Covid-19. V mnohých krajinách, tak aj v rámci Slovenskej republiky, prebieha pomerne silná názorová konfrontácia medzi zástancami očkovania a jeho odporcami, ktorá ovplyvňuje veľké skupiny obyvateľstva, ktoré pod vplyvom tejto diskusie stráca dôveru vo vedecké výsledky a medicínsky pokrok v tejto oblasti.
- Informácie – nový obnoviteľný zdroj rastu. Informácie predstavujú jeden zo základných stavebných prvkov inovácií. Základom novej znalosti je celé spektrum informácií, ktoré jednotlivec v priebehu svojho života získava a následne ich prostredníctvom kognitívnej aktivity integruje do svojej existujúcej znalostnej bázy a tým dochádza k procesu učenia a na jeho báze k zdokonaleniu vykonávaných úkonov, alebo zásadnej rekonfigurácii postupnosti týchto úkonov, pričom výsledkom tejto aktivity je inovácia. Nárast významu inovácií ako zásadného zdroja procesu inovovania, viedol odborníkov v oblasti ekonomických teórií k tvrdeniu, že v budúcnosti by sa klasické ekonomické teórie prezentujúce základnú tirádu výrobných faktorov (pôda, práca a kapitál), mali doplniť a vymedzenie tzv. štvrtého výrobného faktora – informácie.
- Disproporcija medzi obmedzenou kapacitou ľudskej pamäte a nárastom objemu informácií. V ére masového využívania moderných informačných a komunikačných technológií sme recipientmi, veľkého množstva informácií, s ktorými sa každodenne stretávame a sme konfrontovaní. Ľudská pamäť má však len obmedzenú kapacitu prijímať, a taktiež aj diferencovanú schopnosť spracovať veľké objemy informácií. V týchto zložitých procesoch získavania, vyhodnocovania relevancie a kritického hodnotenia nových informácií sú nám nápomocné špecifické technické prostriedky, ktoré nám umožňujú tieto informácie uchovávať a opätovne sa k nim vracieť. Masívny tok informácií, ktorý k nám prichádza každodenne, je však možné redukovať a to prostredníctvom rozvinutia schopnosti správne selektovať informácie a uchovávať si len dôležité a podstatné obsahy. V súčasnosti, je v rámci reforiem vzdelávacieho systému a to nielen v podmienkach Slovenskej republiky, ale aj ostatných európskych štátov venovaná značná pozornosť tomu, vzdelávací systém efektívne rozvíjal kompetencie žiakov a študentov správne a efektívne vyhodnocovať obsah veľkého počtu informácií a tento následne správne interpretovať a zdieľať s ostatnými.

- Vedomosti a kapitál – najdôležitejšie zdroje rastu. Ako už bolo v predchádzajúcich častiach textu spomenuté, vedomosti predstavujú špecifický zdroj rastu, ktorý bol výsledkom kognitívnych procesov a do objavenia sa umelej inteligencie (mechanizmov strojového učenia) bol vlastný človeku, ako rozumovej bytosti. Rozvinuté mechanizmy strojového učenia nám v tejto oblasti poskytujú rýchle spracovanie veľkého objemu informácií a ich interpretáciu, avšak aj v tejto oblasti je ešte stále potrebné tieto výsledky spracovať a vyhodnotiť človekom a jeho intelektom. Dynamika vývoja v tejto oblasti je však výrazná a preto do budúcnosti nie je vylúčené, že niektoré pracovné pozície budú vykonávané umelou inteligenciou. Toto prináša mnohé výzvy, ale aj viaceré otázky, či možné riziká využívania umelej inteligencie, bez kontroly človekom. Využívanie moderných informačných a komunikačných technológií umožňuje rýchle prenosi veľkého objemu dát a informácií a ich disponibilitu pre široké spektrum recipientov. Možnosti šírenia a zdieľania dát, informácií, údajov prostredníctvom informačných, či sociálnych sietí uľahčujú prístup recipientov k nim. V tejto oblasti však pomerne zásadnou zostáva otázka ako je s týmito informáciami nakladané, na aké účely sú využívané a v akej miere z hľadiska zachovania optimálnej proporcionality medzi potrebou zberu dát a nutnosti ich vyhodnocovania a rešpektovaním práva na ochranu a špecifické nakladanie s citlivými informáciami. Čoraz výraznejšie využívanie moderných informačných komunikačných technológií a zdieľania veľkého objemu informácií prostredníctvom je spojené aj s rizikom možného zneužitia týchto informácií, či šírenia dezinformácií, hoaxov a pod. Veľké korporácie a firmy operujúce na globálnych trhoch majú vo svojich hospodárskych plánoch integrované prepočty objemu zisku s vymedzenou časťou určenou na investovanie do nových inovatívnych postupov. Nové, inovatívne myšlienky sa pomerne náročnými spôsobmi presadzujú do hospodárskej praxe, najmä ak nositelia týchto myšlienok nedisponujú potrebným vstupným kapitálom. Investori považujú investovanie do úplne nových oblastí, za investície s vysokou rizikovosťou návratnosti, preto pomerne často investície do tohto typu aktivít zvažujú a častokrát ich finančne nepodporia. V rámci Európskej únie je v tejto oblasti dlhodobo zaznamenaný trend, ktorý akcentuje, vysokú disproporciu v oblasti investovania do vedy, výskumu a vývoja teda hlavných oblastí generovania inovácií, medzi štátnym a súkromným sektorom. Veľké objemy finančných prostriedkov sú do tejto oblasti investované z verejných zdrojov, pričom zo súkromných zdrojov sú tieto investície výrazne poddimenzované.
- Klimatické zmeny a nárast významu udržateľného rozvoja. Čoraz výraznejšie pretváranie a prispôsobovanie životného prostredia potrebám človeka a jeho ekonomickej činnosti viedlo k jeho zásadnej degradácii, pričom mnohé z týchto devastačných vplyvov, v súčasnosti, už nie je možné úplne zvrátiť. Koncept udržateľného rozvoja, v našich podmienkach označovaný aj ako koncept trvalo udržateľného rozvoja nie je konceptom novým, avšak v súčasnosti, s ohľadom na stav a kvalitu životného prostredia je konceptom stále výraznejšie akcentovaným tak v národných stratégiách, ako aj v strategických dokumentoch prijímaných na nadnárodnej a globálnej úrovni. Výrazná degradácia a zhoršovanie kvality životného prostredia súvisí najmä s disproporciou medzi ekonomickým produkčným procesom na

jednej strane a životným prostredím na strane druhej. Pomerne dlhé časové obdobie bola hlavná pozornosť orientovaná najmä na využívanie životného prostredia v prospech hospodárskej činnosti, čo viedlo k tomu, že životné prostredie bolo využívané ako vstupný kapitál, avšak zisk nadobudnutý z hospodárskej činnosti, bol vo veľmi malej miere alebo vôbec využívaný na obnovu životného prostredia a revitalizačné aktivity. Problémy vyplývajúce z výrazného zhoršovania stavu životného prostredia sú dnes pomerne páľčivé, pričom jedným z nich, ktorého výrazný vplyv už môžeme pociťovať je zmena klímy. Koncept udržateľného rastu sa usiluje o hľadanie optimálnej rovnováhy medzi ekonomickým rastom na jednej strane a zachovávaním a skvalitňovaním životného prostredia na strane druhej. Základnou myšlienkou trvalej udržateľnosti je nastaviť rastové a rozvojové procesy tak, aby sme touto činnosťou v súčasnosti nenarúšali možnosť naplňať rastové a rozvojové potreby nasledujúcich generácií. Európska únia si v tejto oblasti kladie na nasledujúce desaťročia pomerne ambiciózne ciele (napr. zákaz výroby a dovozu spaľovacích motorov, znižovanie energetickej náročnosti budov, podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie, ETS1, ETS2).

- Socio-demografické aspekty, aspekty súvisiace s tendenciami populačného vývoja ľudstva. Tendencie vývoja globálnej populácie nám naznačujú, že v tejto oblasti môžeme na globálnej úrovni vymedziť dva smery vývoja. Prvý poukazuje na prudký rast populácie najmä v skupine rozvojových a niektorých rozvíjajúcich sa ekonomík, čo je spojené s tlakom na dosiahnutie potrebnej absorpčnej schopnosti hospodárstva integrovať pracovnú silu do jeho sektorov a zamedziť tak odlivu mozgov. Vysoký populačný rast v týchto ekonomikách je však spojený aj s viacerými sociálnoekonomickými problémami (vysoká mortalita novorodencov, šírenie ochorení, nízka miera zdravotnej starostlivosti, nízka úroveň, alebo úplne obmedzený prístup ku vzdelaniu, rodové rozdiely a tým aj nízka konkurencieschopnosť na trhu práce). Naopak vo ekonomicky vyspelých štátoch sa zaznamenávame v tejto oblasti celkom opačný trend, spojený s postupným starnutím populácie. Tento trend so sebou prináša viacero sociálnoekonomických dôsledkov (napr. nutnosť reformy vzdelávacieho systému, výraznejší akcent na celoživotné vzdelávanie, reformy v oblasti dôchodkového systému, v oblasti odvodovej povinnosti a pod.). Vybraná časť z vymenovaných opatrení smeruje k udržaniu potrebného počtu pracovnej sily v jednotlivých hospodárskych sektoroch tak, aby nedochádzalo k jej masívnym výpadkom a tým k obmedzeniu produkcie a straty trhov. V súvislosti so starnutím populácie sa čoraz častejšie hovorí o formovaní tzv. striebornej ekonomiky, ktorá predstavuje pre spoločnosť a ekonomiku nové výzvy i ponúka špecifické možnosti.
- Nárast významu regiónov. V nadväznosti na vymedzenie základných, charakteristických črt globálnej ekonomiky, ako aj v nadväznosti na popis vývojových tendencií determinovaných procesom globalizácie môžeme poukázať, že viaceré z nich akcentujú význam regiónov, ako dôležitých konštitutívnych prvkov tvoriacich integrálnu súčasť väčších a zložitejších systémov akým sú národné, nadnárodné hospodárske komplexy i celá globálna ekonomika. Regióny majú v priestore každého štátu svoj význam, na jednej strane predstavujú základné prvky územno-správnej a sociálno-ekonomickej organizácie. Ich význam je možné v oblasti vnímania významu

ekonomickej dimenzie ich pôsobenia vo viacerých aspektoch. V procese inovovania, považovaného v súčasnosti za základ podpory ekonomického rastu, rozvoja a posilňovania konkurencieschopnosti, zohrávajú regionálne inovačné systémy zásadný význam. Región ako špecifická sociálno-ekonomická jednotka sa vyznačuje fungovaním a vzájomným spolupôsobením rôznych typov produkčných okruhov v závislosti na sektore, sektoroch tvoriacich jeho hospodársku štruktúru. V rámci týchto okruhov dochádza nielen k výmene tovarov a k poskytovaniu potrebných podporných služieb, ale taktiež aj k výmene zásadných informácií, ktoré môžu slúžiť ako zdroje nových poznatkov využiteľných v procese tvorby a uvádzania inovácií na domáci trh. Vzájomné prepojenie aktérov v rámci regionálnych produkčných reťazcov uľahčuje prenos, získavanie a spracovanie spektra zásadných informácií, dát a údajov, ktoré sú následne využívané v jednotlivých oblastiach produkčného procesu. Zásadný význam v tejto oblasti má prepojenie praxe s procesom vzdelávania, teda so vzdelávacími, ale aj výskumnými inštitúciami. Zosieťovaním týchto skupín relevantných aktérov dochádza v regionálnom prostredí k položeniu základov pre fungovanie regionálnych inovačných systémov, pričom výsledkom ich činnosti a aktivity sú nové znalosti a na ich báze utvárané inovácie. V nadväznosti na otázku prečo práve v regionálnom prostredí tieto procesy fungujú najefektívnejšie, môžeme poukázať, že jedným z dôležitých faktorov, ktorý ovplyvňuje funkčnosť a efektivitu inovačných systémov je priestorová blízkosť a vzájomné prepojenie relevantných aktérov, ktoré uľahčujú šírenie celého spektra tacitných znalostí, teda takých ktorých ucelené obsahy sú prenášateľné a využiteľné len medzi aktérmi, ktorí zdieľajú spoločnú znalostnú bázu.

1.3 Náčrt procesu formovania globalizácie v priestore svetovej ekonomiky

V prameňoch odbornej literatúry môžeme identifikovať viacero názorových pozícií, ktoré sa zameriavajú na vymedzenie časového obdobia počiatku prejavov globalizácie v priestore svetového hospodárstva. V tomto kontexte môžeme poukázať, že za protofázu procesu globalizácie môžeme považovať obdobie kolonizácie. Práve táto fáza vývoja sa vyznačovala postupnou expanziou európskych koloniálnych mocností do externého, doposiaľ nepoznaného zámorského sveta. Vstup do tejto fázy vývoja bol podporovaný technologickým pokrokom v oblasti prepravy a zároveň aj snahou európskych mocností o hľadanie nových odbytišťa pre svoje tovary, ako aj snahou o expandovanie do nových priestorov za účelom získania obchodných výhod, ako aj získania kontroly nad nimi (ovládnutie strategických oporných bodov v zámorí), posilnenia konkurencieschopnosti (dovoz exotických plodín a tovarov), získania prístupu k surovinám a vzácnym kovom (dovoz zlata, striebra a iných drahých kovov i dôležitých nerastných surovín), využitie lacnej pracovnej sily (dovoz otrokov, využívanie práce domorodého obyvateľstva v baniach, či plantážach), posilnenie mocenskej (vlastníctvo rozsiahleho teritória a kontrola nad ním), či strategickej pozície (prístup k významným strategickým oporným bodom v zámorí). Za účelom posilnenia expandovania do novoobjavených zámorských priestorov vznikali v prvej fáze kolonizácie obchodné spoločnosti, ktoré sa aktívne v tejto oblasti angažovali. V neskoršom období tieto úlohy na seba prevzal panovník a ním poverovaní úradníci, prípadne boli za týmto účelom zriaďované nové štátne inštitúcie, ktoré mali v svojej agende riadenie a organizáciu vzťahov so zámorím a to najmä v obchodnej oblasti. Tieto faktory vo svojej podstate zásadne prispeli k postupnému rastu

previazanosti a vzájomnej závislosti aktérov svetového hospodárstva, hoci v tejto fáze vývoja mala tieto vzťahy výrazne asymetrickú podobu.

Obdobie priemyselnej revolúcie považujeme za počiatky modernej globalizácie. V tomto období dochádza najmä v rámci európskeho hospodárskeho centra k prudkému rozmachu priemyselnej produkcie, ktorá bola založená na masívnom využívaní prírodných zdrojov najmä nerastných surovín. Aktéri priestoru svetového hospodárstva disponovali veľmi odlišným potenciálom pre rozvoj priemyselnej produkcie, pričom ich zdrojová báza bola diferencovaná a bolo nevyhnutné zamerať pozornosť na rozvoj spolupráce s ostatnými aktérmi, ktorí disponovali potrebnými zdrojmi, a potenciálom pre rozvoj príslušného priemyselného odvetvia. Práve v tomto období dochádza k prvým úvahám o nutnosti využívania komparatívnych výhod, čo prispelo k podpore procesov medzinárodnej del'by práce a tým aj medzinárodnej hospodárskej spolupráce.

K zintenzívneniu procesov orientovaných na rozvoj medzinárodnej hospodárskej spolupráce dochádza v období po druhej svetovej vojne. V prvej fáze bola hlavná pozornosť orientovaná na rozvoj spolupráce za účelom zabezpečenia obnovy vojnou zničených hospodárskych štruktúr a hospodárstva ako takého. V ďalšej fáze už bola pozornosť zameraná na rozvoj nielen hospodárskej, ale aj zahraničnoobchodnej spolupráce, ktorá rastom svojho objemu vytvárala základné predpoklady pre formovanie vzťahov a väzieb podporovaných procesom globalizácie.

Zásadný význam v procese formovania priestoru svetového hospodárstva do špecifického typu usporiadania vzťahov a procesov medzi jeho aktérmi označovaného pojmom globalizácia, malo obdobie od konca 80. rokov 20. storočia. V tomto období dochádza k rozpadu bipolárneho usporiadania svetového politického systému a iniciovaniu procesov transformácie politických a hospodárskych štruktúr skupiny aktérov tzv. východného bloku. Ekonomická transformácia tejto skupiny aktérov sa niesla v znamení opúšťať modelu centrálne plánovanej ekonomiky, podporou otvorenosti ekonomík, privatizáciou a postupným smerovaním k modelom zmiešanej a trhovej ekonomiky. Táto fáza vývoja mala pre procesy postupného zosilňovania a akcelerovania procesu globalizácie v priestore svetovej ekonomiky pomerne zásadný význam spočívajúci v tom, že veľká časť priestoru svetovej ekonomiky bola orientovaná na uplatňovanie modelu hospodárskej stratégie smerujúcej k budovaniu otvorených trhových ekonomík. Práve tieto procesy prispeli k postupnému nárastu a zintenzívneniu hospodárskej spolupráce medzi aktérmi globálneho geoeconomického priestoru, čím sa vytvorili podmienky pre akcelerovanie procesu globalizácie. Realizáciou procesov transformácie a postupného prechodu na trhové ekonomiky sa priestor svetovej ekonomiky stal takmer kompaktným z hľadiska dominancie modelu trhovej ekonomiky, ako prevládajúcej hospodárskej stratégie uplatňovanej v tomto priestore. Tieto procesy otvorili nové možnosti pre postupné rozširovanie priestoru pôsobenia nadnárodných korporácií, ktorým sa v tejto oblasti otvorili nové možnosti pre umiestnenie svojich investícií aj v týchto, doposiaľ pre nich nedostupných alebo slabo dostupných geografických priestoroch.

Procesy ekonomickej transformácie národných hospodárskych komplexov, orientovaných na model centrálne riadenej ekonomiky, im umožnili výraznejšie zapojenie do ekonomickej spolupráce na regionálnej i globálnej úrovni. Napr. ekonomiky strednej a východnej Európy v tomto kontexte sústredili pozornosť nielen na rozvoj medzinárodnej ekonomickej spolupráce na bilaterálnej a multilaterálnej úrovni, ale taktiež aj na oblasť svojej integrácie do Európskej

únie a tým aktívne zapojenie do regionálnej ekonomickej integrácie úspešne sa rozvíjajúcej a napredujúcej v rovine ekonomickej i politickej spolupráce.

Obdobia relatívnej stability a priaznivého vývoja v priestore svetovej ekonomiky sú spravidla vystriedané obdobiami, v ktorých sa prejavujú dosahy špecifických faktorov a javov, ktoré vedú k spomaľovaniu procesu globalizácie a zároveň vytvárajú priestor na diskusiu, či je tento proces pre svetovú ekonomiku a jej aktérov prospešný. V roku 2008 svetové hospodárstvo čelilo finančnej kríze, ktorá prerástla do globálnych rozmerov a svojim pôsobením zasiahla takmer všetkých jeho aktérov. Finančná kríza spomalila globálny obchod, globálne finančné toky a odhalila mnohé nedostatky v nastavení a funkčnosti systémov využívaných aktérmi svetovej ekonomiky, ktoré by im umožnili včas predvídať blížiac sa nebezpečenstvo, rýchlo reagovať na zmenenú situáciu a efektívne sanovať negatívne dosahy krízových javov. Práve v tomto období sa výrazne prejavili aj negatívne vplyvy pôsobenia procesu globalizácie, ktorých prejavy sme mohli sledovať na príklade šírenia negatívnych dosahov finančnej krízy, ktoré sa najprv prejavili v jednej časti geoeconomického priestoru a postupne došlo k ich rozšíreniu na veľkú časť priestoru svetovej ekonomiky a ovplyvnili tak dynamiku ekonomického rastu jednotlivých jej aktérov. V nasledujúcom roku 2009 v priestore svetovej ekonomiky zaznamenávame prepuknutie dosahov krízy. Toto obdobie sa vyznačovalo najmä poklesom až prepacom globálnej ekonomickej aktivity. Najvýraznejší pokles globálnej ekonomickej aktivity bol zaznamenaný v prvom štvrtroku 2009. Reakciou na uvedený negatívny vývoj bola implementácia rôznych fiškálnych a menových stimulov smerovaných na postupné prekonanie negatívneho vývoja. Fiškálne a menové stimuly uplatňované jednotlivými aktérmi globálnej ekonomiky boli odlišné a to ta z hľadiska ich výšky, ako aj formy. V skupine vyspelých štátov bola v tejto oblasti hlavná pozornosť zameraná na podporu domáceho dopytu v skupine rozvíjajúcich sa ekonomík boli tieto stimuly orientované na podporu projektov v oblasti infraštruktúry. Menové stimuly boli vo výraznejšej miere uplatňované v skupine vyspelých ekonomík a boli cielené najmä na stabilizáciu finančného sektora. Pozitívne pôsobenie uplatňovania týchto stimulov sa prejavilo hneď v nasledujúcom období – teda v druhom a treťom štvrtroku roku 2009, kedy došlo k zastaveniu poklesu dynamiky svetovej ekonomiky a následne boli zaznamenané prvé náznaky oživenia spojené so stimuláciou ekonomického rastu. Druhý, tretí a štvrtý štvrtrok roku 2009 sa preto niesli v znamení pozitívneho výhľadu v podobe oživovania globálnej ekonomickej aktivity. Dosahy krízy sa v roku 2009 prejavili v celom priestore globálnej ekonomiky. Najvýraznejšie boli krízou zasiahnuté vyspelé ekonomiky, niektoré európske rozvíjajúce sa ekonomiky a ekonomiky štátov Latinskej Ameriky. V každej zasiahnutej skupine aktérov globálnej ekonomiky sa dosahy krízy – reprezentované poklesom ekonomickej aktivity, prejavovali v špecifických oblastiach ekonomickej aktivity. V prípade vyspelých ekonomík bol pokles ekonomickej zapríčinený najmä poklesom domáceho dopytu a exportnej aktivity. V skupine štátov Latinskej Ameriky, Blízkeho východu a v Rusku bol pokles ekonomickej aktivity spojený predovšetkým s výkyvmi a prepacom cien obchodovaných komodít na svetových trhoch (najmä ropy). V skupine rozvíjajúcich sa ekonomík bol pokles ekonomickej aktivity spojený s poklesom zahraničného obchodu, odlivom zahraničných investorov a kapitálu. Skupina štátov rozvíjajúcich sa ázijských ekonomík aj napriek zníženiu a stagnácii globálnej ekonomickej aktivity miery rast, avšak jeho dynamika v porovnaní s rokom 2008 bol výrazne pomalšia. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2009, 2009) V roku 2010 sa priestor

svetovej ekonomiky vyznačoval pokračovaním v nastúpenom trende postupného oživovania ekonomickej aktivity. V prvej polovici toho roka boli uplatňované prorastové stimulačné opatrenia najmä v oblasti menovej a fiškálnej politiky. Synergické pôsobenie týchto stimulačných opatrení viedlo k postupnej konsolidácii globálnych finančných podmienok, čo priaznivo vplývalo na zvýšenie dôvery producentov a spotrebiteľov. Pozitívny vývoj reprezentovaný zlepšením celkovej globálnej hospodárskej situácie, podporujúci oživenie ekonomickej aktivity sa v najvýraznejšej miere prejavil vo sektore výroby. Oživenie a opätované sfunkčnenie výrobných kapacít viedlo k podpore vývozu a dovozu a tým k zdynamizovaniu svetového obchodu. Z pohľadu globálnej ekonomiky bolo oživenie ekonomickej aktivity asymetrické. V rozvinutých ekonomikách sa oživenie prejavilo len mierne, naopak v rozvíjajúcich sa ekonomikách, a to tých lokalizovaných v priestore ázijského kontinentu sa oživenie prejavilo v oveľa výraznejšej miere, čo viedlo k obavám z možného prehriatia. Oživenie ekonomickej aktivity na úrovni globálnej ekonomiky i v regionálnych ekonomikách bolo zároveň sprevádzané aj zlepšovaním sledovaných makroekonomických ukazovateľov. Pozitívny vývoj bola zaznamenaný v raste HDP, ako aj v raste zamestnanosti. V druhom polroku roku 2010 dochádzalo k postupnému uvoľňovaniu v oblasti uplatňovania fiškálnych stimulov, čo viedlo k dočasnému poklesu dynamiky procesu oživenia globálnej ekonomiky. Vývojové tendencie zaznamenané v tomto období však naznačovali, že hospodárske oživenie je udržateľnejším a stabilizovanejším bez nutnosti externých vplyvov. V druhom polroku 2010 prebiehal proces oživenia o niečo pomalšie, avšak ku koncu roka sa rast globálnej ekonomiky postupne zrýchľoval (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky, 2010, 2010)

Priestor globálnej ekonomiky sa aj v roku 2011 vyznačoval pokračovaním v oblasti rastových tendencií. Dynamika rastu globálnej ekonomiky však bola v porovnaní s predchádzajúcim rokom o niečo pomalšia. V roku 2011 bol zaznamenaný medziročný rast globálnej ekonomiky o 3,8 %, čo v porovnaní s predchádzajúcimi rokom kedy medziročný rast bol na úrovni 5,2 % pokles o 1,4 percentuálneho bodu. Do skupiny faktorov, ktoré najvýraznejšie ovplyvnili procesy spomaľovania globálnej ekonomickej aktivity môžeme zaradiť prírodnú katastrofu v Japonsku a najmä dlhová krízu v štátoch eurozóny, ktoré museli realizovať opatrenia zamerané na jej prekonanie a stabilizáciu fiškálnej oblasti. Podobne, ako v predchádzajúcich, aj v tomto období bol rast globálnej ekonomickej aktivity v jednotlivých častiach geoeconomického priestoru nerovnomerný. V rozvíjajúcich sa ekonomikách bol aj v tomto období zaznamenaný rýchlejší rast ekonomickej aktivity avšak ku koncu roka 2011 sa jeho dynamika začala postupne spomaľovať. Pomalší rast ekonomickej aktivity vo vyspelých ekonomikách bol ovplyvnený najmä nízkou mierou domáceho dopytu, rastom nezamestnanosti a nutnosťou realizácie opatrení zameraných na znižovanie rastu verejného dlhu. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2011, 2011)

V rokoch 2012 a 2013 bol vývoj v oblasti globálnej ekonomickej aktivity turbulentný, sprevádzaný miernym oživovaním striedaným poklesom globálnej ekonomickej aktivity. Globálny geoeconomický priestor sa vyznačoval výrazne diferencovaným vývojom. V roku 2013 zaznamenávame zníženie dynamiky ekonomického rastu, tak v skupine vyspelých, ako aj v rozvíjajúcich sa ekonomik. V skupine vyspelých ekonomik sa utlmenie ekonomickej aktivity najvýraznejšie prejavovalo v štátoch eurozóny. Utlmenie ekonomickej aktivity v skupine štátov eurozóny bolo spôsobené najmä riešením dosahov dlhovej krízy a nutnosťou realizácie

zásadných opatrení v oblasti verejných financií, ale aj bankového sektora a nefinančného sektora. V roku 2013 bol zaznamenaný rast ekonomiky USA, ktorý však v porovnaní s predchádzajúcim obdobím o niečo spomalil. Na druhej strane zrýchlenie ekonomického rastu bolo zaznamenané v prípade Japonska a Veľkej Británie. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky, 2013, 2013)

V porovnaní s rokom 2013 bol v roku 2014 v globálnej ekonomike zaznamenané rovnaké tempo rastu na úrovni 3,3 %. Implementované stimulačné opatrenia, stabilizácia v menovej a fiškálnej politike a zlepšenie v oblasti hospodárenia domácností, podporili zvýšenie tempa v dynamike hospodárskeho rastu vyspelých ekonomík. V skupine rozvíjajúcich sa ekonomík, v porovnaní s rokmi 2011, 2012 a 2013 bolo v roku 2014 zaznamenané utlmenie hospodárskeho rastu z dôvodu nastavenia prísnejších finančných opatrení. Pozitívny vplyv na prorastový vývoj svetovej ekonomiky mali USA a Veľká Británia. V skupine rozvíjajúcich sa ekonomík bolo zaznamenané spomalenie ekonomickej aktivity v Číne, no napriek tejto tendencii si Čína aj v tomto období udržala primerané tempo rastu. Na dynamiku rozvoja globálnej ekonomiky mal v roku 2014 vplyv aj konflikt medzi Ukrajinou a Ruskou federáciou. Geopolitický konflikt determinoval vývoj v priestore svetovej ekonomiky a to najmä z hľadiska vplyvu na utlmenie ekonomickej aktivity v dôsledku obmedzenej obchodnej výmeny. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2014, 2014)

V roku 2015 došlo k spomaleniu dynamiky ekonomickej aktivity v priestore svetovej ekonomiky, pričom dosiahol hranicu 3,1 %, oproti 3,4 % zaznamenaným v predchádzajúcom roku. Rast globálnej ekonomiky na úrovni 3,1 % predstavoval najnižšiu hodnotu za posledných šesť rokov. V priestore globálnej ekonomiky opätovne zaznamenávame diferencovaný vývoj v skupine vyspelých ekonomík a v skupine rozvíjajúcich sa ekonomík. V tomto období bol zaznamenaný pokračujúci trend postupného oživenia ekonomík a ekonomickej aktivity v skupine vyspelých ekonomík, na druhej strane, v skupine rozvíjajúcich sa ekonomík sa opätovne potvrdil trend ich nižšieho rastu. Zaznamenané vývojové tendencie v priestore svetovej ekonomiky boli ovplyvnené pôsobením viacerých faktorov. Prvým z nich bolo pokračujúce spomaľovanie rastu ekonomiky Číny. Neistota prameniaca z postupného zaznamenaného spomaľovania rastu čínskej ekonomiky viedla k prepadu čínskych akciových trhov. Volatilita čínskej meny, jej devalvácia a následné odlevy kapitálu zvyšovali mieru neistoty budúceho vývoja čínskej i globálnej ekonomiky. Ďalším z faktorov determinujúcich vývojové tendencie svetovej ekonomiky bol pokračujúci pokles cien komodít, predovšetkým ropy, ktorej cena sa v porovnaní s rokom 2014 znížila takmer na polovicu. Výrazný ekonomický pokles zaznamenáva Ruská federácia, ale aj Brazília. Napriek uvedeným negatívnym vývojovým tendenciám v priestore svetovej ekonomiky identifikujeme v roku 2015 aj regióny vyznačujúce sa zrýchľujúcou dynamikou ekonomického rastu – India sa v tomto roku zaradila medzi najrýchlejšie rastúce veľké ekonomiky sveta. Z hľadiska sledovania kumulatívnej výkonnosti ekonomík skupiny vyspelých a rozvíjajúcich sa ekonomík, môžeme konštatovať, že v roku 2015 práve rozvíjajúce sa ekonomiky prispievali k utlmovaniu rastu globálnej ekonomiky už piaty rok v rade. V skupine vyspelých ekonomík dochádza k upevnieniu ich ekonomík, čo je možné považovať za pozitívny trend. Vyspelé ekonomiky aj v tomto období rástli diferencovane. Rýchlejší rast zaznamenali ekonomiky eurozóny. USA si zachovali tempo rastu z predchádzajúceho roka. Vývoj globálnej ekonomiky v roku 2015 spomaľovala ekonomická aktivita Veľkej Británie. (Výročná správa Národnej banky

Slovenskej republiky 2015, 2015) V porovnaní s rokom 2015 aj v roku 2016 zaznamenávame v priestore globálnej ekonomiky spomaľovanie rastových tendencií. Rast globálnej ekonomiky bol zaznamenaný na úrovni 3,0 %, čo predstavovalo najnižšiu hodnotu rastu globálnej ekonomiky od roku 2009. V priestore globálnej ekonomiky zaznamenávame trend zastavenia posilňovania ekonomického rastu v skupine vyspelých ekonomík a stagnácie dynamiky economickej aktivity v skupine rozvíjajúcich sa ekonomík. Vývoj globálnej ekonomiky v roku 2016 ovplyvňovalo niekoľko zásadných faktorov. Prvým z nich bol postupný prechod Číny k vyváženejšiemu hospodárskemu rastu. Išlo predovšetkým o stabilizáciu hospodárskej výkonnosti Číny, či sa jej podarilo dosiahnuť stanovený cieľ v oblasti ekonomického rastu. V roku 2016 zaznamenávame aj zníženie dynamiky hospodárskeho rastu Indie. V prípade ekonomiky Ruskej federácie zaznamenávame taktiež pokračovanie poklesu jej výkonnosti, avšak v tomto období bolo zaznamenané oveľa miernejšie tempo v danej oblasti, avšak zaznamenaný prorastový impulz v podobe postupného rastu cien ropy, predznačil priaznivejší vývoj v oblasti podpory ekonomického rastu. Ekonomika Brazílie aj v roku 2016 zaznamenala klesajúcu tendenciu economickej aktivity. Pokles economickej aktivity bol doprevádzaný rastom nezamestnanosti, nízkou mierou dôvery podnikateľského sektora, nízkou mierou dôvery spotrebiteľov, ako aj dosahmi poklesu cien vybraných komodít na svetových trhoch, ktorý bol zaznamenaný v roku 2015. Vývoj globálnej ekonomiky aj v roku 2016 ovplyvňovalo aj pretrvávajúce geopolitické napätie v jej jednotlivých častiach. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2016, 2016)

Rok 2017 sa v priestore globálnej ekonomiky niesol v znamení prekonávania obdobia stagnácie a postupnej akcelerácii dynamiky economickej aktivity. Tento vývojový trend sa prejavil aj v oblasti zaznamenaného hospodárskeho rastu na úrovni 3,7 %. Zrýchľujúcu sa dynamiku hospodárskej aktivity v priestore globálnej ekonomiky podporilo viacero faktorov. Išlo najmä o rast investičnej aktivity, rast priemyselnej výroby a obchodu, priaznivé finančné podmienky, ale aj implementácia podporných opatrení v hospodárskych politikách aktérov globálnej ekonomiky. V nadväznosti na priaznivý vývoj v oblasti dynamiky hospodárskej aktivity aktérov svetovej ekonomiky, reprezentovaný oživením hospodárskej aktivity jednotlivých ekonomík, dochádza k vyššej miere synchronizácie v oblasti výkyvov hospodárskych cyklov. Výraznejšiu dynamiku v oblasti economickej aktivity zaznamenala skupina vyspelých ekonomík, pričom dynamika ich economickej aktivity napredovala rýchlejším tempom, než bolo deklarované v prognózach budúceho vývoja. Rast dynamiky economickej aktivity v priestore globálnej ekonomiky bol podporený aj zo strany rozvíjajúcich sa ekonomík, najmä tých, ktorých exportné aktivity boli orientované na export surovín, ktorých ceny na svetových trhoch rástli. K posilňovaniu prorastových tendencií, však jednotlivé skupiny ekonomík, či ich aktéri prispievali diferencovanou mierou a tým aj vplyvom. Posilnenie dynamiky ekonomického rastu zaznamenali USA, naopak Spojené kráľovstvo rast globálnej economickej aktivity tlmilo, pričom jeho ekonomická aktivita v roku 2017 zaznamenala najpomalšie tempo za posledných päť rokov. Tieto tendencie boli ovplyvnené aj procesom vyjednávania a postupného nastavovania obchodných vzťahov s Európskou úniou. V skupine rozvíjajúcich sa ekonomík, prorastové tendencie globálnej ekonomiky podporila Čína. Prorastový trend vývoja globálnej ekonomiky podporovala aj ekonomika Ruskej federácie, ktorá sa po období útlmu spôsobeného výkyvmi v cenách komodít (ropy) a taktiež aj sankciami, začala z týchto otrasov postupne zotavovať. Dynamiku ekonomického rastu

globálnej ekonomiky v roku 2017 utlmovala India, ktorej dynamika ekonomickej aktivity začala stagnovať. (Výročná správa Národnej banky Slovenska 2017, 2017)

Vplyv prorastových tendencií zaznamenaný v priestore globálnej ekonomiky v roku 2017, ovplyvnil aj vývoj globálnej ekonomiky v nasledujúcom roku. Globálnu ekonomickú aktivitu v tomto období silne ovplyvňovalo pôsobenie viacerých významných faktorov (Výročná správa Národnej banky Slovenska 2017, 2017):

- ekonomicke pnutie medzi USA a Čínou, ktoré bolo doprevádzané zvädzaním rôznych tarifných obmedzení vzájomného obchodu, predovšetkým ciel,
- neistota budúceho nastavenia obchodných vzťahov medzi Európskou úniou a Spojeným kráľovstvom po Brexite,
- geopolitická neistota v skupine rozvíjajúcich sa ekonomík.

Sledovanie dynamiky vývoja ekonomickej aktivity vybraných aktérov globálnej ekonomiky v kontexte vplyvu na posilňovanie, či utlmovanie rastu globálnej ekonomiky naznačuje, že v roku 2018 v skupine vyspelých ekonomík došlo k spomaleniu ekonomickej aktivity Japonska, čo bolo ovplyvnené najmä klesajúcim zahraničným dopytom, v dôsledku spomalenia dynamiky ekonomickej aktivity Číny a obchodnej vojny medzi Čínou a USA. Aj napriek obchodnej vojne medzi USA a Čínou vyznačujúcou sa zavádzaním ciel na oboch stranách, tento vývoj nemal negatívny vplyv na dynamiku ekonomickej aktivity USA. Daňová reforma vedúca k dosiahnutiu vyšších príjmov obyvateľstva udržala domáci dopyt po importoch na potrebnej úrovni. Uplatnená stratégia predzásobenia komoditami pred samotným uvalením ciel, viedla k udržaniu nižšieho deficitu platobnej bilancie. V skupine rozvíjajúcich sa ekonomík zaznamenala v roku 2018 Čína, pričom rast jej ekonomickej aktivity bol najnižší od roku 2008. Napriek tomuto negatívne vývojovému trendu si Čína aj v tomto období udržala dynamiku ekonomickej aktivity na takej úrovni, aby mohla splniť stanovený politický cieľ ekonomickeho rastu na rok 2018. Dynamika ekonomickej aktivity Brazílie bola v tomto období porovnateľná s predchádzajúcim rokom. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2018, 2018).

Prorastové tendencie globálnej ekonomiky zaznamenané v rokoch 2017 a 2018 boli v roku 2019 vystriedané fázou útľmu. Uvedený vývojový trend sa prejavil v poklese dynamiky ekonomickej aktivity z úrovne 3,6 % v roku 2018 na úroveň 2,9 % v roku 2019. Ako už bolo spomenuté dynamika ekonomickej aktivity v priestore globálnej ekonomiky veľmi citlivo zareagovala najmä na zavádzanie protekcionistických opatrení v kontexte pretrvávajúcich obchodných sporov medzi USA a Čínou. Napäté vzťahy medzi oboma aktérmi determinovali aj správanie ostatných aktérov, ktorí svoje ekonomicke aktivity realizovali v prostredí vysokej neistoty a nestability, čo viedlo k postupnému oslabovaniu podnikateľskej dôvery. V skupine rozvíjajúcich sa ekonomík sa prejavilo aj pôsobenie ďalších faktorov negatívne ovplyvňujúcich dynamiku ekonomickej aktivity zaznamenávanú v regionálnom i globálnom prostredí – geopolitické napätie vo vybraných regiónoch. Výrazný vplyv na dynamiku ekonomickej aktivity v skupine vyspelých ekonomík mala najmä pretrvávajúca neistota súvisiaca s načasovaním procesu vystúpenia Spojeného kráľovstva z Európskej únie, ako aj neistota vyplývajúca z potreby dojednania obchodných vzťahov medzi Európskou úniou a Spojeným kráľovstvom, ktorá sa však v druhej polovici roka zmiernila. Miera neistoty súvisiaca s obchodnými vzťahmi medzi USA a Čínou sa ku koncu roka mierne zmiernila v dôsledku

vyhlásenia, že obaja aktéri ukončili prvú fázu obchodných rokovaní. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2019, 2019)

Priestor svetového hospodárstva a jeho jednotlivých aktérov je od obdobia prekonania negatívnych dosahov globálnej finančnej krízy výrazne ovplyvnený pôsobením ďalších zaujímavých javov a procesov, ktoré významnou mierou determinujú rozvoj spolupráce aktérov a vedú k formovaniu nových modelov spolupráce. Obdobie rokov 2020 – 2023 sa nieslo v znamení šírenia pandémie Covid-19 (Sars-CoV-2). V celom globálnom geoeconomickom priestore i jeho regionálnych geoeconomických oblastiach dochádzalo k uplatňovaniu opatrení, ktoré svojim rozsahom a dosahom viedli k postupnému spomaľovaniu, dočasnej stagnácii a poklesu dynamiky ekonomického rastu. Séria opatrení zameraných na zmiernenie šírenia ochorenia Covid19 (obmedzenie pohybu obyvateľstva, zákaz organizovania skupinových podujatí a akcií, lockdowny) viedla k znižovaniu a poklesu dynamiky ekonomického rastu. Opatrenia spojené s pandemiou Covid-19 výrazne zasiahli sektor služieb (predovšetkým verejné stravovanie, ubytovacie služby a hotelierstvo), ale zároveň ovplyvnili aj ostatné hospodárske sektory a to najmä v kontexte narušenia dodávateľsko-odberateľských vzťahov a dočasného výpadku niektorých kľúčových medzinárodne obchodovaných komodít. Pokles dynamiky ekonomického rastu bol najvýraznejší v mesiacoch február až apríl 2020. Pokles ekonomickej aktivity spôsobenej pandemiou Covid-19 sa prejavil na zaznamenanej hospodárskej výkonnosti všetkých kľúčových aktérov svetovej ekonomiky. Rok 2021 sa v priestore globálnej ekonomiky niesol v znamení postupného oživovania, ktoré však bolo výrazne asymetrické a výrazne determinované jednotlivými vlnami pandémie ochorenia Covid-19. Rast ekonomickej aktivity bol podporený najmä postupným uvoľňovaním protipandemických opatrení, čo sa prejavilo revitalizácii spotreby domácností. Na báze sledovania ukazovateľov oživovania ekonomickej aktivity u kľúčových aktérov globálnej ekonomiky, môžeme konštatovať, že Čína a USA napredovali o niečo rýchlejšie než štáty eurozóny. Vo svetovej ekonomike sa začali prejavovať dôsledky utlmenia niektorých priemyselných odvetví, čo sa prejavilo v nedostatku vybraných obchodovaných komponentov a zvýšenom dopyte po nich. Vo vybraných odvetviach hospodárstva bol v pandemickom období zaznamenaný hraničný pokles pracovnej sily, čo sa v období postupného oživovania ekonomickej aktivity aj v týchto sektoroch prejavovalo jej nedostatkom. Nedostatok pracovnej sily vo vybraných odvetviach bol znásobovaný aj neistotou a obavou z nástupu ďalších pandemických vln spojených s ich opätovným a opakovaným utlmením. (Výročná správa Národnej banky Slovenska 2021, 2022). Pandémia Covid-19 svojimi dosahmi podporila výraznejšie a intenzívnejšie využívanie informačných a komunikačných technológií a rôznych komunikačných nástrojov. V jednotlivých fázach utlmenia mobility obyvateľstva a pracovnej sily silnel dopyt po technických zariadeniach a technológiách, ktoré uľahčovali elektronickú komunikáciu. Rasu dopytu logicky viedol k zvyšovaniu cien týchto komodít, zároveň však viedol k dočasnému výpadu disponibility niektorých komponentov – čipy a pod. Zintenzívnenie využívania informačných a komunikačných technológií podporilo prenos obchodných aktivít do virtuálneho priestoru. Zároveň tieto procesy poukázali aj na oblasť posilňovania ochrany dát a zvyšovanie úrovne kybernetickej bezpečnosti.

V roku 2022 bol vývoj globálnej ekonomickej aktivity silne ovplyvnený ozbrojeným konfliktom na Ukrajine, ako aj návratom ochorenia Covid-19 v Číne a to najmä uplatňovaním nulovej tolerancie voči šíreniu tohto ochorenia zo strany čínskej vlády. Ozbrojený konflikt na

Ukrajine výrazne ovplyvnil rast cien a to tak energetických surovín (ropa, zemný plyn), ako aj neenergetických surovín (obilniny najmä pšenica, kovy a pod.). Prudký rast cien týchto komodít bol zaznamenaný v prvom, druhom a treťom štvrtroku 2022. V poslednom štvrtroku 2022 sa rast cien týchto komodít mierne zastavil, avšak inflácia zostávala naďalej na vysokej úrovni. Dynamika ekonomickej aktivity kľúčových aktérov globálnej ekonomiky bola na relatívne dobrej úrovni, aj keď ekonomický vývoj bol poznačený pôsobením rôznych faktorov. V Číne v dôsledku obmedzení súvisiacich s novou vlnou šírenia ochorenia Covid-19, dochádzalo len k obmedzenému obnovovaniu produktových reťazcov. Nedostatok výrobných vstupov sa postupne zmiernil. Ekonomika USA bola v tomto čase podporovaná najmä domácou spotrebou. Obyvateľstvo v tomto období v obchodných vzťahoch dobiehalo obdobie tzv. odloženej spotreby spôsobenej nastavenými obmedzeniami. Dynamika ekonomickej aktivity v priestore Európskej únie bol ovplyvnená dosahmi energetickej krízy. Predpokladaný útlm ekonomickej aktivity v dôsledku energetickej krízy bol načas zmiernený najmä realizáciou rôznych vládnych opatrení zameraných na zmiernenie negatívneho vplyvu vysokých cien energií na podnikateľský sektor i na domácnosti. Vysoká inflácia viedla k poklesu súkromnej spotreby vo viacerých členských štátoch, čo sa prejavilo najmä v závere roka 2022. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2022, 2022)

Postupné znižovanie dodávok zemného plynu z Ruskej federácie do Európskej únie sa postupne premietlo do rastu cien tejto komodity a následne aj do rastu cien elektrickej energie. Gradácia v oblasti rastu cien zemného plynu vyvrcholila v koncom leta roku 2022. V tomto čase už Európska únia a jej členské štáty hľadali možné alternatívy pre dovoz zemného plynu z iných krajín, pričom ako jednu z najreálnejších vyhodnotili dovoz skvapalneného plynu, čo však predstavovalo zvýšené náklady v oblasti budovania terminálov na jeho spätné splynovanie. Dovozy skvapalneného plynu začalo realizovať viacero európskych štátov. V dôsledku zníženia dopytu po zemnom plyne a relatívne miernemu zimnému obdobiu ku koncu roka 2022 došlo k poklesu cien tejto komodity. Ku koncu roka 2022 dochádza k postupnému poklesu cien aj iných komodít. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2022, 2022)

V roku 2023 zaznamenávame v globálnej ekonomiky procesy postupného prekonávania negatívnych dosahov pandémie Covid-19 a taktiež aj mieru konsolidáciu v kontexte prebiehajúceho konfliktu na Ukrajine. V tomto období zaznamenávame postupné znižovanie cien energetických komodít, pričom tento priaznivý vývoj sprevádzaný obnovením produkčných reťazcov a uplatňovaním prísnejšej menovej politiky centrálnych bánk viedol k znižovaniu miery inflačných tlakov. Uvedené faktory pomerne zásadne ovplyvnili znižovanie inflácie v priestore svetovej ekonomiky, čo je možné prezentovať na skutočnosti, že došlo k poklesu percenta aktérov svetovej ekonomiky, ktorých inflácia presahovala hranicu 8 %. Prorastové trendy v globálnej ekonomike boli podporené najmä prekonaním problémov súvisiacich s dostupnosťou niektorých výrobných vstupov, skrátenie dodacích lehôt, posilnenie trhu práce a vyššia miera produktivity práce, teda kľúčových faktorov ovplyvňujúcich funkčnosť a efektívnosť produkčných reťazcov. V skupine rozvinutých ekonomík dochádzalo k posilneniu ekonomiky USA. Dynamiku ekonomického rastu podporovala najmä domáca spotreba. Jej posilnenie bolo determinované výkonnosťou trhu práce a taktiež aj využívaním tzv. odložených úspor, ktoré obyvateľstvo začalo uvoľňovať a realizovať obstarávanie tovarov a služieb. Na primeranej úrovni si udržiavala svoju ekonomickú výkonnosť Čína, ktorej rast

o niečo prekonal stanovený cieľ rastu. Ekonomika eurozóny v tomto období zaznamenala len mierne posilnenie. Výraznejšiu dynamiku ekonomickej aktivity tlmili najmä vysoké ceny energetických surovín, ako aj nízka miera dôvery spotrebiteľov. Vysoké ceny energetických surovín, značne limitovali možnosti rozvoja energeticky náročnej priemyselnej produkcie. Vysoké obstarávacie ceny energetických surovín viedli k zvyšovaniu cien produkcie, čím priemyselná produkcia stráca výhody konkurencieschopnosti založené na cene. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2023, 2023)

V roku 2024 sa globálna ekonomika vyznačovala miernou dynamikou ekonomického rastu, poklesom inflácie, ale aj pretrvávajúcou neistotou. Dynamika rastu globálnej ekonomiky sa v tomto období pohybovala na úrovni 3,2 %. Rast dynamiky globálnej ekonomiky bol podporený odolnosťou ekonomík skupiny rozvinutých ekonomík, silným rastom vybraných ekonomík nachádzajúcich sa na ázijskom kontinente. Ostatné rozvíjajúce sa ekonomiky a ekonomiky vyznačujúce sa nízkou dynamikou ekonomického rastu zaostávali v dynamike ekonomickej aktivity. Podobne ako v roku 2023, aj v roku 2024 sa darilo postupne znižovať vysokú mieru globálnej inflácie, aj keď jadrová inflácia klesala o niečo pomalšie. Napriek ekonomickým tlakom trhu práce najmä v skupine vyspelých ekonomík boli stabilné. V Európe zaznamenávame spomalenie dynamiky rastu pracovných miest, avšak mieru zamestnanosti sa podarilo udržať na primeranej úrovni. Požiadavky trhu práce sa orientujú na vysokú mieru flexibility a špecializované zručnosti, a to najmä s ohľadom na zelenú transformáciu a taktiež aj dynamického rastu možností využívania umelej inteligencie v jednotlivých odvetviach. V rámci jednotlivých národných hospodárskych komplexoch dochádzalo k postupnej normalizácii fiškálnej politiky. V Európskej únii vstúpil do platnosti reformovaný fiškálny rámec, čo viedlo k potrebe vlád smerovať fiškálnu politiku smerom k udržateľnejším verejným financiám. V skupine vyspelých ekonomík sa v roku 2024 ekonomika USA javila ako ekonomika vyznačujúca sa vysokou odolnosťou. USA zaznamenali rast HDP o 2,8 %. Dynamiku ekonomickej aktivity podporila domáca spotreba, vládne výdavky a investície podnikov. Podobne, ako v prípade Európy aj v USA sa poklesla dynamika tvorby pracovných miest, avšak trh práce zostával naďalej silný so zaznamenaným miernym zvýšením miery nezamestnanosti na úrovni 4,1 %. V roku 2024 Čína dosiahla rast HDP na úrovni 5,0 %, čo bolo v súlade so stanoveným vládnym cieľom. Štátne opatrenia zamerané na podporu dynamiky ekonomickej aktivity sa orientovali na nové oblasti, ako vysokokvalitný a konkurencieschopný priemysel a digitálna ekonomika. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2024, 2024).

Ruská ekonomika v roku 2024 prejavila svoju odolnosť a to aj napriek implementácii sankcií. Ročný rast HDP dosiahol hranicu 4,2 %. Inflácia naďalej dosahovala vysoké hodnoty, aj keď koncom roka došlo k jej miernemu poklesu. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2024, 2024).

Rok 2024 sa v priestore globálnej ekonomiky niesol v znamení pretrvávajúcej neistoty spojenej s geopolitickým vývojom, volatilitou trhov, ako aj očakávaným znížením dynamiky ekonomickej aktivity kľúčových aktérov. Ďalšími faktormi s možným dosahom na vývoj dynamiky ekonomickej aktivity svetovej ekonomiky bola vysoká inflácia, ako aj nutnosť prispôsobovania trhov práce novým požiadavkám a podmienkam a to najmä v kontexte digitálnej transformácie a využívania umelej inteligencie. (Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2024, 2024).

Zhrnutie

V prvej časti učebnice sme zamerali pozornosť na globalizáciu a jej prejavy v priestore svetovej ekonomiky. Zameranie pozornosti na skúmanie globalizácie a jej pôsobenia v priestore svetovej ekonomiky si vyžaduje najmä správne definičné ukotvenie a pochopenie tohto pojmu. Globalizácia v súčasnosti predstavuje pojem, ktorý je pomerne široko diskutovaným, a to tak v akademickej sfére, ako aj v oblasti laických diskusií. Globalizácia predstavuje fenomén, ktorého pôsobenie zaznamenávame tak v horizontálnej i vertikálnej rovine. Globalizácia svojím pôsobením zasahuje všetky hierarchické úrovne, teda jej pôsobenie, aj keď v diferencovanej podobe zaznamenávame tak na globálnej, nadnárodnej, národnej, regionálnej i lokálnej úrovni. Zároveň môžeme konštatovať, že globalizácia v súčasnosti zasahuje všetky kľúčové oblasti života súčasných spoločností. V prameňoch odbornej literatúry je globalizácia primárne vnímaná v ekonomickej rovine, teda ekonomickej dimenzii je pôsobenia, čo je celkom prirodzené, pretože v tejto oblasti sú jej prejavy od počiatku jej prvých prejavov v priestore svetovej ekonomickej najvýraznejšie a tým aj najviac skúmané a objasňované. Prejavy globalizácie však nachádzame aj v iných dimenziách jej pôsobenia.

V tomto kontexte môžeme hovoriť o politickej dimenzii, sociálnej dimenzii, či dimenzii kultúrnej. V rámci prvej kapitoly učebnice sme sa primárnej sústredili predovšetkým na ekonomickú dimenziu pôsobenia globalizácie. Tomuto zámeru sme prispôsobili aj výber a stanovenie definičného rámca samotného pojmu globalizácia. V oblasti definičného ukotvenie pojmu globalizácia sme sa preto koncentrovali na výber autorov a nimi prezentovaných definícií, ktoré akcentujú, že globalizácia zásadne ovplyvňuje formovanie a dynamiku vývoja priestoru svetovej ekonomiky. Charakteristikou, ktorá výstižne objasňuje pôsobenie globalizácie v svetovej ekonomiky, je, že globalizácia v tomto priestore vedie k utváraniu nového typu vzťahov medzi aktérmi, označovanom pojmom world village, teda vedie k utváraniu tzv. globálnej svetovej dediny. Ako teda tieto dva zdanlivo protikladné slová, evokujúce v našom ponímaní zásadné protiklady, väzby a procesy prebiehajúce na globálnej úrovni a väzby a procesy prebiehajúce na lokálnej úrovni, môžu spolu súvisieť a dokonca môžu byť považované za výstižnú charakteristiku javov prebiehajúcich v globálnom geoeconomickom prostredí súčasnosti? Objasnenie tejto otázky, tkvie v samotnej podstate a pôsobení globalizácie a jej dvoch, základných charakteristických črt, ktorými sa jej pôsobenie prejavuje a to rastom vzájomnej previazanosti aktérov v dôsledku prehĺbujúcej sa ekonomickej spolupráce a ňou podmienených procesov vedúcich k uľahčovaniu vzájomného obchodu na jednej strane, a rastom vzájomnej závislosti spolupracujúcich aktérov. Pôsobením týchto faktorov dochádza k postupnému vťahovaniu čoraz väčšieho počtu ekonomických aktérov do globálnych ekonomických procesov (nárast medzinárodnej ekonomickej a obchodnej spolupráce) a tým k utváraniu pomerne úzkych vzťahov a väzieb medzi nimi. V nadväznosti uvedené východiská a predpoklady sme sa v ďalšej časti, prvej kapitoly učebnice sústredili na predstavenie a pomerne detailný popis ich pôsobenia a dosahov v priestore svetovej ekonomiky. Poukázali sme, ako sa pod vplyvom pôsobenia globalizácie mení a transformuje svetová ekonomika nielen z hľadiska jej štruktúrneho usporiadania, ale taktiež aj z hľadiska dynamiky jej vývoja. Vymedzili sme, že globálna ekonomika je ekonomikou vystavanou na silných regionálnych zoskupeniach, že predstavuje typ ekonomiky v rámci, ktorej zaznamenávame pôsobenie megakonkurencie, že je ekonomikou virtuálnou, molekulárnou

ekonomikou, ako aj ekonomickou v rámci ktorej je produkcia určitých typov tovarov, či poskytovaných služieb koncentrovaná do špecifických oblastí, disponujúcich najhodnejším potenciálom a predpokladmi pre vybraný typ ekonomickej aktivity.

Procesy podporujúce a ústiace do konkrétnych prejavov globalizácie zaznamenávame v priestore svetovej ekonomiky dlhodobejšie, k ich zintenzívneniu dochádza v 70. rokoch 20. storočia, kedy podľa prameňov odbornej literatúry dochádza k prejavom globalizácie v tomto priestore v takom rozsahu, že môžeme hovoriť o jeho globálnom dosahu. Ďalší podstatný vývojový medzník v tejto oblasti predstavovalo obdobie konca 80. rokov 20. storočia, kedy dochádza k postupnému zintenzívňovaniu procesov politickej a ekonomickej transformácie postsocialistických štátov. Tieto procesy viedli k postupnému prechodu týchto ekonomík z modelu centrálne plánovanej ekonomiky na model trhovej, či zmiešanej ekonomiky s vyššou mierou štátnej ingerencie do ekonomických procesov. Práve proces transformácie umožnil, postsocialistickým ekonomikám postupné, plné začlenenie sa do regionálnych i globálnych ekonomických procesov a ekonomickej a hospodárskej spolupráce.

V poslednej časti prvej kapitoly učebnice sme pozornosť zamerali najmä na vybrané vývojové tendencie svetovej ekonomiky v období od roku 2008 – 2024. V tejto časti sme poukázali aj na krízové javy, ovplyvňujúce dynamiku ekonomickej aktivity v sledovanom období a to globálnu finančnú a hospodársku krízu a krízu spojenú s pandémiou Covid-19. Tieto dva, pomerne zásadné krízové javy, sú akýmsi predznačením obdobia vyznačujúceho sa prejavmi turbulencií sprevádzaných neistotou a nestabilitou budúceho vývoja.

Súčasný vývoj svetovej ekonomiky je determinovaný pôsobením viacerých zásadných faktorov, ktoré ešte zvyšujú neistotu budúceho vývoja. V tomto kontexte môžeme poukázať najmä na prístup administratívy, súčasného prezidenta USA D. Trumpa, zameranej na presadzovanie zahraničnej obchodnej politiky v duchu hesla „America first“. Obdobie po nástupe D. Trumpa do prezidentského úradu, bolo spojené najmä so zavádzaním pomerne nejasej a neprehľadnej obchodnej politiky voči externému prostrediu, prejavujúcej sa v nastavovaní tarifných prekážok vzájomného obchodovania (colná a zahraničnoobchodná politika), ale aj čoraz častejšie deklarovanie silového presadzovania svojich ekonomických záujmov. V nadväznosti na tento vývoj môžeme konštatovať, že dochádza k narušeniu štrukturálneho usporiadania svetovej ekonomiky a tým k vytváraniu priestoru pre utvorenie nového typu ekonomického poriadku a usporiadania. Dynamiku vývoja svetovej ekonomiky ovplyvňujú aj ďalšie faktory: pretrvávajúci ozbrojený konflikt na Ukrajine, potenciálna hrozba energetickej krízy, ozbrojené konflikty v iných častiach politickej mapy sveta a pod.). Tieto faktory ovplyvňujú podobu a prejavy globalizácie, v tejto súvislosti sa čoraz výraznejšie začína hovoriť o nástupe éry antiglobalizácie, či istej zmenenej podoby globalizácie.

Kontrolné otázky

1. Ktoré faktory umožnili zrýchlenie globalizácie v 20. a 21. storočí?
2. Aký je rozdiel medzi ekonomickou, kultúrnou a politickou globalizáciou?
3. Akú úlohu zohrávajú informačné technológie v procese globalizácie?
4. Čo znamená pojem „svetová ekonomika“?
5. Čo sú transnacionálne (nadmárodné) korporácie a aký majú význam?

6. kým spôsobom globalizácia ovplyvňuje rozmiestnenie priemyslu vo svete?
7. Ako sa globalizácia prejavuje v rozvojových krajinách?
8. Ako globalizácia ovplyvňuje trh práce a zamestnanosť?
9. Vysvetli pojem „globálna ekonomická nerovnosť“.
10. Ako globalizácia ovplyvňuje finančné trhy a investície?
11. Ktoré regióny sveta sú najviac zapojené do procesov globalizácie a prečo?
12. Akú úlohu zohráva Čína v procese globalizácie svetovej ekonomiky?
13. Ako sa mení postavenie Európskej únie vo svetovej ekonomike?
14. Aký vplyv mala globalizácia na svetový obchod počas pandémie COVID-19?

Úlohy a aktivity

1. Vypracujte štúdiu súčasného stavu globalizácie svetového hospodárstva (po roku 2020) so zameraním na medzinárodný obchod, globálne dodávateľské reťazce, pohyb kapitálu a investícií a úlohu nadnárodných korporácií.
2. Spracujte prezentáciu na tému „Globalizácia vs. regionalizácia“ podporuje alebo zoslabuje regionalizácia globalizáciu?
3. Rozdeľte sa na skupiny a diskutujte na tému *Nachádza sa svetová ekonomika v súčasnosti vo fáze deglobalizácie, či globalizácie tzv. nového typu.*
4. Na základe vyhodnotenia štatistických údajov (Svetovej banky, Medzinárodného menového fondu, Svetovej obchodnej organizácie a pod.) vypracujte štúdiu vývoja svetového obchodu za posledných 20 rokov, vymedzte kľúčových aktérov, ich pozície, zlomové obdobia a naznačte možnú predikciu budúceho vývoja.
5. Na základe vyhodnotenia štatistických údajov spracujte prezentáciu vývoja dynamiky globálnej ekonomickej aktivity v období rokov 2000 – 2024, vymedzte kľúčových aktérov, ich pozície, zlomové obdobia a naznačte možnú predikciu budúceho vývoja.

Použitá a odporúčaná literatúra

Dicken, Peter. *Global Shift. Mapping the changing contours of the world economy*. 7th. Edition, New York: Guilford Press 2015, ISBN 978-1462519552.

Jeníček, Vladimír. *Globalizace světového hospodářství*. Praha: C. H. Beck, 2002

Krejčí, Oskar: *Mezinárodní politika*. Praha: Ekopress, 2010, ISBN 978-80-86929-60-6.

Šikula, Milan: *Minimalizácia alebo modernizácia štátu. Historická retrospektíva a aktuálne výzvy ľudskej civilizácie*. Bratislava: Wolters Kulver, 2017, ISBN 978-80-8168-69-48.

Šíbl, Drahoš, Beáta Šaková. *Svetová ekonomika*, Bratislava, Šprint, 2000, ISBN 978-80-7261-01-67.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2009, Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-154-9.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2010, Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-166-2.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2011, Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-180-8.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2012, Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-189-1.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2013, Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-196-9.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2014, Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-203-4.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2015. Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-213-3.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2016. Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-220-1.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2017. Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-233-1.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2018. Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-241-6.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2019. Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-244-7.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2020. Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISSN 2729-8647.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2021. Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISSN 2729-8647.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2022. Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-255-3, ISSN 2729-864.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2023. Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-260-7, ISSN 2729-8647.

Výročná správa Národnej banky Slovenskej republiky 2024, Bratislava: Národná banka Slovenskej republiky, ISBN 978-80-8043-265-2, ISSN 2729-8647.

2 Pozícia Európskej únie v priestore svetovej ekonomiky

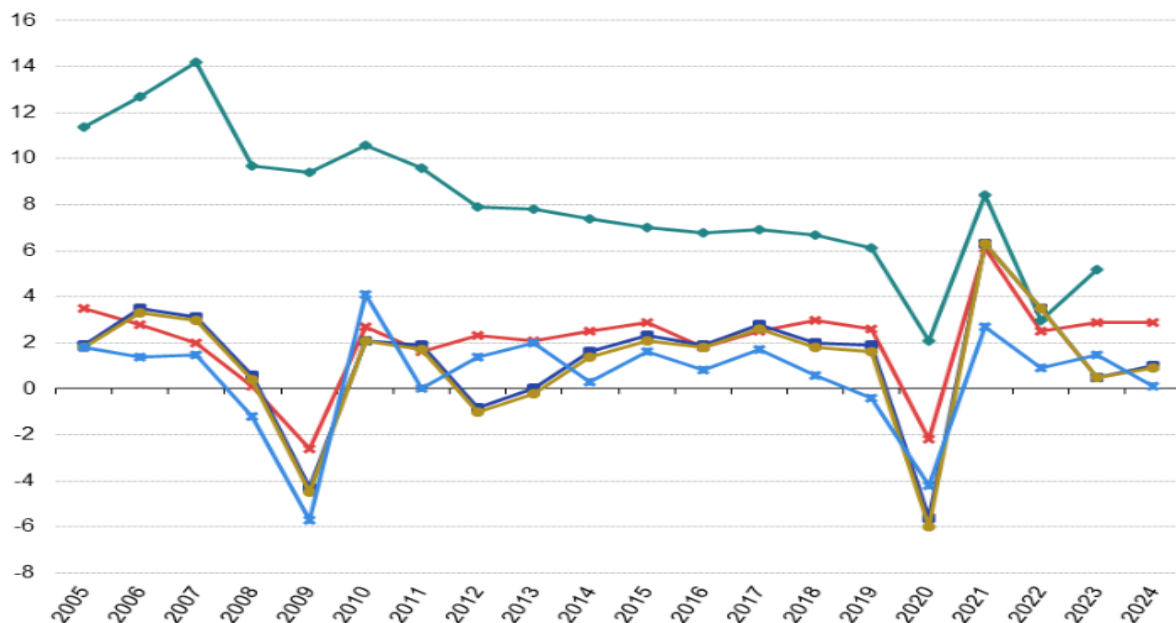
Úvod

V prvej kapitole učebnice sme sa oboznámili s vývojom svetovej ekonomiky v kontexte vplyvu procesu globalizácie na je aktérov, fungovanie, štruktúry. V tejto súvislosti sme akcentovali, že svetová ekonomika sa vyznačuje cyklickým vývojom, teda vývojom vyznačujúcim sa fázami rastu a posilňovania dynamiky ekonomickej aktivity, ktorý je naopak striedaný fázami jej spomaľovania a utlmovania. Tento vývoj je prirodzeným javom, pričom v fáze utlmovania a zoslabovania dynamiky ekonomickej aktivity sa predpokladá, že táto bude vystriedaná fázou rastu a naopak. Vývojové tendencie determinované procesom globalizácie zásadne ovplyvňujú striedanie jednotlivých vývojových cyklov, predovšetkým prudký rast vzájomnej previazanosti aktérov a nárast ich vzájomnej závislosti vedie k tomu, že náhle a prudké zmeny v oblasti vývoja hospodárskeho cyklu v jednej časti globálneho geoeconomického priestoru sa vo väčšej, či menšej intenzite prejavujú v celom priestore svetovej ekonomiky s diferencovaným a asymetrickým vplyvom na jednotlivých aktérov. Príkladom sú dosahy globálnej finančnej krízy na globálnu ekonomiku, ktoré sme popisovali v predchádzajúcej kapitole. Dynamiku vývoja ekonomickej aktivity v globálnej ekonomike však môžu zásadne ovplyvniť aj javy a procesy, ktoré nie sú primárne ekonomického charakteru, avšak svojimi dosahmi zásadne ovplyvňujú, tak politické procesy, ale najmä ekonomické procesy a väzby, sformované na regionálnej a globálnej úrovni. Príkladom tohto typu javov a s nimi spojených následných procesov môže byť pandémia Covid-19, ktorá taktiež svojimi dosahmi zásadne ovplyvnila dynamiku ekonomickej aktivity, tak na regionálnej i globálnej úrovni.

V tejto kapitole učebnice sa zameriame na hodnotenie súčasnej pozície Európskej únie v priestore svetovej ekonomiky a to cez prizmu vývoja vybraných makroekonomických ukazovateľov a ich komparácie s významnými aktérmi globálnej ekonomiky.

2.1 Vývoj dynamiky ekonomickej aktivity Európskej únie v rokoch 2009 - 2024

Dosahy globálnej finančnej a hospodárskej krízy mali špecifické prejavy v celom globálnom geoeconomickom priestore. Obdobie roku 2009 sa v oblasti vývoja dynamiky ekonomickej aktivity Európskej únie i ostatných kľúčových aktérov svetovej ekonomiky niesol v znamení recesie, po ktorej však nasledovalo v roku 2010 obdobie jej postupného oživenia. Graf 1 znázorňuje dynamiku vývoja HDP Európskej únie a vybraných aktérov svetovej ekonomiky v období rokov 2005 – 2024.

Graf 1 Vývoj HDP vybraných aktérov svetovej ekonomiky v rokoch 2005 - 2024

Legenda: zelená krivka Čína (vrátane Hong Kongu)
červená krivka – USA
tmavomodrá krivka – EÚ
žltá krivka – eurozóna
bledomodrá krivka – Japonsko

Zdroj: *National accounts and GDP, 2025*

Dosahy globálnej finančnej a hospodárskej krízy sa začali v rámci Európskej únie prejavovať už v roku 2008, kedy bol v porovnaní s predchádzajúcim rokom (2007) zaznamenaný výrazne nižší rast HDP. V roku 2009 dosahy globálnej finančnej a hospodárskej krízy mali v priestore Európskej únie ešte výraznejšie prejavy, pričom v roku 2010 došlo postupne k oživeniu dynamiky ekonomickej aktivity. Z grafu č. 1 je zrejmé, že obdobným vývojom v oblasti dynamiky ekonomickej aktivity sa vyznačovali vybraní, kľúčoví aktéri svetovej ekonomiky, s výnimkou Číny. Dynamika ekonomickej aktivity Číny (vrátane Hongkongu) aj počas výrazných prejavov globálnej finančnej a hospodárskej krízy rástla a to pomerne výrazným tempom na úrovni takmer 10 % ročne. V rokoch 2009 a 2010 dynamika ekonomickej aktivity Číny mierne spomalila, ale napriek tejto vývojovej tendencii si v porovnaní s ostatnými aktérmi svetovej ekonomiky zachovávala podstatne vyššiu mieru rastu. (National accounts and GDP 2025, 2025)

Ako už bolo spomenuté prejavy negatívneho vplyvu globálnej finančnej a hospodárskej krízy na priestor Európskej únie môžeme identifikovať už v roku 2008. V tomto roku bol v rámci Európskej únie v porovnaní s predchádzajúcim rokom zaznamenaný výrazne nižší rast HDP, v roku 2007 HDP Európskej únie dosahovalo úroveň 3,1 % a v roku 2008 dosiahol rast HDP Európskej únie úroveň 0,6 %, teda pokles o 2,5 percentuálneho bodu. Postupné oživenie dynamiky ekonomickej aktivity v rámci Európskej únie zaznamenávame v rokoch 2010 a 2011. V roku 2010 bol zaznamenaný rast HDP Európskej únie o 2,1 % a v roku 2011 to bolo na úrovni o 1,9 %. Pozitívny vývojový trend spojený s postupným oživovaním ekonomickej aktivity, nasledovanom po období výrazných dosahov globálnej finančnej a hospodárskej krízy na

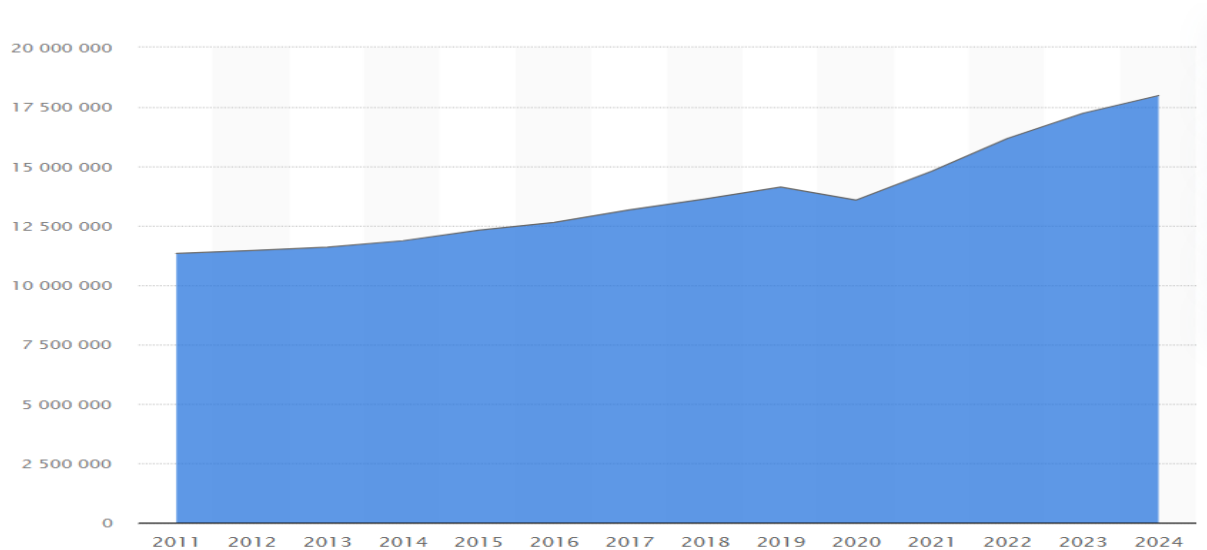
vnútorný ekonomický priestor Európskej únie, však nebol stabilný. Už v priebehu nasledujúcich dvoch rokov sa prejavilo postupné zoslabovanie dynamiky ekonomickej aktivity, čo bolo badateľné na posune z rastovej vývojovej tendencie HDP, k jej zníženiu a to v roku 2012 došlo k poklesu HDP o 0,8 % a v roku 2013 nedošlo vo vývoji tohto ukazovateľa k výraznejšej zmene. Obdobie nestability a kolísania v oblasti dynamiky vývoja HDP bolo následne vystriedané obdobím relatívne stabilného rastu HDP, ktorého hodnota dosahovala v rokoch 2014 – 2019 rast v rozpätí 1,6 % - 2,8 % ročne. (National accounts nad GDP 2025, 2025)

Pokles dynamiky ekonomickej aktivity bol v sledovanom období determinovaný nielen dosahmi globálnej finančnej a hospodárskej krízy, ale aj globálnou pandémiou Covid-19. V roku 2020 sa počiatočný dopad pandémie Covid-19 prejavil na poklese dynamiky ekonomickej aktivity v priestore Európskej únie, pričom v tomto období bol zaznamenaný pokles HDP o 5,6 %, čo v porovnaní s poklesom úrovne HDP v období globálnej finančnej a hospodárskej krízy, predstavuje výraznejší pokles. Na druhej strane je možné konštatovať, že v nasledujúcom roku 2021 sa oživenie ekonomickej aktivity prejavilo v oveľa výraznejšej miere, ako v prípade postupného oživenia ekonomickej aktivity v roku 2010. V roku 2021 sa oživenie ekonomickej aktivity prejavilo na raste HPD o 6,3 % a tento pozitívny trend sa podarilo udržať aj v nasledujúcom období rokov 2022, 2023 a 2024, kedy taktiež v priestore Európskej únie zaznamenávame rast HDP, avšak v o niečo utlmenejšej podobe v roku 2022 bol zaznamenaný rast HDP o 3,5 %, v roku 2023 o 0,5 % a v roku 2024 bol zaznamenaný rast HDP Európskej únie o 1,0 %. (National accounts and GDP 2025, 2025)

Pandémia Covid-19 ovplyvnila dynamiku ekonomickej aktivity v skupine členských štátov Európskej únie v diferencovanej miere. Na základe sledovania vývoja jednotlivých skupín makroekonomických ukazovateľov však môžeme poukázať na tieto vývojové tendencie, ktoré v danom období determinovali vývoj ekonomickej aktivity v priestore Európskej únie. V roku 2020 Írsko predstavovalo jediný členský štát Európskej únie, ktorý zaznamenal rast HDP. Ostatné členské štáty Európskej únie už v tomto období čelili utlmovaniu a poklesu dynamiky ekonomickej aktivity, čo sa prejavilo aj na dosiahnutej úrovni HDP. Pokles HDP v skupine členských štátov Európskej únie sa pohyboval v rozmedzí: od -7,4 % Francúzsko do -10,9 % Španielsko. Pokles dynamiky ekonomickej aktivity zaznamenaný v roku 2020, bol v roku 2021 vystriedaný jej postupným oživovaním. Tento pozitívny vývojový trend poukazujúci na postupné oživenie dynamiky ekonomickej aktivity deklarovali všetky členské štáty Európskej únie. V priestore Európskej únie sa miera rastu pohybovala v rozmedzí od 2,7 % (Fínsko) po 16,3 % (Írsko). V roku 2022 zaznamenávame v priestore Európskej únie obdobný trend, ako v predchádzajúcom roku, ktorý sa nesie v znamení rastu dynamiky ekonomickej aktivity. V tomto období len Luxembursko zaznamenalo určité spomaľovanie dynamiky ekonomickej aktivity, čo sa prejavilo na poklese jeho HDP o 1,1 %. Pozitívny vývojový trend zaznamenaný v roku 2021 v podobe rastu dynamiky ekonomickej aktivity sa naplno prejavil v prípade Írska, ktoré v roku 2022 zaznamenalo najvýraznejšiu dynamiku ekonomickej aktivity už tretí rok v rade (2020, 2021, 2022). Zrýchľovanie rastu v roku 2022 zaznamenalo Rakúsko a Portugalsko. V nasledujúcom roku sme v oblasti dynamiky ekonomickej aktivity dosahovanej v priestore Európskej únie zaznamenali oveľa diferencovanejšie výsledky. Hodnotenie dynamiky ekonomickej aktivity v tomto období poukázalo na tieto výsledky:

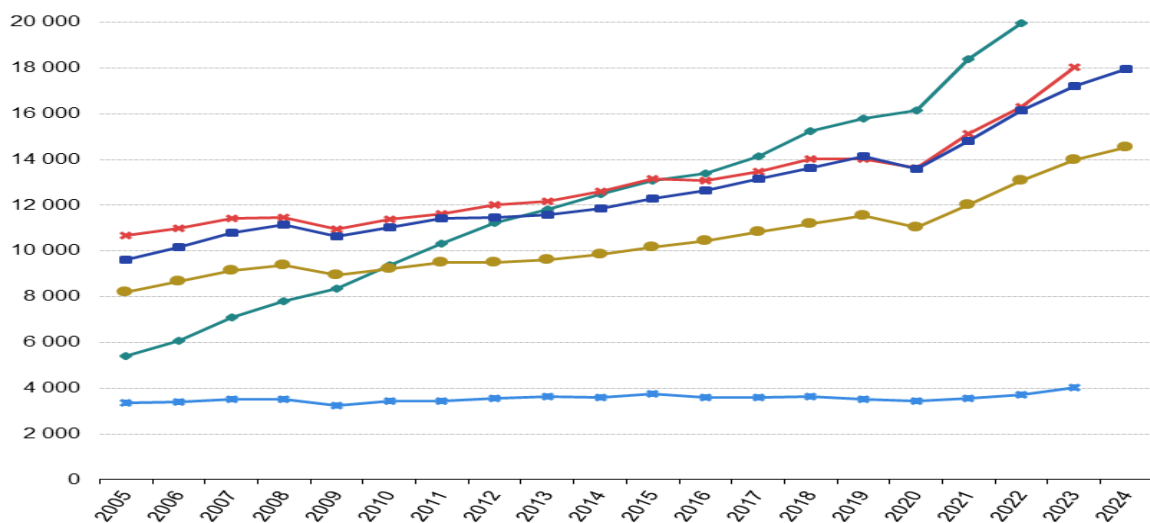
osemnásť členských štátov zaznamenalo rast a deväť naopak pokles. Pokles ekonomickej aktivity bol zaznamenaný aj v prípade Írska, ktoré v roku 2023 taktiež zaznamenalo pokles.

V roku 2024 HDP Európskej únie dosahovalo hodnotu 17,9 bilióna eur. Vývoj HDP v rokoch 2011 – 2024 graficky znázorňuje graf 2. (Statista, 2025)

Graf 2 Vývoj HDP Európskej únie v rokoch 2011 – 2024 (v miliónoch eur v súčasných trhovách cenách)

Zdroj: Statista, 2025

Graf 3 Porovnanie vývoja HDP Európskej únie a vybraných kľúčových aktérov svetovej ekonomiky (v bežných trhovách cenách) v rokoch 2005 - 2024

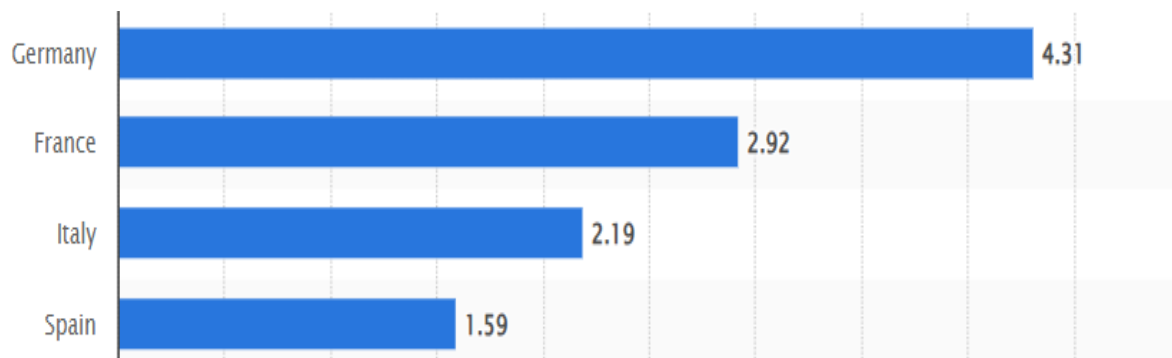
Legenda: zelená krivka Čína (vrátane Hong Kongu)
 červená krivka – USA
 tmavomodrá krivka – EÚ
 žltá krivka – eurozóna
 bledomodrá krivka – Japonsko

Zdroj: National accounts and GDP, 2025

Sledovanie vývoja HDP Európskej únie a porovnanie vývoja tohto ukazovateľa so skupinou vybraných aktérov svetového hospodárstva naznačuje, že v období 2005 – 2014 Čína, ktorá

v súčasnosti predstavuje jedného z dynamicky sa vyvíjajúcich aktérov priestoru svetovej ekonomiky, v období rokov 2005 – 2012 zaznamenala nižší rast HDP v porovnaní s Európskou úniou a USA. Zvýšenie dynamiky ekonomickej aktivity Číny zaznamenávame v roku 2013, kedy dynamika ekonomickej aktivity Číny postupne narastá a v tomto roku prvýkrát dosiahla vyššiu úroveň HDP ako Európska únia. Rok 2016 sa opätovne niesol v znamení posilňovania dynamiky ekonomickej aktivity Číny, pričom v tomto roku prekonal rast jej HDP, rast HDP USA.

Z hľadiska hodnotenia dynamiky ekonomickej aktivity členských štátov Európskej únie a eurozóny je možné poukázať, že v roku 2024 sa počet členských štátov, ktoré zaznamenali rast HDP zvýšil (22 členských štátov). Mierny pokles zaznamenalo Rakúsko (o 1,0 %), ako aj Lotyšsko, Estónsko, Nemecko a Fínsko (poklesy na úrovni maximálne 0,4 %). Z hľadiska sledovania a porovnávania dynamiky ekonomickej aktivity, môžeme do skupiny najsilnejších ekonomík Európskej únie zaradiť: Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Španielsko a Holandsko. (Statista, 2025)

Graf 4 HDP najväčších ekonomík Európskej únie v roku 2024 (v miliardách euro)

Zdroj: Statista, 2025

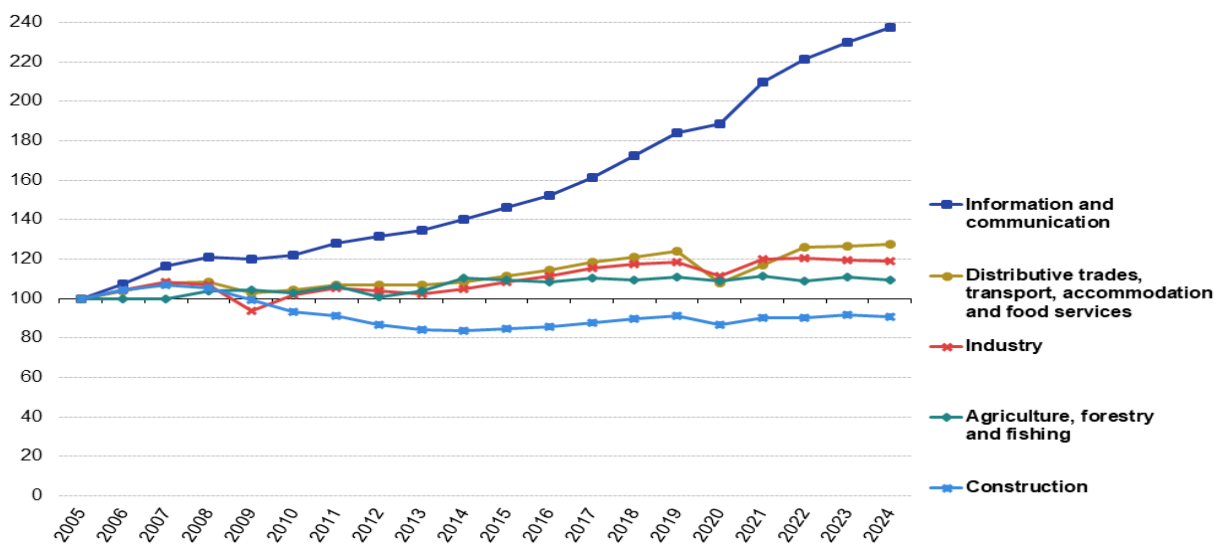
V roku 2024 sa členské štáty eurozóny podieľali na tvorbe HPD celej Európskej únie (merané podľa parity kúpnej sily) na úrovni 81,0 %. V porovnaní s rokom 2005 bol v tejto oblasti zaznamenaný pokles o 4,4 percentuálneho bodu. V roku 2005 dosahoval podiel štátov eurozóny na tvorbe HDP úroveň 85,4 %. V roku 2024 sa štyri najväčšie ekonomiky Európskej únie súhrnne podieľali na tvorbe HDP tromi pätinami, čo v percentuálnom vyjadrení predstavuje podiel na úrovni 59,1 %. V porovnaní s rokom 2005 bol v tejto oblasti zaznamenaný pokles na úrovni 5,3 percentuálneho bodu. Ekonomika Nemecka sa v roku 2024 podieľala na HDP na úrovni 21,5 %, čo predstavuje v porovnaní s rokom 2005 pokles o 1,2 percentuálneho bodu (v roku 2005 podiel nemeckej ekonomiky na HDP Európskej únie predstavoval 22,7 %). (National accounts and GDP, 2025)

Pri sledovaní vývoja HDP je potrebné zamerať pozornosť zastúpeniu jednotlivých odvetví hospodárstva podieľajúcich sa na jeho tvorbe s akcentom na tieto odvetvia, ktoré sa vyznačujú najvyššou mierou pridanej hodnoty pri tvorbe HDP. V roku 2024 takmer dve štvrtiny pridanej hodnoty Európskej únie boli tvorené v sektore služieb.

V sledovanom období rokov 2005 – 2024 zaznamenávame zmeny v oblasti podielu jednotlivých sektorov na celkovej pridanej hodnote HDP. K poklesu podielu na celkovej pridanej hodnote HDP v rámci Európskej únie došlo v sektore priemyslu (v roku 2005 sa priemysel podieľal na pridanej hodnote HDP na úrovni 20,7 % v roku 2024 sa podieľal na

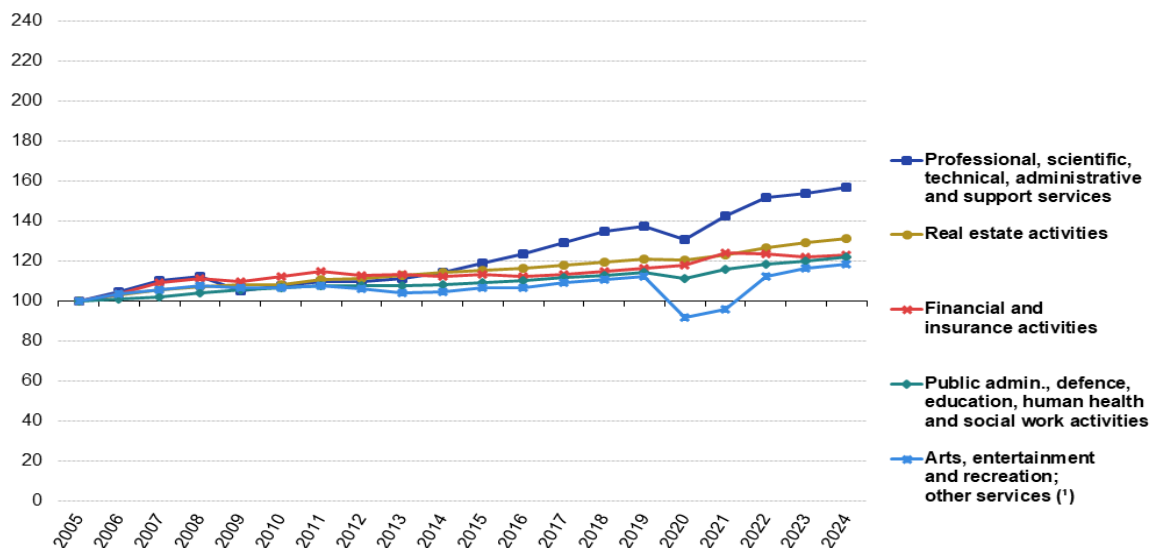
pridanej hodnote HDP na úrovni 19,0 %). K poklesu podielu na celkovej pridanej hodnote HDP došlo aj v oblasti činností zameraných na obchod, dopravu, ubytovacie a stravovacie služby (v roku 2005 bol ich podiel na úrovni 19,3 % a v roku 2024 dosiahol úroveň 18,9 %). (National accounts and GDP, 2025)

Na druhej strane vzrástol podiel na tvorbe pridanej hodnoty HDP Európskej únie v období rokov 2005 – 2024 odborných, vedeckých, technických, administratívnych a podporných služieb. Medzi rokmi 2005 – 2024 vzrástol ich podiel o 1,9 percentuálneho bodu a dosiahol úroveň 11,9 %, čo predstavuje najvyšší rast v skupine porovnávaných sektorov a činností. V sledovanom období rokov 2005 – 2024 zaznamenávame aj významný rast podielu informačných a komunikačných činností na pridanej hodnote tvorby HDP na úrovni 0,6 percentuálneho bodu z hodnoty 4,8 % na hodnotu 5,4 %. Aktivity v oblasti nehnuteľností zaznamenali v roku 2024 mierny nárast podielu pridanej hodnoty na tvorbe HDP na úrovni 10,9 %. V skupine ostatných činností v období rokov 2005 – 2024 zaznamenávame pokles ich pridanej hodnoty na tvorbe HDP. V oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu zaznamenávame zníženie podielu týchto činností na pridanej hodnote tvorby HDP, pričom v roku 2024 sa tieto aktivity na tvorbe HDP podieľali na úrovni 1,7 %. Pokles na tvorbe pridanej hodnoty HDP v priestore Európskej únie bol zaznamenaný aj v prípade stavebníctva, pričom v roku 2024 predstavoval tento podiel úroveň 5,6 %. Pokles zaznamenala aj oblasť poisťovacích činností z hodnoty 5,0 % na úroveň 4,6 %, ako aj odvetvia v oblasti umenia, zábavy, rekreácie, ostatných služieb a činností domácností, pričom v roku 2024 sa na tvorbe HDP podieľali na úrovni 3,3 %. (National accounts and GDP, 2025) Vývoj podielu vybraných odvetví a ekonomických aktivít na tvorbe hrubej, reálnej pridanej hodnoty v období rokov 2005 – 2024 je graficky znázornený v grafe 5 a grafe 6.

Graf 5 Vývoj hrubej reálnej pridanej hodnoty vybraných odvetví v rokoch 2005 - 2024

Zdroj: National accounts and GDP, 2025

Graf 6 Vývoj hrubej reálnej pridanej hodnoty vybraných odvetví v rokoch 2005 – 2024

Zdroj: National accounts and GDP, 2025)

Vo vnútornom ekonomickom priestore Európskej únie i jej jednotlivých členských štátov zaznamenávame špecifické prejavy štrukturálnych zmien, ktoré sú vzhľadom k vývoju prirodzené a ovplyvňujú všetkých aktérov priestoru svetovej ekonomiky. Štrukturálne zmeny sú determinované vplyvom viacerých faktorov akými sú globalizácia, technologické zmeny, vývoj cien komodít na svetových trhoch, outsourcing a pod. Spomenuté faktory vedú k zmenám a presunom výrobných činností i niektorých vybraných služieb do regiónov, v ktorých tieto ekonomické aktivity môžu byť realizované pri dosiahnutí nižších vstupných nákladov. Vývoj jednotlivých hospodárskych sektorov v priestore Európskej únie bol taktiež ovplyvnený aj dosahmi globálnej finančnej a hospodárskej krízy, ako aj krízou súvisiacou s pandemiou Covid-19.

Ako je možné vidieť z grafu 5 oblasť informačných a komunikačných činností zaznamenáva v rokoch 2005 – 2024 rast takmer každý rok, s výnimkou roku 2009, kedy zaznamenali tieto činnosti mierny pokles o 0,7 %. Oblasť informačných a komunikačných činností zaznamenala rast na začiatku pandémie Covid-19 v roku 2020 na úrovni 2,4 %. Z hľadiska sledovania vývoja oblasti informačných a komunikačných činností je možné konštatovať, že v období rokov 2005 – 2024 bol tento vývoj dynamický sprevádzaný pomerne silným rastom, produkcia v tejto oblasti sa v porovnaní s ďalšími sledovanými odvetviami a aktivitami medzi rokmi 2005 – 2024 viac ako zdvojnásobila o 137,6 %. (Statista, 2025)

Dynamika vývoja v oblasti obchodu, dopravy, ubytovania a stravovacích služieb bola relatívne stabilná, avšak v sledovanom období zaznamenávame v tejto oblasti aj jej pokles. Pokles dynamiky tejto oblasti zaznamenávame roku 2009 a o 5,4 % a následne v roku 2013, kedy zaznamenávame miernejší pokles dynamiky a to o 0,3 %. V roku 2020 oblasť obchodu, ubytovania a stravovacích služieb zaznamenala najvýraznejší pokles v sledovanom období a to o 13,0 %, čo bolo spôsobené uplatňovaním opatrení orientovaných na zamedzenie šírenia vírusu Covid-19. V súhrne dynamika vývoja v oblasti obchodu, dopravy, ubytovania a stravovacích služieb v období rokov 2005 – 2024 zaznamenala rast na úrovni 27,5 %. (Statista, 2025)

Oblasť priemyselnej produkcie v období pred globálnou finančnou a hospodárskou krízou rástla, avšak v roku 2008 zaznamenávame jej pokles o 1,4 %. V rokoch 2010 a 2011 zaznamenávame v tejto oblasti pomerne výraznú fázu oživenia, ktoré dosiahlo úroveň o 12,5%. Medzi rokmi 2011 – 2013 došlo v oblasti priemyselnej produkcie k miernemu poklesu o 2,7%. Turbulentný vývoj v oblasti priemyselnej produkcie bol od roku 2014 vystriedaný obdobným stabilného rastu, ktorý bol zaznamenaný v období nasledujúcich šiestich po sebe nasledujúcich rokoch. Obdobie rastu bolo v roku 2020 vystriedané poklesom o 6,0%. Pokles bol spôsobený negatívnymi dosahmi opatrení súvisiacimi s pandémiou Covid-19. Po prekonaní negatívnych dosahov pandémie Covid-19 sa v oblasti priemyselnej produkcie opätovne podarilo iniciovať zvýšenie dynamiky, pričom v roku 2021 dynamika priemyselnej produkcie vzrástla o 7,4% a v roku 2022 zaznamenala rast, aj keď o niečo miernejší o 0,7%. K miernemu poklesu dynamiky priemyselnej produkcie došlo v roku 2023 o 1,1% a v roku 2024 o 0,4%. V súhrnnom pohľade na dynamiku priemyselnej produkcie v rokoch 2005 – 2024 môžeme konštatovať, že v roku 2024 bol dynamika priemyselnej produkcie o 18,9%. (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

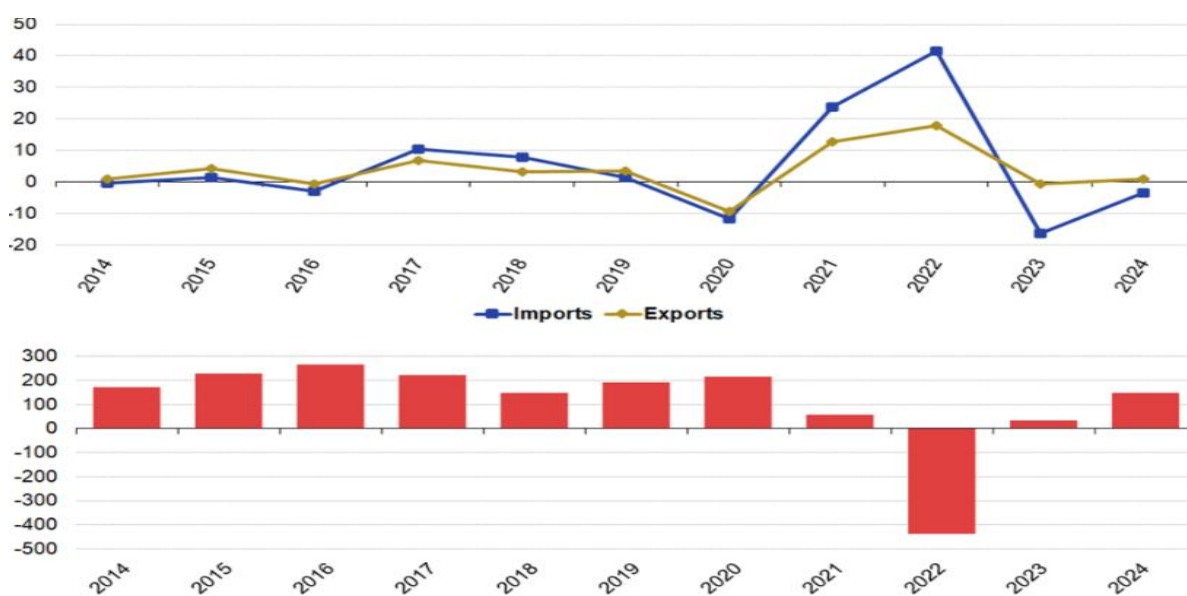
Dynamika produkcie v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu sa v rokoch 2005 – 2007 vyznačovala rastom o 4,5%, aj keď rok 2007 v tejto oblasti priniesol mierny pokles. Kolísavý vývoj dynamiky oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu bol v rokoch 2013 a 2014 vystriedaný obdobím jej rastu. Zvýšenie dynamiky produkcie však bolo v období nasledujúcich rokov vystriedané opätovne kolísavým vývojom. Oblasť poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu zaznamenala v roku 2021 najmenší nárast a v roku 2022 bol tento pozitívny vývoj prerušený opätovným poklesom. Sledovanie dynamiky produkcie tejto oblasti v rokoch 2023 a 2024 opätovne potvrdzuje výkyvy vo vývoji. V roku 2023 bol zaznamenaný rast dynamiky v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva a rybolovu na úrovni o 1,4%, pričom už v roku 2024 bol vystriedaný poklesom o 1,3%, čo predstavuje jednu z najvyšších mier poklesu v oblasti dynamiky vývoja sledovaných oblastí a aktivít. Kolísavý vývoj dynamiky produkcie zaznamenaný v danej oblasti sa prejavil aj súhrnne na jej celkovom hodnotení, pričom v porovnaní s rokom 2005 bola v roku 2024 produkcia v tejto oblasti vyššia o 9,3%. (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

Dynamika produkcie v oblasti stavebníctva zaznamenala najvýraznejší pokles v období po globálnej finančnej a hospodárskej kríze. V rozmedzí rokov 2007 – 2014 bol v tejto oblasti zaznamenaný pokles dynamiky produkcie o 21,7%. V roku 2015 došlo v oblasti stavebníctva k zvráteniu negatívneho vývojového trendu reprezentovaného poklesom dynamiky produkcie. V tomto roku dynamika produkcie v oblasti stavebníctva dosiahla rast o 1,6%. Pozitívny vývoj v danej oblasti zaznamenávame aj v nasledujúcom období – v rokoch 2016 – 2019 (rast dosahoval úroveň o 0,9% až o 2,6%). Od roku 2020 zaznamenávame v oblasti dynamiky produkcie sektora stavebníctva kolísavý vývoj. V roku 2020 došlo v tejto oblasti k poklesu o 4,6%, pričom už v roku 2021 bol pokles vystriedaný oživením na úrovni o 3,9%. Rok 2022 sa niesol v stabilnom trende oživenia, pričom dynamika produkcie zostala na nezmenenej úrovni. Pozitívny vývoj v oblasti dynamiky produkcie v oblasti stavebníctva bol v roku 2024 prerušený poklesom o 1,3%. Prierez vývoja dynamiky produkcie v oblasti stavebníctva naznačuje, pomerne nestabilný vývoj v danej oblasti, ktorý viedol k tomu, že v roku 2024 bola v porovnaní s rokom 2005 produkcia v oblasti stavebníctva o 9,4% nižšia. Oblasť stavebníctva

spomedzi sledovaných odvetví a aktivít zaznamenala ako jediná pokles. (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

2.2 Vývojové trendy v oblasti obchodovania s tovarmi

Z hľadiska sledovania a hodnotenia pozície Európskej únie v priestore svetovej ekonomiky, je zaujímavé sledovať a popísať základné trendy súvisiace s oblasťou dovozu a vývozu tovarov a služieb tak v rámci vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie, ale najmä smerom k externým obchodným partnerom. V tejto oblasti môžeme v sledovanom období identifikovať tieto základné vývojové trendy. V období medzi rokmi 2023 – 2024 zaznamenávame zvýšenie prebytku obchodovania s tovarmi z úrovne 34 miliárd eur na 147 miliárd eur. V roku 2024 sa veľká skupina členských štátov Európskej únie primárne orientovala na obchod s tovarmi realizovaný v rámci vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie. Najväčšími obchodnými partnermi Európskej únie z externého prostredia boli v roku 2024 USA a Čína. Obchodovanie s USA sa orientovalo najmä na vývoz tovarov z Európskej únie a obchodná kooperácia s Čínou bola primárne zameraná na dovoz tovarov z Číny do Európskej únie. Vývoj medzinárodného obchodu s tovarmi graficky znázorňuje graf 6. (International trade with goods, 2025)

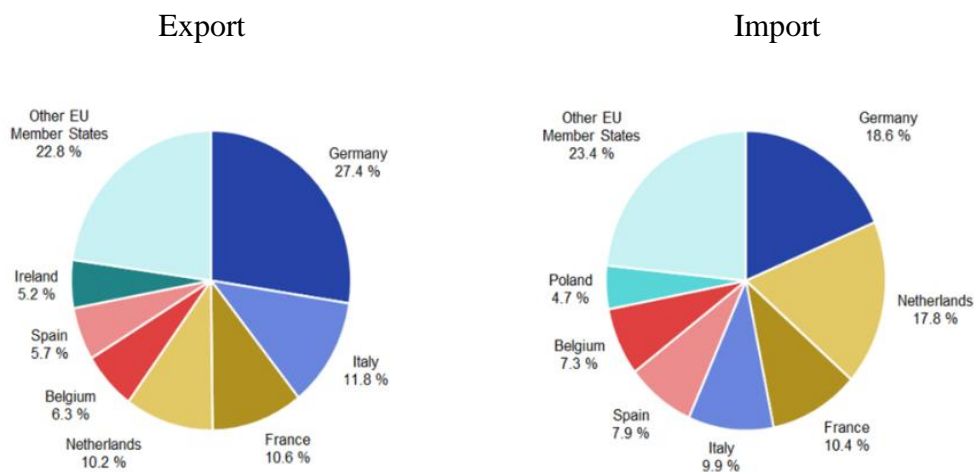
Graf 7 Vývoj medzinárodného obchodu EÚ s tovarmi v rokoch 2014 - 2024

Zdroj: *International trade with goods, 2025*

Ako je možné vidieť z grafu 7 v rokoch 2014 – 2016 zaznamenávame v tejto oblasti relatívne stabilný vývoj, ktorý bol v roku 2017 a 2019 vystriedaný miernym rastom v oboch sledovaných oblastiach. Priaznivý vývoj bol v roku 2020 vystriedaný poklesom, čo bolo spôsobené pandemiou Covid – 19. V tomto roku bol pokles vývozu a dovozu výrazný, pričom zníženie vývozu dosiahlo hranicu -9,4 % a zníženie dovozu bolo ešte výraznejšie a predstavovalo hodnotu -11,6 %. V rokoch 2021 a 2022 zaznamenávame v sledovanej oblasti opätovné oživenie. Kolísanie vo vývoji sledovaných ukazovateľov sa prejavilo aj nasledujúcim obdobím, pričom v roku 2023 sa vývoz v porovnaní s rokom 2022 vyvíjal na stabilnej úrovni, avšak dovoz klesol o 16,1 %, čo bolo spôsobené klesajúcimi cenami energií. V roku 2024

zaznamenávame pokles dovozu o 3,4 %, na druhej strane však v tom istom roku zaznamenávame rast vývozu o 1,1 %. (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

Z hľadiska sledovania členských štátov Európskej únie v kontexte dosahovaného podielu na obchode s partnermi z externého prostredia (teda mimo vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie) môžeme poukázať, že v roku 2024 sa na obchode s tovarmi s externým prostredím najvýraznejšie podieľalo Nemecko a to na úrovni 27,4 % vývozu tovaru a na úrovni 18,6 % dovozu tovaru do Európskej únie. Významnou mierou sa na vývoze tovaru podieľalo a Taliansko (11,8 %) Francúzsko (10,6 %) a Holandsko (10,2 %). Obdobný vývoj zaznamenávame aj na strane dovozu tovarov, pričom spomenuté tri členské štáty sa pomerne vysokým podielom podieľali na dovoze tovarov zo štátov mimo Európskej únie, avšak v inom poradí. Najväčší objem dovozu v roku 2024 zaznamenalo Holandsko na úrovni 17,8 %, nasledované Francúzskom na úrovni 10,4 % a Talianskom s dosiahnutým podielom na dovoze tovarov zo štátov mimo Európskej únie na úrovni 9,9 %. Vysoký podiel Holandska na tak na dovoze, ako aj vývoz tovarov je spôsobený tzv. Rotterdamským efektom, Rotterdam predstavuje jeden z hlavných námorných prístavov Európskej únie. Podiel členských štátov Európskej únie na obchodovaní s tovarmi so štátmi mimo Európskej únie graficky znázorňuje graf 8. (International trade with goods, 2025)

Graf 8 Podiel členských štátov Európskej únie na obchodovaní s tovarmi so štátmi mimo Európskej únie v roku 2024

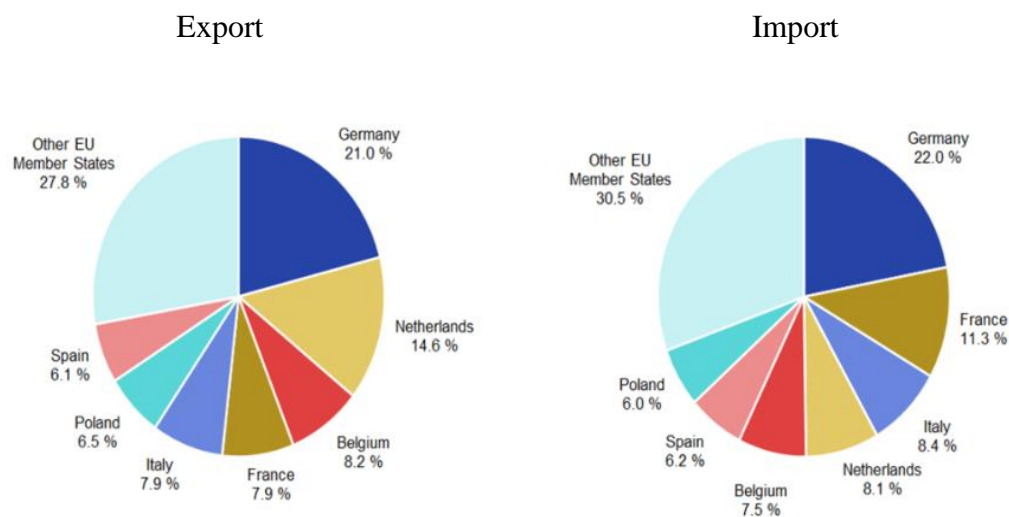
Zdroj: *International trade with goods, 2025*

V roku 2024 dosiahlo vysokú mieru prebytku platobnej bilancie Nemecko (255,0 miliardy eur), Taliansko (65,1 miliardy eur) a Írsko (57,1 miliardy eur). Vysokú mieru deficitu platobnej bilancie v roku 2024 zaznamenalo Holandsko (170,2 miliardy eur) Španielsko (45,6 miliardy eur) a Poľsko (22,9 miliardy eur). (Eurostat, International trade with goods, 2025)

Ako už bolo spomenuté vo vnútornom ekonomickom priestore Európskej únie ako nadnárodného hospodárskeho komplexu významnú úlohu zohráva vzájomný obchod medzi jednotlivými členskými štátmi. Význam a dôležitosť tohto obchodného priestoru pre členské štáty Európskej únie podčiarkuje aj fakt, že v roku 2024 obchod s tovarmi v rámci Európskej únie prevyšoval obchod s tovarmi so štátmi mimo Európskej únie. Obchod s tovarom v rámci Európskej únie v oblasti vývozu dosiahol v roku 2024 hodnotu 4 025 miliárd eur, čo

v porovnaní s hodnotou dosiahnutou v tom istom roku pri vývoze do tretích štátov mimo Európskej únie predstavuje v percentuálnom vyjadrení hodnotu vyššiu o 56 %.

Vo vnútornom ekonomickom priestore Európskej únie medzi kľúčovými aktérmi, ktorí sa najvýraznejšou mierou podieľali na obchode v rámci Európskej únie dominuje Nemecko. Percentuálny podiel a zastúpenie členských štátov Európskej únie na obchodovaní s tovarmi v rámci vnútorného priestoru Európskej únie graficky znázorňuje graf 9.

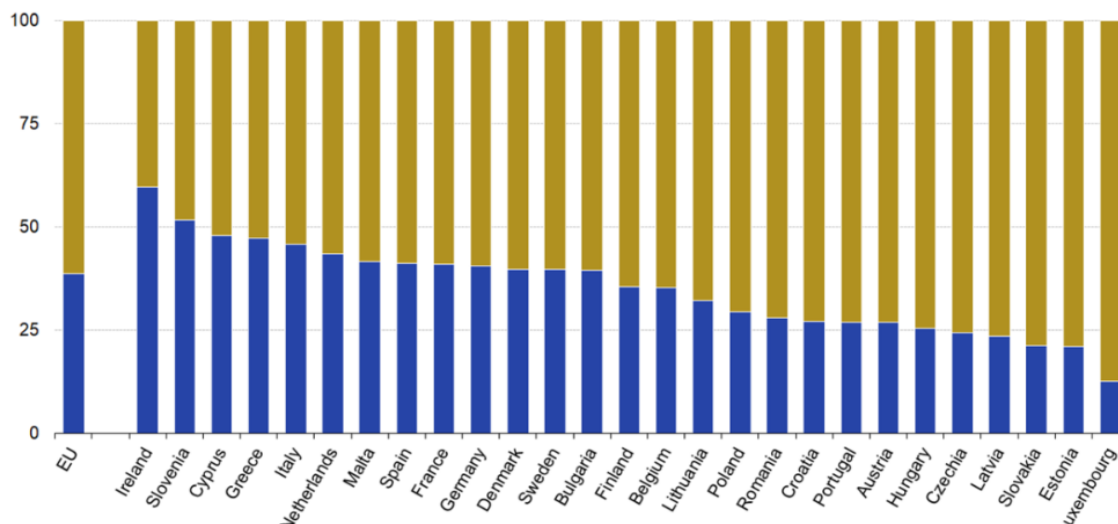

Graf 9 Podiel členských štátov Európskej únie na obchodovaní s tovarmi v rámci Európskej únie v roku 2024

Zdroj: International trade with goods, 2025

Z grafu 9 je možné vidieť, že na vnútornom obchode s tovarmi najvýraznejšou mierou podieľa Nemecko tak v prípade exportu (21,0 %) , ako aj importu (22,0 %). Na druhej priečke sa v prípade exportu umiestnilo Holandsko (14,6 %) a v prípade importu Francúzsko (11,3 %). Pomyselné tretie miesto dosiahlo v prípade exportu Belgicko (8,2 %) a v prípade importu Taliansko (8,4 %).

Z porovnania podielu členských štátov Európskej únie na obchode s tovarmi v rámci Európskej únie a mimo nej v roku 2024 vyplýva, že v prevažnej miere prevyšuje obchodovanie v rámci Európskej únie nad obchodovaním s tretími štátmi. V danej oblasti však zaznamenávame určité odchýlky od uvedeného, hlavného trendu a to napríklad v prípade Írska (v oblasti dovozu aj vývozu), v prípade Cypru a Malty, ale len v oblasti vývozu, a naopak v prípade Holandska a Slovinska, ale len v oblasti dovozu. Grafické znázornenie podielu Európskej únie a jej členských štátov na obchodovaní s tovarmi v rámci Európskej únie a mimo nej v roku 2024 je prináša graf 10.

Graf 10 Podiel Európskej únie a jej členských štátov na obchodovaní s tovarmi v rámci Európskej únie a mimo nej v roku 2024

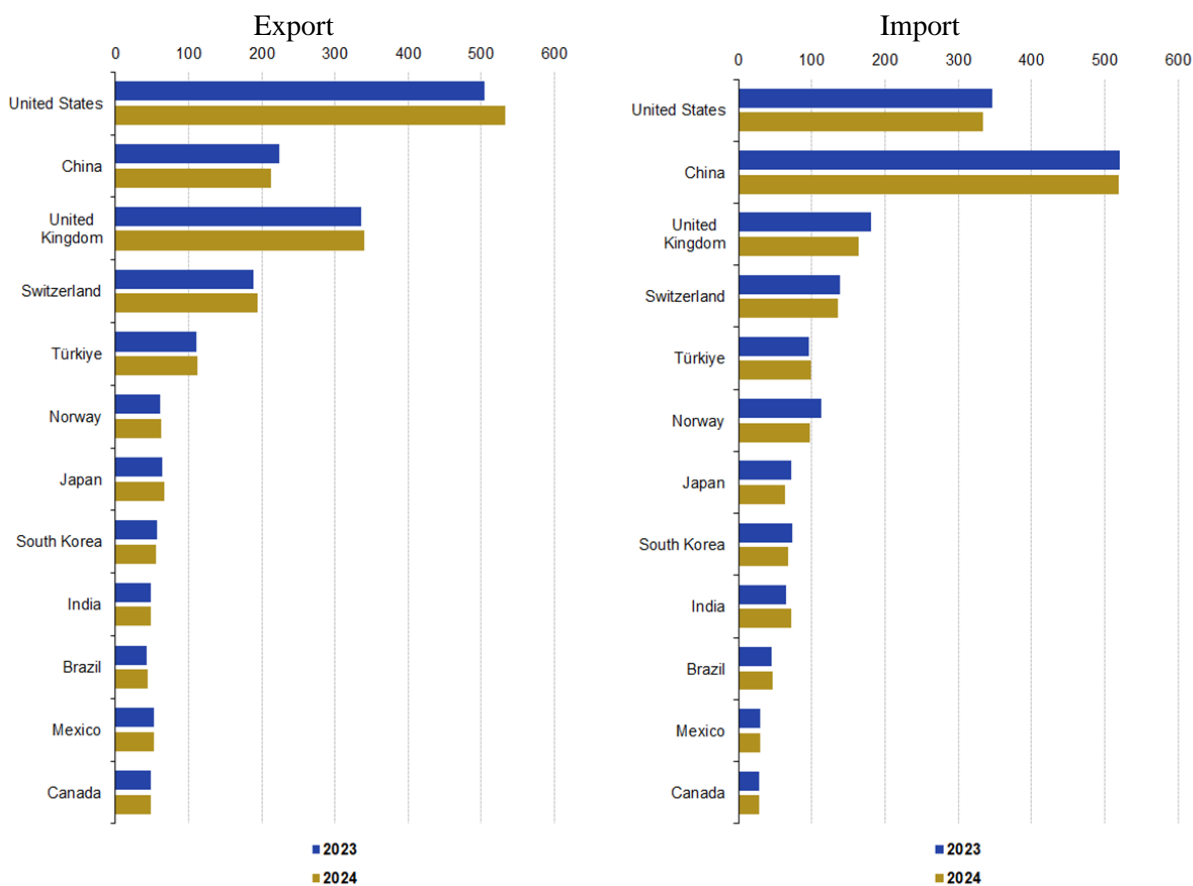
Legenda: modrý stĺpec – vonkajší priestor EÚ
 Žltý stĺpec – vnútorný priestor EÚ

Zdroj: *International trade with goods, 2025*

V priestore svetovej ekonomiky má Európska únia rozvinuté obchodné vzťahy s viacerými kľúčovými aktérmi tohto rozsiahleho geoeconomického priestoru. V roku 2024 v oblasti exportu tovarov predstavovali pre Európsku úniu najvýznamnejších obchodných partnerov najmä USA (s dosiahnutým podielom 20,6 %), Spojené kráľovstvo (s dosiahnutým podielom na úrovni 13,2 %) a Čína (s dosiahnutým podielom na úrovni 8,3 %). Čína zároveň predstavovala významného obchodného partnera aj v oblasti importu, teda dovozu tovarov do Európskej únie. V roku 2024 dosiahol podiel Číny na celkovom objeme dovozu tovarov do Európskej únie hranicu 20,1 %. Dovoz tovarov z USA do Európskej únie dosiahol v roku 2024 úroveň 12,9 %. Medziročne (obdobie rokov 2023 – 2024) zaznamenávame rast priemernej miery rastu v oblasti vývozu tovarov z Európskej únie do USA na úrovni 5,6 % a do Japonska na úrovni 4,5 %. Naopak pokles medziročnej priemernej miery rastu bol v rozmedzí rokov 2023 – 2024 v oblasti vývozu tovarov z Európskej únie zaznamenaný, v prípade vývozu do Číny o 4,6 % a Južnej Kórey o 2,7 %. (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

V oblasti dovozu tovarov do Európskej únie zo strany externých obchodných partnerov bol medziročne (2023 – 2024) zaznamenaný pokles dovozu tovarov z Nórska a to na úrovni -13,0 % a Japonska na úrovni -10,7 %. V období rokov 2023 – 2024 naproti tomu, rástla dynamika obchodnej aktivity v prípade dovozu tovarov do Európskej únie zo strany Indie a Brazílie. V prípade Indie bol predstavoval medziročný rast dovozu tovarov do Európskej únie úroveň +9,0% a v prípade Brazílie dosiahol medziročný rast dovozu tovarov úroveň +3,2 %. (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

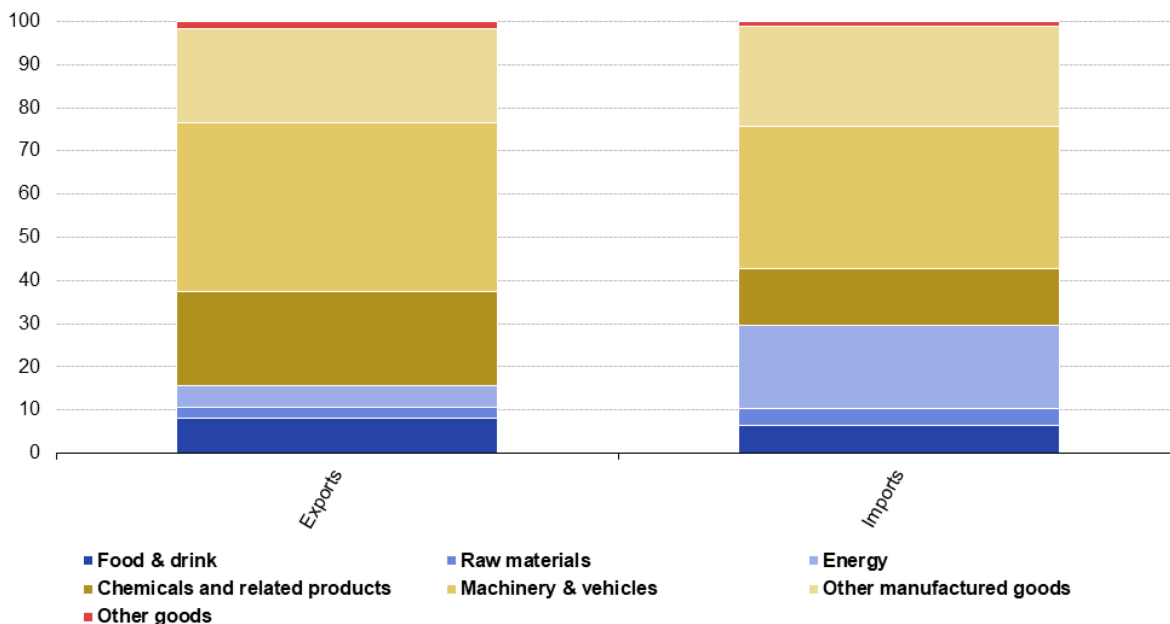
Dosahovaná miera podielu aktérov svetovej ekonomiky na exporte tovarov z Európskej únie a importe tovarov do Európskej únie v rokoch 2023 a 2024 je znázornená v grafe 11.

Graf 11 Obchod s tovarmi mimo priestoru Európskej únie (v mld. eur)

Zdroj: *International trade with goods, 2025*

Pri sledovaní vývoja obchodovania s tovarmi v rámci vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie i mimo neho, teda obchodovanie s tovarmi so skupinou tretích štátov je potrebné zamerať pozornosť aj na skupiny komodít, ktoré sa významnou mierou podieľajú na tvorbe skladby obchodovaných tovarov. Zloženie a podiel jednotlivých skupín tovarov, ktoré sú predmetom cezhraničnej obchodnej výmeny prináša graf 12.

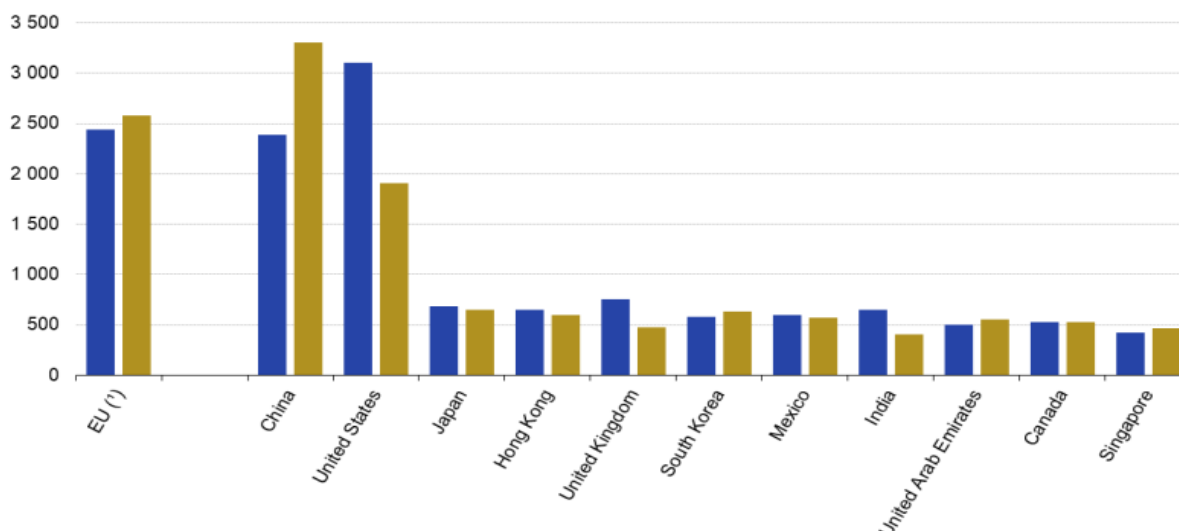
Graf 12 Podiel obchodovaných tovarov a služieb na celkovom objeme exportu z EÚ a importu do EÚ

Zdroj: *International trade with goods, 2025*

Z prezentovaného grafu 12 je zrejmé, že najviac exportovanou z Európskej únie a importovanou do Európskej únie je skupina tovarov – stroje a vozidlá. Trojicu najviac exportovaných tovarov z Európskej únie, dopĺňajú chemické a s nimi súvisiace produkty, nasledované ostatným továrenskými produktmi. Do trojice najviac importovaných tovarov do Európskej únie sa okrem strojov a vozidiel zaradili – ostatné továrenské produkty a energia.

V priestore svetovej ekonomiky môžeme v oblasti obchodovania s tovarmi identifikovať pôsobenie troch najvýznamnejších aktérov: Číny, USA a Európskej únie. Akcelerujúca dynamika ekonomickej aktivity Číny v oblasti produkcie tovarov sa prejavila už v roku 2004, kedy Čína objemom cezhraničných transakcií tovarov predbehla Japonsko. V roku 2024 dosiahol celkový objem Európskej únie v oblasti obchodovania s tovarmi hodnotu 5 021 miliárd eur. V porovnaní s ostatnými dvomi kľúčovými hráčmi svetovej ekonomiky v oblasti obchodovania s tovarmi to však bolo o 674 miliárd eur menej ako v prípade Číny a o 10 miliárd eur viac ako v prípade USA. (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

Hodnoty dosahované hlavnými aktérmi svetovej ekonomiky v oblasti cezhraničného obchodovania s tovarmi v roku 2014 a v roku 2024 sú graficky znázorňuje graf 13.

Graf 13 Hodnoty dosahované hlavnými aktérmi svetovej ekonomiky v oblasti cezhraničného obchodovania s tovarmi v roku 2014 a v roku 2024

Legenda: modrý stĺpec – import
žltý stĺpec – export

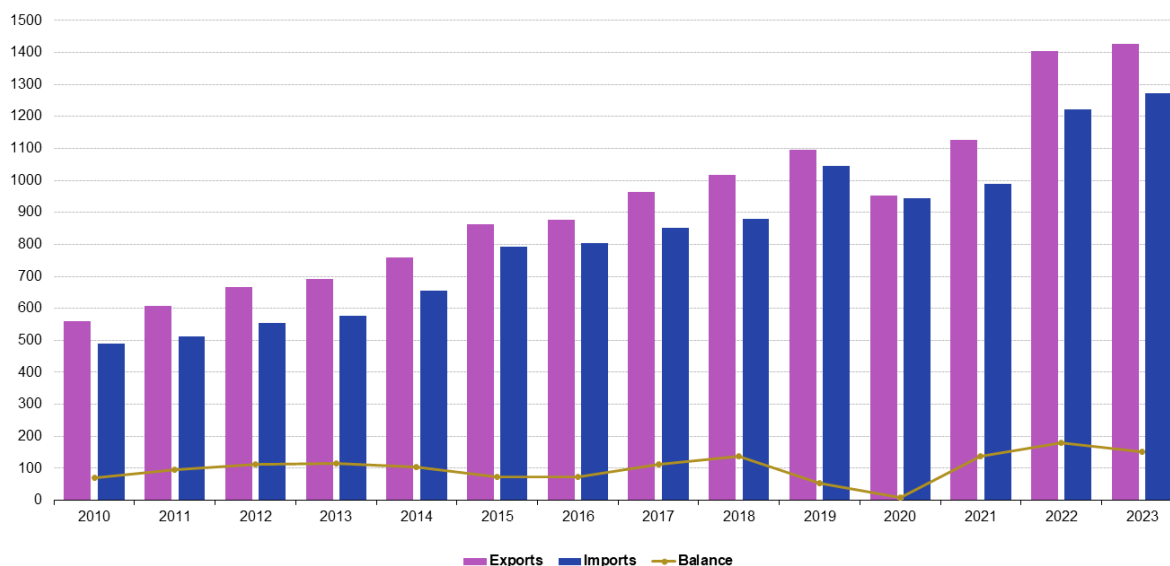
Zdroj: *International trade with goods, 2025*

Z hľadiska sledovania a porovnania podielu hlavných aktérov svetovej ekonomiky na celkovom globálnom objeme obchodovania s tovarmi v oblasti vývozu v roku 2024, môžeme poukázať, že najväčší podiel na celkovom globálnom objeme vývozu tovarov dosiahla Čína s podielom na úrovni 17,8 %. Po nej nasledovala Európska únia s podielom na úrovni 13,9 % a USA s podielom na úrovni 10,3 %. Výrazne nižšie podiely boli zaznamenané v prípade Japonska na úrovni 3,5 %, Južnej Kórei na úrovni 3,4 %, Hong Kongu na úrovni 3,2 % a Mexika na úrovni 3,1 %. V oblasti sledovanie podielu hlavných aktérov svetovej ekonomiky na celkovom globálnom objeme obchodovania s tovarmi v oblasti dovozu v roku 2024, môžeme poukázať, že v tomto prípade sa poradie o niečo pozmenilo, najvyšší podiel na celkovom globálnom objeme dovozu tovarov dosiahli USA na úrovni 16,4 %, nasledované Európskou úniou s podielom na úrovni 12,9 % a Čínou s podielom na úrovni 12,6 %. Nižšie podiely zaznamenali Spojené kráľovstvo na úrovni 4,0 %, Japonsko na úrovni 3,6 %, Hong Kong a India na úrovni 3,4 %. (*International trade with goods, 2025*)

2.3 Vývojové trendy v oblasti obchodovania so službami

Služby v súčasnosti predstavujú dynamicky rozvíjajúci sa sektor hospodárstiev národných hospodárskych komplexov. Pandémia Covid-19 nám otvorila nové možnosti a cesty využívania informačných a komunikačných technológií v oblasti poskytovania vybraných skupín, či typov služieb. Poskytovanie služieb sa tak výrazne priblížilo potrebám a požiadavkám klientov na poskytovanie služieb a to najmä s ohľadom na rýchlosť ich poskytovania a dostupnosť aj mimo štandardných časov stránkových hodín, či hodín vyhradených na priame stretnutia s klientami. V globalizovanej svetovej ekonomike predstavujú služby v oblasti bankovníctva, poisťovníctva, právneho poradenstva, ale aj služby v oblasti dopravy a logistiky zásadné prvky podporujúce dynamiku rastu a rozvoja aj ďalších odvetví národného hospodárstva. V roku 2023 dosiahol objem vývozu služieb z Európskej únie do tretích štátov (nečlenských štátov EÚ)

úroveň 1427 miliárd eur. Na základe sledovania vývoja obchodovania so službami môžeme poukázať, že v rozmedzí rokov 2010 – 2019 sa vývoz služieb z Európskej únie do nečlenských štátov každoročne zvyšoval. Pre porovnanie môžeme uviesť, že v roku 2010 dosiahol objem vývozu služieb z Európskej únie do nečlenských štátov 560 miliárd eur, pričom v roku 2019 tento objem dosiahol úroveň 1097 miliárd eur. V roku 2020 došlo v tejto oblasti k poklesu, ktoré však bolo už v roku 2021 vystriedané oživením sprevádzaným miernym rastom. V porovnaní s rokom 2020 v roku 2021 dosiahol vývoz služieb z Európskej únie do nečlenských štátov hodnotu o 176 miliárd eur a v roku 2023 sa zvýšil na úroveň 1427 miliárd eur. V oblasti dovozu služieb z nečlenských štátov do Európskej únie bol zaznamenaný obdobný vývoj aj keď s nižšími objemami dosiahnutých hodnôt. V roku 2010 dosiahol objem dovozu služieb z nečlenských štátov do Európskej únie hodnotu 488 miliárd eur. V období rokov 2010 – 2019 sa objem dovozu služieb zvýšil o 557 miliárd eur z 488 miliárd eur na 1045 miliárd euro. Rast objemu dovozu služieb z nečlenských štátov do Európskej únie sa v roku 2020 zastavil a poklesol, avšak už v roku 2021 došlo v tejto oblasti k opätovnému oživeniu a v roku 2023 dosiahol tento rast úroveň 1274 miliárd eur. (International trade with services, 2025) Porovnanie vývoja obchodovania so službami s nečlenskými štátmi Európskej únie v rozmedzí rokov 2010 – 2023 prináša graf 14.

Graf 14 Porovnanie vývoja obchodovania so službami s nečlenskými štátmi Európskej únie v rozmedzí rokov 2010 – 2023 a vývoja platobnej bilancie

Legenda: fialový stĺpec – export
 modrý stĺpec – import
 žltá krivka – bilancia

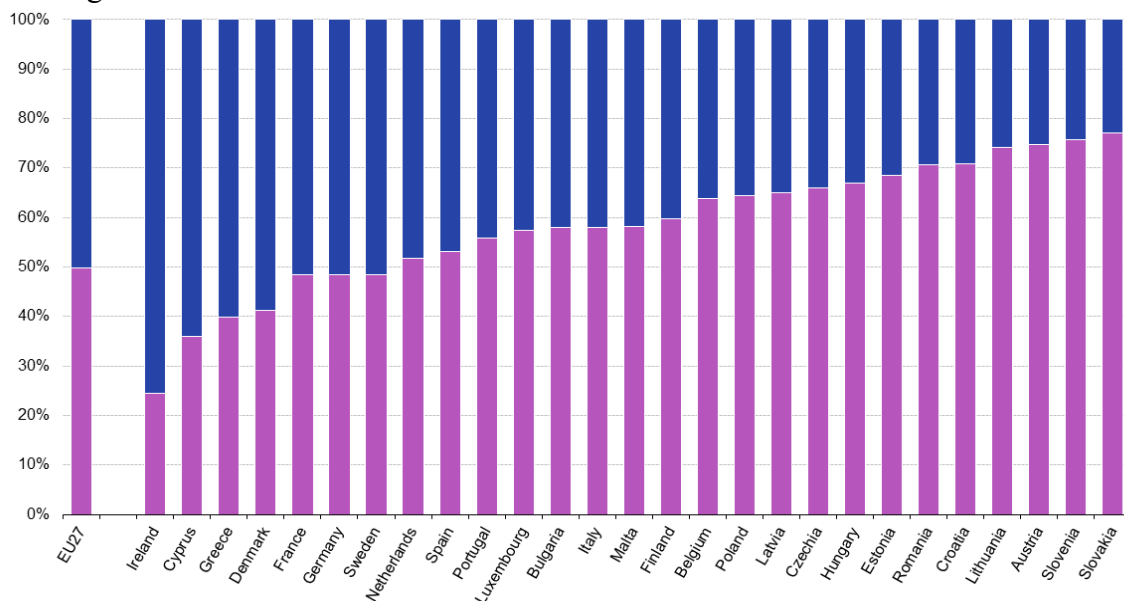
Zdroj: *International trade with services, 2025*

Porovnanie podielu členských štátov Európskej únie na celkovom objeme vývozu služieb do nečlenských štátov Európskej únie, podľa údajov zozbieraných v roku 2023, ukázalo, že Írsko sa na tomto objeme podieľalo najväčšou mierou na úrovni 19,0 %. Ďalšími členskými štátmi Európskej únie, ktoré sa podieľali na celkovom objeme vývozu služieb do nečlenských štátov Európskej únie presahujúcom hranicu 10 %, boli v roku 2023 Nemecko (16,0 %) , Francúzsko (13,1 %) a Holandsko (10,0 %). Obdobné vývojové tendencie boli v roku 2023

zaznamenané aj v prípade dovozu služieb z nečlenských štátov Európskej únie do Európskej únie. Štátom, ktorý sa na celkovom objeme dovezených služieb v roku 2023 podieľal najvyššou mierou bolo Írsko na úrovni 25,4 %. Ďalšími členskými štátmi Európskej únie, ktoré sa v roku 2023 podieľali na celkovom objeme dovozu služieb z nečlenských štátov Európskej únie podielom presahujúcim hranicu 10 %, boli Nemecko (17,6 %), Francúzsko (11,6 %) a Holandsko (10,1 %). (International trade with services, 2025)

Z hľadiska obchodovania so službami má na túto oblasť zásadný vplyv aj oblasť obchodovania so službami v rámci vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie, ktorý sa vyznačuje voľným pohybom tovaru, služieb, osôb a kapitálu. Obchodovaniu so službami medzi členskými štátmi Európskej únie v roku 2023 v oblasti exportu do ostatných členských štátov dominovalo Nemecko s podielom na úrovni 12,9 %, nasledované Francúzskom (11,1%), Holandskom (10,8 %) a Írskom (9,2 %). V prípade dovozu služieb z členských štátov Európskej únie sa na celkovom objeme dovozu služieb v roku 2023 najvýznamnejšou mierou podieľalo Nemecko (19,1 %) nasledované Francúzskom (12,4 %) Holandskom (10,9 %) a Belgickom (7,6 %). (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

Rozloženie objemu obchodovania so službami realizovaného v rámci vnútorného priestoru Európskej únie a obchodovania so službami realizovaného s nečlenskými štátmi Európskej únie prináša graf 15.

Graf 15 Rozloženie objemu obchodovania so službami realizovanom v rámci vnútorného priestoru Európskej únie a obchodovania so službami realizovaného s nečlenskými štátmi Európskej únie (vývoz + dovoz) v roku 2023

*Legenda: fialový stĺpec – vnútorný obchod medzi členskými štátmi EÚ
modrý stĺpec – vonkajší obchod EÚ s externým prostredím*

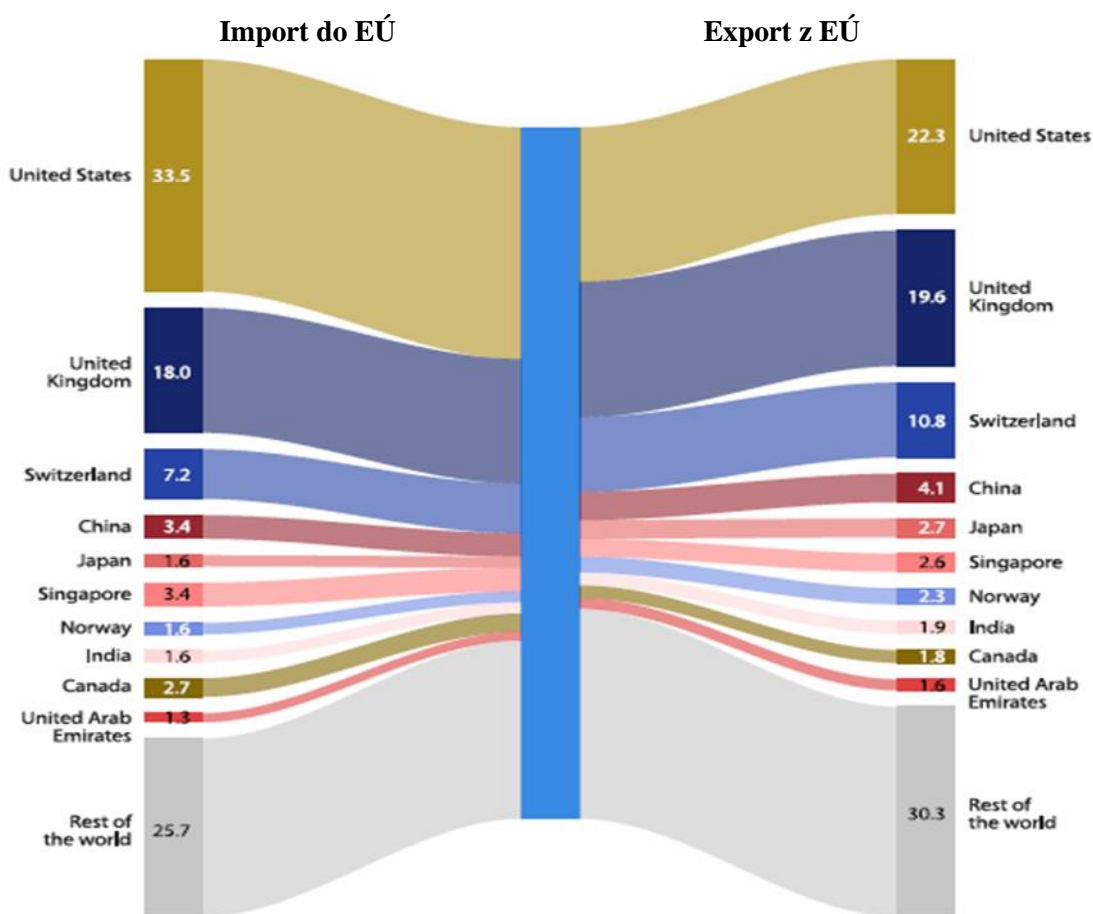
Zdroj: International trade with services, 2025

Z porovnania uvedeného v grafe 15 je zrejmé, že v prípade členských štátov Írsko, Cyprus a Grécko bol v roku 2023 zaznamenaný trend v oblasti obchodovania so službami reprezentovaný prevládajúcou orientáciou na obchodných partnerov z nečlenských štátov Európskej únie. V roku 2023 Írsko vykazovalo podiel medzinárodnej obchodnej výmeny so

službami s nečlenskými štátmi Európskej únie na úrovni 75,6 %. Pozície na druhej strane spektra zaujímajú členské štáty Európskej únie Slovensko, Slovinsko a Rakúsko, ktoré vykazujú opačný trend s primárnou orientáciou obchodnej výmeny v oblasti služieb realizovanej v rámci vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie. (International trade with services, 2025)

Hlavnými obchodnými partnermi Európskej únie v oblasti medzinárodnej obchodnej výmeny v oblasti služieb, tak v prípade ich dovozu, ako aj v prípade ich vývozu boli USA, Spojené kráľovstvo a Švajčiarsko. V roku 2023 členské štáty Európskej únie realizovali obchodnú výmenu v oblasti exportu služieb s USA (podiel na úrovni 22,3 %), so Spojeným kráľovstvom (podiel na úrovni 19,6%) a Švajčiarskom (podiel na úrovni 10,8 %). Obchodná výmena v oblasti importu služieb do členských štátov Európskej únie bola v roku 2023 v najvyšších dosahovaných podieloch realizovaná s USA (podiel na úrovni 33,5 %), Spojeným kráľovstvom (podiel na úrovni 18,0 %) a Švajčiarskom (podiel na úrovni 7,2 %). (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

Prehľad kľúčových obchodných partnerov Európskej únie v oblasti obchodovania so službami z hľadiska vývozu a dovozu s uvedením dosiahnutého percentuálneho podielu na celkovom objeme dovozu do Európskej únie a vývozu z Európskej únie zaznamenanom v roku 2023 prehľadne vykresľuje graf 16.

Graf 16 Hlavní obchodní partneri Európskej únie v oblasti vývozu a dovozu služieb a ich podiel na celkovom objeme vývozu a dovozu služieb v roku 2023 (v %)

Zdroj: Key figures on the EU in the world 2025 edition, 2025

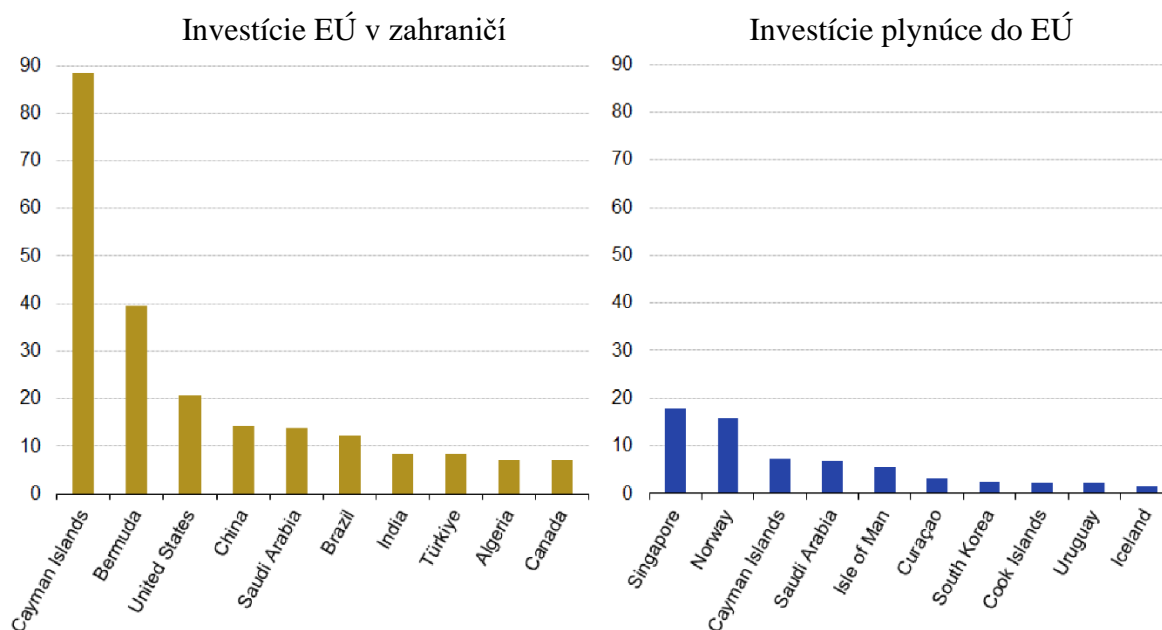
V kontexte sledovania obchodných vzťahov a vývoja obchodovania Európskej únie so službami je zaujímavé zamerať pozornosť aj na vymedzenie hlavných typov služieb, ktoré sú z pohľadu obchodných transakcií najviac obchodovanými. V oblasti sledovania vývoja objemu cezhraničných transakcií služieb mimo členských štátov Európskej únie, môžeme poukázať, že v roku 2023 zaznamenali najväčší podiel meraný súčtom vývozu a dovozu z a do Európskej únie z externého prostredia – ostatné obchodné služby (táto pomerne široká skupina služieb v sebe zahŕňa služby v oblasti výskumu a vývoja, odborné a manažérske poradenstvo, technické a obchodné služby, architektonické, inžinierske a vedecké služby, bezpečnostné a vyšetrovacie služby, nehnuteľnosti a služby pre podniky). V prípade tejto kategórie služieb Európska únia v roku 2023 vyviezla mimo svojho územia obchodné služby v celkovej výške 314 miliárd eur, čo z hľadiska ich podielu na celkovom vývoze služieb predstavovalo hodnotou na úrovni 23,4 %. Druhý najvyšší podiel na celkovom objeme vývozu služieb z Európskej únie do tretích štátov zaznamenali telekomunikačné, počítačové a informačné služby, pričom hodnota ich vývozu dosiahla v roku 2023 275 miliárd eur, čo z hľadiska ich podielu na celkovom objeme vývozu služieb z Európskej únie do tretích štátov predstavovalo 20,5 %. Vývoz dopravných služieb z Európskej únie do externého prostredia dosiahol v roku 2023 hodnotu 237 miliárd eur, pričom na celkovom objeme cezhraničných transakcií služieb realizovaných do tretích štátov sa podieľal na úrovni 20,5 %. (International trade with services, 2025)

V oblasti dovozu služieb do vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie boli v roku 2023 najviac obchodovanými službami, služby zaradené do typologickej skupiny ostatné obchodné služby. Celkový objem ich dovozu do Európskej únie predstavoval hodnotu 365 miliárd eur, pričom na celkovom objeme dovozu služieb do vnútorného priestoru Európskej únie z tretích štátov sa podieľali na úrovni 31,0 %. Výraznejší podiel na objeme cezhraničných transakcií služieb z externého prostredia Európskej únie predstavovali dopravné služby, ktorých celkový objem dosiahol v roku 2023 hodnotu 212 miliárd eur, s podielom na celkovom objeme dovozu služieb do Európskej únie na úrovni 18,0 % a poplatky za používanie duševného vlastníctva, ktorých cezhraničné transakcie dosiahli v roku 2023 celkovú hodnotu 201 miliárd eur a na celkovom objeme cezhraničných transakcií Európskej únie s externým prostredím sa podieľali na úrovni 17,1%. (Key figures on the EU in the world, 2025 edition, 2025)

2.4 Priame zahraničné investície

Pre poskytnutie uceleného obrazu o pozícii Európskej únie v priestore svetového hospodárstva je potrebné zamerať pozornosť aj na oblasť tokov priamych zahraničných investícií plynúcich z Európskej únie do externého prostredia a taktiež aj z externého prostredia do Európskej únie. Sledovanie vývoja v oblasti priamych zahraničných investícií smerujúcich do a z Európskej únie v období rokov 2013 – 2022 poukazuje na kolísanie investičných tokov, čo bolo spôsobené najmä neistotou investorov. V rokoch 2013 – 2016 investičné toky priamych zahraničných investícií oscilovali medzi ročným rastom, nasledovaným poklesom. V rokoch 2017 a 2018 hodnota investičných tokov klesala (druhý a tretí rok po sebe), dôsledku čoho sa investičné toky stali zápornými. V roku 2019 zaznamenávame pozitívny vývoj v oblasti investičných tokov, investičné toky sa opätovne dostali na kladné hodnoty, hoci ich rast bol v porovnaní s predchádzajúcimi obdobiami relatívne nízky. V rokoch 2020 a 2021 boli v oblasti smerov investičných tokov zaznamenané odchýlky. V roku 2020 sa hodnota prílevu

zahraničných investícií zvýšila a hodnota odlevu klesla. Naopak v roku 2021 sa hodnota prílevu zahraničných investícií výrazne znížila až na záporné hodnoty, pričom hodnota odlevu sa zvýšila. V roku 2022 sa smer tokov priamych zahraničných investícií z a do Európskej únie zjednotil, aj keď aj v oblasti prílevu aj odlevu tohto priamych zahraničných investícií zostali hodnoty na zápornej úrovni. Najvýraznejšie objemy priamych zahraničných investícií smerujúcich z Európskej únie smerovali na Kajmanské ostrovy (za rok 2022 v objeme 88,6 miliardy eur), Bermudy (za rok 2022 v objeme 39,5 miliardy eur) a USA (za rok 2022 v objeme 20,8 miliardy eur). Krajínami do ktorých plynúce zahraničné investície presiahli v roku 2022 hodnotu 10 miliárd euro boli Čína, Saudská Arábia a Brazília. Negatívne toky priamych zahraničných investícií v hodnote presahujúcej hranicu -10,0 miliardy eur, dosiahla Európska únia v oblasti investícií do týchto štátov: Britské Panenské ostrovy, Singapur a Ruská federácia. Toky priamych zahraničných investícií smerujúcich do Európskej únie v roku 2022 prichádzali zo Singapuru (v roku 2022 objem investícií vo výške 17,8 miliardy eur), Nórska (v roku 2022 objem investícií vo výške 15,8 miliardy eur) a Kajmanských ostrovov (v roku 2022 objem investícií vo výške 7,3 miliardy eur). Najvyššia miera negatívneho toku priamych zahraničných investícií bola v roku 2022 zaznamenaná v oblasti investícií smerujúcich z Európskej únie do USA a to na úrovni -188,9 miliardy eur. (Foreign direct investment flows, 2025) Prehľad obchodných partnerov z hľadiska dosiahnutých objemov (v mld. eur) tokov priamych zahraničných investícií plynúcich z Európskej únie a do Európskej únie za rok 2022 prináša graf 17.

Graf 17 Prehľad obchodných partnerov z hľadiska dosiahnutých objemov (v mld. eur) tokov priamych zahraničných investícií plynúcich z Európskej únie a do Európskej únie za rok 2022

Zdroj: Foreign direct investment flows, 2025

V nadväznosti na sledovanie vývoja v oblasti priamych zahraničných investícií z hľadiska smerov investičných tokov a ich objemu je potrebné zamerať pozornosť na typy činností a aktivít, do ktorých plynuli najväčšie objemy investícií. Najväčšie objemy tokov priamych

zahraničných investícií plynúcich z Európskej únie boli v roku 2021 zaznamenané v týchto oblastiach: finančné a investičné činnosti (objem na úrovni 184,9 miliardy eur), odborné a technické činnosti (objem na úrovni 78,5 miliardy eur) a obchod. V oblasti prílevu priamych zahraničných investícií do vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie v roku 2021 dosiahli najvyššie hodnoty investície smerujúce do: odborných, vedeckých a technických činností (objem na úrovni 49,5 miliardy euro), obchod (objem na úrovni 16,5 miliardy eur) a činnosti v oblasti nehnuteľností (objem na úrovni 12,8 miliardy eur). Negatívne toky v oblasti prílevu priamych zahraničných investícií boli v roku 2021 zaznamenané v oblasti finančných a poisťovacích služieb a informácií a komunikácie. (Foreign direct investment flows, 2025)

2.4 Inovačná výkonnosť Európskej únie

V prvej kapitole učebnice sme poukázali na základné vývojové tendencie determinované procesom globalizácie, s dôrazom na popísanie ich dosahu na priestor svetovej ekonomiky a jej jednotlivých aktérov. V tomto kontexte sme položili akcent na synergiu vzájomného pôsobenia niekoľkých faktorov, ktorých dosahy v priestore globalizovanej svetovej ekonomiky i v priestore národných, či nadnárodných hospodárskych komplexov, ktoré zásadne ovplyvňujú dynamiku ekonomického rastu a rozvoja, ako aj zvyšovanie miery dosahovanej konkurencieschopnosti. V skupine faktorov, ktoré majú významný vplyv na všetky tri spomenuté entity, teda hospodársky rast, hospodársky rozvoj a udržiavanie, či zvyšovanie miery dosahovanej konkurencieschopnosti, do popredia svojim významom vystupujú najmä kapitál a informácie. Ako už bolo v predchádzajúcom texte prvej kapitoly spomenuté, globálna svetová ekonomika sa vyznačuje silnejúcim pôsobením tzv. megakonkurencie, to vytvára tlak na jej aktérov hľadať účinné cesty a využívať svoj vnútorný ekonomický potenciál s ohľadom na tento trend, v snahe upevniť, či posilniť si svoju konkurenčnú pozíciu. Tlak megakonkurencie môžeme identifikovať v oblasti zosilňujúceho sa a zostrujúceho sa konkurenčného boja na regionálnej, ale i globálnej úrovni, v oblasti skracovania a zrýchľovania inovačných cyklov, tak v oblasti produkovaných tovarov, ako aj v oblasti poskytovania služieb. V tejto súvislosti je potrebné zamerať pozornosť na oblasť kľúčových zdrojov a nositeľov inovácií. Základom procesu inovovania sú nové znalosti, ktoré sa utvárajú prostredníctvom intelektuálnej a kreatívnej činnosti ľudského potenciálu, presnejšie kvalifikovanej pracovnej sily, a ich prepojenie s výkonom určitých rutinizovaných činností tvoriacich náplň jednotlivých pracovných činností alebo utváraním a zavádzaním nových postupov a ich efektívneho využívania v rôznych oblastiach činností (technologické postupy, produktové vylepšenia, nové produkty, nové, či vylepšené techniky a prístupy v oblasti poskytovania služieb). Zvýšenie inovačnej výkonnosti je súčasťou ekonomických stratégií tak národných štátov, i nadnárodných hospodárskych komplexov (napr. Európska únia), ako aj všetkých ekonomických subjektov usilujúcich sa umiestňovať svoje produkty, prípadne rozširovať geografický rozsah poskytovania nimi poskytovaných služieb. Európska únia toto úsilie integrovala do celého spektra stratégií, ktoré boli, prípadne v nasledujúcom období budú v rámci jej vnútorného ekonomického priestoru implementované. Za všetky môžeme spomenúť napr. Lisabonskú stratégiu, stratégiu Európa 2020, Plán hospodárskej obnovy NextGenerationEÚ, Kompas konkurencieschopnosti – nový plán na obnovenie dynamiky Európy a posilnenie jej hospodárskeho rastu a ďalších.

Procesy zavádzania nových znalostí do aplikačnej praxe sú pomerne náročné a vyžadujú si značné objemy investícií, často spojených s rizikom nízkej návratnosti investovaných zdrojov.

Vysokú finančnú náročnosť predstavuje proces registrácie nových patentov, ochranných známok a pod. Po úspešnom zvládnutí tejto fázy sú ďalšie objemy finančných zdrojov investované do fázy konštruovania prototypov, kreovania rôznych skúšobných verzií nových dizajnov produktov, či skúšobných verzií aplikácií uľahčujúcich využívanie rôznych typov služieb a pod.

V nadväznosti na pomerne ambiciózne ciele v oblasti zvyšovania konkurencieschopnosti Európskej únie na regionálnej i globálnej úrovni je v rámci Európskej únie hlavná pozornosť smerovaná na sledovanie a vyhodnocovanie miery dosahovanej inovačnej výkonnosti tak v rámci Európskej únie ako celku, i jednotlivých členských štátov. Inovačná výkonnosť Európskej únie je meraná na báze sledovania a vyhodnocovania 32 ukazovateľov. Tento rámec sledovania a vyhodnocovania inovačnej výkonnosti dosahovanej v rámci Európskej únie bol zavedený v roku 2021. Na sledovanie a komparovanie miery inovačnej výkonnosti Európskej únie a vybraných aktérov externého prostredia využíva Európska únia menší súbor 19 ukazovateľov. Prehľad ukazovateľov využívaných v oblasti merania a komparovania miery dosahovanej inovačnej výkonnosti v priestore Európskej únie prináša tabuľka 1.

Tabuľka 1 Ukazovatele merania inovačnej výkonnosti uplatňované v priestore Európskej únie

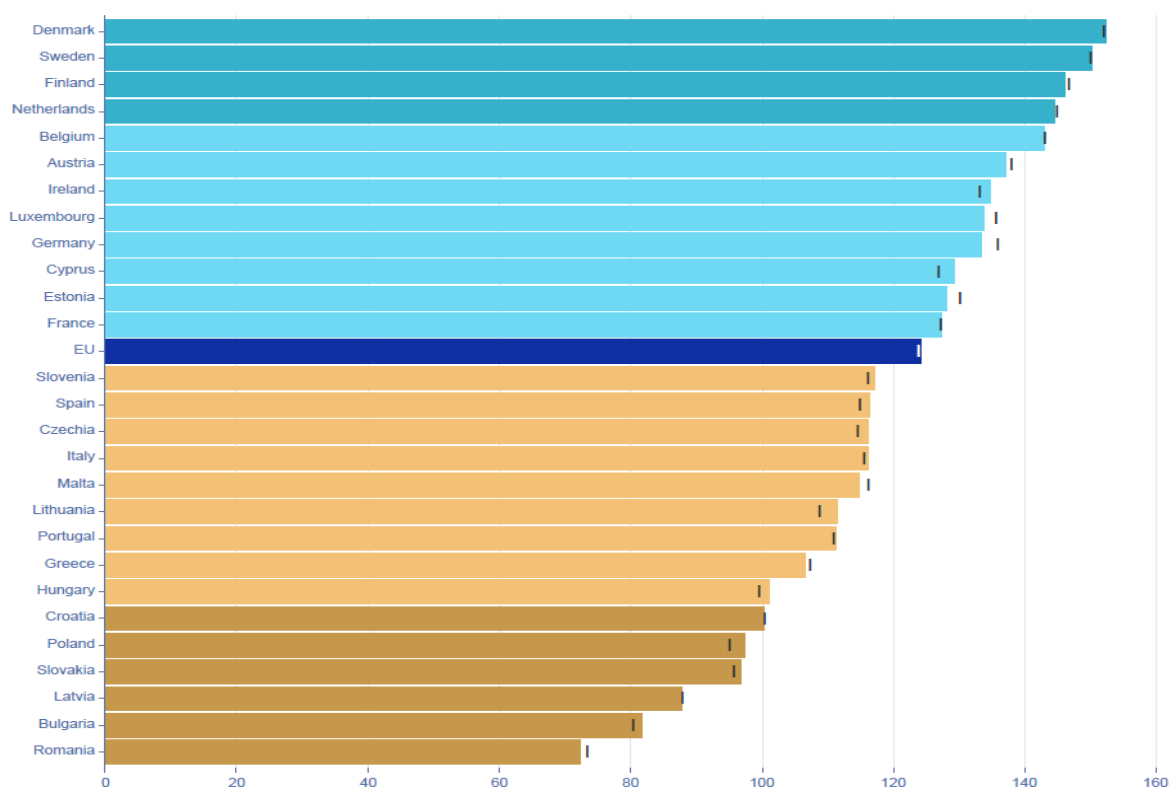
Rámcové podmienky	Investície
<p><u>Ludské zdroje</u></p> <p>1.1.1 Absolventi doktorandského štúdia (počet absolventov doktorandského štúdia za jednotlivé roky).</p> <p>1.1.2 Podiel populácie vo veku 25-34 rokov s ukončením vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa alebo obdobným typom vzdelania.</p> <p>1.1.3 Celoživotné vzdelávanie (podiel populácie vo veku 25 – 64 rokov zapojenej do projektov celoživotného vzdelávania).</p> <p><u>Atraktivita výskumného systému</u></p> <p>1.2.1 Počet spoločných publikácií výskumníkov na medzinárodnej úrovni.</p> <p>1.2.2 Top 10 % najviac citovaných publikácií.</p> <p>1.2.3 Počet doktorandov zo zahraničia.</p> <p><u>Digitalizácia</u></p> <p>1.3.1 Pokrytie sieťou vysokorychlostného internetového pripojenia.</p> <p>1.3.2 Počet jednotlivcov majúcich digitálne zručnosti presahujúci rámec základných znalostí.</p>	<p><u>Financie a podpora</u></p> <p>2.1.1 Výdavky verejného sektora do oblasti výskumu a vývoja (podiel HDP investovaný do oblasti výskumu a vývoja zo strany vlády a sektora vysokých škôl).</p> <p>2.1.2 Podiel rizikového kapitálu na investíciách do inovácií (podiel investícií súkromného sektor do oblasti startupov).</p> <p>2.1.3 Priame vládne financovanie a vládna daňová podpora pre výskum a vývoj v podnikoch (Podiel finančnej podpory poskytovanej vládou podnikom na výskum a vývoj, a to prostredníctvom priameho financovania a daňových stimulov).</p> <p><u>Firemné investície</u></p> <p>2.2.1 Výdavky podnikateľského sektora do oblasti výskumu a vývoja (podiel výdavkov podnikateľského sektora do oblasti výskumu a vývoja).</p> <p>2.2.2 Výdavky podnikateľského sektora na podporu inovácií mimo výskumu a vývoja (Podiel investícií do iných aktivít ako je tradičný výskum a vývoj na podporu inovácií).</p> <p>2.2.3 Výdavky na inovácie na zamestnanca v inovačne aktívnych podnikoch (podiel výdavkov na inovácie prepočítaný na zamestnanca v inovačne výkonných podnikoch).</p> <p><u>Využitie informačných technológií</u></p> <p>2.3.1 Podniky poskytujúce školenia na rozvoj IKT zručností pre svojich zamestnancov (počet podnikov, ktoré ponúkajú programy a školenia zamerané na</p>

	rozvoj zručností v oblasti IKT pre svojich zamestnancov). 2.3.2 <i>Zamestnanosť IKT odborníkov</i> (počet špecialistov IKT zamestnaných v ekonomike).
<p>Inovačné aktivity</p> <p><u>Inovátori</u></p> <p>3.1.1 <i>Malé a stredné podniky s produktovými inováciami</i> (Podiel malých a stredných podnikov, ktoré priniesli na trh inovované produkty).</p> <p>3.1.2 <i>Malé a stredné podniky s inováciami v oblasti obchodu a obchodných služieb</i> (Podiel malých a stredných podnikov, ktoré implementovali inovatívne postupy v oblasti obchodu a obchodných služieb).</p> <p><u>Prepojenia</u></p> <p>3.2.1 <i>Spolupráca malých a stredných podnikov s ostatými ekonomickými subjektmi</i> (koľko malých a stredných podnikov sa zapája do spolupráce s ostatými organizáciami).</p> <p>3.2.2 <i>Spoločné publikácie verejného a súkromného sektora</i> (koľko publikácií v oblasti výskumu je kreovaných na báze spolupráce verejného a súkromného sektora).</p> <p>3.2.3 <i>Mobilita ľudských zdrojov v sektore vedy a techniky</i> (percento vysokokvalifikovanej pracovnej sily vo vede a technike, ktorá zmenila zamestnanie).</p> <p><u>Duševné vlastníctvo</u></p> <p>3.3.1 <i>PCT patentové prihlášky</i> (počet medzinárodných patentových prihlášok podaných na základe Zmluvy o patentovej spolupráci (Patent Cooperation Treaty)).</p> <p>3.3.2 <i>Prihlášky nových dizajnov</i> (počet prihlášok nových dizajnov tovarov alebo služieb prihlásených na patentovú ochranu).</p>	<p>Dopad</p> <p><u>Vplyv na zamestnanosť</u></p> <p>4.1.1 <i>Zamestnanosť v sektoroch náročných na vedomosti</i> (podiel pracovnej sily zamestnanej v sektoroch vyžadujúcich si vysokú mieru znalostí a zručností).</p> <p>4.1.2 <i>Zamestnanosť v inovatívnych podnikoch</i> (aké percento z podielu zamestnanosti pripadá na inovatívne výkonné podniky).</p> <p><u>Vplyv na obchodné aktivity</u></p> <p>4.2.1 <i>Vývoz produkcie so strednou a vysokou pridanou hodnotou</i> (aký podiel predstavuje vývoz produkcie so strednou a vysokou pridanou hodnotou).</p> <p>4.2.2 <i>Vývoz služieb s podielom pridanej hodnoty</i> (celková hodnota exportu služieb vyžadujúcich si vysokú mieru znalostí a zručností).</p> <p>4.2.3 <i>Predaj produktových inovácií</i> (podiel predaja nových produktových inovácií na celkových tržbách z predaja).</p> <p><u>Environmentálna udržateľnosť</u></p> <p>4.3.1 <i>Efektívnosť využívania zdrojov</i> (aká je efektívnosť využívania zdrojov v produkčnom procese).</p> <p>4.3.2 <i>Priemyselné emisie jemných častíc PM2,5 do ovzdušia</i> (miera emisií jemných častíc PM2,5 pochádzajúcich z priemyselnej činnosti).</p> <p>4.3.3 <i>Vývoj technológií v oblasti environmentálnej udržateľnosti</i> (podiel vývoja nových technológií zameraných na riešenie, či zmierňovanie negatívnych dosahov environmentálnych výziev).</p>

Zdroj: *European Innovation Scoreboard, 2024*

Miera dosahovanej inovačnej výkonnosti Európskej únie i jednotlivých členských štátov je meraná a komparovaná na báze Súhrnného inovačného indexu (Summary Innovation Index – SII). Na základe hodnoty Súhrnného inovačného indexu dosiahnutého v roku 2024, boli členské štáty Európskej únie rozdelené do štyroch skupín. Do skupiny lídrov v oblasti inovácií boli zaradené štáty, ktoré v roku 2024 dosiahli mieru inovačnej výkonnosti na úrovni prevyšujúcej 125 % priemeru Európskej únie. Do tejto skupiny sa v roku 2024 zaradili Dánsko, Švédsko, Fínsko a Holandsko. Do skupiny silných inovátorov boli v roku 2024 zaradené tie členské štáty, ktorých inovačná výkonnosť dosahovala 100 – 125 % priemeru Európskej únie. V roku 2024 tvorili túto skupinu: Belgicko, Rakúsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Cyprus, Estónsko a Francúzsko. Po skupine lídrov a silných inovátorov, nasleduje skupina miernych inovátorov. Do tejto skupiny boli v roku 2024 zaradené členské štáty, ktorých miera dosahovanej inovačnej výkonnosti sa pohybovala v rozmedzí 70 – 100 %. Do tejto skupiny boli zaradené štáty: Slovinsko, Španielsko, Česko, Taliansko, Malta, Litva, Portugalsko, Grécko a Maďarsko.

Poslednú skupinu tvoria tzv. rozvíjajúci sa inovátori, ide o členské štáty, ktorých miera dosahovanej inovačnej výkonnosti bola v roku 2024 pod hranicou 70 % priemeru Európskej únie. Dosiahnutými hodnotami inovačnej výkonnosti sa do tejto skupiny v roku 2024 zaradili členské štáty: Chorvátsko, Poľsko, Slovensko, Lotyšsko, Bulharsko a Rumunsko. (European Innovation Scoreboard, 2024) Mieru dosahovanej inovačnej výkonnosti členských štátov Európskej únie a jej medziročnú zmenu zaznamenané v roku 2024 (v porovnaní s rokom 2023) zobrazuje graf 18.

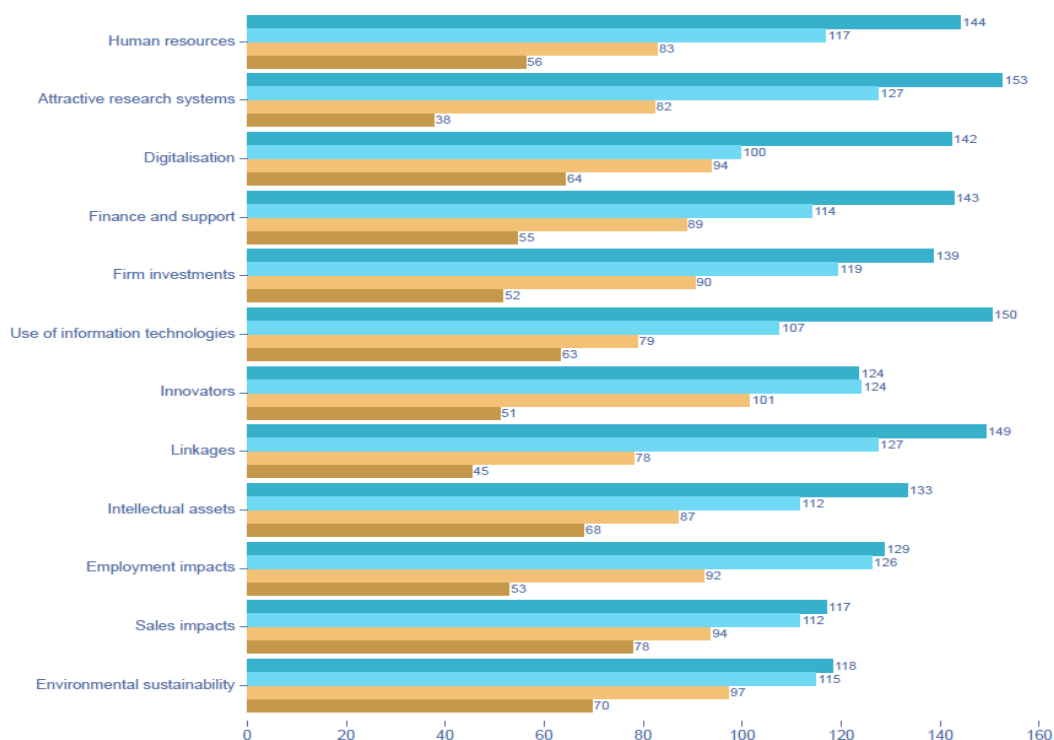
Graf 18 Miera dosahovanej inovačnej výkonnosti Európskej únie a jej členských štátov v roku 2024 v medziročnom porovnaní s rokom 2023

*Legenda: Tmavozelená farba – skupina lídrov v oblasti inovačnej výkonnosti
 Modrá farba – skupina silných inovátorov
 Žltá farba – skupina miernych inovátorov
 Tmavožltá farba – skupina rozvíjajúcich sa inovátorov
 Čierna vertikálna čiarka – skóre dosiahnuté v roku 2023*

Zdroj: European Innovation Scoreboard, 2024

Pri sledovaní miery dosahovanej inovačnej miery výkonnosti v rámci Európskej únie je zaujímavé sledovať vývoj dosahovanej úrovne sledovaných ukazovateľov a ich vzájomné porovnanie medzi jednotlivými skupinami inovátorov. V roku 2024 sa zaznamenaný priemerný rozdiel v inovačnej výkonnosti jednotlivých skupín inovátorov pohyboval v nasledovných rozmedziach. Medzi skupinou lídrov v oblasti inovačnej výkonnosti a skupinou silných inovátorov bol rozdiel v inovačnej výkonnosti na úrovni 20 percentuálnych bodov. Medzi skupinou silných inovátorov a skupinou miernych inovátorov dosiahol priemerný rozdiel

v dosahovanej inovačnej výkonnosti v roku 2024 úroveň 28 percentuálnych bodov a medzi skupinou miernych inovátorov a skupinou rozvíjajúcich sa inovátorov dosiahol úroveň 31 percentuálnych bodov. (European Innovation Scoreboard, 2025) Úroveň plnenia jednotlivých ukazovateľov vyhodnocovaných v rámci SII jednotlivými skupinami inovátorov prináša graf 19. Ako je možné z grafu 19 vidieť medzi skupinou lídrov v oblasti inovačnej výkonnosti a skupinou silných inovátorov je úroveň plnenia vybraných ukazovateľov SII približne rovnaká, aj napriek tomu je možné aj v tejto oblasti zaznamenať výraznejšie rozdiely a to v oblasti ukazovateľa digitalizácie a ukazovateľa zameraného na hodnotenie využívania informačných a komunikačných technológií. Výraznejšie rozdiely v úrovni plnenia ukazovateľov SII je možné identifikovať medzi skupinami miernych inovátorov a rozvíjajúcich sa inovátorov.

Graf 19 Miera plnenia ukazovateľov vyhodnocovaných v rámci SII jednotlivými skupinami inovátorov v roku 2024

Legenda: Tmavozelená farba – skupina lídrov v oblasti inovačnej výkonnosti

Modrá farba – skupina silných inovátorov

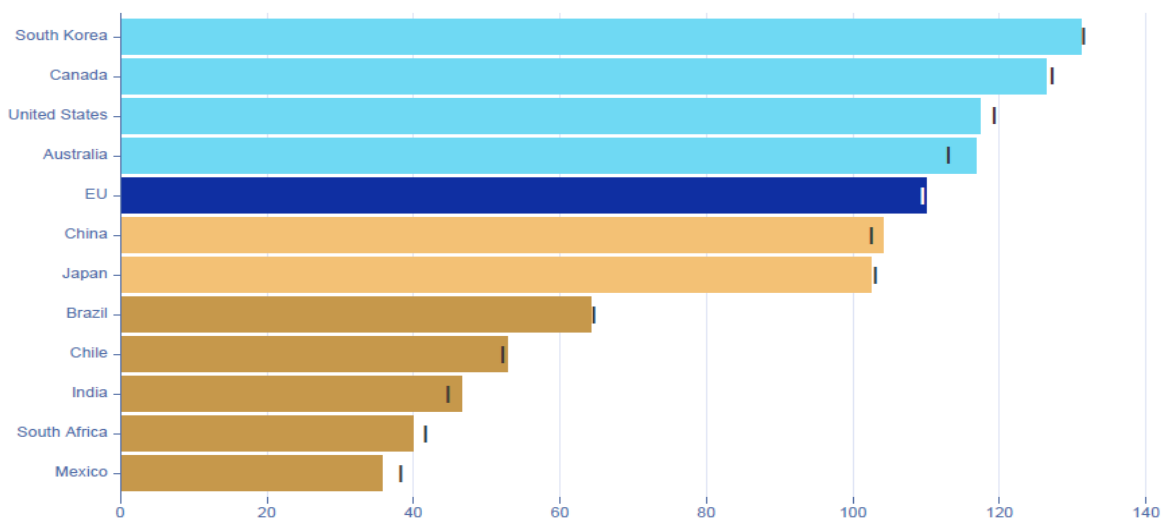
Žltá farba – skupina miernych inovátorov

Tmavožltá farba – skupina rozvíjajúcich sa inovátorov

Zdroj: European Innovation Scoreboard, 2024,

Sledovanie a porovnávanie miery dosahovanej inovačnej výkonnosti má svoj význam a to nielen v rámci vnútorného európskeho hospodárskeho priestoru, ale taktiež aj smerom navonok vo vzťahu k ostatným aktérom svetovej ekonomiky. V tejto oblasti Európska únia deklaruje potrebu udržania a zvyšovania svojej konkurencieschopnosti vo vzťahu k ostatným externým aktérom a to najmä prostredníctvom zvyšovania miery inovačnej výkonnosti. Porovnanie miery dosahovanej inovačnej výkonnosti Európskej únie vo vzťahu k vybraným aktérom svetovej

ekonomiky na báze SII dosiahnutého v roku 2024 so zaradením do jednotlivých skupín inovátorov prináša graf 20.

Graf 20 Porovnanie miery dosahovanej inovačnej výkonnosti Európskej únie vo vzťahu k vybraným aktérom svetovej ekonomiky na báze SII dosiahnutého v roku 2024

*Legenda: Modrá farba – skupina silných inovátorov
 Žltá farba – skupina miernych inovátorov
 Tmavožltá farba – skupina rozvíjajúcich sa inovátorov
 Čierna vertikálna čiarka – skóre dosiahnuté v roku 2023*

Zdroj: European Innovation Scoreboard 2024,

Ako vidíme z grafu 20 do skupiny silných inovátorov sa zaradili Južná Kórea, Kanada, USA a Austrália. Miera inovačnej výkonnosti spomenutých štátov sa pohybuje v rozmedzí 100 – 125 % priemeru Európskej únie. V tejto skupine štátov boli v roku 2024 zaznamenané tieto vývojové tendencie: Južná Kórea a Austrália zaznamenali v porovnaní s rokom 2023 rast miery inovačnej výkonnosti, zatiaľ čo miera dosahovanej inovačnej výkonnosti Kanady a USA mierne klesla. Európska únia v roku 2024 zaznamenala rast inovačnej výkonnosti. Európska únia v oblasti inovačnej výkonnosti zaznamenala mierny nárast pred Čínou a Japonskom. Čína a Japonsko sú na základe metodiky výpočtu SII zaradené do skupiny miernych inovátorov, no miera nimi dosahovanej inovačnej výkonnosti má tendenciu nárast Európskej únie postupne zmieriť a dosiahnuť obdobné hodnoty. Od roku 2017 zaznamenala Čína výrazný rast svojej inovačnej výkonnosti, ktorý ju posunul na priečku pred Japonsko a postupne znižovať v tejto oblasti nárast Európskej únie. V roku 2024 rozdiel v miere dosahovanej inovačnej výkonnosti medzi Európskou úniou a Čínou 5,8 percentuálneho bodu. V skupine rozvíjajúcich sa inovátorov Brazília a Čile zaznamenali mierny rast v oblasti dosahovanej miery inovačnej výkonnosti. India zaznamenala v roku 2024 rast svojej inovačnej výkonnosti, pričom na druhej strane Južná Afrika a Mexiko naopak zaznamenali pokles miery dosahovanej inovačnej výkonnosti. (European Innovation Scoreboard, 2024)

Ako už bolo v predchádzajúcich častiach učebnice spomenuté, inovácie a inovačná výkonnosť sú jedným z kľúčových faktorov podporujúcich ekonomický rast, rozvoj a konkurencieschopnosť. V roku 2025 sa do prvej trojky najkonkurencieschopnejších ekonomík zaradili: Švajčiarsko, Singapur a Hong Kong. V rámci prvej desiatky

najkonkurencieschopnejších ekonomík sa zaradili: Dánsko, Spojené arabské emiráty, Taiwan, Írsko, Švédsko, Katar, Holandsko. Z uvedeného poradia je zrejmé, že do skupiny desiatich najkonkurencieschopnejších ekonomík sveta sa zaradili tri členské štáty Európskej únie, ktoré sú súčasťou skupiny inovačných lídrov a to konkrétne Dánsko, Švédsko a Holandsko.

Význam a dôležitosť upevňovania a posilňovania konkurenčnej pozície akcentuje Európska únia vo svojich strategických dokumentoch. V januári 2025 predstavila Európska komisia Kompas konkurencieschopnosti – nový plán na obnovenie dynamiky Európy a posilnenie jej hospodárskeho rastu. Uvedený dokument akcentuje význam a nutnosť dosiahnutia udržateľného hospodárskeho rastu a rozvoja pri využití silného vnútorného potenciálu ekonomiky Európskej únie i ekonomík jednotlivých národných hospodárskych komplexov. Dosiahnutie udržateľného rastu a rozvoja si vyžaduje polozenie dôrazu na akceleráciu inovačnej výkonnosti a silnejšieho a efektívnejšieho zapojenia inovačného potenciálu zameraného na kreovanie inovácií v oblasti znižovania zdrojovej a uhlíkovej náročnosti hospodárskych činností a zvyšovania miery ich udržateľnosti efektívnym a účelným využívaním zdrojov, ako aj zavádzaním nových inovatívnych technologických postupov, ktoré budú plne v súlade s princípmi environmentálnej udržateľnosti, ale zároveň budú efektívne prispievať k hospodárskemu rastu. Východiskovým dokumentom pre kreovanie Kompassu konkurencieschopnosti – nového plánu na obnovenie dynamiky Európy a posilnenie jej hospodárskeho rastu bola správa Mária Draghiho o budúcnosti európskej konkurencieschopnosti. V rámci tejto správy boli do popredia vyzdvihnuté tri kľúčové priority posilnenia konkurencieschopnosti Európy:

- preklenutie inovačnej priepasti,
- dekarbonizácia európskeho hospodárstva,
- zníženie závislosti na špecifických obchodných reťazcoch (A competitiveness compass for EU, 2025).

Kompas konkurencieschopnosti vo svojom obsahu integruje riešenia, ktoré by prispeli k naplneniu troch, spomenutých priorít. Prvý pilier je orientovaný na posilnenie produktivity prostredníctvom inovácií. Kľúčovými oblasťami na ktoré je v rámci tejto priority potrebné zamerať pozornosť sú: uľahčenie a zjednodušenie procesu zakladania startupov a taktiež zjednodušenie podmienok pre ich rozširovanie, kreovanie efektívnejšie fungujúceho trhu rizikového kapitálu zameraného na podporu uvádzania nových, inovatívnych myšlienok do praxe, podporu mobility a udržania vysokokvalifikovanej pracovnej sily, ktorá je nositeľom nových znalostí a na ich základe generovaných inovácií, investovanie do najmodernejšej infraštruktúry a na podporu výskumu a inovácií. Pre efektívne naplnenie priority orientovanej na preklenutie inovačnej priepasti bude potrebné na pôde Európskej únie prijať viacero legislatívnych dokumentov, z tých kľúčových môžeme spomenúť stratégiu Európskej únie pre startupy a scaleupy, stratégiu Európskej únie pre využívanie umelej inteligencie, zjednodušenie pravidiel a právnych predpisov pre fungovanie podnikov v rámci Európskej únie, kreovanie akčných plánov pre kvantové technológie, progresívne materiály, biotechnológie, robotiku a vesmírne technológie. (A competitiveness compass for EU, 2025)

Druhý pilier je zameraný na oblasť dekarbonizácie európskeho hospodárstva. Hlavnými prioritami druhého piliera je integrácia politiky dekarbonizácie do všetkých odvetvových a prierezových politík (hospodárska politika, priemyselná politika, obchodná politika,

vzdelávacia a výskumná politika, politika na podporu inovácií), umožniť prístup k dodávkam cenovo dostupnej energie (teda zvýšiť mieru energetickej bezpečnosti Európskej únie), podpora mechanizmov ekologicky prijateľných foriem obchodovania, podpora producentov čistých technológií a to najmä v oblasti dosiahnutia vyššej miery ich konkurencieschopnosti. Tak, ako v prípade predchádzajúcej priority dôsledné naplnenie tejto priority s bude vyžadovať prijatie viacerých strategických i legislatívnych dokumentov. Z pomerne veľkej množiny týchto dokumentov môžeme spomenúť: akčný plán pre dostupnú energiu, akčný plán pre elektrifikáciu, zákon o podpore dekarbonizácie priemyslu, strategický dialóg o budúcnosti európskeho priemyslu, plán investícií do udržateľnej dopravy, či zákon o obehovom hospodárstve. (A competitiveness compass for EU, 2025)

V poradí tretiu prioritu kompasu konkurencieschopnosti predstavuje zníženie závislosti na špecifických obchodných reťazcoch. V rámci tejto priority je hlavná pozornosť zameraná na rozvoj a posilňovanie obchodných partnerstiev v oblasti čistého obchodu a investícií. Rozvoj a upevňovanie obchodných partnerstiev a obchodnej spolupráce tohto typu bude viesť k zabezpečeniu dodávok surovín, čistej energie, udržateľných alternatívnych palív a čistých technológií, ktoré európska ekonomika potrebuje pre svoj budúci rast a rozvoj a pre zvyšovanie svojej odolnosti a energetickej nezávislosti. Druhou kľúčovou oblasťou v rámci tejto priority je zameranie pozornosti na nutnosť revízie pravidiel verejného obstarávania s cieľom umožniť preferenčné zaobchádzanie s európskymi výrobkami a technológiami vo verejnom obstarávaní v strategicky významných odvetviach. Pre proces úspešnej implementácie cieľov obsiahnutých v rámci tretej priority bude taktiež potrebné na európskej úrovni prijať viacero strategických a legislatívnych dokumentov, ako napríklad: iniciatíva pre transstredomorskú energiu a pre spoluprácu v rámci čistých energií, spoločná platforma pre nákup kritických surovín, revízia smerníc o verejnom obstarávaní, európsky plán adaptácie na zmenu klímy. (A competitiveness compass for EU, 2025)

V rámci kompasu konkurencieschopnosti je identifikovaných päť horizontálnych oblastí, ktoré môžu efektívne prispievať k napĺňaniu jeho kľúčových priorít. Ide najmä o znižovanie miery byrokracie v podmienkach Európskej únie, odstraňovanie prekážok na jednotnom trhu, umožnenie plynulého toku financií a investícií, propagáciu významu zručností a kvalitných pracovných miest (táto oblasť má priamu nadväznosť na oblasť vzdelávania a prepájania vzdelávacieho procesu s potrebami a požiadavkami praxe), zabezpečenie lepšej koordinácie jednotlivých činností, nástrojov, mechanizmov v oblasti podpory európskej konkurencieschopnosti. Priority kompasu konkurencieschopnosti v prehľadnej podobe prináša obrázok 1.

Obrázok 1 Hlavné priority a horizontálne oblasti Kompasu konkurencieschopnosti – nového plánu na obnovenie dynamiky Európy a posilnenie jej hospodárskeho rastu

Zdroj: Kompas konkurencieschopnosti, 2025

Zhrnutie

Druhá kapitola učebnice priniesla pomerne obsiahly pohľad na pozíciu Európskej únie v priestore globálnej ekonomiky. V rámci tejto časti sme sa zamerali na prezentáciu kľúčových vývojových trendov ovplyvňujúcich dynamiku ekonomickej aktivity Európskej únie, na báze vyhodnotenia spektra štatistických ukazovateľov a iných typov ukazovateľov, so zameraním na opis dynamiky ekonomickej aktivity vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie a jej členských štátov, ako aj porovnanie dynamiky ekonomickej aktivity Európskej únie s vybranými kľúčovými aktérmi svetovej ekonomiky. Na báze sledovania a vyhodnocovania zhromaždených údajov, môžeme konštatovať, že Európska únia si udržuje pozície jedného z centier globálnej ekonomiky. Dynamiku ekonomickej aktivity Európskej únie v sledovanom období rokov 2005 – 2024 najvýraznejšie ovplyvnila globálna finančná a hospodárska kríza a pandémia Covid-19. Dosahy globálnej finančnej a hospodárskej krízy na vnútorný ekonomický priestor sa prejavili v roku 2008, čo bolo sprevádzané najmä poklesom HDP. Pokles HDP bol zaznamenaný aj v roku 2009, pričom v roku 2010 sme zaznamenali prvé náznaky oživenia. Dosahy pandémie Covid-19 sa na dynamike ekonomickej aktivity Európskej únie prejavili v roku 2020, pričom pokles HDP bol v tomto období výraznejší, než pokles HDP v prípade prejavov dosahov globálnej finančnej a hospodárskej krízy, na druhej strane je však možné konštatovať, že už v roku 2021 bol pokles HDP vystriedaný postupným oživením. Z pohľadu vývoja HDP Európskej únie je zaujímavé sledovať, ktoré typy odvetví a sektorov sa najvýraznejšie podieľajú na jeho priadnej hodnote. V sledovanom období 2005 – 2025 sa na raste pridanej hodnoty HDP Európskej únie najvýraznejšou mierou podieľala oblasť

informačných a komunikačných činností, ktorá rástla kontinuálne s výnimkou roku 2009, kedy zaznamenala pokles. V ďalších častiach druhej kapitoly učebnice sme sa zamerali na oblasť obchodnej a zahraničnoobchodnej politiky Európskej únie ktorej dynamiku vývoja sme sledovali na báze vyhodnocovania a porovnania ukazovateľov poukazujúcich na oblasť obchodovania s tovarmi, so službami a taktiež sme zamerali pozornosť aj na sledovanie vývojových trendov v oblasti prílevu a odlevu priamych zahraničných investícií. V oblasti vnútornej obchodnej politiky sme na báze vyhodnocovaných ukazovateľov zistili, že na vnútornom obchode s tovarmi sa najvýraznejšou mierou podieľa Nemecko tak v prípade exportu, ako aj importu. Ďalšími kľúčovými aktérmi výrazne sa podieľajúcimi na vnútornom obchode s tovarmi je v prípade exportu Holandsko a Belgicko a v prípade importu Francúzsko a Taliansko. V priestore svetovej ekonomiky má Európska únia rozvinuté obchodné vzťahy s viacerými kľúčovými aktérmi tohto rozsiahleho geoeconomického priestoru. V roku 2024 v oblasti exportu tovarov predstavovali pre Európsku úniu najvýznamnejších obchodných partnerov najmä USA, Spojené kráľovstvo a Čína. V oblasti obchodovania s tovarmi sme poukázali, že na celkom objeme obchodovania s tovarmi, tak v oblasti vnútorného obchodného priestoru, ako aj smerom navonok vo vzťahu k tretím štátom sú naviac obchodovanými v oblasti exportu stroje a vozidlá, spolu s chemickými a s nimi súvisiacimi produktmi a továrenskými produktmi. Na druhej strane najviac importovanými je táto trojica produktov: stroje a vozidlá, ostatné továrenské produkty a energia. Sledovanie vývoja obchodovania so službami taktiež prinieslo zaujímavé zistenia. Služby sa v čoraz výraznejšej miere podieľajú na celkovom objeme exportu Európskej únie, tak v prípade externého prostredia, ako aj v prípade jej vnútorného ekonomického priestoru. V prípade exportu služieb smerujúceho z Európskej únie do tretích štátov sa na tomto obchodovaní v roku 2023 v najvýraznejšej miere podieľalo Írsko, Nemecko, Francúzsko a Holandsko. Uvedené štáty sa podľa štatistických údajov zozbieraných za rok 2023 podieľali najvýraznejšou mierou aj na celkovom objeme dovozu služieb. V oblasti obchodovania so službami realizovaného v rámci vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie sa na ich dovoze najvyšším objemom podieľalo Nemecko, nasledované Francúzskom, Holandskom a Írskom a na ich vývoze sa najvýraznejšie podieľalo opätovne Nemecko, Francúzsko, Holandsko a Belgicko. Hlavnými obchodnými partnermi Európskej únie v oblasti medzinárodnej obchodnej výmeny v oblasti služieb, tak v prípade ich dovozu, ako aj v prípade ich vývozu boli USA, Spojené kráľovstvo a Švajčiarsko. V prípade medzinárodnej obchodnej výmeny boli tak v prípade vývozu z, ako aj v prípade dovozu do Európskej únie najviac obchodovanými – ostatné obchodné služby.

Ekonomická spolupráca však nesúvisí len s oblasťou priamej obchodnej výmeny, teda obchodovania s tovarmi a službami, ale má úzke prepojenie aj na oblasť investovaných objemov priamych zahraničných investícií. Sledovanie vývoja tokov priamych zahraničných investícií v období rokov 2012 - 2023 naznačuje na nevyrovnanosť a kolísavosť teda periodické striedanie období rastu, striedané obdobiami ich poklesu. Najvýraznejšie objemy priamych zahraničných investícií smerujúcich z Európskej únie za rok 2022 smerovali na Kajmanské ostrovy, Bermudy a USA. Toky priamych zahraničných investícií smerujúcich do Európskej únie v roku 2022 prichádzali zo Singapuru, Nórska a Kajmanských ostrovov.

V ďalšej časti druhej kapitoly učebnice sme sa zamerali na oblasť inovačnej výkonnosti Európskej únie. Obdobne, ako v prípade predchádzajúcich hodnotených oblastí aj tu sme zamerali pozornosť na sledovanie a vyhodnotenie miery dosahovanej inovačnej výkonnosti

v rámci vnútorného priestoru Európskej únie a následne sme venovali pozornosť porovnaniu inovačnej výkonnosti Európskej únie s lídrami v oblasti inovačnej výkonnosti pôsobiacimi v jej externom prostredí. Vo vnútornom priestore Európskej únie, sme na báze dosiahnutého skóre súhrnného inovačného indexu zistili, že do skupiny aktérov vyznačujúcich sa najvýraznejšou mierou dosahovanej inovačnej výkonnosti na úrovni 100 – 125 % priemeru Európskej únie sa v roku 2024 zaradili nasledovné členské štáty: Belgicko, Rakúsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Cyprus, Estónsko a Francúzsko. Z hľadiska medzinárodného porovnania si Európska únia mierou dosahovanej inovačnej výkonnosti, hodnotenej za rok 2024 udržala piatu priečku v rebríčku hodnotenia miery dosahovanej inovačnej výkonnosti. V oblasti inovačnej výkonnosti dosiahli v roku 2024 najvyššiu mieru inovačnej výkonnosti presahujúcu úroveň 100 – 125 % priemeru Európskej únie, nasledovné štáty: Južná Kórea, Kanada, USA a Austrália. Inovačná výkonnosť má priamu nadväznosť aj na oblasť konkurencieschopnosti, preto sme v poslednej časti druhej kapitoly učebnice zamerali pozornosť aj na výhľad a ambície Európskej únie v danej oblasti pre nasledujúce obdobie, v tejto časti sme orientovali pozornosť na iniciatívu Európskej únie, ktorá má strategický význam v oblasti obnovenia dynamiky a posilnenia hospodárskeho rastu Európskej únie, ako aj upevňovania a posilňovania jej konkurenčnej pozície tak v rámci regionálneho, ale najmä globálneho prostredia – Kompas konkurencieschopnosti – nový plán na obnovenie dynamiky Európy a posilnenia jej hospodárskeho rastu.

Kontrolné otázky:

1. Popíšte dynamiku ekonomického vývoja na báze vyhodnotenia ukazovateľa HDP dosahovaného v rámci Európskej únie.
2. Vymenujte kľúčové sektory, ktoré sa najvýraznejšou mierou podieľali na tvorbe pridanej hodnoty HDP v sledovanom období.
3. Ktoré vývojové tendencie prejavujúce sa v prostredí svetovej ekonomiky v súčasnosti najzásadnejšie ovplyvnili dynamiku ekonomickej aktivity Európskej únie v období rokov 2005 – 2024 ?
4. Popíšte dynamiku ekonomickej aktivity Európskej únie v oblasti obchodovania s tovarmi.
5. Vymenujte hlavných obchodných partnerov Európskej únie v oblasti obchodovania s tovarmi v dimenzii medzinárodnej obchodnej výmeny – porovnajte roky 2023 a 2024.
6. Vymenujte skupiny tovarov, ktoré zaradíme do skupiny najviac obchodovaných tovarov v rámci medzinárodnej obchodnej výmeny za rok 2024.
7. Vymenujte hlavných aktérov svetovej ekonomiky, ktorí sa najvýraznejšou mierou podieľali na medzinárodnej obchodnej výmene tovarov v roku 2024.
8. Popíšte dynamiku ekonomickej aktivity Európskej únie v oblasti obchodovania so službami.
9. Vymenujte hlavných obchodných partnerov Európskej únie v oblasti obchodovania so službami v dimenzii medzinárodnej obchodnej výmeny za rok 2023.
10. Popíšte vývojové tendencie tokov priamych zahraničných investícií z a do Európskej únie v období rokov 2013 – 2022.
11. Do ktorých destinácií smerovali najväčšie objemy tokov priamych zahraničných investícií z Európskej únie v roku 2022?

12. Z ktorých destinácií smerovali najväčšie objemy tokov priamych zahraničných investícií do Európskej únie v roku 2022?
13. Na základe akého ukazovateľa sa v rámci Európskej únie realizuje hodnotenie miery dosahovanej inovačnej výkonnosti?
14. Ktoré členské štáty Európskej únie sa podľa dosiahnutého skóre SII zaradili do skupiny lídrov v oblasti inovačnej výkonnosti?

Úlohy a aktivity

1. Vytvorte grafickú schému s popisom obchodných vzťahov Európskej únie v oblasti medzinárodnej obchodnej výmeny tovarov (hlavní obchodní partneri, geografické umiestnenie).
2. Vytvorte grafickú schému s popisom obchodných vzťahov Európskej únie v oblasti vnútornej obchodnej výmeny tovarov.
3. Vytvorte grafickú schému s popisom obchodných vzťahov Európskej únie v oblasti medzinárodnej obchodnej výmeny služieb (hlavní obchodní partneri, geografické umiestnenie).
4. Vytvorte mapu tokov priamych zahraničných investícií smerujúcich z Európskej únie do externého prostredia (hlavné destinácie, geografické umiestnenie).
5. Vytvorte mapu tokov priamych zahraničných investícií smerujúcich do Európskej únie do externého prostredia (hlavné destinácie, geografické umiestnenie).
6. Vytvorte grafický model profilu Slovenskej republiky na báze sledovania plnenia čiastkových ukazovateľov SII za rok 2024.

Použitá a odporúčaná literatúra

- A Competitiveness Compass for the EU*, 2025 [online] Last update: January 2025 [cit. 2025-10-12] dostupné na: https://commission.europa.eu/document/download/10017eb1-4722-4333-add2-e0ed18105a34_en?filename=Communication_1.pdf&prefLang=sk
- European Innovation Scoreboard*, 2024. Luxembourg: Publications Office of the European Union, ISBN 978-92-68-17691-7.
- Foreign direct investment flows*, 2025. [online] Last update: June 2024 [cit. 2025-10-12] dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Foreign_direct_investment_-_flows
- National accounts and GDP*, 2025. [online] Last update: June 2025 [cit. 2025-12-09] dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=National_accounts_and_GDP
- International trade with goods*, 2025. [online] Last update: August 2025 [cit. 2025-09-09] dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=International_trade_in_goods
- International trade with services*, 2025. [online] Last update: December 2025 [cit. 2025-18-12] dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=International_trade_in_services
- Key figures on the EU in the world*, 2025. Luxembourg: Publications Office of the European Union, ISBN 978-92-68-24003-8, ISSN 2315-1889.

Kompas konkurencieschopnosti, 2025. [online] Last update: January 2025 [cit. 2025-03-28]
dostupné na: <https://slord.sk/odporucame/kompas-eu-na-obnovu-konkurencieschopnosti/>

3 Stratégie Európskej únie zamerané na posilňovanie hospodárskeho rastu, rozvoja a zvyšovanie konkurencieschopnosti

Úvod

V predchádzajúcich kapitolách učebnice sme poukázali, že Európska únia ako jeden z kľúčových aktérov (pólov) svetového hospodárstva sa najmä v oblasti vonkajšej dimenzie ekonomických vzťahov usiluje predovšetkým o efektívne zapojenie sa a nadväzovanie širších ekonomických vzťahov s vybraným geoeconomickými partnermi v podobe národných, ako aj formujúcich a sformovaných nadnárodných hospodárskych komplexov za účelom vytvorenia účinnej siete ekonomickej spolupráce prinášajúcej benefity pre všetkých kooperujúcich aktérov. Rozvojom medzinárodnej ekonomickej spolupráce, ako aj neustálym prehlbovaním ekonomickej integrácie svojho vnútorného priestoru sa Európska únia usiluje o naplnenie jedného zo svojich hlavných strategických cieľov zameraných na udržanie a neustále posilňovanie svojej pozície v priestore globalizovanej svetovej ekonomiky. Efektívne naplnenie tejto strategickkej priority je determinované viacerými skupinami faktorov, ovplyvňujúcich ekonomické procesy prebiehajúce vo vonkajšom i vnútornom priestore Európskej únie. Do skupiny faktorov vonkajšieho prostredia, ktoré majú najvýraznejší vplyv na naplnenie cieľov Európskej únie v oblasti úsilia orientovaného na dosahovanie vysokej dynamiky ekonomického rastu, rozvoja a udržania a posilňovania konkurenčnej pozície môžeme zaradiť: pôsobenie procesu globalizácie, nárast a zvyšovanie dynamiky ekonomického rastu ďalších aktérov a to najmä Číny, rast dynamiky rozvíjajúcich sa ekonomík, ako aj nová obchodná politika prezentovaná po nástupe Trumpovej administratívy, či ďalšie špecifické faktory ktoré zásadne ovplyvňujú nielen ekonomický, ale aj politický vývoj Európskej únie a jej jednotlivých členských štátov, ktoré sa spájajú s prekonávaním negatívnych dôsledkov obmedzení implementovaných počas pandémie Covid-19, v súčasnosti sú tieto faktory podmienené najmä vývojom situácie konfliktu na Ukrajine, migračnou krízou, energetickou krízou, či zmenami v nastavení svetového ekonomického i politického poriadku. Do skupiny vnútorných faktorov, ktoré v súčasnom období majú vplyv na úspešné napredovanie v oblasti posilňovania ekonomického rastu, rozvoja a posilňovania konkurencieschopnosti môžeme zaradiť najmä diferencovaný ekonomický vývoj národných hospodárskych komplexov tvoriacich integrálnu súčasť nadnárodného hospodárskeho komplexu Európskej únie. Jednotlivé členské štáty disponujú odlišnými možnosťami, potenciálom i kapacitami pre podporu spomenutých troch entít ovplyvňujúcich dynamiku ekonomickej aktivity. Vo výraznejšej miere sa uvedená diferenciácia prejavuje v dosahovaných rozdieloch v dynamike ekonomickej aktivity medzi pôvodnými členskými štátmi a skupinou tzv. nových členských štátov (tých ktoré do Európskej únie pristúpili v roku 2004 a v ďalších nasledujúcich vlnách rozširovania), avšak negatívne dosahy globálnej finančnej a hospodárskej krízy, taktiež aj pandémie Covid-19, pretrvávajúceho konfliktu na Ukrajine, teda na vonkajšej hranici Európskej únie, energetická kríza, ako aj demografický vývoj obyvateľstva Európskej únie výrazne ovplyvnili a v blízkej budúcnosti budú ovplyvňovať dynamiku ekonomickej aktivity všetkých členských štátov Európskej únie, ako aj jej pozíciu v priestore svetovej ekonomiky. Európska únia sa v danej oblasti usiluje o hľadanie efektívnych mechanizmov a účinných nástrojov zameraných prekonávanie dosahov pôsobenia týchto faktorov, ktoré identifikuje najmä v oblasti zrýchlenia procesu formovania znalostnej spoločnosti a znalostnej ekonomiky,

nastavenia procesov urýchľujúcich digitálnu transformáciu s bezpečným a efektívnym využívaním nástrojov umelej inteligencie, ako aj podpory procesov zelenej transformácie.

Tieto kľúčové oblasti sú v rámci Európskej únie integrované do viacerých stratégií, ktorých kľúčové ciele sa orientujú na postupné napredovanie v oblasti podpory ekonomického rastu, rozvoja a posilňovania konkurencieschopnosti pri reflektovaní dynamiky vývoja vnútorného i vonkajšieho ekonomického priestoru Európskej únie. Ako príklady týchto stratégií môžeme spomenúť Lisabonskú stratégiu (schválenú v roku 2000 na zasadnutí Európskej rady v Lisabone), ktorej hlavný strategický cieľ deklaroval, že do roku 2010 bude Európska únia predstavovať najdynamickejšie sa rozvíjajúcu a najkonkurencieschopnejšiu znalostnú ekonomiku sveta, ktorá bude fungovať na princípoch udržateľného hospodárskeho rastu, so zameraním na dynamickejšie kreovanie nových pracovných príležitostí a dosahovanie vysokej miery produktivity práce a zároveň bude ekonomikou vyznačujúcou sa dosahovaním vysokej miery sociálnej kohézie, ako aj ekonomikou, ktorá bude rešpektovať princípy ochrany a zachovávanía životného prostredia. V reflexii hodnotenia úrovne plnenia cieľov Lisabonskej stratégie môžeme konštatovať, že procesy implementácie stratégie a to aj tie realizované po jej revízii neprinesli v danej oblasti očakávané výsledky. V reflexii procesu implementácie uvedenej stratégie bol identifikovaný celý rad kritických bodov, ktoré procesy plnenia jej cieľov zneprehľadnili a skomplikovali. Za všetky môžeme spomenúť najmä veľký počet formulovaných cieľov, krátky časový rámec vyhradený pre procesy implementácie opatrení zameraných na plnenie cieľov, neprehľadnosť v kompetenciách a v kontrolných mechanizmoch, ktoré mali proces implementácie sledovať a vyhodnocovať. Európska únia napriek tomuto počiatočnému neúspechu nerezignovala na oblasť formulovania a implementácie celoúniijných rozvojových stratégií. V nasledujúcich častiach učebnice sa zameriame na prezentovanie dvoch typov stratégií implementovaných v priestore Európskej únie v období po ukončení Lisabonskej stratégie, pričom konkrétne sa zameriame na stratégiu Európa 2020 a hodnotenie dosiahnutých výsledkov a nástroja na Obnovu Európskej únie označovaného ako NextGenerationEU na obdobie rokov 2021 – 2026.

Stratégia Európa 2020 vymedzovala základné priority a hlavné ciele komplexného a najmä udržateľného rozvoja európskeho integračného priestoru na obdobie rokov 2010 – 2020. Samotný proces implementácie stratégie Európa 2020 bol založený na sledovaní a pravidelnom vyhodnocovaní úrovne plnenia jednotlivých strategických priorít a cieľov a to tak na úrovni Európskej únie ako celku i jednotlivých národných štátov.

3.1 Stratégia Európa 2020

V rámci stratégie Európa 2020 je hlavný dôraz položený na kreovanie základných efektívne fungujúcich mechanizmov pri využití rôznych nástrojov umožňujúcich ich efektívne fungovanie a prinášajúcich očakávané pozitívne efekty v podobe iniciovania vyššej dynamiky ekonomického rastu podporeného ekonomickým rozvojom. Práve tieto dve dimenzie ekonomický rast podporený vysokou mierou rozvoja jednotlivých sektorov a odvetí by mali výraznou mierou prispievať k podpore a zvyšovaniu miery dosahovanej konkurencieschopnosti tak na regionálnej, ale predovšetkým globálnej úrovni. Hlavná koncepcia stratégie Európa 2020 bola vystavaná na vymedzení troch základných priorít z ktorých každá jednotlivo predstavuje jeden základný pilier a vo vzájomnej synergii tri hlavné zložky modelu udržateľného

ekonomického rozvoja pri zachovaní potrebnej dynamiky hospodárskej výkonnosti a zároveň vytváraní vhodných východiskových podmienok uľahčujúcich a zvyšujúcich mieru flexibility EÚ ako nadnárodného hospodárskeho komplexu i členských štátov a ich národných hospodárskych komplexov prispôsobovania sa dynamike globálneho ekonomického vývoja. Do skupiny hlavných priorít stratégie Európa 2020 boli z uvedených dôvodov vybrané a zaradené tieto:

- priorita orientovaná na dosiahnutie inteligentného rastu,
- priorita orientovaná na dosiahnutie udržateľného rastu,
- priorita orientovaná na dosiahnutie inkluzívneho rastu. (Oznámenie komisie, Európa 2020, 2010)

V oblasti priority orientovanej do dosiahnutie inteligentného rastu bola hlavná pozornosť zameraná na nutnosť realizácie zmien v oblasti v uplatňovaných modelov ekonomického rastu a rozvoja orientovaných ešte na tradičné prístupy industriálnej éry na model znalostnej ekonomiky a to tak na národnej úrovni i na úrovni nadnárodnej. Koncentrácia pozornosti na zameraná na budovanie znalostnej spoločnosti a znalostnej ekonomiky tak na nadnárodnej úrovni, ako aj na úrovni jednotlivých členských štátov predstavuje v súčasnosti prioritu zásadného významu a to tak z hľadiska súčasnej i budúcej projekcie ekonomického rastu a rozvoja a snahy o udržanie si dosiahnutého tempa a progresu v danej oblasti, ako aj z hľadiska projekcie súčasného a pravdepodobne aj budúceho vývoja v oblasti konkurencieschopnosti a to tak na národnej, regionálnej i globálnej úrovni. Viaceré v súčasnosti realizované analýzy zamerané na identifikáciu hlavných zdrojov ekonomického rastu a progresu, ako aj zvyšovania miery dosahovanej konkurencieschopnosti na regionálnej i globálnej úrovni poukazujú, že v danej oblasti v porovnaní s predchádzajúcim obdobím dochádza k zásadným zmenám ktorým sa národné i nadnárodné hospodárske komplexy budú, ak budú chcieť uspieť v čoraz zostrujúcej sa konkurencii najmä na globálnej úrovni, musieť prispôbiť. Tieto zmeny súvisia najmä so zaznamenaným posunom v oblasti významu a úlohy základných zdrojov konkurencieschopnosti, ktoré sa od dnes už tradičných zdrojov konkurencieschopnosti (pôda, pracovná sila, nerastné suroviny a pod.), posunuli smerom k informáciám a znalostiam a najmä ich zásadnej úlohe v procese kreovania a implementovania inovácií v jednotlivých sektoroch hospodárstva.

V poradí druhá priorita stratégie Európa 2020 sa koncentrovala na dosiahnutie udržateľného rastu. V rámci tejto priority dochádza k akcentovaniu nutnosti prebudovania národných hospodárskych komplexov členských štátov a vo vzájomnej súčinnosti i celého nadnárodného hospodárskeho komplexu Európskej únie na konkurencieschopnejší a ekologicky prijateľnejší typ hospodárstva. Z dlhodobého hľadiska je možné poukázať, že Európska únia sa usiluje o prebudovanie uplatňovaného modelu ekonomického rastu na model udržateľného ekonomického rastu so zachovaním nevyhnutnej úrovne progresu a extenzívneho rozvoja.

Tretia priorita stratégie Európa 2020 bola zameraná na vytvorenie efektívne fungujúcich štruktúr v rámci európskeho integračného priestoru, ktoré budú prispievať nielen k zvyšovaniu úrovne jeho ekonomického rastu, rozvoja a miery dosahovanej konkurencieschopnosti, ale zároveň budú prispievať k vytvoreniu takého typu spoločnosti, ktorá sa bude vyznačovať vysokou mierou inklúzie svojich obyvateľov a to aj v prípade rôznych znevýhodnených skupín. Táto priorita sa dotýka najmä sociálno-ekonomickej dimenzie života obyvateľov EÚ

i jednotlivých členských štátov. Uvedená priorita v sebe zahŕňa široké spektrum oblastí súvisiacich najmä s účinným odvracанím rizika chudoby a znižovaním počtu obyvateľov EÚ vystavených riziku chudoby a s tým spojeným sociálnym vylúčením.

Vymedzené, kľúčové priority stratégie Európa 2020 našli svoje vyjadrenie a konkrétne vymedzenie v podobe piatich základných cieľov, ktoré tvoria jadro tohto strategického dokumentu. Skupinu základných, piatich cieľov stratégie Európa 2020 tvoria tieto:

- prvý cieľ je orientovaný na zvyšovanie miery zamestnanosti obyvateľstva EÚ vo veku 20 – 64 rokov minimálne na 75 %. Tento cieľ sa bezprostredne dotýka aj nutnosti dosiahnutia vyššej miery zamestnanosti tzv. znevýhodnených skupín akými sú napríklad ženy, starší pracovníci, osoby zdravotne postihnuté a osoby so zmenenou pracovnou schopnosťou, ako aj migranti;
- druhý cieľ stratégie Európa 2020 sa zmeriava na oblasť vedy a výskumu a najmä dosiahnutie progresívneho rastu vývoja investícií do tejto oblasti, s cieľom do roku 2020 dosiahnuť úroveň investícií do vedy a výskumu prepočítaných ako podiel na celkovom objeme HDP minimálne na úrovni 3 %; (Oznámenie komisie, Európa 2020, 2010)

Nasledujúce dva ciele sa sústreďovali na podporu základných oblastí, ktoré bezprostredne súvisia tak s napĺňaním priority zameranej na dosiahnutie inteligentného rastu, pričom majú úzku nadväznosť aj na ďalšiu prioritu stratégie zameranú na podporu inkluzívneho rastu. Do tejto skupiny môžeme zaradiť ciele zamerané na:

- znižovanie počtu obyvateľstva EÚ vo veku 18 – 24 rokov, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku, prípadne inej formy odbornej prípravy minimálne na úroveň 10 %;
- zvyšovanie počtu obyvateľstva EÚ vo veku 30 – 34 rokov ukončeným vysokoškolským vzdelaním na úroveň 40 %; (Oznámenie komisie, Európa 2020, 2010)

Zaradenie uvedených dvoch strategických cieľov naznačuje, že EÚ kladie zásadný dôraz na oblasť kreovania vzdelanej, vysokokvalifikovanej a potrebnými zručnosťami disponujúcej pracovnej sily ako nevyhnutného prvku budovania a efektívneho fungovania znalostnej spoločnosti a znalostnej ekonomiky. Dosiahnutie vyššieho stupňa odbornej kvalifikácie umožňuje jednotlivcom lepšie uplatnenie na trhu práce a zároveň vedie k znižovaniu rizika negatívnych dosahov súvisiacich so zníženou schopnosťou integrácie na trhu práce (dlhodobá nezamestnanosť, nízke príjmy, sociálna odkázanosť a pod.).

Priorita orientovaná na oblasť udržateľného rastu sa v rámci stratégie Európa 2020 pretavila do troch základných cieľov, ktoré môžeme označiť ako ciele tvoriace integrálnu súčasť tzv. energeticko-environmentálneho balíčka. Túto skupinu tvoria ciele zamerané na:

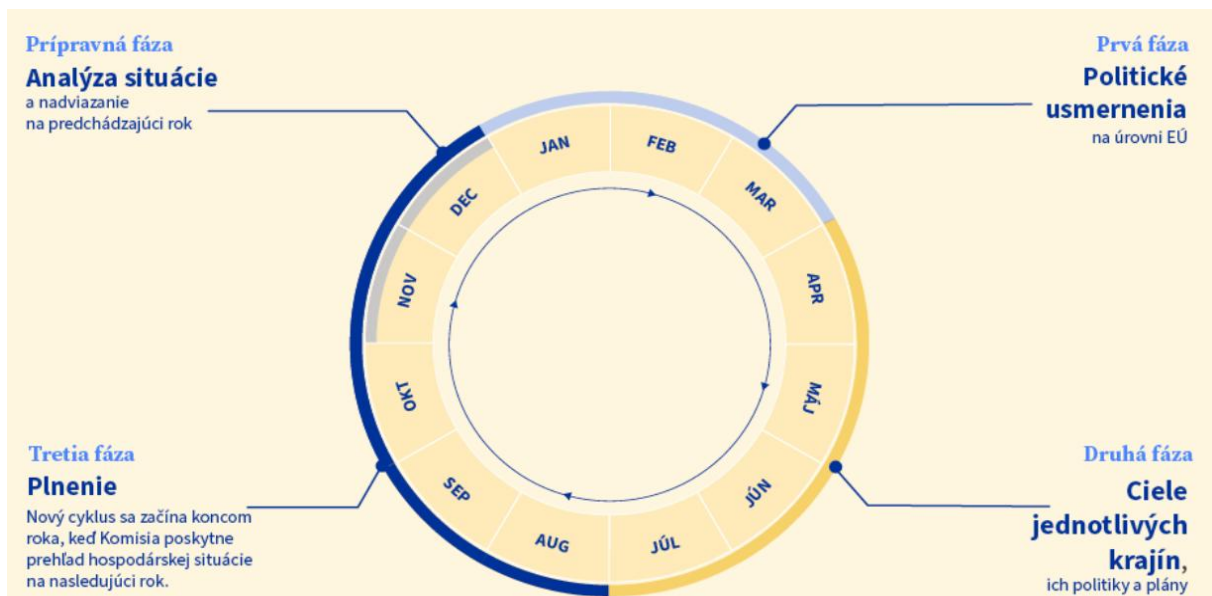
- nastavenie vnútorných systémov, implementácia mechanizmov a zavádzanie nových technológií prostredníctvom ktorých bude možné dosiahnuť výraznú redukciu emisií skleníkových plynov a to o 20 % (za priaznivého vývoja o 30 %) v porovnaní s úrovňou emisií skleníkových plynov dosahovaných v roku 1990;
- podpora a zavádzanie nových technológií a technologických riešení umožňujúcich zvýšiť podiel energie produkovanej z obnoviteľných zdrojov na celkovej konečnej spotrebe energie o 20 %;

- dosiahnutie vyššej miery energetickej účinnosti najmenej o 20 % do roku 2020; (Oznámenie komisie, Európa 2020, 2010)

Za účelom dosiahnutia vyššej miery inklúzie výrazne vzdelanostne a sociálne stratifikovanej európskej spoločnosti bol do skupiny základných cieľov stratégie Európa 2020 zaradený aj cieľ zameraný na:

- zníženie počtu obyvateľstva EÚ vystavených riziku chudoby a sociálneho vylúčenia o 25 % v porovnaní s predchádzajúcim obdobím. (Oznámenie komisie, Európa 2020, 2010)

Sledovanie úrovne dosiahnutého pokroku v oblasti plnenia cieľov stratégie Európa 2020, ako koordinácia nástrojov Paktu stability a rastu a stratégie Európa 2020 bolo realizované prostredníctvom špecifického mechanizmu označovaného ako európsky semester. Európsky semester predstavuje cyklus, ktorý sa z časového hľadiska prekrýva s obdobím prvého polroka príslušného kalendárneho roka. V rámci tohto časového obdobia sa jednotlivé členské štáty zameriavajú na zabezpečenie vnútornej koordinácie a prepojenia rozpočtových, makroekonomických a štrukturálnych politík. Jednotlivé členské štáty tak môžu jednotlivé návrhy a odporúčania komunikované z nadnárodnej úrovne implementovať do svojich hospodárskych stratégií a tomu prispôbiť aj tvorbu návrhu štátneho rozpočtu. V časovom rozmedzí august – december príslušného kalendárneho roka prebieha proces vykonávania navrhnutých odporúčaní. Toto obdobie sa označuje ako „národný semester“. (European semester, 2025) Fázy európskeho semestra prezentuje obrázok 2.

Obrázok 2 Fázy európskeho semestra

Zdroj: European Semester, 2025

Samotná stratégia Európa 2020 predpokladala nutnosť efektívneho využívania zdrojov vnútorného potenciálu EÚ za účelom naplnenia vytýčených cieľov. Hlavné zdroje vnútorného potenciálu EÚ, ktoré je možné využívať za účelom dosahovania vytýčených cieľov sú:

- silný a efektívne fungujúci vnútorný trh – snaha o dosiahnutie vyššej miery prepojenosti a funkčnosti,
  - kohézna politika a jej hlavné nástroje,
  - rozpočet EÚ,
  - využitie finančných prostriedkov z verejných, ale aj súkromných zdrojov,
- efektívne využívanie nástrojov vonkajšej politiky EÚ (zahraničnoobchodná politika).

(Oznámenie komisie, Európa 2020, 2010)

Skôr ako sa zameriame na prezentovanie a interpretáciu výsledkov implementácie stratégie Európa 2020, je potrebné zamerať pozornosť na stručné vyhodnotenie východiskových podmienok procesu jej implementácie. V oblasti prvého piliera zameraného na inteligentný rast sa východiskové podmienky procesu implementácie stratégie Európa 2020 vyznačovali týmito charakteristickými črtami. Investície na podporu výskumu a vývoja boli v porovnaní s USA a Japonskom na nízkej úrovni. Priemerné hodnoty dosahované v rámci Európskej únie sa pohybovali pod hranicou 2 % HDP, pričom USA a Japonsko už v tom čase vykazovali priemerné hodnoty presahujúce hranicu 2 % HDP, a to USA na úrovni 2 % a Japonsko na úrovni 3,4 % HDP. V oblasti investovania do výskumu a vývoja plynuli hlavné toky zdrojov investícií najmä z verejných zdrojov a rozpočtov, ktoré na financovanie tejto kapitálovo náročnej oblasti často nestačili. Pomerne na nízkej úrovni boli v skladbe investícií do výskumu a vývoja zastúpené finančné zdroje plynúce zo súkromného sektora. Priorita koncentrovaná na oblasť inteligentného rastu sa zameriavala nielen na oblasť podpory výskumu a vývoja, pretože na to, aby táto oblasť bola funkčná a prinášala pozitívne efekty v podobe inovácií, je nevyhnutné zamerať pozornosť na podporu a rozvoj ľudského potenciálu a kreovanie vysokokvalifikovanej pracovnej sily disponujúcej potrebnými znalosťami a zručnosťami. V oblasti výchovy a vzdelávania a funkčnosti a efektivity vzdelávacieho systému boli v období pred implementáciou stratégie Európa 2020 v porovnaní s vybranými aktérmi svetovej ekonomiky zistené určité disproporcie. Štvrtina všetkých žiakov základných škôl dosahovala slabé výsledky v oblasti čítania s porozumením, teda v oblasti čitateľskej gramotnosti. Zo siedmich malých ľudí vo veku 12 – 25 rokov, približne jeden predčasne ukončil školskú dochádzku alebo iný systém ďalšej odbornej prípravy. Približne 50 % obyvateľstva Európskej únie disponovala úplným stredoškolským vzdelaním, avšak stupeň ich kvalifikácie, ako aj znalosti a zručnosti nezodpovedali dopytu a požiadavkám trhu práce, či ich diskvalifikovalo v možnostiach uplatnenia sa. (Oznámenie komisie, Európa 2020)

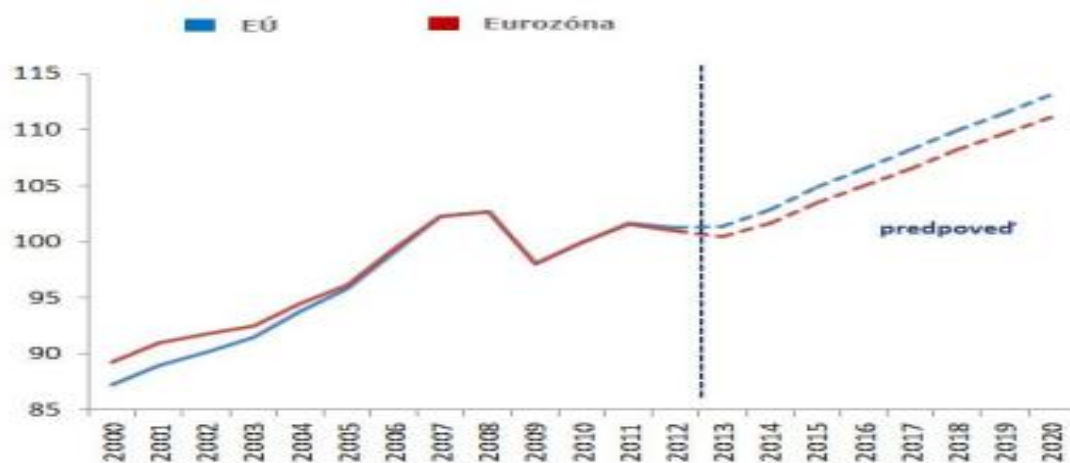
V rámci druhého piliera stratégie Európa 2020 bol dôraz položený na udržateľný rast. V danej oblasti sa hlavná pozornosť orientovala najmä na zvýšenie energetickej účinnosti a prekonanie vysokej miery energetickej závislosti na dovoze kľúčových energetických surovín z externého prostredia. Podľa odhadov by napríklad úspešné naplnenie cieľa orientovaného na dosiahnutie 20 %-tného podielu využívania energie produkovanej z obnoviteľných zdrojov na celkovej energetickej potrebe Európskej únie viedlo ku generovaniu viac ako 600 000 nových pracovných miest.

Tretí pilier stratégie Európa 2020 sa zameriaval na oblasť inkluzívneho rastu. V rámci tejto priority boli pri formulovaní strategického cieľa pre túto oblasť zohľadňované viaceré aspekty demografického a sociálnoekonomického vývoja európskeho integračného priestoru. Zmeny v oblasti demografického vývoja európskej populácie svojou povahou, rozsahom a dynamikou predznačovali aj zmeny na trhu práce a v celom systéme sociálneho, dôchodkového,

zdravotného zabezpečenia. Dlhodobé vývojové trendy zaznamenané v tejto oblasti naznačovali postupný rast starnutia populácie, čo súviselo s predlžovaním strednej dĺžky života a nízkou mierou pôrodnosti. Pokles pôrodnosti a predlžovanie strednej dĺžky života viedlo k predpokladom, že do budúcnosti bude prepojenie týchto vývojových tendencií postupne viesť znižovaniu počtu populácie v produktívnom veku, čo môže spôsobovať vážne ekonomické i sociálne dôsledky. V období pred implementáciou stratégie Európa 2020 boli dve tretiny európskeho obyvateľstva v produktívnom veku zamestnané, čo súviselo najmä s konkurencieschopnosťou pracovnej sily na trhu práce. Vyššia miera nezamestnanosti a to najmä tej dlhodobej bolo identifikovaná najmä v skupine obyvateľstva disponujúceho nízkou úrovňou vzdelania a tým nízkou mierou kvalifikácie na výkon určitých povolání, či obsadenie určitých pracovných pozícií. V oblasti zamestnanosti a nižšej miery schopnosti integrácie do trhu práce sa objavili aj ďalšie aspekty. Výraznejšie problémy zamestnať sa mali v rámci rodového porovnania ženy, to súviselo najmä s viacerými prestávkami v kariére (najmä z dôvodu výchovy a starostlivosti o maloleté deti, prípadne z dôvodu starostlivosti o starnúcich členov rodiny). Menšie vyhliadky na zamestnanie sa mali aj starší pracovníci vo veku 50 – 64 rokov, ktorí sa po strate zamestnania častokrát nezamestnali na pracovných pozíciách zodpovedajúcich ich kvalifikácii, ale umiestnili sa na pracovných pozíciách vyžadujúcich nižšiu kvalifikáciu a to z dôvodu, aby nestratili základný zdroj príjmu. Určité obmedzujúce faktory boli identifikované aj v oblasti zamestnávania migrantov, či osôb prichádzajúcich do vnútorného priestoru Európskej únie z tretích štátov, čo súviselo najmä s nastavením a zložitnosťou administratívnych postupov súvisiacich napríklad s uznávaním dokladov o vzdelaní, dokladovaním úrovne znalosti jazyka, dokladovaním zdravotnej situácie a pod. Už v tomto období boli v oblasti politiky zamestnanosti za kľúčové zdroje konkurencieschopnosti na trhu práce považované zručnosti a to nielen tie tzv. tvrdé zručnosti, ale najmä tzv. mäkké zručnosti. Vtedajšie predikcie vývoja v oblasti zamestnanosti naznačovali, že do roku 2020 vzrastie počet pracovných miest vyžadujúcich si rozvinuté zručnosti pracovnej sily o 16 miliónov. Tento trend bude na druhej strane nasledovaný trendom poklesu pracovných miest vyžadujúcich nízku mieru zručností, pričom tento pokles podľa odhadov mohol v roku 2020 byť na úrovni mínus 12 miliónov pracovných miest. V nadväznosti na uvádzané informácie sa do popredia dostáva otázka, prečo sa v oblasti priority orientovanej na inkluzívny rast zameriavame na oblasť zamestnanosti a podpory zamestnanosti. Odpoveď na túto otázku je celkom jednoduchá a tou je skutočnosť, že len osoby s pravidelným príjmom sú schopné zabezpečiť si svoje potreby z týchto zdrojov a znižujú tak záťaž na sociálny systém, ktorý môže tieto zdroje orientovať na pomoc tým, ktorí nie sú schopní sa zo svojej ťaživej životnej situácie sami vymaniť. Zamestnanie však nepredstavuje len zdroj príjmu, ale aj osobnostný rozvoj, rozvoj znalostí a zručností a zabezpečuje jednotlivcovi potrebné sociálne interakcie a kontakty. Na druhej strane strata zamestnania, a najmä tá dlhodobá, častokrát vedie nielen k strate pracovných návykov, ale najmä k strate možnosti zabezpečenia si potrebného životného štandardu, čo je často spojené s fyzickým i psychickým strádaním a postupným vytesňovaním jednotlivca na okraj spoločnosti. Práve prioritou stratégie Európa 2020 zameraná na inkluzívny rast akcentuje tak túto stránku života jednotlivca, ale aj druhú stránku zameranú na postupnú integráciu týchto osôb do spoločenského a ekonomicky aktívneho života v spoločnosti. Práve v období pred implementáciou stratégie Európa 2020 najvýraznejšie riziko chudoby

a sociálneho vylúčenia predstavovala dlhodobá nezamestnanosť a nízka konkurencieschopnosť na trhu práce spojená s nízkou úrovňou kvalifikácie a zručností.

Od implementácie stratégie Európa 2020 v priestore Európskej únie sa očakávalo, že uľahčí proces prekonávania negatívnych dosahov globálnej finančnej a hospodárskej krízy na vnútorný ekonomický priestor Európskej únie. Stratégia Európa 2020 povahou, nastavením a rozsahom cieľov mala predstavovať jeden z hlavných pilierov iniciovania procesu formovania udržateľného ekonomického rastu a rozvoja v priestore Európskej únie ako celku i jej jednotlivých národných štátov. Jedným z jej hlavných, strategických cieľov v danej oblasti bola snaha o kreovanie nízko uhlíkovej ekonomiky a zníženie miery uhlíkovej stopy. V oblasti predikcie budúcich scenárov vývoja stratégie na základe zhodnotenia základných východiskových podmienok jej implementácie, potenciálu a pravdepodobného vývoja vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie, i možných modelov budúceho vývoja priestoru svetovej ekonomiky predpokladala tri možné scenáre, ktoré môžeme rozdeliť na scenár optimistický, realistický a pesimistický. Optimistický scenár predpokladal alternatívu udržateľného oživenia, teda, že po prekonaní negatívnych dosahov globálnej finančnej a hospodárskej krízy, dôjde vo vnútornom ekonomickom priestore Európskej únie k rýchlemu oživeniu a návratu k dynamike vývoja dosahovanej v predkrízovom období. Realistický scenár predkladal oživenie, ktorého dynamika bude však oveľa pomalšia a to najmä z dôvodu, že oživenie dynamiky ekonomickej aktivity bude postavené na narušených základoch. Pesimistický scenár, predpokladal, že obdobie rokov 2010 – 2020 bude predstavovať tzv. stratené desaťročie. V tomto kontexte predikoval trvalé narušenie základov budúceho ekonomického rastu a tým aj znížený potenciál pre jeho iniciovanie. Z uvedených troch scenárov, predikovaných stratégiou Európa 2020, sa naplnil realistický scenár. Na základe tohto scenára bola v rámci stratégie prezentovaná predikcia vývoja HDP v Európskej únii a v eurozóne, ktorú prináša graf 21.

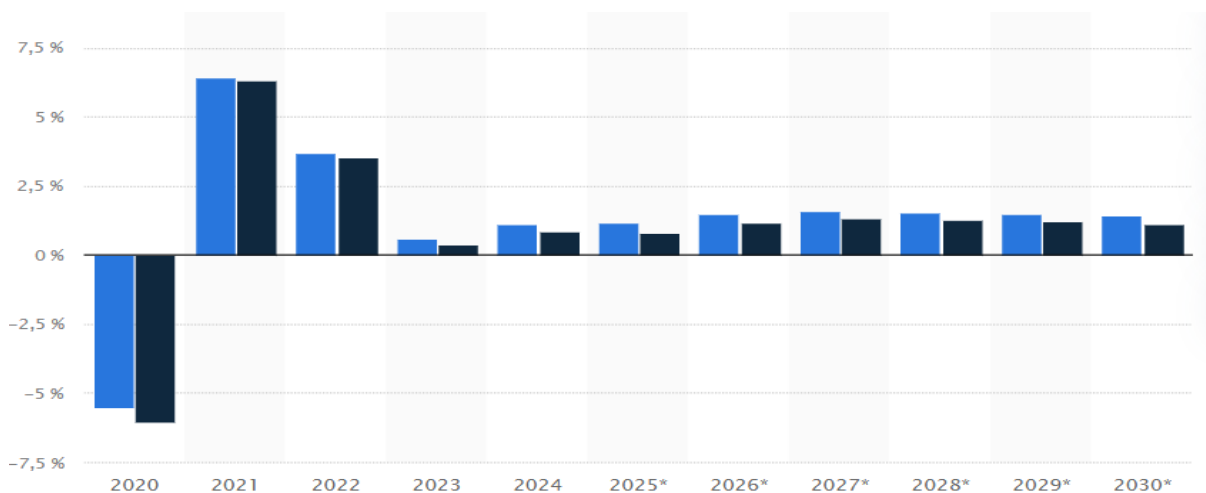

Graf 21 **Predikcia vývoja HDP Európskej únie a eurozóny v 2010 – 2020**

Zdroj: (Oznámenie komisie, Európa 2020)

Predikcia rastu HDP Európskej únie a eurozóny akcentujúca zrýchlenie dynamiky ekonomickej aktivity v období rokov 2015 – 2020 bola v roku 2020 narušená pôsobením

pandémie Covid-19. V roku 2020, teda napriek očakávaniami pozitívneho vývoja došlo k poklesu HDP v rámci Európskej únie (-5,51%) i eurozóny (-6,02%) Vývoj HDP Európskej únie a eurozóny v porovnaní s predchádzajúcim rokom spolu s naznačením prognózy vývoja dynamiky ekonomickej aktivity do roku 2030 prináša graf 22.

Graf 22 Vývoj HDP v Európskej únii a eurozóna v rokoch 2020 – 2025 s prognózou do roku 2030

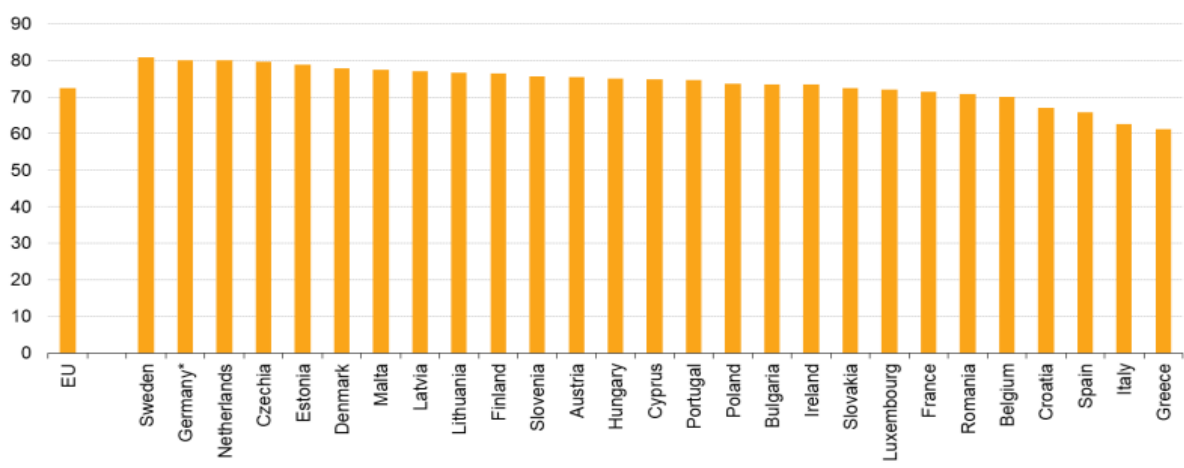
*Legenda: modrý stĺpec – Európska únia
čierny stĺpec - eurozóna*

Zdroj: European Union: Gross domestic product (GDP) from 2020 to 2030, 2025

3.1.1 Implementácia a miera naplnenia cieľov stratégie Európa 2020

V rámci tejto podkapitoly sa zameriame na hodnotenie miery naplnenia cieľov stratégie Európa 2020. Na úvod je potrebné poukázať, že na základe cieľových hodnôt nastavených pre proces implementácie stratégie Európa 2020 na úrovni Európskej únie, boli na úrovni jednotlivých národných štátov, na základe ich možností, potenciálu, ale najmä predikcie dynamiky ekonomického rastu ich národných ekonomík, nastavené hodnoty odzrkadľujúce reálne možnosti a schopnosti implementácie cieľov stratégie v podmienkach konkrétnych národných štátov. Každý členský štát si v danej oblasti stanovil svoje národné, vnútroštátne ciele, ktoré sa usiloval v procese implementácie stratégie Európa 2020 dosiahnuť.

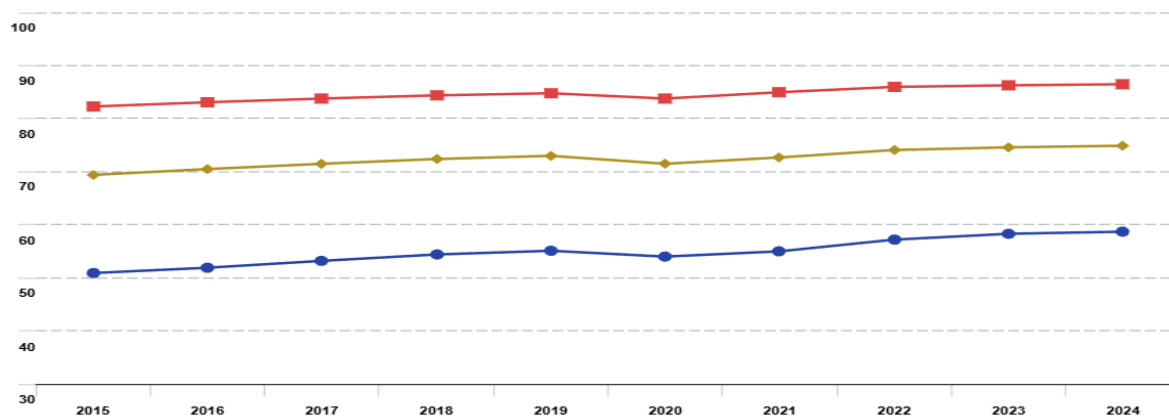
Prvý cieľ stratégie Európa 2020 sa zameriaval na zvyšovanie miery zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov minimálne na 75 %. V roku 2020 dosahovala miera zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov 72,4 %, pričom v porovnaní s rokom 2019 došlo v tejto oblasti k poklesu o -1,3 percentuálneho bodu 73,1 %. Cieľ 75 % teda nebol dosiahnutý, avšak je možné konštatovať, že na úrovni Európskej únie došlo k priblíženiu sa miere jeho naplnenia. (Employment rates – annual statistic, 2021)

Graf 23 Miera zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov v roku 2020 (v %)

Zdroj: *Employment rates – annual statistics, 2021*

V roku 2017 Európska komisia, Európska rada a Európsky parlament predstavili akčný plán Európskeho piliera sociálnych práv, ktorého cieľom je podporovať fungovanie trhov práce a systému sociálneho zabezpečenia na báze efektívnej funkčnosti a spravodlivosti, či už generáčnej alebo rodovej. V rámci tohto plánu si Európska únia do roku 2023 stanovila cieľ, dosiahnuť mieru zamestnanosti svojho obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov na úrovni 78 %. V roku 2024 dosiahla miera zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov úroveň 75,8 %, čo v číselnom vyjadrení predstavuje počet 197 566 000 osôb. Miera zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov sa v roku 2024 pohybovala v rozmedzí od 83,5 % (Holandsko) do 67,1 % (Taliansko). (Employment annual statistic, 2021) Mieru zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov podľa úrovne dosiahnutého vzdelania prezentuje graf 24.

Graf 24 Miera zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov podľa úrovne dosiahnutého vzdelania v rokoch 2015 – 2024 (v %)

Legenda: modrá línia – základné a nižšie stredné vzdelanie (úroveň ISCED 0-2)
 žltá línia – vyššie stredné vzdelanie, ďalšie doplňujúce vzdelávanie (úroveň ISCED 3 a 4)
 červená línia – vysokoškolské vzdelanie, prípadne jeho ekvivalent (úroveň ISCED 5 - 8)

Zdroj: Employment rates – annual statistics, 2021

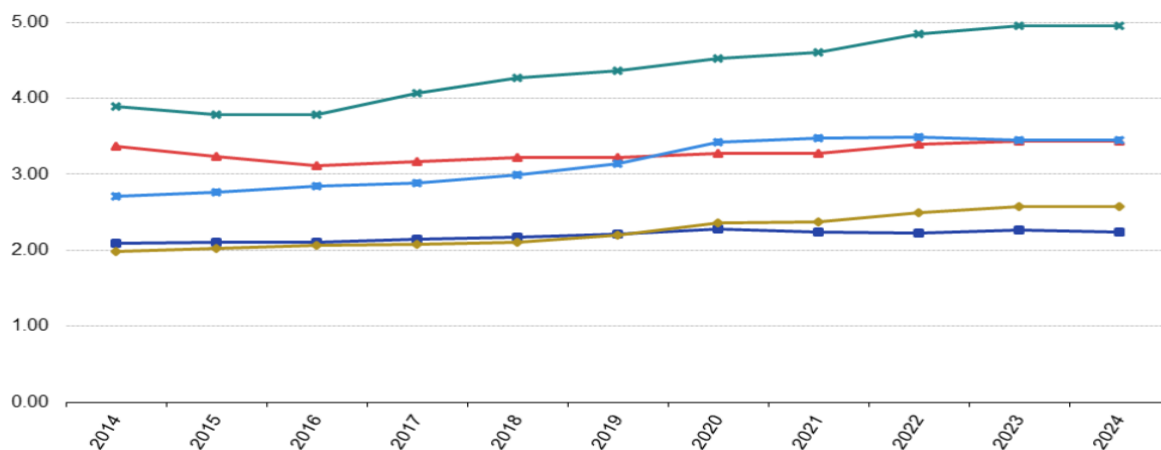
Ako je možné vidieť z prezentovaného grafu 24, vysokú mieru zamestnanosti v rámci Európskej únie zaznamenávame u tej skupiny pracovnej sily vyznačujúcej sa dosiahnutím vyššieho stupňa odbornej kvalifikácie. Pomerne uspokojujúce výsledky sú dosahované aj v oblasti miery zamestnanosti v povolaniach, ktoré si vyžadujú nižší stupeň dosiahnutého vzdelania na úrovni úplného stredoškolského vzdelania s maturitou, prípadne jeho ekvivalentu. Miera zamestnanosti podľa dosiahnutého stupňa kvalifikácie v roku 2024 dosahovala nasledovné hodnoty: u osôb s dosiahnutým vysokoškolským vzdelaním 86,5 %, v prípade osôb s dosiahnutým stredoškolským vzdelaním s maturitou, prípadne jeho ekvivalentu 74,9 % a v prípade osôb s nízkou úrovňou kvalifikácie 58,7 %. (Employment annual statistic, 2025)

Na základe prezentovaných zistení je teda možné konštatovať, že dochádza k potvrdzovaniu vývojovej tendencie prezentovanej v rámci stratégie Európa 2020, že postupne bude dochádzať k poklesu počtu pracovných miest vyžadujúcich si nízku úroveň kvalifikácie a naopak bude vzrastať počet pracovných miest, ktorých výkon bude naviazaný na vysoký stupeň odborných znalostí, zručností a kompetencií. Čoraz vyšší dôraz je položený na prepojenie vzdelávacej sústavy s požiadavkami praxe. Vzdelávanie na každom stupni systému by malo byť úzko prepojené s potrebami praxe, prepojením dvoch základných entít, na jednej strane vzdelávania a potrieb praxe na strane druhej je možné dosiahnuť kreovanie vysoko kvalifikovanej pracovnej sily, ktorá je konkurencieschopná na trhu práce.

Druhý cieľ stratégie Európa 2020 sa zmeriava na oblasť vedy a výskumu a najmä dosiahnutie progresívneho rastu vývoja investícií do tejto oblasti, s cieľom do roku 2020 dosiahnuť úroveň investícií do vedy a výskumu prepočítaných ako podiel na celkovom objeme HDP minimálne na úrovni 3 %. V sledovanom období implementácie stratégie Európa 2020 zaznamenávame v priestore Európskej únie v oblasti výdavkov do vedy a výskumu stagnáciu, ktorá je vystriedaná pomerne krátkymi obdobiami mierneho rastu, ktorý však z dlhodobého hľadiska nie je udržateľný a kontinuálny a hneď v nasledujúcom období je vystriedaný miernym poklesom. Na základe hodnotenia sledovaných ukazovateľov v danej oblasti, môžeme konštatovať, že tento cieľ sa nepodarilo naplniť. V roku 2020 bola intenzita výskumu a vývoja v rámci Európskej únie na úrovni 2,28 % a v roku 2024 bol v danej oblasti zaznamenaný pokles na úrovni 2,24 %. Vývoj v oblasti výdavkov do vedy a výskumu ovplyvnila aj pandémia Covid-19, avšak po prekonaní jej negatívnych dosahov na ekonomiky členských štátov Európskej únie, došlo v tejto oblasti k postupnému oživovaniu. Na základe porovnania výšky výdavkov na vedu a výskum pred krízou determinovanou pandemiou Covid-19 a v pokrízovom období, môžeme konštatovať, že výdavky na výskum a vývoj prepočítané na jedného obyvateľa postupne vzrastali, pričom v roku 2019 boli na úrovni 699 eur a v roku 2024 vrástli na úroveň 897 eur. (R&D expenditure, 2025)

Z vyhodnotenia a porovnania miery výdavkov na oblasť výskumu a vývoja vynaložených v rámci Európskej únie a ďalších vybraných aktérov svetovej ekonomiky je zrejmé, že napriek pozitívnej vývojovej tendencii, reprezentovanej zvýšením objemu investícií do oblasti výskumu a vývoja je rast objemu finančných prostriedkov do tejto oblasti v porovnaní s vybranými hlavnými aktérmi svetovej ekonomiky pomerne nízke, pričom ich postupný rast o niečo pomalší. Výdavky do oblastí výskumu a vývoja, prepočítané a uvádzané, ako podiel HDP dosiahli v roku 2023 v prípade Južnej Kórei 4,96 %, USA 3,45 % a Japonska úroveň 3,44 %. V prípade Číny boli v roku 2023 výdavky vynaložené na oblasť výskumu a vývoja

prepočítané ako podiel HDP na úrovni 2,58 %. (R&D expenditure, 2025) Vývoj hrubých domácich výdavkov Európskej únie na výskum a vývoj v období rokov 2014 – 2024, prepočítaný ako podiel HDP a jeho porovnanie s vybranými aktérmi svetovej ekonomiky, vyznačujúcich sa zvyšujúcou sa dynamikou v danej oblasti prezentuje graf 25.

Graf 25 Hrubé domáce výdavky na výskum a vývoj Európskej únie v období rokov 2014 – 2024 a vybraných aktérov svetovej ekonomiky (% HDP)

Legenda: tmavomodrá línia Európska únia
 žltá línia – Čína
 červená línia – vysokoškolské vzdelanie, prípadne jeho ekvivalent (úroveň ISCED 5 - 8)
 bledomodrá línia – USA
 červená línia – Japonsko
 zelená línia – Južná Kórea

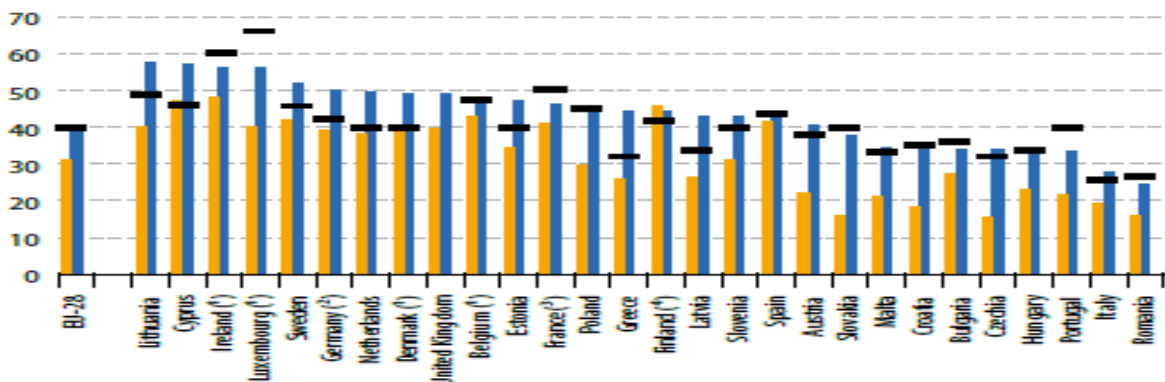
Zdroj: R&D expenditure, 2025

Do skupiny cieľov orientovaných na podporu inteligentného rastu bol v rámci stratégie Európa 2020 integrovaný cieľ orientovaný na znižovanie počtu obyvateľstva EÚ vo veku 18 – 24 rokov, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku, prípadne inej formy odbornej prípravy minimálne na úroveň 10 %. Pri hodnotení úrovne dosiahnutia tohto cieľa je možné konštatovať, že v počas obdobia implementácie stratégie Európa 2020 a po jej ukončení sa tento cieľ podarilo dosiahnuť. Sledovanie vývoja ukazovateľa zameraného na hodnotenie miery dosiahnutého pokroku v oblasti implementácie cieľa zameraného na znižovanie počtu obyvateľstva Európskej únie vo vekovej kategórii 18 – 24 rokov ktorý predčasne ukončili školskú dochádzku, prípadne iné formy odbornej prípravy naznačuje, že v období rokov 2002 a 2020 zaznamenávame pozitívnu vývojovú tendenciu s projekciou kontinuálneho pozitívneho vývoja. V roku 2002 dosahoval podiel obyvateľstva Európskej únie vo vekovej kategórii 18 – 24 rokov, ktoré predčasne ukončilo školskú dochádzku alebo inú formu odbornej prípravy úroveň 17 %. V roku 2019 už tento podiel dosiahol cieľovú hodnotu stanovenú v stratégii Európa 2020, teda predstavoval úroveň 10 %. V roku 2023 dosiahol tento podiel úroveň 9,2 %. V roku 2022 teda po formálnom uplynutí času implementácie stratégie Európa 2020, sa aj v nasledujúcom období sledovala udržateľnosť dosiahnutých cieľov. V roku 2022 bola dosahovala miera účasti obyvateľstva Európskej únie vo veku 18 – 24 rokov na vzdelávaní, prípadne inej forme odbornej prípravy na úrovni takmer 80 %. Najvyššia miera účasti

obyvateľstva Európskej únie vo veku 18 – 24 rokov na vzdelávaní, prípadne inej forme odbornej prípravy na úrovni takmer 85 % bola v roku 2022 dosiahnutá v členských štátoch: Nemecko, Švédsko, Holandsko, Portugalsko a Španielsko. Naopak menej ako 65 % miery účasti obyvateľstva Európskej únie vo veku 18 – 24 rokov na vzdelávaní, prípadne inej forme odbornej prípravy bola v roku 2022 zaznamenaná v Bulharsku, Chorvátsku, Rumunsku, Luxembursku a Grécku. Z hľadiska rodového porovnania dosiahla miera, účasti obyvateľstva Európskej únie vo veku 18 – 24 rokov na vzdelávaní, prípadne inej formy odbornej prípravy v roku 2022, hranicu 81,6 % u žien a 78,2 % u mužov. (Education attainment statistic, 2025)

Pozitívna vývojová tendencia v sledovanej oblasti a jej kontinuálne pokračovanie v nasledujúcom období má zásadný význam. Znižujúci sa počet obyvateľov Európskej únie vo veku 18 – 24 rokov, ktorí predčasnej ukončili školskú dochádzku, či inú formu odbornej prípravy vedie k skvalitňovaniu ľudského potenciálu, zvyšovaniu úrovne jeho vedomostí, znalostí a kompetencií, ktoré podporujú jeho konkurencieschopnosť na trhu práce a zároveň prispievajú k utváraniu základnej znalostnej bázy, ktorú môže ďalej rozvíjať v nadväzujúcich vyšších formách odborného, špecializovaného vzdelávania.

Ďalším z päťcie cieľov stratégie Európa 2020, ktorých mieru implementácie hodnotíme a interpretujeme v rámci tejto podkapitoly učebnice, je cieľ zameraný na zvyšovanie počtu obyvateľstva EÚ vo veku 30 – 34 rokov s ukončeným vysokoškolským vzdelaním na úroveň 40 %. Podobne ako v prípade predchádzajúceho hodnoteného cieľa, môžeme aj v prípade tohto cieľa konštatovať, že proces jeho implementácie na úrovni Európskej únie, bol úspešný a teda aj tento cieľ bol dosiahnutý. Pri sledovaní vývoja ukazovateľa podielu obyvateľstva Európskej únie vo veku 30 – 34 rokov s ukončením vysokoškolským vzdelaním, prípadne jeho ekvivalentom, v období rokov 2002 – 2020, môžeme konštatovať zaznamenanie pozitívnej vývojovej tendencie s kontinuálnym, progresívnym postupom. V roku 2002 predstavoval podiel obyvateľstva Európskej únie s ukončeným vysokoškolským vzdelaním vo veku 30 – 34 rokov 23,6 %. V procese implementácie stratégie Európa 2020 bol uvedený cieľ naplnený už v roku 2018 a to na úrovni 40,7 %. V tejto súvislosti je možné konštatovať, že vo všetkých členských štátoch Európskej únie bol v procese implementácie tohto cieľa zaznamenaný pozitívny vývoj a to aj napriek tomu, že niektorým členským štátom sa nepodarilo naplniť ich národné, vnútroštátne ciele v tejto oblasti, ktoré boli vo viacerých prípadoch ambiciózne. (Education attainment statistic, 2025) Vývoj podielu obyvateľstva Európskej únie a členských štátov Európskej únie vo veku 30 – 34 rokov s ukončením vysokoškolským vzdelaním, prípadne jeho ekvivalentom, porovnanie rokov 2008 a 2018, prináša graf 26.

Graf 26 Vývoj podielu obyvateľstva Európskej únie a členských štátov Európskej únie vo veku 30 – 34 rokov s ukončením vysokoškolským vzdelaním, prípadne jeho ekvivalentom v roku 2008 a v roku 2018 (v %)

Legenda: žltý stĺpec – rok 2008

modrý stĺpec – rok 2018

čierna čiara – úroveň cieľa EÚ a národných, vnútroštátnych cieľov

Zdroj: (Education attainment statistic, 2025)

Oba z vyššie prezentovaných cieľov, koncentrovaných na zvyšovanie miery vzdelanostnej úrovne obyvateľstva Európskej únie má výrazné prepojenie tak na cieľ zameraný na zvyšovanie miery zamestnanosti, ako aj na cieľ koncentrovaný na oblasti znižovania chudoby a sociálnej vylúčenosti v priestore Európskej únie. Ako už bolo v predchádzajúcich častiach konštatované, osoby s nízkou úrovňou vzdelania a zručností, disponujú veľmi nízkou mierou konkurencieschopnosti na trhu práce a tým aj čoraz zhoršujúcimi možnosťami nájsť si vhodné zamestnanie s adekvátnym mzdovým ohodnotením. Práve tieto osoby sú počas svojho produktívneho veku vystavené riziku nezamestnanosti a to najmä tej dlhodobej, ktorá so sebou nesie celé spektrum negatívnych dosahov v sociálnoekonomickej oblasti. Na jednej strane, v dôsledku dlhodobej nezamestnanosti dochádza k postupnej strate pracovných návykov, čo následne, v prípade, že sa takáto osoba zamestná predlžuje čas adaptácie na režim pracovného procesu. V dôsledku dlhodobej nezamestnanosti dochádza k postupnému znižovaniu úrovne vedomostí, znalostí a zručností a tým aj k obmedzeným možnostiam ich efektívneho uplatnenia. V jednotlivých hospodárskych sektoroch dochádza k zavádzaniu nových pracovných metód a postupov v dôsledku ich rýchleho technologického pokroku, čo pre zamestnancov, i potenciálnych zamestnancov znamená nutnosť dodatočného vzdelávania, či absolvovania rôznych školení a praktických cvičení. Dlhodobá nezamestnanosť ovplyvňuje osobnosť nezamestnaných aj po psychickej stránke, čoraz častejšie sú zaznamenávané prejavy sociálnej izolácie, úzkostné stavy, depresie, obavy, stráňenie sa spoločnosti a pod. V dôsledku nízkej úrovne príjmov tejto skupiny obyvateľstva a nemožnosti zabezpečiť si primerané životné podmienky a zabezpečenie, sa môžu do extrémnej forme eskalovať aj rôzne sociálno-patologické javy (závislosť na liekoch, látkové, či nelátkové závislosti, zvýšená kriminalita a pod.). Tieto menované negatívne dôsledky vyplývajúce z dlhodobej nezamestnanosti vo svojej podstate zaťažujúco pôsobia na sociálny, či zdravotný systém, a tým aj na prostriedky

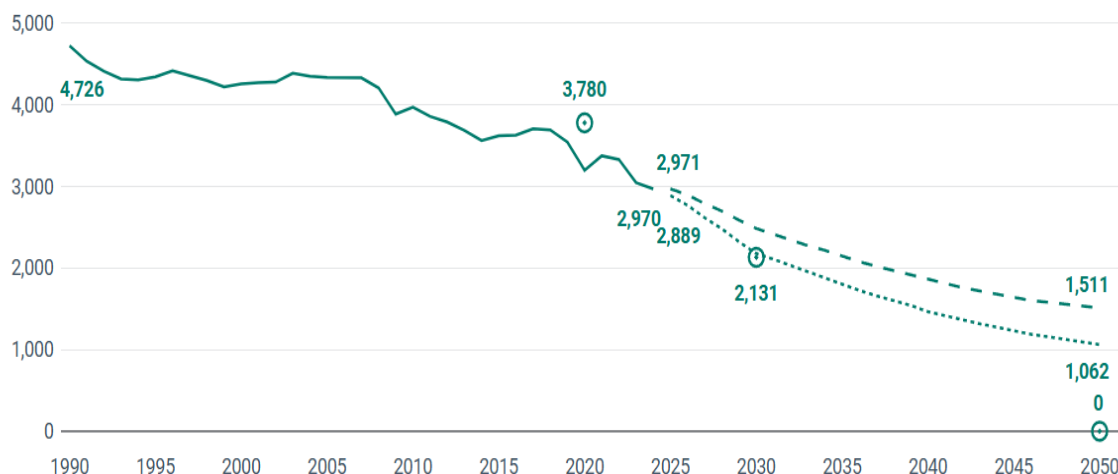
štátneho rozpočtu, či už vo forme sociálnych dávok, prípadne vo forme nutnej zdravotnej starostlivosti, či sociálnej pomoci a asistencie.

Na druhej strane zvyšovanie vzdelania a odbornej kvalifikácie efektívne prispieva k rozvoju jednotlivca i celej spoločnosti. Kvalifikovaná pracovná sila je v súčasnosti základným a nevyhnutým faktorom ekonomického rastu a rozvoja, každej spoločnosti. V skupine osôb disponujúcich vyššou úrovňou dosiahnutého vzdelania a odbornej kvalifikácie sa v oveľa menšej miere stretávame s javom dlhodobej nezamestnanosti. Jednotlivci z tejto skupiny osôb sa aktívne angažujú v rôznych oblasti života a rozvoja spoločnosti, či príslušnej sociálnej komunity.

V rámci stratégie Európa 2020 bola integrovaná aj skupina cieľov, ktoré by sme súhrnne mohli označiť ako ciele environmentálno-energetického balíčka tzv. balíčok 20–20–20. Prvým zo skupiny týchto cieľov bol cieľ orientovaný na nastavenie vnútorných systémov, implementácia mechanizmov a zavádzanie nových technológií prostredníctvom ktorých bude možné dosiahnuť výraznú redukcii emisií skleníkových plynov a to o 20 % (za priaznivého vývoja o 30 %) v porovnaní s úrovňou emisií skleníkových plynov dosahovaných v roku 1990. Sledovaním vývoja miery plnenia toho cieľa, môžeme konštatovať, že tento cieľ stratégie Európa 2020 sa podarilo naplniť. Vývoj miery plnenia cieľa orientovaného na redukcii skleníkových plynov o 20 % v porovnaní s úrovňou dosahovanou v roku 1990, v sledovanom období naznačoval pozitívnu vývojovú tendenciu s pozitívnym výhľadom. V rámci Európskej únie ako celku sa podarilo znížiť emisie skleníkových plynov v porovnaní s hodnotami dosahovanými v roku 1990 o 21,7 % v roku 2017. Prvú výraznejšiu redukcii emisií skleníkových plynov zaznamenala Európska únia v období rokov 1990 – 1994, kedy redukcii emisií skleníkových plynov dosiahla úroveň 6,7 %. Faktory, ktoré najvýraznejšie ovplyvnili dosiahnutie pokroku v oblasti redukcie emisií skleníkových plynov v období rokov 1990 – 1994 súviseli najmä s realizáciou štrukturálnych zmien v oblasti priemyslu a taktiež aj postupná redukcii využívania uhlia v jednotlivých odvetviach národných hospodárstiev členských štátov. V období rokov 1998 – 2007 bol v rámci Európskej únie zaznamenaný rast spotreby energie, emisie skleníkových plynov sa v tomto období stabilizovali na úrovni 92 – 94 % podielu dosahovaného v roku 1990. (Total net greenhouse gas emission trends and projections in Europe, 2025) K stabilizácii dosahovaných podielov emisií skleníkových plynov prispeli najmä opatrenia v oblasti manažmentu odpadového hospodárstva, pokles počtu chovaných hospodárskych zvierat, zníženie miery používania dusíkatých hnojív v oblasti poľnohospodárskej produkcie, ako aj výraznejšie využívanie palív produkovaných z obnoviteľných zdrojov a redukcii využívania palív s vyšším obsahom dusíka.

Medziročne bolo výrazné zníženie emisií skleníkových plynov dosiahnuté medzi rokmi 2008 – 2009 a to na o 7,2 %. K pozitívnemu vývoju v danej oblasti, však prispel negatívny jav prejavujúci sa v tomto období v priestore svetovej ekonomiky spojený s poklesom dynamiky ekonomickej aktivity a jej následným pomalým oživovaním – globálna finančná a hospodárska kríza. V období rokov 2010 – 2014 sme v priestore Európskej únie zaznamenali ďalšiu fázu poklesu emisií skleníkových plynov. Pokles emisií skleníkových plynov bol dosiahnutý v dôsledku zníženia dynamiky ekonomickej aktivity, a jej postupného pomalého oživovania, výraznejšieho zastúpenia obnoviteľných zdrojov energie na energetickom mixe využívanom v jednotlivých odvetviach hospodárstva. V roku 2014 sme však v rámci Európskej únie zaznamenali zastavenie poklesu emisií skleníkových plynov. Tento jav bol spôsobený najmä

rastom emisií skleníkových plynov z cestnej dopravy a oživenia dynamiky priemyselnej činnosti. Medzi rokmi 1990 – 2023 dosiahla redukcia emisií skleníkových plynov v Európskej únii 37 %. (Total net greenhouse gas emission trends and projections in Europe, 2025) Progres v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov spolu s projekciou vývoja v oblasti redukcie emisií skleníkových plynov do roku 2030 a 2025 prezentuje graf 27.

Graf 27 Progres Európskej únie v oblasti redukcie emisií skleníkových plynov a jeho projekcia do roku 2030 a 2050 (mil. ton CO₂ ekvivalent)

Legenda: plná zelená krivka – redukcia emisií skleníkových plynov
 prerušovaná zelená krivka krátke prerušovanie – projekcia redukcie emisií skleníkových plynov pri implementácii doplnkových nástrojov
 prerušovaná zelená krivka, dlhé prerušovanie – projekcia redukcie emisií skleníkových plynov pri implementácii existujúcich nástrojov

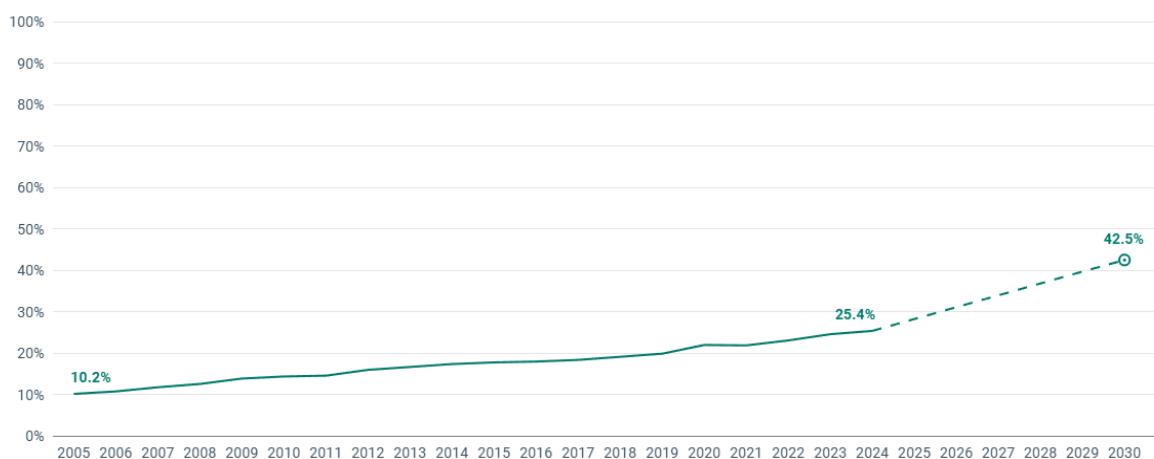
Zdroj: Total net greenhouse gas emission trends and projections in Europe, 2025

V poradí druhým cieľom stratégie Európa 2020 zaradovaným do skupiny cieľov tvoriacich integrálnu súčasť environmentálno-energetického balíčka (balíčka 20 – 20 – 20) je cieľ koncentrovaný na podporu a zavádzanie nových technológií a technologických riešení umožňujúcich zvýšiť podiel energie produkovanej z obnoviteľných zdrojov na celkovej konečnej spotrebe energie o 20 %. Z hľadiska hodnotenia dosiahnutia uvedeného cieľa môžeme konštatovať, že tento cieľ v roku 2020 nebol naplnený, pri predpoklade, že v roku 1990 bola miera využitia obnoviteľných zdrojov energie na celkovej konečnej spotrebe energie veľmi nízka na úrovni 6 – 8 %. V roku 2019 dosiahla miera jeho plnenia hranicu 19,9 % a v roku 2020 bola táto hranica prekročená o 2,0 percentuálneho bodu, teda dosahovala úroveň 22,0 %. Napriek progresu v danej oblasti nedošlo k zvýšeniu podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkovej konečnej spotrebe energie do roku 2020 o 20 %, ale len o 13,9 %. (Share of energy consumption from renewable sources in Europe, 2025)

Predikcia budúceho vývoja v oblasti plnenia cieľa orientovaného na zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov na celkovej potrebe elektrickej energie naznačuje pozitívny vývoj v danej oblasti aj v nasledujúcom období. Do roku 2030 Európska únia na základe revidovanej

smernice o obnoviteľných zdrojoch energie zvýšila hraničnú hodnotu v oblasti tohto cieľa z úrovne 32 % na minimálne 42,5 % s cieľom dosiahnuť hranicu na úrovni 45 %.

Prudký nárast využívania obnoviteľných zdrojov energie v priestore Európskej únie zaznamenávame v období rokov 2004 – 2017, kedy došlo k viac ako k zdvojnásobeniu podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkovej potrebe energie a to na úrovni 17,5 %. Hlavnými faktormi, ktoré ovplyvnili postupný rast podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkovej potrebe elektrickej energie boli najmä: pokrok v oblasti technológií a technických riešení umožňujúcich efektívne využívanie obnoviteľných zdrojov energie (veterné elektrárne, fotovoltaičné články a pod.), implementácia podporných schém zameraných na využívanie obnoviteľných zdrojov energie, postupné znižovanie nákladov na obstarávanie technológií a technických zariadení umožňujúcich produkovanie energie z obnoviteľných zdrojov. V roku 2024 dosiahol podiel obnoviteľných zdrojov energie na celkovej konečnej potrebe energie v rámci Európskej únie úroveň 25,4 %, čo v porovnaní s rokom 2023 predstavuje rast o 0,8 percentuálneho bodu (v roku 2023 dosiahnutá úroveň 24,6 %). (Share of energy consumption from renewable sources in Europe, 2025) Progres v oblasti dosahovania cieľa koncentrovaného na zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkovej potrebe elektrickej energie a jeho projekciu do roku 2030 prezentuje graf 28.

Graf 28 Progres Európskej únie (EÚ 27) v oblasti zvyšovania podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkovej potrebe elektrickej energie a jeho projekcia do roku 2030

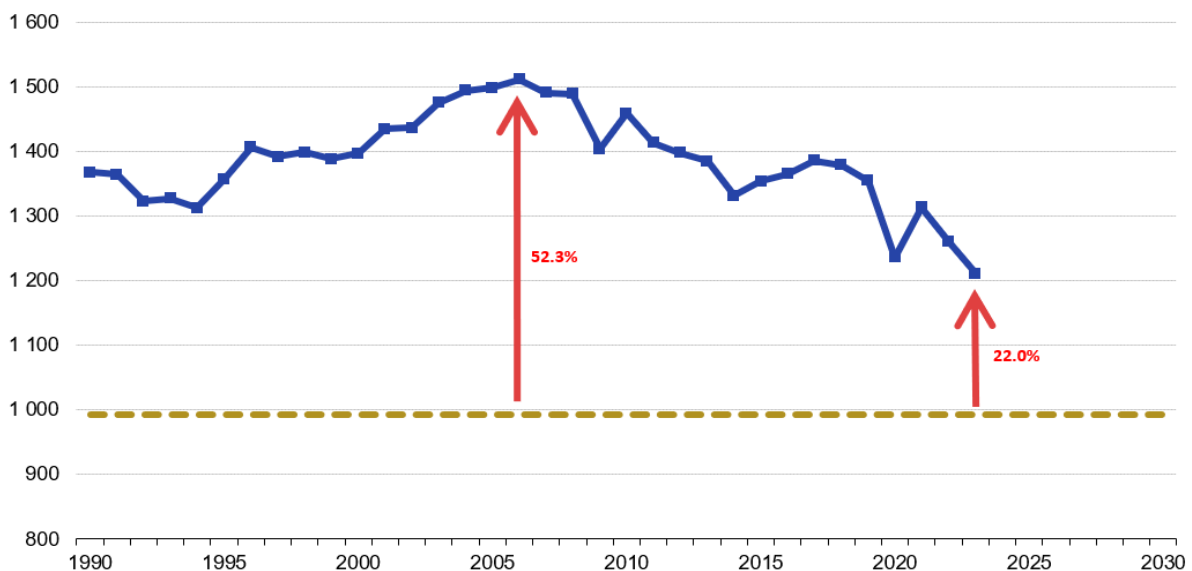
Legenda: plná zelená krivka – podiel obnoviteľných zdrojov energie na celkovej potrebe elektrickej energie v období rokov 2002 – 2024
prerušovaná zelená krivka, dlhé prerušovanie – projekcia podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkovej potrebe energie v rokoch 2025 – 2030

Zdroj: *Share of energy consumption from renewable sources in Europe, 2025*

Z členských štátov Európskej únie v roku 2024 využívali najvyšší podiel obnoviteľných zdrojov energie Švédsko (v roku 2024 66,4 %), Fínsko (v roku 2024 51,4 %) a Dánsko (v roku 2024 4,4 %) a to najmä v oblasti využívania vodnej energie, veternej energie a taktiež aj využitím tuhých biopalív na vykurovanie. Na druhej strane spektra, teda do skupiny členských štátov Európskej únie, ktoré vykazovali najnižších podiel využívania obnoviteľných zdrojov energie sa v roku 2024 zaradili Luxembursko (v roku 2024 14,5 %) a Belgicko (v roku 2024

14,3 %). Z hľadiska vývoja sledovaného ukazovateľa v dlhšom časovom rade, môžeme konštatovať, že v období rokov 2005 – 2024 najvyšší rast podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkovej potrebe energie zaznamenalo Dánsko, Švédsko, Estónsko a Fínsko (v porovnaní s hodnotami dosahovanými v roku 2005 došlo k zvýšeniu využívania obnoviteľných zdrojov energie o viac ako 23 percentuálnych bodov. Do skupiny členských štátov Európskej únie, ktoré v ostatnom období zaznamenali medziročný (2023 – 2024) rast podielu energie z obnoviteľných zdrojov o dva a viac percentuálnych bodov sa zaradili: Litva, Poľsko, Holandsko a Dánsko. (Share of energy consumption from renewable sources in Europe, 2025)

Posledný z trojice cieľov stratégie Európa 2020 zaradených do environmentálno-energetického balíčka predstavuje cieľ orientovaný na dosiahnutie vyššej miery energetickej účinnosti najmenej o 20 % do roku 2020. Z hľadiska hodnotenia miery dosiahnutia tohto cieľa, môžeme konštatovať, že aj tento cieľ bol do roku 2020 dosiahnutý. V rámci Európskej únie zaznamenávame v roku 2020 prudký pokles spotreby primárnej energie o 1236 miliónov ton ropného ekvivalentu (Mtoe). Dosiahnutím tejto hodnoty bol cieľ stanovený stratégiou Európa 2020 v tejto oblasti prekonaný o 5,8 %. V roku 2021 však v dôsledku oživenia ekonomickej aktivity, došlo k zvýšeniu spotreby primárnej energie o 6,3, čím dosiahla úroveň 1 313 Mtoe. V nasledujúcom období teda v rokoch 2022 a 2023 sme v priestore Európskej únie zaznamenali pokles spotreby primárnej energie: v roku 2022 spotreba primárnej energie dosahovala úroveň 1 260 Mtoe a v roku 2023 spotreba primárnej energie dosahovala úroveň 1 211 Mtoe. Rozdiel medzi úrovňou spotreby primárnej energie v roku 2023 a cieľom vytýčeným pre túto oblasť do roku 2030 je na úrovni 22,0 %, čo predstavuje hodnotu 218,3 Mtoe. (Energy efficiency statistic, 2025) Vývoj spotreby primárnej energie v Európskej únii v rokoch 1990 – 2024 a predpoklad dosiahnutia cieľa stanoveného do roku 2030 prináša graf 29.

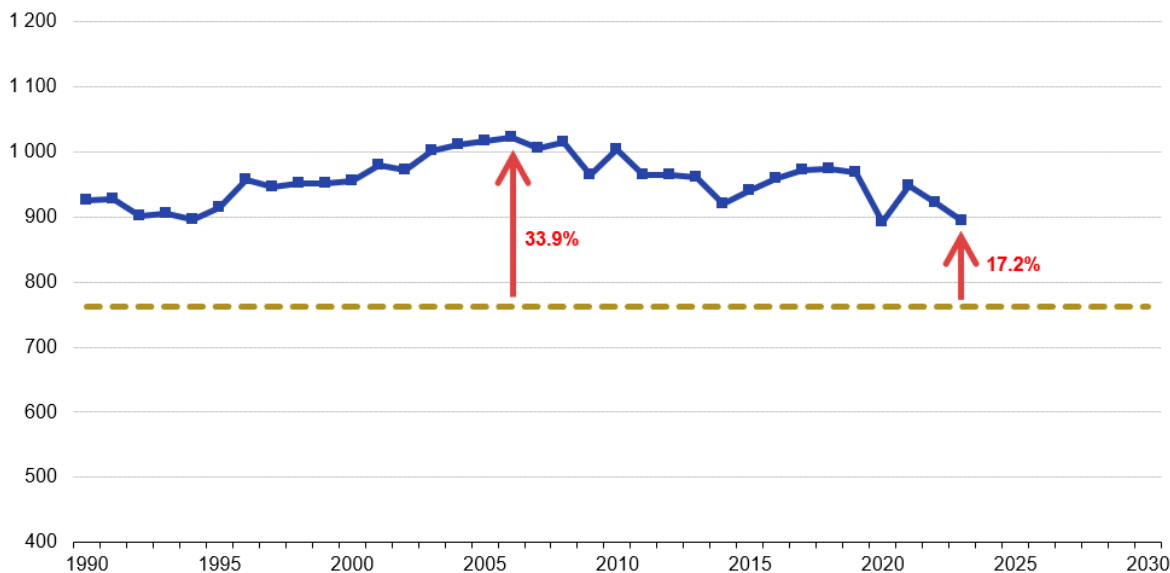
Graf 29 Vývoj spotreby primárnej energie v Európskej únii v rokoch 1990 – 2024 a predpoklad dosiahnutia cieľa stanoveného do roku 2030 (Mtoe)

Legenda: žltá prerušovaná čiara – cieľ stanovený do roku 2030

modrá krivka – vývoj spotreby primárnej energie v rokoch 1990 – 2024

Zdroj: Energy efficiency statistic, 2025

Konečná spotreba energie dosiahla v roku 2022 hranicu 922 Mtoe a v roku 2023 sa znížila na úroveň 894 Mtoe. Rozdiel medzi úrovňou konečnej spotreby energie zaznamenanou v roku 2023 a cieľom vytýčeným pre túto oblasť do roku 2023 je 17,2 %, čo predstavuje hodnotu 131,4 Mtoe. (Energy efficiency statistic, 2025) Vývoj konečnej spotreby energie v Európskej únii v rokoch 1990 – 2024 a predpoklad dosiahnutia cieľa stanoveného do roku 2030 prináša graf 30.

Graf 30 Vývoj konečnej spotreby energie v Európskej únii v rokoch 1990 – 2024 a predpoklad dosiahnutia cieľa stanoveného do roku 2030 (Mtoe)

Legenda: žltá prerušovaná čiara – cieľ stanovený do roku 2030
modrá krivka – vývoj spotreby primárnej energie v rokoch 1990 – 2024

Zdroj: *Energy efficiency statistics, 2025*

Posledný z cieľov stratégie Európa 2025 bol cieľ orientovaný na zníženie počtu obyvateľstva EÚ vystavených riziku chudoby a sociálneho vylúčenia o 25 % v porovnaní s predchádzajúcim obdobím. Hodnotenie miery plnenia tohto vytýčeného cieľa ukázalo, že do roku 2020 sa daný cieľ nepodarilo naplniť. V priestore Európskej únie sa na výpočet rizika chudoby a sociálneho vylúčenia kombinujú tri samostatné ukazovatele, pričom do skupiny osôb vystavených riziku chudoby a sociálneho vylúčenia sa zaraďujú osoby, ktoré sa nachádzajú aspoň v jednej z troch základných situácií:

- osoby s nízkym disponibilným príjmom, ktorého výška je pod hranicou rizika chudoby,
- osoby s ťažkou materiálnou, či sociálnou depriváciou (osoby, ktoré si nemôžu dovoliť 7 z 13 deprivovaných položiek¹),

¹ Zoznam deprivovaných položiek pozostáva z dvoch zložiek: položiek na úrovni domácnosti a položiek na úrovni jednotlivca. Na úrovni domácnosti ide o nasledovné položky: schopnosť čeliť neočakávaným výdavkom, schopnosť dovoliť si každoročne zaplatiť jeden týždeň dovolenky mimo domova, schopnosť uhradiť nedoplatky (na hypotekárnych úveroch, nájmom, účtoch za energie, či iných typoch pohľadávok), možnosť dovoliť si jedno mäsité jedlo, prípadne jeho vegetariánsky ekvivalent v periodicite každý druhý deň, schopnosť zabezpečiť si vykurovanie svojej domácnosti, mať možnosť si obstarat' automobilové vozidlo pre osobnú potrebu, možnosť

- osoby (mladšie ako 65 rokov), ktoré žijú v domácnostiach s nízkou intenzitou práce, teda žijú v domácnostiach, ktorých dospelí členovia v predchádzajúcich dvanástich mesiacoch pracovali na úrovni rovnajúcej sa 20% a menej zo svojho celkového pracovného času). (Living conditions in Europe - poverty and social exclusion, 2025)

Na základe zistení boli do skupiny osôb najviac ohrozených rizikom chudoby a sociálneho vylúčenia zaradené tieto osoby: mladí ľudia vo veku 18 – 24 rokov s nízkou úrovňou dosiahnutého vzdelania a odbornej kvalifikácie a tým aj zručností, mladé ženy z dôvodu viacnásobného prerušovania zamestnania a kariérnych prestávok, a to najmä v dôsledku starostlivosti o maloleté deti, či starších a znevýhodnených rodinných príslušníkov, zdravotne postihnuté osoby so zmenenou pracovnou schopnosťou, starší pracovníci vo veku 55 – 64 rokov veku, v prípade straty pôvodného zamestnania, rodiny s jedným živiteľom a to tak jednoduché, ale aj viacdetné, jednorodičovské domácnosti a cudzinci.

V rámci Európskej únie bolo v roku 2024 ohrozených rizikom chudoby a sociálneho vylúčenia 93,3 milióna osôb, čo predstavuje podiel na úrovni 21,0 % populácie. Z hľadiska rodového porovnania boli rizikom chudoby a sociálneho vylúčenia výraznejšie ohrozené ženy (21,9 %). Na oblasť rizika chudoby a sociálnej vylúčenosti má zásadný význam zamestnanie a dosiahnutý pracovný status. Najmenej ohrozenou skupinou obyvateľstva Európskej únie na riziko chudoby a sociálneho vylúčenia sú osoby s vyšším vzdelaním, ktoré im umožňuje získať pracovné pozície s dobrým platovým ohodnotením. V roku 2024 bola viac ako pätina domácností s nezaopatrenými deťmi vystavená riziku chudoby a sociálneho vylúčenia. (Living conditions in Europe - poverty and social exclusion, 2025)

3.2 Next Generation EÚ a mechanizmus obnovy a odolnosti

Program označovaný ako NextGenerationEÚ bol zriadený v roku 2020 ako nástroj zameraný na riešenie negatívnych dosahov pandémie Covid-19 na hospodársku, ekonomickú a sociálnu oblasť Európskej únie a jej členských štátov. Podobne, ako v prípade stratégie Európa 2020, ktorá bola implementovaná v podmienkach prekonávania negatívnych dosahov globálnej finančnej a hospodárskej krízy, aj plán NextGenerationEÚ je nástrojom prostredníctvom ktorého sa Európska únia usiluje prekonať negatívne dosahy pandémie Covid-19 a iniciovať obnovu hospodárskeho rastu a rozvoja implementovaním princípov a zavedením mechanizmov, ktoré budú viesť k podpore udržateľného rastu a rozvoja v celom priestore Európskej únie. Na tento účel sú z viacročného finančného rámca Európskej únie vyčlenené vysoké objemy finančných prostriedkov určené na podporu jednotlivých tematických oblastí programu NextGenerationEÚ. Rozdelenie finančných prostriedkov viacročného finančného rámca na roky 2021 – 2027 a miera alokácie vyčlenených prostriedkov na program NextGenerationEÚ prináša v prehľadnej podobe tabuľka 2.

---

výmeny opotrebovaného nábytku. Na úrovni jednotlivca sú do skupiny deprivovaných položiek zahrnuté nasledovné: disponovanie internetovým pripojením, výmena opotrebovaného oblečenia za nové, dva páry správne padnúcej obuvi (vrátane páru obuvi do každého počasia), možnosť minúť týždenne malú sumu pre svoje potreby, možnosť na pravidelnej báze realizovať voľnočasové aktivity, možnosť absolvovať stretnutie s priateľmi/rodinou na drink/jedlo aspoň raz za mesiac ([https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Severe_material_and_social_deprivation_rate_\(SMSD\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Severe_material_and_social_deprivation_rate_(SMSD))).

Tabuľka 2 **Viacročný finančný rámec na roky 2021 – 2027 a celkové alokácie NextGenerationEU na jednotlivé okruhy (v mld. eur)**

Tematická oblasť	Viacročný finančný rámec	NextGenerationEU
Jednotný trh, inovácie a digitálne technológie	145,9	11,5
Súdržnosť, odolnosť a hodnoty	426,7	776,5
Prírodné zdroje a životné prostredie	401,0	18,9
Migrácia a správa hraníc	25,7	-
Bezpečnosť a obrana	14,9	-
Susedstvo a svet	110,6	-
Európska verejná správa	82,5	-
Spolu	1210,9	806,9

Zdroj: *Recovery plan for Europe, 2025*

Integrálnou súčasťou programu NextGenerationEÚ je mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti (Recovery and Resilience Fund – RRF). V rámci mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti je vyčlenených celkovo 723,8 miliardy eur, na podporu reforiem súvisiacich s obnovou a podporou odolnosti ekonomík členských štátov Európskej únie. V úvodnej fáze, predchádzajúcej fáze čerpania finančných prostriedkov, museli členské štáty vypracovať svoje vnútroštátne plány obnovy a odolnosti v rámci ktorých vymedzili kľúčové oblasti na ktoré budú využívať alokované finančné prostriedky. Druhá časť finančných prostriedkov alokovaných v rámci mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti je členským štátom vyplácaná prostredníctvom schém programov: program zameraný na pomoc obnovy súdržnosti území Európskej únie (REACT-EÚ), Horizont Európa, InvestEÚ, Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka, Fond spravodlivej transformácie, krízová rezerva Európskej únie RescEÚ. (Recovery plan for Europe, 2025) Rozdelenie alokovaných finančných prostriedkov na program obnovy a odolnosti prináša tabuľka 3 a rozdelenie finančných prostriedkov na grantové schémy ostatných programov prináša tabuľka 4.

Tabuľka 3 **Rozdelenie alokovaných finančných prostriedkov na mechanizmus obnovy a odolnosti (v mld. eur)**

Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti	Alokované zdroje
Pôžičky v rámci mechanizmu	385,8
Granty v rámci mechanizmu	338,0
Spolu	723,8

Zdroj: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en

Tabuľka 4 **Rozdelenie alokovaných finančných prostriedkov na grantové schémy ostatných programov v rámci mechanizmu obnovy a odolnosti (v mld. eur)**

Program	Alokované zdroje
ReactEÚ	50,6
Horizont Európa	5,4
InvestEÚ	6,1
Rozvoj vidieka	8,1
Fond spravodlivej transformácie	10,9
RescEÚ	2,0
Spolu	806,9

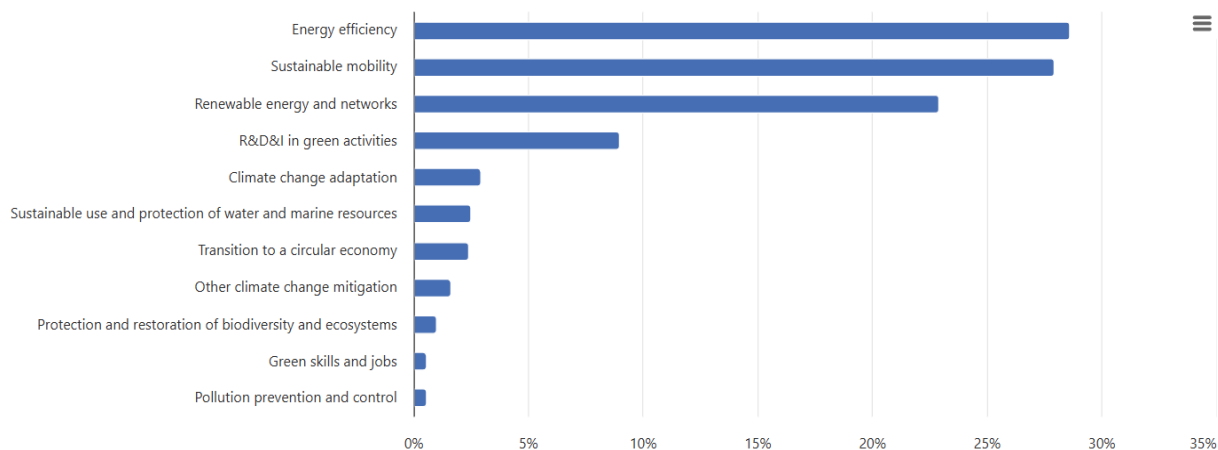
Zdroj: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en

Využitím mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti investuje program NextGenerationEU do týchto základných tematických oblastí:

- zelená transformácia,
- digitálna transformácia,
- sociálna a územná súdržnosť,
- politiky pre ďalšiu generáciu,
- inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast,
- zdravotná, sociálna a inštitucionálna odolnosť (Recovery plan for Europe, 2025)

Z vymedzenia základných tematických oblastí je zrejmé, že Európska únia nadväzuje na základné línie rastu a rozvoja načrtnuté a implementované prostredníctvom stratégie Európa 2020 v kontexte kreovania modelu udržateľného ekonomického rastu a rozvoja v rámci svojho vnútorného ekonomického priestoru. Prezentovaný model budúceho rastu a rozvoja by mal byť vystavaný na zvyšovaní miery odolnosti voči výkyvom a nestabilite externého prostredia i vnútornej nestabilite prostredníctvom zamerania pozornosti na nástroje a mechanizmy podporujúce tri dimenzie udržateľného rastu – inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast.

Prvá tematická oblasť sa zameriava na zelenú transformáciu. Zelená transformácia sa týka všetkých oblastí života súčasnej európskej spoločnosti. Má zásadný význam a vplyv najmä na priemysel, poľnohospodárstvo, transportné systémy a ďalšie oblasti. Európska únia sa dlhodobo usiluje o kreovanie modelu udržateľného hospodárskeho rastu a rozvoja, pričom tematická oblasť koncentrovaná na zelenú transformáciu predstavuje ďalšiu vývojovú fázu v tomto úsilí. Zelená transformácia je reakciou na zásadnú zmenu klímy a zhoršovanie stavu životného prostredia a to nielen na regionálnej, ale aj globálnej úrovni. Zásadný význam v tejto oblasti má predovšetkým Európska zelená dohoda, ktorá predstavuje novú rastovú stratégiu Európskej únie, ktorá má prispieť ku kreovaniu moderného, konkurencieschopného hospodárstva vyznačujúceho sa efektívnym využívaním zdrojov. Do skupiny základných cieľov obsiahnutých v rámci Európskej zelenej dohody, je dosiahnutie klimateckej neutrality Európskej únie do roku 2025, oživenie hospodárstva prostredníctvom zavádzania zelených inovácií a technológií do jeho jednotlivých odvetví, kreovanie udržateľného modelu v oblasti transportných systémov a zníženie všetkých typov znečistenia životného prostredia. Každý členský štát Európskej únie musí vyčleniť minimálne 37 % celkových zdrojov alokovaných na implementáciu plánov obnovy do opatrení smerujúcich naplneniu cieľov v oblasti zmeny klímy. (Green transition, 2025) Rozdelenie výdavkov na ciele v oblasti zmeny klímy v priestore Európskej únie prináša graf 31.

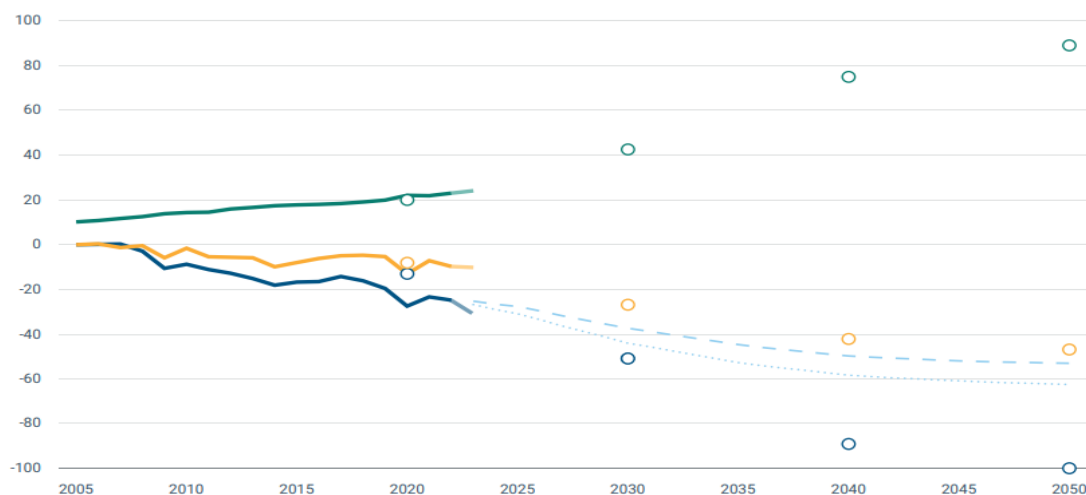

Graf 31 Rozdelenie výdavkov na ciele v oblasti zmeny klímy v priestore Európskej únie

Zdroj: Green transition, 2025

Z grafu 31 je zrejmé, že najväčšie objemy výdavkov na ciele v oblasti zmeny klímy sú koncentrované do troch základných oblastí a to do: oblasti energetickej účinnosti v objeme 29 %, oblasti udržateľnej mobility v objeme 28 % a do oblasti energie produkovanej z obnoviteľných zdrojov a vzájomného prepojenia viacerých zdrojov za účelom zabezpečenia stabilného objemu produkcie elektrickej energie z týchto zdrojov a zvýšenia ich účinnosti v objeme 23 %. (Green transition, 2025)

Miera dosiahnutia cieľov v oblasti tzv. energeticko-environmentálneho balíčka a projekcia vývoja miery plnenia vymedzených cieľov pre túto oblasť prináša graf 32.

Graf 32 Miera dosiahnutia cieľov v oblasti tzv. energeticko-environmentálneho balíčka a projekcia vývoja miery plnenia vymedzených cieľov pre túto oblasť (percentuálny podiel zmeny v porovnaní s rokom 2005)

Legenda: zelená plná čiara – podiel obnoviteľných zdrojov energie na celkovom objeme produkovanej energie

žltá plná čiara – celková spotreba energie

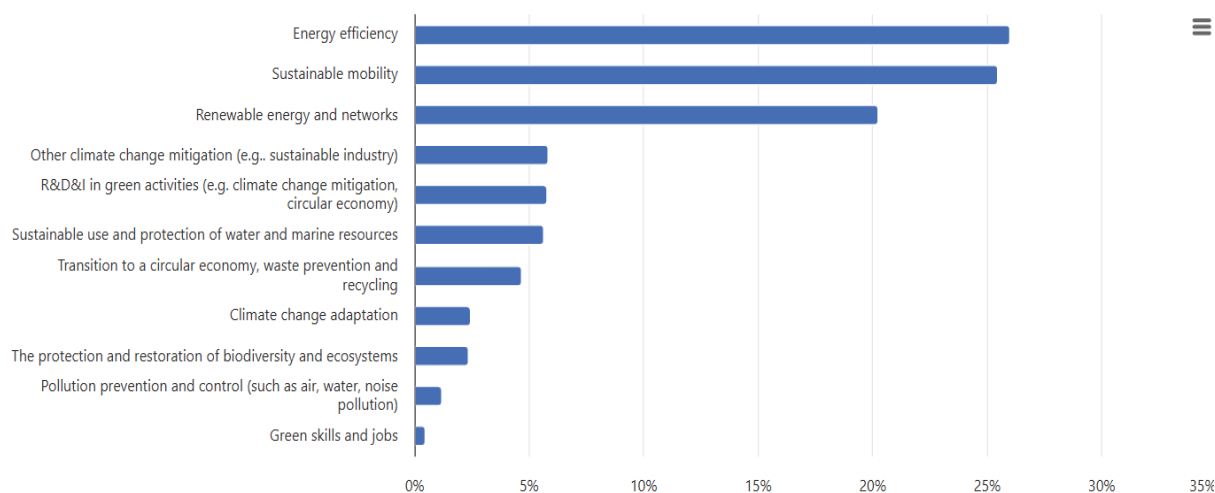
modrá plná čiara – miera znížovania emisií skleníkových plynov podľa stanovených cieľov

bledomodrá prerušovaná čiara (dlhé prerušovanie) – projekcia miery znížovania objemu

skleníkových plynov podľa stanovených cieľov
bledomodrá prerušovaná čiara (krátke prerušovanie) – projekcia miery znižovania objemu
skleníkových plynov pri implementácii doplnkových nástrojov
farebné kruhy – cieľové hodnoty

Zdroj: Trends and projections in Europe, 2024

Rozdelenie celkových výdavkov členských štátov Európskej únie na jednotlivé oblasti v rámci piliera zelenej transformácie prináša graf 33.

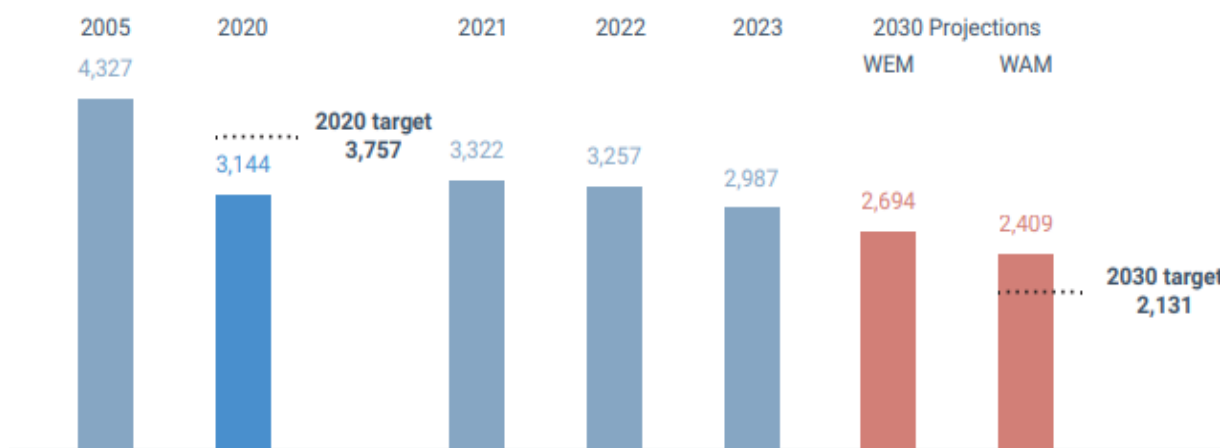
Graf 33 Rozdelenie výdavkov členských štátov Európskej únie na jednotlivé oblasti v rámci piliera zelenej transformácie

Zdroj: Green transition, 2025

Ako je možné vidieť z prezentovaného grafu 33, najväčšie podiely výdavkov členských štátov Európskej únie v oblasti piliera zelenej transformácie sú investované do oblasti energetickej účinnosti a to na úrovni 26 %, udržateľnej mobility na úrovni 25 % a energie produkovanej z obnoviteľných zdrojov a vzájomného prepojenia viacerých energetických zdrojov za účelom zabezpečenia stabilného objemu produkcie elektrickej energie z týchto zdrojov a zvýšenia ich účinnosti na úrovni 20 %. (Green transition, 2025)

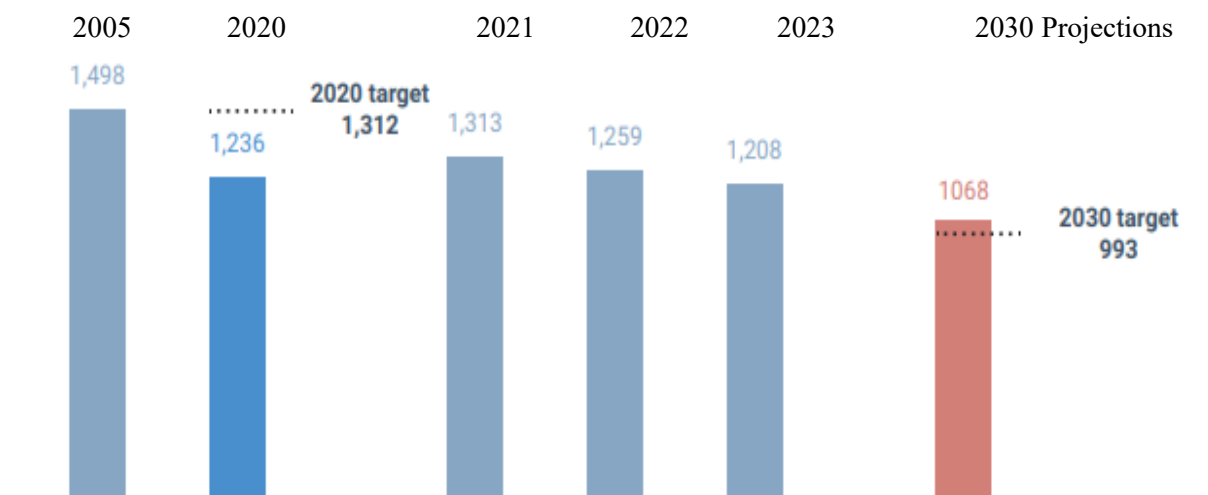
Z hľadiska hodnotenia úrovne plnenia stanovených cieľov tematickej oblasti koncentrovanej na zelenú transformáciu je možné vymedziť tieto vývojové tendencie. V posledných desaťročiach členské štáty (27) Európskej únie dosiahli zníženie čistých emisií skleníkových plynov. V roku 2022 bolo zaznamenané zníženie čistých emisií skleníkových plynov v porovnaní s úrovňami emisií dosiahnutých v roku 1990 o 31 %. Zároveň v tomto období došlo k zvýšeniu miery využívania obnoviteľných zdrojov energie, pričom podiel týchto zdrojov na celkovom energetickom mixe Európskej únie dosiahol úroveň 23 %. V oblasti koncentrovanej na zvyšovanie energetickej účinnosti bol v rámci Európskej únie dosiahnutý v roku 2022 taktiež pokrok. V porovnaní hodnotami zaznamenanými v roku 2005 bolo v roku 2022 dosiahnuté zníženie spotreby energie a to tak v prípade spotreby primárnej energie, ako aj v prípade konečnej spotreby energie. V prípade primárnej spotreby energie bolo v roku 2022 dosiahnuté zníženie na úrovni -16 % a v prípade konečnej spotreby energie bolo v roku 2022

dosiahnuté zníženie na úrovni - 10 %. Rok 2023 priniesol v sledovanej oblasti ďalšie pozitívne výsledky. V porovnaní s rokom 2022 bol v roku 2023 zaznamenaný pokles emisií skleníkových plynov o 8 %, pričom úroveň emisií skleníkových plynov dosiahla hranicu 37 % pod úrovňou zaznamenanou v roku 1990. Podľa hodnotení išlo o jedno z najväčších medziročných znížení emisií skleníkových plynov v jednotlivých sledovaných dekádach. Výnimkou v tejto oblasti bol rok 2020 kedy však zníženie emisií skleníkových plynov bolo ovplyvnené pandemiou Covid-19. V oblasti spotreby energie bol v roku 2023 zaznamenaný pokrok v oblasti znižovania spotreby primárnej energie, ako aj spotreby konečnej energie. V oblasti spotreby energie bol zaznamenaný pokles na úrovni 4 % a v oblasti spotreby konečnej energie bol v roku 2023 zaznamenaný pokles na úrovni 2 %. Podiel energie produkovanej z obnoviteľných zdrojov na celkovej spotrebe energie v rámci Európskej únie sa v roku 2023 zvýšil o jedno percento na úroveň 24 %. Na zníženie emisií skleníkových plynov sa v komparovanom období najvýraznejšie podieľal energetický sektor a priemyselný sektor. V tomto prípade ide o sektory, ktoré sú zároveň zahrnuté do systému obchodovania s emisiami (ETS). (Trends and projections in Europe 2024, 2024) Výraznejšie znižovanie emisií skleníkových plynov v týchto sektoroch bolo ovplyvnené najmä implementovanými opatreniami a to v oblasti výraznejšieho využívania energie produkovanej z obnoviteľných zdrojov a taktiež kombináciou znižovania energetickej náročnej produkcie a zvyšovania efektívnosti využívania energie a to najmä vo vybraných priemyselných sektoroch. V oveľa menšej miere zaznamenal pokrok v oblasti znižovania emisií skleníkových plynov poľnohospodársky sektor, sektor zameraný na oblasť lesného a vodného hospodárstva. Napriek deklarovaným úspechom, je v nasledujúcom období potrebné v jednotlivých oblastiach dosiahnuť výraznejší pokrok. Napríklad, podľa odhadov sa v prípade sektora konečnej spotreby energie a podielu energie z obnoviteľných zdrojov na energetickom mixe musí ročné úsilie viac ako strojnásobiť v porovnaní s obdobím 2005 – 2022. (Trends and projections in Europe 2024, 2024) Pokrok v dosahovaní cieľov oblasti zelenej transformácie prezentujú grafy 34, 35, 36 a 37.

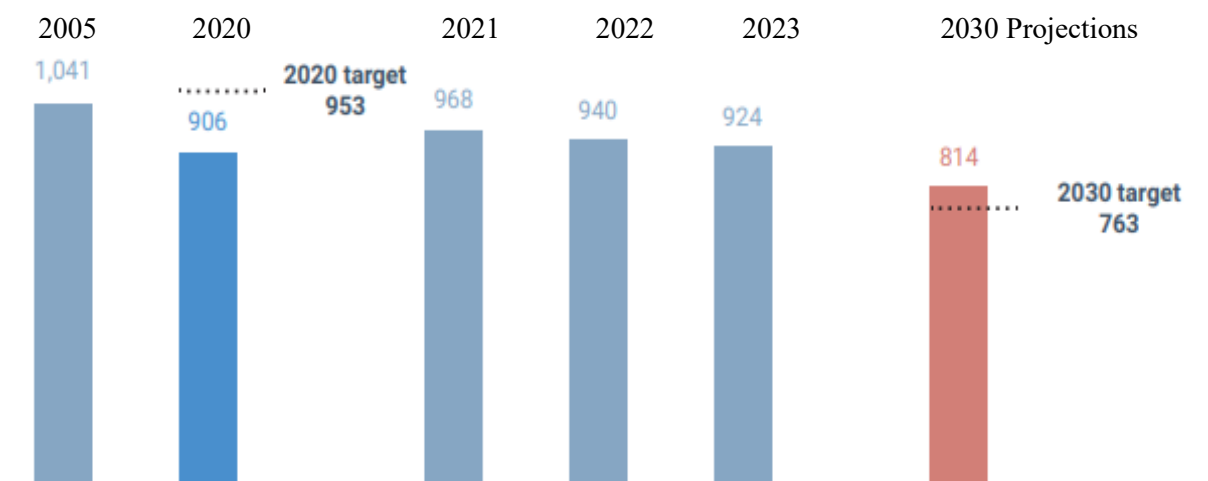
Graf 34 Vývoj v oblasti redukcie emisií skleníkových plynov (emisie uvádzané v MtCO₂e)

Zdroj: Trends and projections in Europe, 2024, 2025

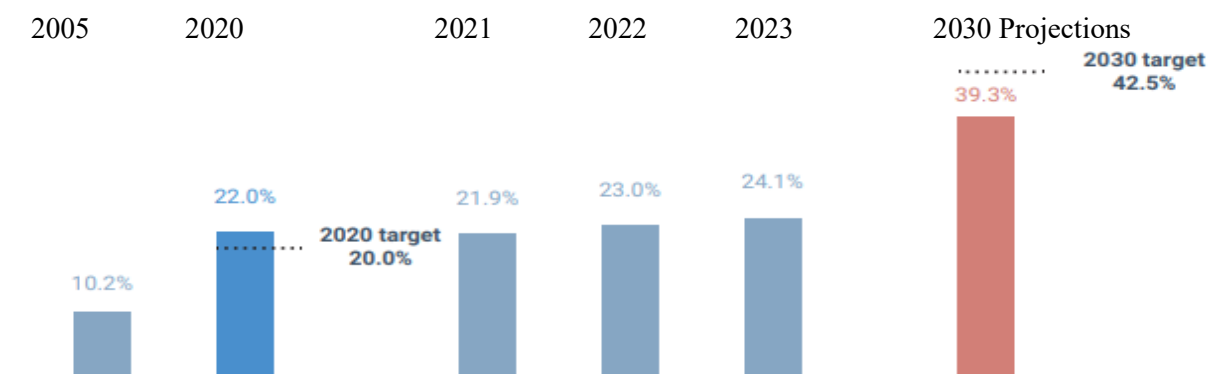
Graf 35 Vývoj v oblasti spotreby primárnej energie (spotreba energie uvádzaná v Mtoe)

Zdroj: Trends and projections in Europe, 2024, 2024

Graf 36 Vývoj v oblasti spotreby konečnej energie (spotreba energie uvádzaná v Mtoe)

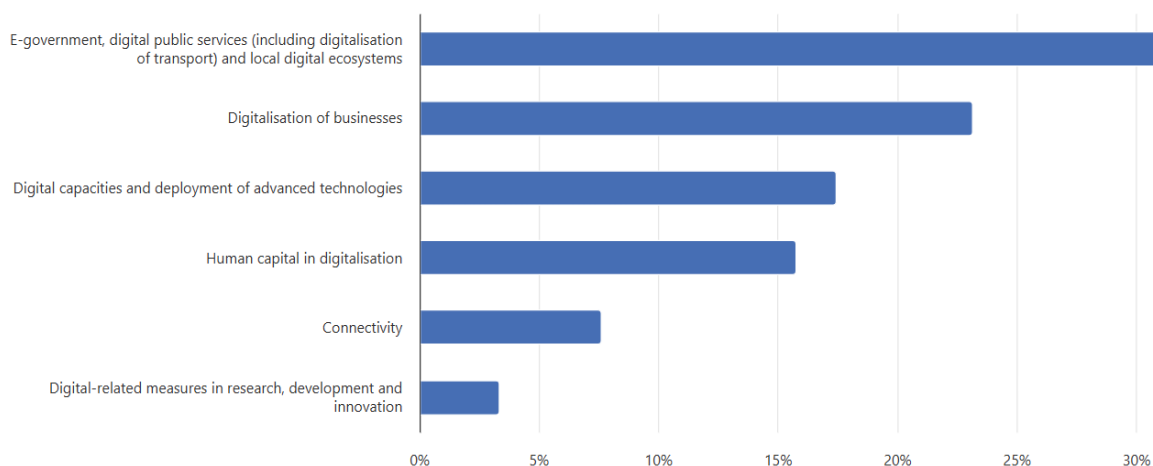
Zdroj: Trends and projections in Europe, 2024, 2024

Graf 37 Podiel obnoviteľných zdrojov energie na celkovej spotrebe energie (v %)

Zdroj: Trends and projections in Europe, 2024, 2024

V poradí druhou tematickou oblasťou programu NextGenerationEU predstavuje digitálna transformácia. Digitálna oblasť a postupné zavádzanie moderných digitálnych technológií do jednotlivých sfér života súčasných moderných spoločností je v súčasnosti pomerne široko diskutovanou témou. Pandémia Covid-19 ešte výraznejšie akcentovala možnosti využívania moderných, digitálnych technológií a ich širokospektrálne využitie. Digitálne technológie sú využiteľné v celom spektre oblastí ako sú: vzdelávanie, obchodovanie, výroba, zdravotníctvo, verejná správa, služby, transportné systémy až po oblasť umeleckého a kreatívneho priemyslu. Európska únia sa v oblasti digitálnej transformácie usiluje o podporu využívania digitálnych technológií vo všetkých vyššie spomenutých oblastiach. Hlavná pozornosť je v danej oblasti sústredená na zavádzanie sietí s vysokou kapacitou a rýchlosťou prenosu informácií, digitalizáciu verejných služieb a procesov súvisiacich so správou vecí verejných a to tak na lokálnej i národnej úrovni, podporu využívania technológií v oblasti výskumu a vývoja, orientáciu výskumu a vývoja na oblasť digitálnych technológií a možností ich efektívneho využívania, ako aj zavádzania pokročilých technológií do jednotlivých sektorov hospodárstva a digitalizáciu podnikov a to najmä malých a stredných podnikov. Z výpočtu uvedených oblastí, ktorých sa digitálna transformácia bude dotýkať je zrejmé, že pre dosiahnutie pozitívnych očakávaných výsledkov v danej oblasti bude nevyhnutné zamerať pozornosť na rozvoj základných, ale najmä pokročilých digitálnych zručností obyvateľstva Európskej únie. Preto aj táto oblasť predstavuje jednu z nosných prvkov digitálnej transformácie. Každý členský štát Európskej únie by mal vynaložiť podiel aspoň v minimálnej výške 20 % celkovej alokácie svojho plánu obnovy a odolnosti na opatrenia súvisiace s oblasťou digitálnej transformácie. Rozdelenie výdavkov členských štátov Európskej únie do oblastí podporujúcich digitálnu transformáciu prináša graf 38.

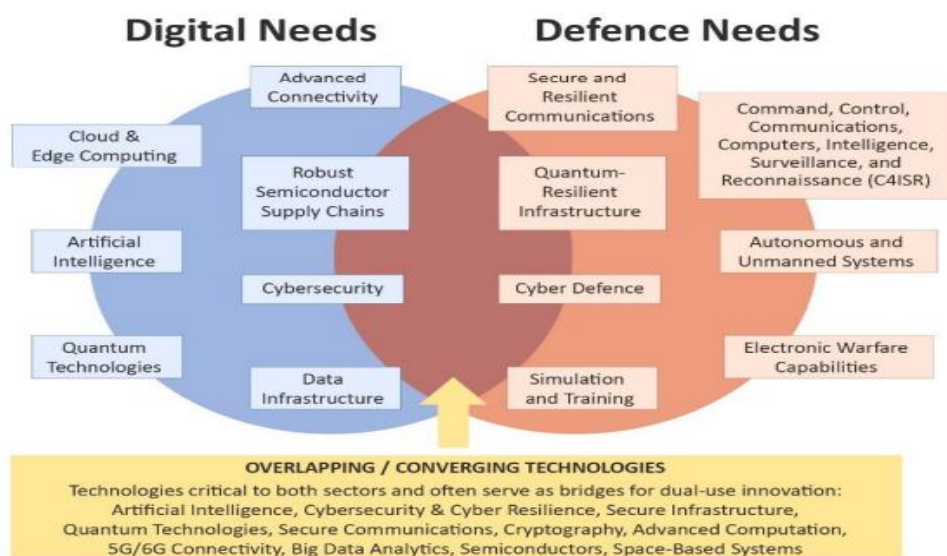

Graf 38 Rozdelenie výdavkov členských štátov Európskej únie na podporu oblastí súvisiacich s digitálnou transformáciou podľa oblastí politiky

Zdroj: *Digital transition, 2025*

Z prezentovaného grafu vyplýva, že doposiaľ boli najväčšie objemy finančných prostriedkov v oblasti digitálnej transformácie vynaložené na oblasť digitalizácie verejného sektora, najmä kreovanie systémov e-governmentu, spojenej s digitalizáciou verejnej dopravy

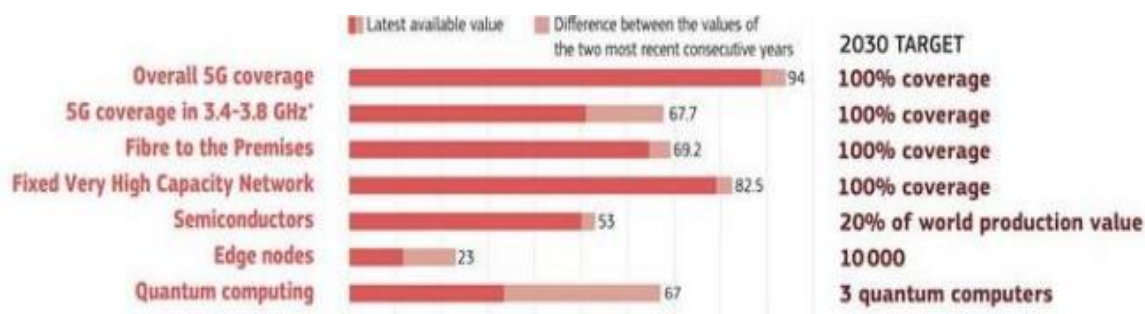
a budovaním lokálnych digitálnych systémov a to na úrovni 33 %. Na oblasť digitalizácie obchodu vynaložili členské štáty finančné prostriedky v objeme 23 %. Na oblasť budovania digitálnych kapacít a zavádzania pokročilých technológií boli vynaložené prostriedky v objeme 17 %. Na oblasť rozvoja digitálnych zručností a to najmä pokročilých dosiahli vynaložené prostriedky úroveň 16 %. Na oblasť zvýšenia rýchlosti pripojenia členské štáty vynaložili prostriedky vo výške 8 % a na oblasť kreovania opatrení a nástrojov zameraných na zavádzanie a využívanie digitálnych technológií v oblasti výskumu, vývoja a tvorby inovácií vynaložili členské štáty Európskej únie prostriedky na úrovni 3 %. (Digital transition, 2025) Nastavenie pravidiel v oblasti využívania digitálnych technológií a to najmä tých pokročilých, spojených s využívaním umelej inteligencie v oblasti výskumu, vývoja a tvorby inovácií, predstavuje jednu z najzásadnejších oblastí, na ktorú bude potrebné v nasledujúcom období potrebné zamerať výraznú pozornosť. Rýchlosť rozvoja a narastajúca miera sofistikovanosti pokročilých digitálnych technológií prináša nové možnosti, avšak zároveň môže predstavovať aj riziká súvisiace s ich možným neetickým využívaním. So zrýchľovaním a masívnou digitalizáciou kľúčových oblastí života súčasných spoločností (vzdelávanie, zdravotníctvo, správa vecí verejných, bankové služby, dodávky energií a pod.) má úzke prepojenie aj oblasť kybernetickej bezpečnosti a možností bezpečného využívania digitalizovaných systémov bez hrozby ich možného zneužitia, či straty údajov nachádzajúcich sa v týchto systémoch. Graf 39 znázorňuje prepojenie medzi oblasťami digitálnej politiky a bezpečnostnej politiky.

Graf 39 Znáročenie prepojenia oblastí digitálnej politiky a bezpečnostnej politiky

Zdroj: *State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025*

Mieru plnenia cieľov v oblasti digitálnej transformácie spolu s prognózou do roku 2030 prezentujú grafy 40, 41, 42 a 43.

Graf 40 **Budovanie digitálnej infraštruktúry – dosiahnutá úroveň a ciele stanovené do roku 2030 (v %)**

Zdroj: *State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025*

Graf 40 znázorňuje aktuálny stav a ciele Európskej únie v oblasti digitálnej infraštruktúry a pokročilých technológií do roku 2030. Zobrazuje najnovšie dostupné hodnoty jednotlivých ukazovateľov, ako aj rozdiel medzi hodnotami za dva posledné po sebe nasledujúce roky. Ako vyplýva z údajov uvedených v prezentovanom grafe 32 celkové pokrytie 5G dosahuje úroveň približne 94 %. Pokrytie 5G v pásme 3,4 – 3,8 GHz je na úrovni 67,7 %. Optické pripojenie inštalované do budov (FTTP) dosahuje pokrytie na úrovni 69,2 % a vysokokapacitná pevná sieť dosahuje úroveň 82,5 %. V oblasti polovodičov predstavuje súčasná úroveň približne 53 % vo vzťahu k stanovenému cieľu. Počet okrajových uzlov (edge nodes) je na úrovni 23 a v oblasti kvantového počítania je zaznamenaná hodnota 67. (State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025)

Cieľom do roku 2030 je dosiahnuť 100 % pokrytie v oblasti celkového 5G, 5G v pásme 3,4 – 3,8 GHz, optického pripojenia až do budov a pevných sietí s veľmi vysokou kapacitou. V oblasti polovodičov je cieľom dosiahnuť 20 % svetovej hodnoty produkcie. V prípade okrajových uzlov je stanovený cieľ 10 000 a v oblasti kvantového počítania má byť k dispozícii 3 kvantové počítače.

Graf 41 **Postup v oblasti digitálnej transformácie podnikania a ciele stanovené do roku 2030 (v %)**

Zdroj: *State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025*

Graf 41 znázorňuje aktuálny stav digitálnej transformácie podnikov, najmä malých a stredných podnikov (MSP), a porovnáva ho s cieľmi stanovenými do roku 2030. V grafe 33 je znázornený vývoj jednotlivých sledovaných ukazovateľov, ako aj zaznamenaný medziročný rozdiel (medzi dvoma po sebe idúcimi rokmi). Na základe zistení prezentovaných v grafe 33 môžeme konštatovať, že digitálna intenzita malých a stredných podnikov dosahuje v roku 2025

hodnotu 81 %, čo naznačuje pokrok v digitalizácii tejto skupiny podnikov. Cieľ vytýčený do roku 2030 akcentuje potrebu dosiahnutia digitálnej intenzity malých a stredných podnikov na úrovni 90 %. Využitie cloudových služieb podnikmi sa v roku 2025 pohybovalo na úrovni 52 %. Cieľ vytýčený do roku 2030 akcentuje výraznejšie využívanie cloudových technológií podnikmi a to na úrovni 75 %. Digitálne technológie umožňujúce analýzu dát využíva v priestore Európskej únie 44 % podnikov, pričom do roku 2030 by sa tento podiel mal zvýšiť na úroveň 75 %. Využívanie a implementovanie nástrojov umelej inteligencie podnikmi dosahuje v súčasnosti najnižšiu intenzitu, pričom v roku 2025 tieto nástroje využívalo len 18 % podnikov. Cieľ vytýčený do roku 2030 predpokladá širokospektrálnejšie využívanie týchto nástrojov a tým a výraznejšie zvýšenie intenzity ich využívania a to na úrovni 75 % podnikov. (State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025).

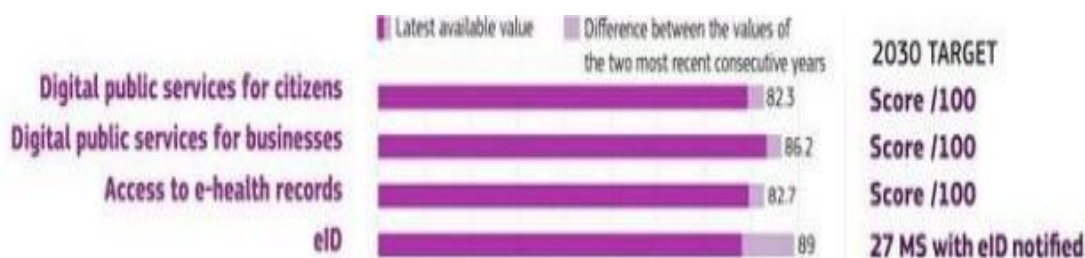
Posledným zo sledovaných a hodnotených ukazovateľov v tejto oblasti je počet tzv. „jednorozčcov“ (startupov s hodnotou nad 1 miliardu euro), hodnota tohto ukazovateľa, teda celkový počet startupov s hodnotou nad 1 miliardu euro je v súčasnosti v priestore Európskej únie na úrovni 57. Cieľ do roku 2030 predpokladá zásadné zvýšenie hodnoty tohto ukazovateľa a to na predpokladanú úroveň 500. Z prezentovaného grafu je zrejme, že v rámci Európskej únie je venovaná výrazná pozornosť oblasti digitálnej transformácie, avšak zároveň akcentuje potrebu výraznejšej akcelerácie v oblasti využívania nástrojov umelej inteligencie a nástrojov umožňujúcich pokročilú analýzu dát. (State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025)

Graf 42 Formovanie digitálnych zručností a ciele stanovené do roku 2030 (v %)

Zdroj: State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025

Graf 42 zobrazuje úroveň digitálnych zručností a zamestnanosti v sektore informačných a komunikačných technológií (IKT). Zo zistených hodnôt a prezentovaných údajov v grafe 34 je zrejme, že v súčasnom období základnými digitálnymi zručnosťami disponuje 70 % obyvateľstva Európskej únie. Pričom podiel špecialistov v oblasti informačných a komunikačných technológií, ktorí sú zároveň v tomto sektore zamestnaní je na úrovni 52 %. Ciele do roku 2030 akcentujú potrebu zvýšenia podielu obyvateľstva Európskej únie disponujúceho základnými digitálnymi zručnosťami na úroveň 80 % a zvýšenie počtu obyvateľstva zamestnaného v oblasti profesií zameraných na informačné a digitálne technológie a to na úroveň 20 miliónov ľudí.

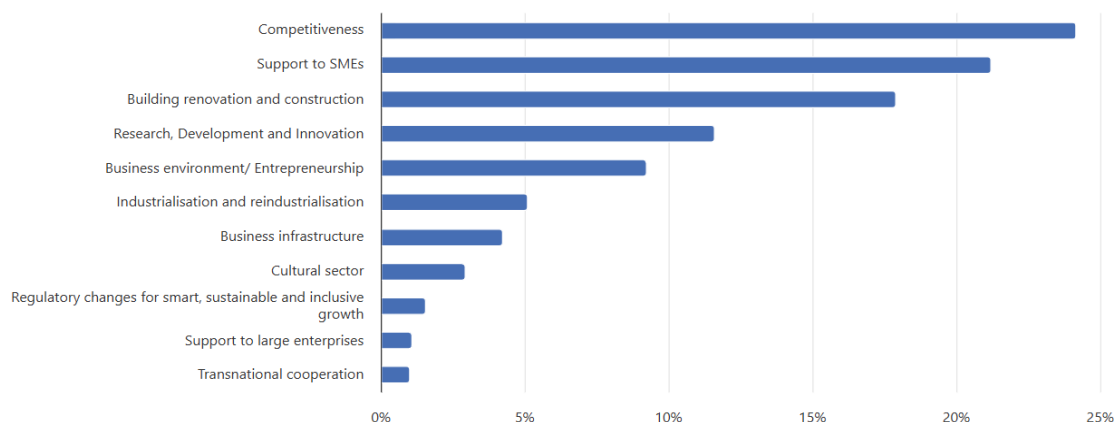

Graf 43 Pokrok v oblasti vytvárania digitálnej verejných službám a e-health a ciele stanovené do roku 2030 (v %)

Zdroj: State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025

Graf 43 prezentuje vývoj a dosiahnutý pokrok v oblasti digitálnych verejných služieb, ako aj ciele vytýčené do roku 2030. Ako je možné z údajov prezentovaných v grafe 35 vidieť v priestore Európskej únie bol v danej oblasti dosiahnutý pomerne výrazný pokrok. V oblasti digitalizácie verejných služieb občanom bola v roku 2025 dosiahnutá úroveň 82,3 % a v prípade digitalizácie verejných služieb podnikom bola dosiahnutá hranica na úrovni 86,2 %. V oblasti digitalizácie zdravotných záznamov a prístupu k týmto záznamom bola dosiahnutá hranica 82,7 % a v oblasti eID bola zaznamenaná hodnota na úrovni 89 %. Ciele do roku 2030 akcentujú potrebu dosiahnuť v tejto oblasti 100 %tnú mieru digitalizácie v oblasti verejných služieb poskytovaných obyvateľstvu i podnikom, ako aj 100 %tnú mieru digitalizácie zdravotných záznamov. (State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025)

Ďalšiu oblasť programu NextGenerationEU predstavuje zameranie pozornosti na inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast. Uvedená tematická oblasť nastavením jednotlivých priorít koncertuje na zvyšovanie konkurencieschopnosti, podporu malých a stredných podnikov, podporu veľkých podnikov, podporu a rozvoj podnikateľského prostredia a podnikateľskej infraštruktúry, na oblasť industrializácie a reindustrializácie, podporu výskumu, vývoja a inovácií, rekonštrukciu budov a medzinárodnú spoluprácu. Graf 44 prináša odhadovaný rozpis podielu príspevku na podporu jednotlivých suboblastí tematickej oblasti zameranej na inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast.

Graf 44 Odhad rozdelenia finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti Inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast

Zdroj: Smart, sustainable and inclusive growth, 2025

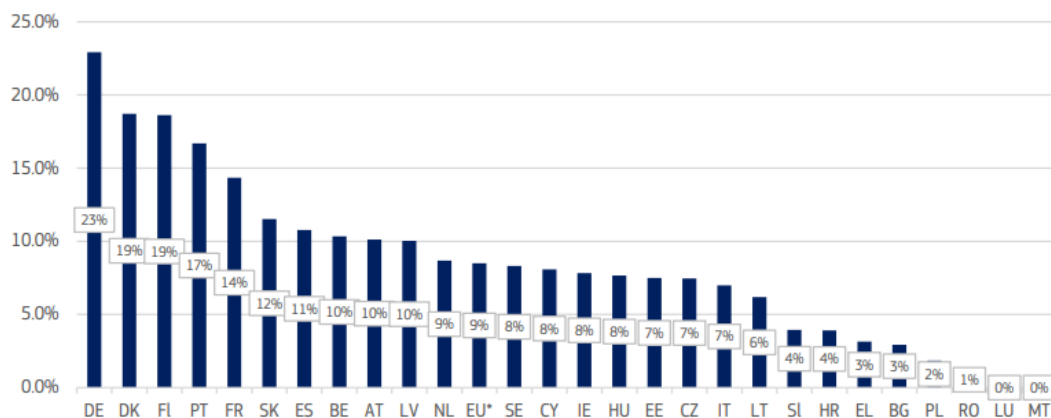
Ako sme už v predchádzajúcich častiach učebnice akcentovali jednu z kľúčových oblastí, ktorá významnou mierou podporuje a prispieva k posilňovaniu inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu predstavuje podpora výskumu, vývoja a zavádzanie inovácií. Podpora výskumu, vývoja a zavádzaniu inovácií je v rámci Európskej únie venovaná dlhodobá pozornosť, pričom ciele koncertované na podporu týchto oblastí tvorili a tvoria integrálnu súčasť strategických cieľov Európskej únie. Cieľ koncentrovaný na podporu výskumu a vývoja bol integrovaný do stratégie Európa 2020, pričom ako z hodnotenia miery plnenia jednotlivých cieľov vytyčených v rámci tejto stratégie vyplynulo, išlo o jeden z cieľov, ktorý sa počas obdobia implementácie stratégie Európa 2020 nepodarilo naplniť.

Objem alokovaných finančných prostriedkov na oblasť podporu vedy, výskumu a inovácií je tak na úrovni Európskej únie i národných programov zameraných na obnovu a rozvoj pomerne vysoký. Národné programy na obnovu a rozvoj jednotlivých členských štátov obsahujú vymedzenie mechanizmov, nástrojov a opatrení zameraných na podporu týchto kľúčových oblastí. Členské štáty Európskej únie z celkového rozpočtu svojich národných programov zameraných na obnovu a rozvoj investujú do podpory výskumu a inovácií finančné prostriedky v podiele pohybujúcom sa v rozmedzí od 9 % až po 20 % a viac. Pre viacero členských štátov, ktoré disponujú obmedzenými možnosťami investovania do podpory výskumu a inovácií a tým aj nízkou intenzitou výskumu a vývoja môžu tieto finančné prostriedky významnou mierou napomôcť k zlepšeniu súčasnej situácie. Masívne investície do podpory výskumu, vývoja a zavádzania inovácií však sami osebe nepostačujú, členské štáty pristupujú k implementácii reforiem v oblasti politík zameraných na podporu týchto oblastí. Reformné opatrenia sa koncentrujú na tieto oblasti:

- zníženie fragmentácie vedeckého výskumu a to prostredníctvom konsolidácie vedeckovýskumných inštitúcií,
- zníženie administratívnej záťaže súvisiacej so získavaním finančných prostriedkov z verejných zdrojov na podporu vedeckovýskumných projektov rôzneho zamerania,
- podpora transferu vedomostí a technológií (najmä medzi verejnými a súkromnými vedeckovýskumnými inštitúciami),
- odstránenie prekážok spolupráce medzi akademickými inštitúciami a podnikmi a firmami,
- výraznejšie prepojenie výskumu s potrebami praxe,
- zapojenie výskumníkov do medzinárodnej vedeckej spolupráce,
- podpora zapojenia vedeckovýskumných inštitúcií do medzinárodnej vedeckej spolupráce,
- efektívnejšie nastavenie grantových schém zameraných na podporu výskumu,
- diverzifikácia systému financovania výskumu a vývoja prostredníctvom viaczdrojového financovania (prepojenie financovania z verejných a súkromných zdrojov).

V rámci programov zameraných na obnovu a rozvoj sú investície do oblasti výskumu, vývoja a zavádzania inovácií, orientované na podporu a naplnenie cieľov stanovených v jednotlivých tematických oblastiach. V tomto kontexte môžeme poukázať na tzv. tematické investície, ktoré sú orientované na zelenú transformáciu. Ide o investície do oblastí, ako je energetika (napr. efektívne využívanie obnoviteľných zdrojov energie), doprava (napr.

inteligentná mobilita, elektromobilita), obehové hospodárstvo (napr. technológie recyklácie odpadov, bezpečnej likvidácie odpadov, či technológie opätovaného použitia), digitálne technológie (napr. vývoj pokročilých technológií – mikroprocesory, cloud, kvantové výpočty, umelá inteligencia, robotika), kybernetická bezpečnosť (napr. zabezpečenie dátových úložísk, ochranné štíty pre vírusmi), zdravotníctvo (napr. nanotechnológie využívané v medicíne, robotická medicína, nukleárna medicína). (Recovery and resilience scoreboard. Thematic analysis. Research and innovations, 2024) Graf 45 prináša prehľad podielu výdavkov členských štátov Európskej únie na oblasť výskumu a inovácií z celkovej alokácie finančných prostriedkov určených na oblasť obnovy a rozvoja.

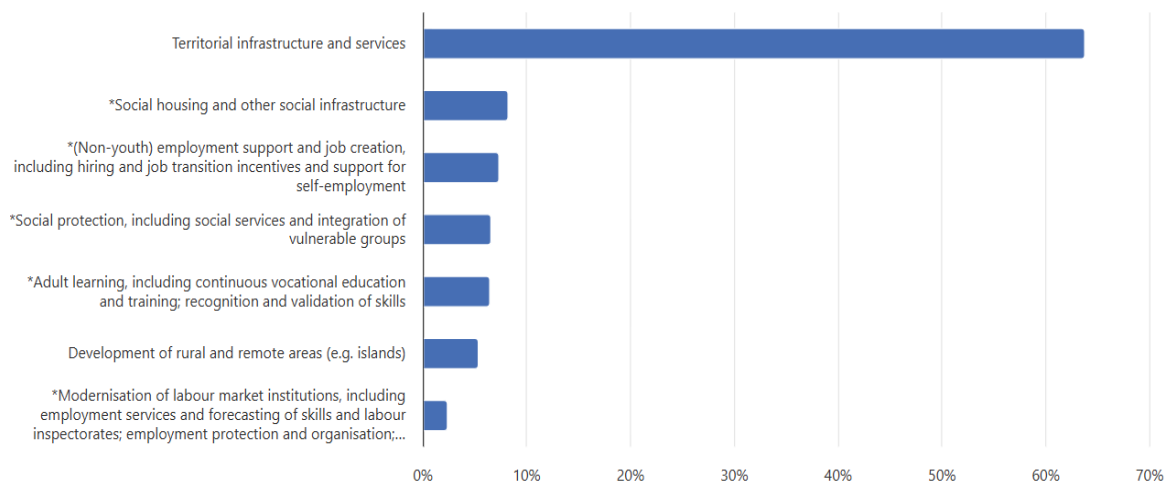
Graf 45 Podiel výdavkov členských štátov Európskej únie na výskum a inovácie z celkovej alokácie finančných prostriedkov na obnovu a rozvoj (v%)

Zdroj: *Recovery and resilience scoreboard. Thematic analysis. Research and innovations, 2024*

Do skupiny základných tematických oblastí plánu NextGenerationEU je zaradená aj oblasť sociálnej a územnej súdržnosti. Krízy, ktorých dosah sa prejavil aj v rámci vnútorného priestoru Európskej únie mali zásadný vplyv na oblasť jej sociálnej a územnej súdržnosti. Globálna finančná a hospodárska kríza a taktiež aj dôsledky pandémie Covid-19 ovplyvnili dynamiku ekonomického rastu Európskej únie a jej členských štátov, čo sa prejavilo aj v sociálnej oblasti. Vnútorný priestor Európskej únie sa od počiatku formovania európskej integrácie vyznačuje určitým stupňom diferenciácie, ktorá je ovplyvnená tak geografickým umiestnením jednotlivých regionálnych celkov, ako aj potenciálom a možnosťami ich ekonomického rastu a rozvoja. Jadrové oblasti sa vyznačujú vysokou koncentráciou ekonomických aktivít a tým aj vysokou prítťaživosťou pre investorov i pre kvalifikovanú pracovnú silu. Okrajové, periférne oblasti takýmto možnosťami nedisponujú a spravidla sa potýkajú s problémom postupného vyľudňovania, znižovaním počtu populácie a postupným utlmovaním, či úplným úpadkom hospodárskych odvetví, ktoré tvorili nosné časti ich hospodárskej štruktúry. Do skupiny regiónov, v rámci ktorých môžeme identifikovať pôsobenie faktorov determinujúcich ich možné zaostávanie v raste a rozvoji zaradujeme spravidla tieto: vidiecke regióny s orientáciou hospodárskej štruktúry na poľnohospodársku produkciu, pohraničné regióny na ktorých rozvoji sa výrazne prejavuje tzv. efekt hranice, teda priebeh hraničnej línie; regióny s vyšším zastúpením faktorov obmedzujúcich ich rozvoj vyplývajúci z ich geografického umiestnenia, a špecifických klimatických podmienok, ako napríklad horské regióny, či pobrežné regióny

a ostrovy; regióny zaostávajúce v rozvoji a štrukturálne slabé regióny spravidla v dôsledku útlmu, či úpadku nosného odvetvia ich hospodárskej štruktúry. Krízy, ktorých dosah sme v posledných desaťročiach zaznamenali v priestore Európskej únie problémy týchto oblastí a ich obyvateľstva ešte zvýraznili. Nízka miera dynamiky ekonomického vývoja regiónov má špecifický dosah na obyvateľstvo v ňom žijúce. Rozdiely sa prejavujú najmä v oblasti pracovných príležitostí, v nerovnomernom rozložení jednotlivých príjmových skupín, ako aj v možnostiach a podmienkach integrovať sa na trhu práce a pod.

Tematická oblasť zameraná na podporu sociálnej a územnej súdržnosti sa preto koncentruje najmä na podporu sociálnej a územnej súdržnosti celého vnútorného priestoru Európskej únie tak, aby medzi jednotlivými regionálnymi celkami, ale aj sociálnymi skupinami obyvateľstva nepretrvávali zásadne výrazné rozdiely v úrovni ich rozvoja, či v možnostiach zabezpečenia si optimálnych životných podmienok. V rámci tematickej oblasti zameranej na podporu sociálnej a územnej súdržnosti je hlavná pozornosť koncentrovaná na zlepšenie územnej i sociálnej infraštruktúry, na oblasť sociálnej ochrany a sociálneho zabezpečenia, na oblasť podpory zamestnanosti a podporu rozvoja zručností pracovnej sily pre prax, na oblasť vytvárania kvalitných a stabilných pracovných miest, ako aj na oblasť integrácie znevýhodnených a marginalizovaných skupín do ekonomického a spoločenského života. V grafe 38 je v prehľadnej forme načrtnutý odhad rozdelenie finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti zameranej na podporu sociálnej a územnej súdržnosti.

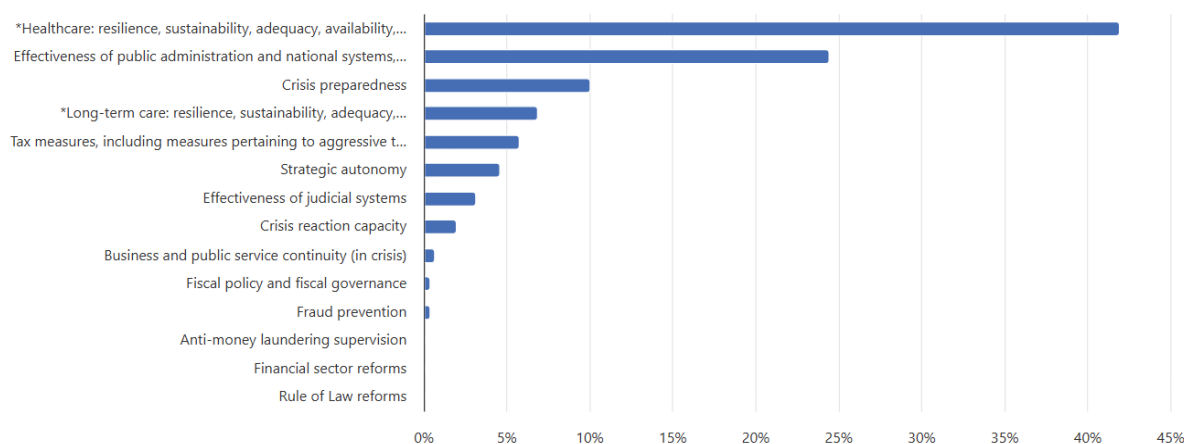
Graf 46 Odhad rozdelenia finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti Sociálna a územná súdržnosť

Zdroj: Social and territorial cohesion, 2025

Ako je možné vidieť z prezentovaného grafu 46 na oblasť územnej infraštruktúry a služieb je vyčlenených približne 38 % alokovaných finančných prostriedkov. Na oblasť sociálneho bývania a iných typov sociálnej infraštruktúry je vyčlenených približne 8 % finančných prostriedkov. Na podporu zamestnanosti, kreovanie nových pracovných miest a podporu sebazamestnávania, ako aj na oblasť sociálnej ochrany, vrátane sociálnych služieb a na integráciu zraniteľných osôb je vyčlenených 7 % alokovaných finančných prostriedkov, na oblasť vzdelávania dospelých je vyčlenených 6 % alokovaných finančných prostriedkov. Na podporu rozvoja poľnohospodárskych oblastí a iných zaostávajúcich oblastí je vyčlenených

približne 5 % alokovaných finančných prostriedkov a na oblasť modernizácie inštitúcií trhu práce, vrátane služieb zamestnanosti sú vyčlenené približne 2 % alokovaných finančných prostriedkov. (Social and territorial cohesion, 2025)

Jednou z kľúčových tematických oblastí plánu NextGenerationEU je oblasť koncentrovaná na zdravotnú a ekonomickú, sociálnu a inštitucionálnu odolnosť. V reflexii na prejavy a dosahy pandémie Covid-19 jednotlivé členské štáty v rámci svojich národných programov zameraných na zvyšovanie miery ich odolnosti voči možným krízam, ako aj na ich ekonomický, sociálny a spoločenský rozvoj integrovali sériu opatrení zameraných na reformy v oblasti zdravotníckeho systému, zvýšenie miery dostupnosti zdravotnej starostlivosti, prevencie a odvracaní zvrátiteľných ochorení (najmä civilizačných ochorení), prevencie a predchádzanie onkologickým ochoreniam, zlepšenie a skvalitnenie zdravotnej starostlivosti o starších obyvateľov, najmä v dôchodkovom veku, ako aj digitalizáciu zdravotníckych záznamov, zvýšenie prepojenosti systémov uchovávajúcich základné informácie o zdravotnom stave obyvateľstva, ako aj zvýšenie ich ochrany a bezpečnosti pred ich zneužitím, či únikom citlivých informácií. V rámci tejto tematickej oblasti je venovaná pozornosť aj oblasti efektívnej verejnej správy a funkčného a efektívneho fungovania systémov súdництва. Graf 47 prezentuje odhad rozdelenia finančných prostriedkov na podoblasti tematickej oblasti koncentrovanej na oblasť zdravotnej a ekonomickej, sociálnej a inštitucionálnej odolnosti.

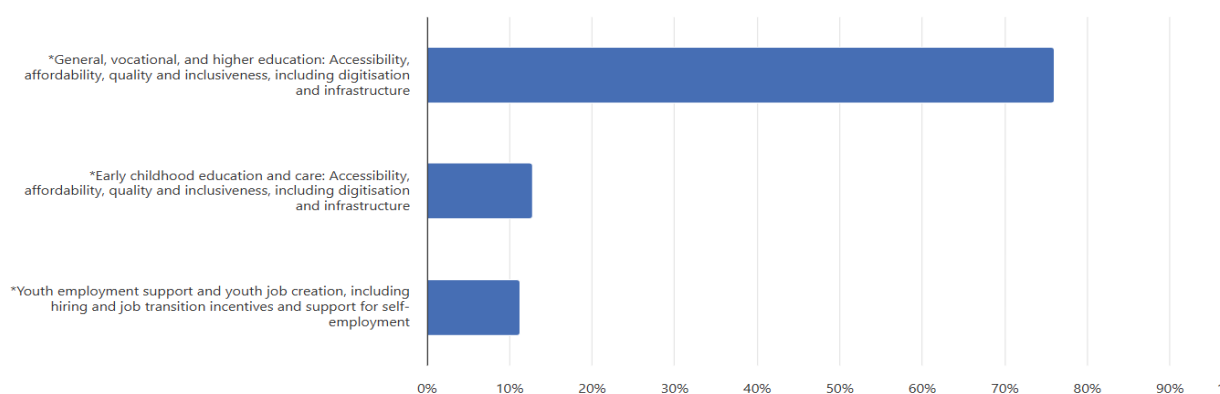
Graf 47 Odhad rozdelenia finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti Zdravotná a ekonomická, sociálna a inštitucionálna odolnosť

Zdroj: Health and economic, social and institutional resilience, 2025

Ako je možné vidieť z grafu 47 najväčšie objemy alokovaných finančných prostriedkov plánujú členské štáty Európskej únie v rámci svojich národných programov na zvýšenie odolnosti a podpory ekonomickej a spoločenskej obnovy investovať do oblasti zdravotnej starostlivosti – zvýšenie jej odolnosti, udržateľnosti, adekvátnosti a dostupnosti, vrátane jej digitalizácie a to na úrovni 42 % z celkového objemu alokovaných finančných prostriedkov, zvýšenie efektívnosti verejnej správy vrátane odstraňovania administratívnych prekážok a to na úrovni 24 % z celkového objemu alokovaných finančných prostriedkov a zvýšenie miery pripravenosti a odolnosti voči potenciálnym krízam, a to na úrovni 10 % z celkového objemu alokovaných finančných prostriedkov. (Health and economic, social and institutional resilience, 2025)

Zameranie pozornosti na oblasti zdravotnej starostlivosti v období po prekonaní negatívnych dosahov pandémie Covid-19 na jednotlivé pandémie zasiahnuté spoločnosti a ich ekonomické a sociálne systémy má zásadný význam. Pandémia Covid-19 odhalila pomerne zásadné problémy súvisiace so systémami poskytovania zdravotnej starostlivosti. V niektorých prípadoch poukázala na nízku mieru funkčnosti týchto systémov, či ich nesprávne nastavenie v kontexte dynamických zmien vo vekovej štruktúre, ale aj nárokoch európskeho obyvateľstva na zdravotnú starostlivosť. Práve v dôsledku týchto zmien dochádza k zmenám a úpravám systémov poskytovania zdravotnej starostlivosti, aby sa čo najviac približovali potrebám a požiadavkám pacientov. Zásadnú oblasť tak predstavuje nastavenie systémov prevencie ochorení, ich včasného diagnostikovania, nastavenia vhodnej liečby, správneho načasovania a nadväznosti jednotlivých liečebných postupov, ako aj dostupnosť štandardných, ale aj alternatívnych liekov, či liečebných procedúr. Významná pozornosť musí byť venovaná nielen oblasti fyzického, ale najmä duševného zdravia. V postpandemickom období dochádza k výraznému nárastu duševných ochorení a to nielen u staršej populácie, ale, čo je vysoko alarmujúce, u mladých ľudí. Ďalšiu významnú oblasť predstavuje starostlivosť o staršiu populáciu a dlhodobo chorých. V tejto oblasti sa členské štáty usilujú investovať do budovania centier poskytujúcich rôzne formy sociálnych služieb pre tieto skupiny obyvateľstva a ich rodinných príslušníkov.

Poslednou z tematických oblastí programu NextGenerationEU je oblasť s názvom Politika pre ďalšiu generáciu, ktorá sa primárne orientuje predovšetkým na deti a mládež so zameraním na vzdelávanie a rozvoj a posilnenie zručností. V období po prekonaní pandémie Covid-19 je nevyhnutné zamerať pozornosť na zabezpečenie všestranného rozvoja mladej generácie. Hlavná pozornosť je v rámci tejto tematickej oblasti sústredená najmä na vzdelávanie a to najmä odborné a vysokoškolské vzdelávanie, zvýšenie miery jeho dostupnosti a inklúzie, digitalizáciu vzdelávania, vzdelávanie a starostlivosť v rannom detstve, ako aj podporu zamestnanosti mládeže. Graf 48 prezentuje odhad prerozdelenia alokovaných finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti Politika pre ďalšiu generáciu.

Graf 48 Odhad rozdelenia finančných prostriedkov na jednotlivé podoblasti tematickej oblasti Politika pre ďalšiu generáciu

Zdroj: *Policies for next generation, 2025*

Ako je možné vidieť z prezentovaného grafu 48 do podoblasti zameranej na vzdelávanie a zlepšenie jeho dostupnosti, zvýšenie úrovne a kvality vzdelávania, zvýšenie miery inklúzie

vzdelávacích systémov, digitalizácie vzdelávania, podľa odhadu členské štáty Európskej únie investujú 76 % finančných prostriedkov alokovaných na túto oblasť. Do podoblasti starostlivosti a vzdelávania v rannom detstve, členské štáty Európskej únie investujú podiel na úrovni 13 % finančných prostriedkov alokovaných na túto oblasť. Do podoblasti koncentrovanej na podporu mládeže pri hľadaní prvého zamestnania a vytvárania pracovných miest pre absolventov škôl, členské štáty Európskej únie investujú podiel na úrovni 11 % finančných prostriedkov alokovaných pre túto tematickú oblasť. (Policies for next generation, 2025)

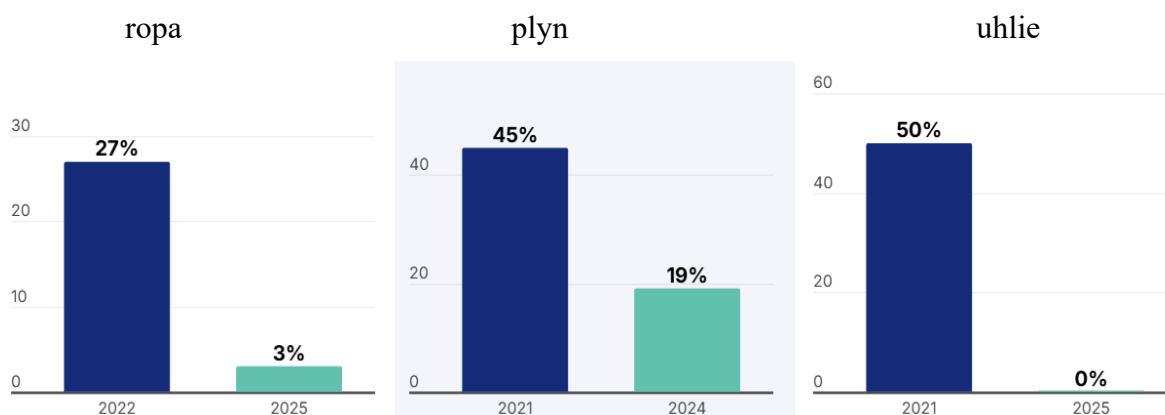
3.2.1 REPower EÚ

Jednu zo zásadných výziev Európskej únie v súčasnosti predstavuje oblasť energetickej bezpečnosti a možného potenciálneho prepuknutia energetickej krízy. Európska únia sa v tejto oblasti dlhodobo usiluje o výraznejšie posilnenie diverzifikácie svojich energetických zdrojov, ako aj o výraznejšiu diverzifikáciu v oblasti dodávok strategických energetických zdrojov do svojho vnútorného priestoru. Ozbrojený konflikt na Ukrajine, potenciál vzniku energetickej krízy ešte zvýraznil. Odozvou na destabilizáciu v oblasti dodávok energetických zdrojov, ako aj v oblasti rozkolísanosti a destabilizácie globálneho trhu s energiami je implementácia plánu s názvom REPowerEU. Jadrom financovania plánu REPowerEU je mechanizmus obnovy a odolnosti.

V rámci plánu REPowerEU je hlavná pozornosť sústredná na tri základné oblasti:

- prvú oblasť predstavuje šetrenie a efektívne využívanie vyprodukovanej energie,
- druhú oblasť predstavuje koncentrácia na výraznejšiu diverzifikáciu dodávok energie,
- tretiu oblasť predstavuje produkovanie čistej energie. (REPowerEU at a glance, 2025)

Program REPower EÚ sa zameriava na postupné znižovanie a následné ukončenie dovozu fosílnych palív z Ruskej federácie. Znižovanie dovozu fosílnych palív (ropy, zemného plynu), ako aj obmedzovanie dovozu uránu, obohateného uránu a iných jadrových materiálov pochádzajúcich z Ruskej federácie, do priestoru Európskej únie bude prebiehať v niekoľkých fázach, pričom uvedený cieľ by mal byť dosiahnutý do konca roka 2027. Postup v oblasti znižovania dovozu fosílnych palív z priestoru Ruskej federácie, prezentuje graf 41

Graf 49 Vývoj v oblasti dovozu fosílnych palív z Ruskej federácie do Európskej únie (v %)

Zdroj: REPowerEU at a glance, 2025

Členské štáty Európskej únie majú do 1. marca 2026 predložiť Európskej komisii tzv. diverzifikačné plány, s určením časového plánu a hlavných míľnikov zameraných na postupné znižovanie dovozu ropy a zemného plynu z Ruskej federácie.

V oblasti diverzifikácie energetických zdrojov a zabezpečenia energetickej potreby Európska únia realizovala viacero opatrení. V tomto smere môžeme poukázať na iniciatívu spoločného obstarávania plynu, či kreovanie a spustenie Energetickej platformy Európskej únie. V apríli 2023 Európska komisia predstavila a začala implementovať mechanizmus agregácie dovozu a spoločného nákupu s názvom AggregateEU. Mechanizmus je založený na sledovaní a vyhodnocovaní dopytu po plyne zo strany podnikov a firiem Európskej únie a Energetického spoločenstva, pričom úroveň dopytu porovnáva s ponukami dodávateľov plynu operujúcich na globálnych trhoch. Po uzatvorení jednotlivých výziev nasleduje párovanie ponúk, pričom na základ ich výsledku môžu následne podniky a firmy z Európskej únie uzatvárať zmluvy o nákupe plynu a to buď individuálne alebo spoločne. Mechanizmus AggregateEU ukončil svoju platnosť v marci roku 2025 a v súčasnosti Európska komisia pracuje na kreovaní návrhu trvalého nástroja zameraného na agregáciu dopytu po plyne, ako aj dopytu po iných strategických komoditách.

Európska únia vyvíja pomerne rozsiahle aktivity v oblasti podpory produkcie čistej energie. V poslednom období v tejto oblasti zaznamenávame pomerne zvýšenú aktivitu Európskej únie zameranú na prijímanie nových iniciatív, mechanizmov, nástrojov a opatrení zameraných na posilnenie produkcie čistej energie, zvyšovanie energetickej účinnosti, či znižovanie miery energetickej náročnosti. V novembri 2023 nadobudla účinnosť revidovaná smernica EÚ/2023/2413 o obnoviteľných zdrojoch energie. V rámci tejto smernice sa záväzný cieľ stanovený do roku 2023 o zvýšení podielu obnoviteľných zdrojov energie na celkovej energetickej spotrebe zvýšil na úroveň 42,5 % s predpokladom dosiahnuť v danej oblasti úroveň 45 %. (REPowerEU at a glance, 2025)

Vo februári 2023 bol navrhnutý Priemyselný plán Zelenej dohody pre Európu, ktorý sa opiera o štyri kľúčové piliere: predvídateľné a zjednodušené regulačné prostredie, rýchlejší prístup k financovaniu, zlepšovanie zručností, otvorený obchod pre odolné dodávateľské reťazce. V tomto istom roku bol predložený akčný plán na urýchlenie zavádzania energetických sietí a taktiež v tomto roku bola revidovaná smernica o energetickej efektívnosti. V roku 2024 nadobudla účinnosť reforma štruktúry trhu s elektrinou (zameraná na vytvorenie integrovaného vnútorného trhu s energiou) a v roku 2025 bol vypracovaný a predložený návrh Dohody o čistom priemysle. (REPowerEU at a glance, 2025)

V oblasti napĺňania iniciatívy REPowerEÚ však členské štáty Európskej únie nie sú jednotné. Najmä v skupine členských štátov, ktoré majú hospodárske odvetvia silne naviazané na klasické energetické zdroje získavané z fosílnych palív čoraz viac silnejú argumenty, že plnenie cieľov vytýčených v spomínaných strategických dokumentoch môže mať pre ich ekonomiky a tým aj budúcu dynamiku ekonomického rastu zásadné dôsledky. Viaceré členské štáty pre v súčasnosti čoraz výraznejšie akcentujú nutnosť otvorenia diskusie o možnostiach a potenciáli plnenia týchto cieľov, najmä v súčasnosti, vyznačujúcej sa rozkolísanosťou globálneho i regionálneho geopolitického i geoekonomického prostredia.

Zhrnutie

Tretia kapitola učebnice sa usilovala o poskytnutie uceleného obrazu o faktoroch, ktoré majú najzásadnejší vplyv na formovanie je súčasného postavenia nielen v regionálnom, ale najmä v globálnom meradle a ktoré svojím dosahom budú ovplyvňovať aj možné budúce perspektívy jej vývoja v globálnom i regionálnom geoeconomickom prostredí. V tejto časti učebnice sme poukázali, že Európska únia sa z dlhodobého hľadiska usiluje podporiť a posilniť svoju pozíciu v priestore svetového hospodárstva, ako aj v užšom regionálnom hospodárskom prostredí. Ako silný, nadnárodný hospodársky komplex vyznačujúci sa dosiahnutím vysokého stupňa regionálnej ekonomickej integrácie, v súčasnosti musí čeliť čoraz výraznejším výzvam a podnetom plynúcim, tak z jej vonkajšieho, ako aj vnútorného prostredia. Vo svojom vnútornom ekonomickom priestore sa Európska únia vyznačuje pomerne výraznou diferenciaciou medzi jednotlivými členskými štátmi v možnostiach a tým aj dynamike ekonomického rastu, rozvoja a posilňovania konkurencieschopnosti. Rozdiely v dynamike ekonomického rastu a rozvoja sa celkom prirodzene odrážajú aj na dynamike rastu a rozvoja Európskej únie ako celku. V nadväznosti na svoju ambíciu smerovanú k udržaniu a posilneniu pozície v priestore svetového hospodárstva a udržaniu dynamiky ekonomického rastu v konkurencii s ďalšími kľúčovými aktérmi smeruje Európska únia svoje úsilie na dosiahnutie vyššej miery vnútornej hospodárskej a územnej kohézie zavádzaním celého spektra opatrení, ktoré sú obsiahnuté v sérii stratégií, ktoré boli doposiaľ implementované v jej vnútornom priestore. Jednou z prvých stratégií tohto typu bola Lisabonská stratégia, ktoré predznačila základné strategické ciele Európskej únie pre nasledujúce desaťročia. Jadrom Lisabonskej stratégie bolo zameranie pozornosti na budovanie dynamicky sa rozvíjajúceho na znalostiach založeného a vysoko konkurencieschopného nadnárodného hospodárskeho komplexu. Tieto ambiciózne ciele rozdelené do celého spektra dielčích cieľov a iniciatív mali byť dosiahnuté v časovom horizonte do roku 2010. Napriek úsiliu, ako aj niekoľkým revíziám Lisabonskej stratégie viaceré z jej ambiciózne nastavených cieľov neboli naplnené. Po období implementácie Lisabonskej stratégie nastalo obdobie jej reflexie, ktoré prinieslo zaujímavé výsledky, ale zároveň aj poučenia do ďalšieho obdobia. Napriek určitému neúspechu Lisabonskej stratégie Európska únia pristúpila v nasledujúcom desaťročí (2010 – 2020) k implementácii ďalšej hospodárskej stratégie s výstižným názvom Európa 2020. Úvodná fáza obdobia implementácie stratégie Európa 2020 bola poznačená negatívnymi dosahmi globálnej finančnej a hospodárskej krízy, ktoré sa prejavili aj vo vnútornom ekonomickom priestore Európskej únie. Predstavitelia Európskej únie však videli v tejto stratégii možné východisko a prekonania negatívnych dôsledkov krízy a iniciovanie novej fázy ekonomického rastu a rozvoja, založenej na dosiahnutí vyššej miery udržateľnosti ekonomických procesov. V porovnaní s Lisabonskou stratégiou, bola hlavná pozornosť koncentrovaná na tri základné priority orientované na inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast, ktoré boli následne rozpracované do piatich hlavných cieľov. Úpravy boli realizované aj v oblasti pravidelného monitorovania a kontroly plnenia vytýčených cieľov, aby bol v jednotlivých fázach implementácie stratégie možné vyhodnotiť dosiahnutý pokrok v ich dosahovaní. Členské štáty si na báze vymedzenia cieľov stratégie Európa 2020 ich prahových hodnôt, mali možnosť na ich báze stanoviť svoje národné cieľové hodnoty, a tieto ciele integrovať do širšieho spektra opatrení a reforiem. Uvedený mechanizmus umožnil členským štátom reálne vyhodnotiť na

akej úrovni sú schopné dosiahnuť plnenie vytýčených cieľov s ohľadom na ich aktuálny i predpokladaný hospodársky vývoj.

Nastavenie cieľov stratégie Európa 2020 sa orientovalo na zvyšovanie miery zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov veku (teda v období produktívneho veku), zvyšovanie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva Európskej únie a kreovaniu zručností. V oblasti podpory zvyšovania kvality a úrovne vzdelávania v priestore Európskej únie bol dôraz položený najmä na vzdelávanie prispôsobené potrebám praxe, na oblasť podpory výskumu a vývoja v priestore Európskej únie, ktorá výrazne prispieva k dynamike ekonomického rastu, rozvoja a zvyšovaniu konkurencieschopnosti, ako aj na riešenie problému chudoby a sociálneho vylúčenia. Ďalšiu skupinu cieľov predstavovali ciele, ktoré tvorili integrálnu súčasť tzv. environmentálno-energetického balíčka. Z nastavenie vytýčených hodnôt bol tento balíček označovaný aj ako agenda 20:20:20. V rámci tohto balíčka išlo najmä o podporu širšieho využívania obnoviteľných zdrojov energie a zvyšovanie podielu z nich produkovanej energie na celkovej energetickej spotrebe, zvyšovanie energetickej účinnosti a efektívne využívanie vyprodukovanej energie, a znižovanie emisií skleníkových plynov oproti úrovniam dosahovaným v roku 1990. Hodnotenie miery dosiahnutia cieľov vytýčených v stratégii Európa 2020 prinieslo pozitívne výsledky. V úrovni plnenia takmer všetkých cieľov bol zaznamenaný istý pokrok, prípadne bola zaznamenaná pozitívna vývojová trajektória predznačujúca možné naplnenie stanovených cieľových hodnôt. Pomerne nízka miera dynamiky v úrovni plnenia vytýčeného cieľa bola zaznamenaná v oblasti zvyšovania podielu finančných prostriedkov prepočítaných ako podiel na HDP do oblasti podpory výskumu a vývoja. Cieľová hodnota nastavená na úrovni Európskej únie na hranicu 3 %, nebola dosiahnutá. Viacerým členským štátom sa však podarilo dosiahnuť aspoň ich národné cieľové hodnoty, pričom v skupine škandinávskych štátov bola dosiahnutá cieľová hodnota na úrovni 4 % HDP. Faktory, ktoré negatívne ovplyvnili možnosti a schopnosti členských štátov naplniť stanovený cieľ a tým aj prispieť k dosiahnutiu stanovenej priemernej hodnoty na úrovni Európskej únie ako celku je viacero a súvisia najmä so systémovým nastavením a uplatňovanými mechanizmami podpory výskumu a vývoja v jednotlivých členských štátoch. Z celoeurópskeho hľadiska však môžeme za jednu zo zásadných príčin identifikovať nízku miery diverzifikácie finančných prostriedkov investovaných do podpory výskumu a vývoja a nastavenie a sfunkčnenie mechanizmov viaczdrojového financovania.

V nasledujúcom desaťročí (2020 – 2030) Európska únia opätovne smeruje svoje úsilie na posilnenie dynamiky ekonomického rastu a rozvoja a zvyšovanie konkurencieschopnosti na regionálnej i globálnej úrovne, v turbulentnom období výrazných geopolitických a tým aj geoeconomických zmien a zvrátov. Rozvojové stratégie sú v tomto období nahradené stratégiami primárne koncentrovanými na prekonávanie negatívnych dosahov pandémie Covid-19, ozbrojeného konfliktu na Ukrajine, novej hrozby ekonomickej destabilizácie a energetickej krízy. V situácii, výrazných turbulencií prejavujúcich sa v regionálnom i globálnom geopolitickom i geoeconomickom priestore, Európska únia sústreďuje svoj úsilie nielen na sanovanie a prekonávanie negatívnych dosahov predchádzajúceho a súčasného turbulentného vývoja, ale taktiež orientuje pozornosť na podporu a iniciovanie prorastových mechanizmov. Odozvu na špecifické dosahy pandémie Covid-19, ktoré sa prejavili najmä v utlmení ekonomickej aktivity v období počas i po jej prekonaní predstavuje program nesúci názov NextGenerationEÚ. Tento program sa sústreďuje na podporu a posilnenie dynamiky

ekonomického rastu a rozvoja členských štátov Európskej únie postpandemickom období a zároveň predstavuje východisko pre podporu budovania európskeho hospodárskeho systému na pevných a udržateľných základoch vyznačujúceho sa vyššou mierou odolnosti voči ďalším možným krízovým situáciám. Program na posilnenie obnovy a odolnosti sa koncentruje na tieto základné prioritné oblasti: zelená transformácia, digitálna transformácia, sociálna a územná súdržnosť, politiky pre ďalšiu generáciu, inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast, zdravotná, sociálna a inštitucionálna odolnosť. Z nastavenia prioritných oblastí a cieľov vytýčených v rámci týchto oblastí je zrejmé, že Európska únia v ďalšej dekáde akcentuje kľúčové priority zamerané na inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast.

Kontrolné otázky a úlohy

1. Charakterizujte východiskové podmienky implementácie stratégie Európa 2020 (zhodnoťte vývoj na globálnej i regionálnej úrovni s prihliadnutím na politické a ekonomické aspekty vývoja).
2. Vymedzte a popíšte základné priority stratégie Európa 2020.
3. Vymenujte základné ciele stratégie Európa 2020 a priradte ich k trom kľúčovým prioritám.
4. Zhodnoťte úroveň plnenia cieľa stratégie Európa 2020 orientovaného na zvýšenie miery zamestnanosti obyvateľstva Európskej únie vo veku 20 – 64 rokov minimálne na úroveň 75 %.
5. Zhodnoťte úroveň plnenia cieľa stratégie Európa 2020 koncentrovaného na zvýšenie investícií na podporu výskumu a vývoja ako prepočítaný podiel HDP na úroveň 3 %. Identifikujte hlavné príčiny nízkej úrovne plnenia tohto cieľa v sledovanom období.
6. Zhodnoťte úroveň plnenia cieľov stratégie Európa 2020 integrovaných do tzv. balíčka 20:20:20.
7. Charakterizujte základné prioritné oblasti programu NextGenerationEU.
8. Popíšte kľúčové oblasti priority koncentrovanej na oblasť zelenej transformácie.
9. Popíšte kľúčové oblasti priority koncertovanej na oblasť digitálnej transformácie.
10. Aké sú možné riziká a hrozby súvisiace s masívnym využívaním digitálnych technológií z celospoločenského, ekonomického, bezpečnostného hľadiska?
11. Predstavte hlavné priority programu REPowerEU. Vymedzte hlavné línie súčasnej diskusie o možnostiach dosiahnutia cieľov tohto programu.

Úlohy a aktivity

1. Vypracuje komparatívnu štúdiu miery plnenia národných cieľových hodnôt vplyvajúcich zo stratégie Európa 2020 v krajinách V4.
2. Vypracuje prezentáciu na tému: *Plnenie národných cieľových hodnôt stratégie Európa 2020 v podmienkach Slovenskej republiky.*
3. Vypracuje prezentáciu na tému *Zelená transformácia a jej dosahy na dynamiku ekonomického rastu vybraného členského štátu.*
4. Vypracuje seminárnu prácu na tému: *Digitálna transformácia – prínosy a možné riziká jej implementácie v podmienkach Európskej únie.*

5. Uvažujte a prezentujte prístup Slovenskej republiky k plneniu prioritnej oblasti koncentrovanej na zelenú transformáciu. Ktoré opatrenia boli v danej oblasti prijaté a v akej miere sa implementujú.
6. Uvažujte a prezentujte prístup Slovenskej republiky k plneniu prioritnej oblasti koncentrovanej na digitálnu transformáciu. Ktoré opatrenia boli v danej oblasti prijaté a v akej miere sa implementujú.
7. Vymenujte a popíšte základné priority Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky.
8. Spracujte prezentáciu úrovne čerpania finančných prostriedkov alokovaných v rámci priorít Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky za rok 2024.

Použitá a odporúčaná literatúra

- Digital transition, 2025. [online] Last update: January 2025 [cit. 2025-04-12] dostupné na: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/digital.html
- Educational attainment statistics, 2025. [online] Last update: May 2025 [cit. 2025-07-12] dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php?title=Educational_attainment_statistics
- EUROPE 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth, 2020. [online] Last update: March 2020 [cit. 2025-10-12] dostupné na: <https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
- European Semester, 2025. [online] Last update: March 2020 [cit. 2025-10-12] dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/infographics/european-semester-2023/>
- European union: Gross domestic product (GDP) from 2020 to 2030, 2025. [online] Last update: November 2025 [cit. 2025-11-10] dostupné na: <https://www.statista.com/statistics/527869/european-union-gross-domestic-product-forecast/?srsltid=AfmBOor43ARRS6CUTyKP5qy0-SFgs5Wh2HIij2zMCtBNuzwh0abaKcb4>
- Employment rates – annual statistics, 2021. [online] Last update: April 2021 [cit. 2024-11-10] dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/49184.pdf#:~:text=In%202020%2C%20the%20employment%20rate%20of%20persons,2008%20and%202009%2C%20following%20the%20financial%20crisis>
- Employment - annual statistics, 2025. [online] Last update: April 2025 [cit. 2025-08-24] dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Employment_-_annual_statistics
- Energy efficiency statistics, 2025. [online] Last update: December 2025 [cit. 2025-12-28] dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Energy_efficiency_statistics
- Green transition, 2025. [online] Last update: January 2025 [cit. 2025-03-28] dostupné na: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/green.html
- Health, and economic, social and institutional resilience, 2025. [online] Last update: January 2025 [cit. 2025-03-28] dostupné na: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/health.html

Living conditions in Europe - poverty and social exclusion, 2025. [online] Last update: April 2025 [cit. 2025-08-25] dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Living_conditions_in_Europe_-_poverty_and_social_exclusion

Policies for the next generation, 2025. [online] Last update: January 2025 [cit. 2025-08-25] dostupné na: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/policies.html

R&D expenditure, 2025. [online] Last update: November 2025 [cit. 2025-11-28] dostupné na: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=R%26D_expenditure

Recovery and resilience scoreboard. Thematic analysis. Research and innovation, 2024. [online] Last update: April 2024 [cit. 2025-11-28] dostupné na: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/assets/thematic_analysis/scoreboard_thematic_analysis_research_and_innovation.pdf

Recovery plan for Europe, 2025. [online] Last update: January 2025 [cit. 2025-11-28] dostupné na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/recovery-plan-europe_en

REPowerEU at a glance, 2025. [online] Last update: May 2025 [cit. 2025-11-28] dostupné na: https://commission.europa.eu/topics/energy/repowereu_en

Share of energy consumption from renewable sources in Europe, 2025. [online] Last update: November 2025 [cit. 2025-12-13] dostupné na: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-energy-consumption-from>

Social and territorial cohesion, 2025. [online] Last update: January 2025 [cit. 2025-12-13] dostupné na: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/social.html

State of the Digital Decade 2025: Keep building the EU's sovereignty and digital future, 2025. [online] Last update: November 2025 [cit. 2025-12-13] dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/2025-state-digital-decade-package>

Smart, sustainable and inclusive growth, 2025. Last update: November 2025 [cit. 2025-12-13] dostupné na: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/smart.html

Total net greenhouse gas emission trends and projections in Europe, 2025. [online] Last update: November 2025 [cit. 2025-12-18] dostupné na: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/total-greenhouse-gas-emission-trends>

Trends and projections in Europe 2024, 2024. Luxembourg: Publications Office of the European Union, ISBN 978-92-9480-685-7, ISSN 1977-8449.

Záver

V rámci predkladanej vysokoškolskej učebnice sme skúmali a popísali základné faktory a nimi determinované podmienky, ktoré budú v nasledujúcom období ovplyvňovať pozíciu Európskej únie na regionálnej i globálnej scéne. V tomto kontexte sme poukázali, že v súčasnom období stojí Európska únia pred viacerými zásadnými výzvami, vnútorného i vonkajšieho prostredia, ktorých pôsobenie a dosahy bude musieť v najbližšom období reflektovať vo svojich strategických dokumentoch a na ich báze implementovaných stratégiách. Tieto faktory budú zároveň kľúčovými pri tvorbe možných scenárov budúceho vývoja a možných perspektív vývoja Európskej únie v regionálnom i širšom globálnom geoeconomickom a geopolitickom priestore.

V danej oblasti predpokladáme, že hlavným strategickým cieľom Európskej únie pre nasledujúce obdobie v ekonomickej oblasti, bude naďalej snaha o udržanie a zlepšenie pozície v globálnom geoeconomickom priestore, zrýchlenie dynamiky ekonomického rastu a rozvoja a samozrejme zvyšovanie jej konkurencieschopnosti na regionálnej, ale najmä globálnej úrovni. Z politického hľadiska sa bude Európska únia v nasledujúcom období usilovať o zvýšenie miery svojej vnútornej súdržnosti a jednotného postupu v kľúčových otázkach medzinárodnopolitického vývoja, predpokladáme, že v tejto oblasti sa bude usilovať o získanie stabilnejšej pozície jedného z významných globálnych geopolitických hráčov. Dosiahnutie týchto kľúčových a z pohľadu súčasného vývoja pomerne ambiciózných cieľov je determinované kumulovaným pôsobením viacerých skupín faktorov vonkajšieho i vnútorného prostredia Európskej únie. Z faktorov vonkajšieho prostredia môžeme akcentovať najmä pôsobenie a dosahy ozbrojeného konfliktu na Ukrajine, stále prítomnú hrozbu prepuknutia energetickej krízy, narušenie stability globálneho ekonomického poriadku spôsobenú špecifickým prístupom k zahraničnoobchodnej spolupráci administratívy D. Trumpa a to najmä zavádzaním colných obmedzení, ako aj reakciu ostatných kľúčových aktérov svetovej ekonomiky na tzv. nový model obchodnej politiky USA, potenciálne hroziace silové súperenie kľúčových aktérov o prístup k zdrojom (palivá, energetické suroviny, vzácne zeminy a pod.), ako aj čoraz dynamickejšia technologická rivalita kľúčových geoeconomických aktérov. Z faktorov vnútorného prostredia môžeme poukázať najmä na pôsobenie faktorov súvisiacich s demografickým vývojom obyvateľstva Európskej únie, ktoré z dlhodobého hľadiska naznačujú čoraz výraznejšie prejavy starnutia populácie, diferenciaciu vnútorného ekonomického priestoru Európskej únie z pohľadu dynamiky a potenciálu ekonomického rastu a rozvoja členských štátov, ambiciózne ciele v oblasti zelenej transformácie, ktoré sú zo strany členských štátov často kritizované a to najmä z dôvodu ich zásadného vplyvu na dynamiku ich ekonomického rastu a rozvoja v nasledujúcom období, ako aj samotné smerovanie zahraničnoobchodnej politiky Európskej únie (snaha o uzatvorenie obchodnej dohody s Mercosurom, vyjednávanie obchodných dohôd s Indonéziou, Thajskom a pod.). Zo stručného náčrtu vybraných, špecifických faktorov, ktoré už v súčasnosti a najmä blízkej budúcnosti budú ovplyvňovať pozíciu Európskej únie v priestore svetovej ekonomiky, je zrejmé, že ide o faktory pomerne zásadného významu a vplyvu, ktorých pôsobeniu bude Európska únia čeliť a bude musieť sa s nimi efektívne vysporiadať.

Hlavný strategický cieľ, ktorý sme formulovali v podobe zvýšeného úsilia a nemu podriadeným aktivitám súvisiacim so zvyšovaním a zrýchľovaním dynamiky ekonomického

rastu, rozvoja a zvyšovaním miery dosahovanej konkurencieschopnosti sa Európska únia usiluje naplniť prostredníctvom implementácie stratégií, ktoré sú následne rozpracované na hlavné priority, dielčie ciele vyznačujúce sa určením základných cieľových hodnôt, ktorých dosiahnutie prezentuje postup a napredovanie v ich naplňaní. V súčasnom období poznačenom negatívnymi dosahmi opatrení uplatňovaných v období celosvetovej pandémie Covid-19 je v priestore Európskej únie hlavná pozornosť koncentrovaná na prepojenie opatrení zameraných na prekonanie negatívnych dosahov pandémie spolu s opatreniami smerujúcimi a dynamizujúcimi procesy podporujúce formovanie modelu udržateľného ekonomického rastu a rozvoja. V tomto kontexte máme na mysli predovšetkým priority a ciele európskeho programu zameraného na obnovu a podporu odolnosti označovaného ako NextGenerationEÚ a na tento program nadväzujúce spektrum iniciatív. Do skupiny kľúčových priorít tohto programu sú zaradené tie, ktoré akcentujú potrebu zvýšeného úsilia v oblasti zelenej a digitálnej transformácie. V tejto súvislosti teda naznačujeme, že budúce perspektívy vývoja Európskej únie sú bezprostredne spojené s naplňaním cieľov a priorít definovaných v programe NextGenerationEÚ a ďalších na tieto priority napojených cieľov a opatrení. Ciele v oblasti zelenej transformácie sú pomerne ambiciózne a to tak s ohľadom na ich rozsah a dosah na jednotlivé odvetvia a sféry hospodárskeho a spoločenského života a taktiež aj s ohľadom na určený časový rámec ich postupného naplňania. Nastavenie cieľov a časového plánu ich plnenia predstavuje v súčasnosti jednu z oblastí, ktoré vedú k vyššej miere vnútornej fragmentácie Európskej únie v súvislosti s náhľadmi, ako aj potenciálom a možnosťami jednotlivých členských štátov tieto ciele efektívne naplňať. Práve v oblasti dynamiky a potreby plnenia týchto cieľov nepanuje v súčasnosti medzi členskými štátmi jednoznačná zhoda, hlavným argumentom stojacim v jadre kritiky procesu zelenej transformácie je jej zásadný vplyv a dosah na hospodársku výkonnosť a tým aj dynamiku ekonomického rastu. Na základe vyššie uvedených východísk preto predpokladáme, že v najbližšej budúcnosti Európska únia, napriek v súčasnosti pomerne výraznej kritike tohto cieľa, nebude na dosiahnutie tohto cieľa úplne rezignovať, avšak pravdepodobne pristúpi k určeniu väčšieho časového rozsahu napredovania v plnení jeho dielčích priorít ak, aby sa členské štáty a ich hospodárstva vedeli na tieto zásadné zmeny lepšie pripraviť.

Posilnenie ekonomického rastu a rozvoja a zvyšovanie miery dosahovanej konkurencieschopnosti je úzko prepojené aj na oblasť výchovy a vzdelávania a najmä podpory výskumu a vývoja. Týmto oblastiam je venovaná zásadná pozornosť už od obdobia implementácie stratégie Európa 2020 v ktorej boli tieto oblasti považované za kľúčové v rámci priority orientovanej na dosahovanie inteligentného rastu. V oblasti výchovy a vzdelávania už mnohé členské štáty pristúpili k realizácii zásadných reforiem v oblasti vzdelávacieho systému. Hlavný dôraz je položený na osvojovanie si nových vedomostí, avšak nie tradičným spôsobom, ale najmä prostredníctvom rozvoja intelektuálnych schopností žiakov a študentov spojených s kritickým myslením, schopnosťou selektovania a overovania relevancie informácií, schopnosťou samostatného vyhľadávania nových informácií, schopnosťou syntézy získaných dát, informácií, poznatkov do ucelenej podoby – vo forme základnej znalostnej bázy jednotlivca. Práve rozvoj týchto kompetencií zvyšuje konkurencieschopnosť jednotlivca na trhu práce a vytvára vhodné predpoklady pre potenciálne získanie vhodnej pracovnej pozície. Predpokladáme, že v blízkej budúcnosti bude Európska únia toto smerovanie naďalej

podporovať a to najmä v nadväznosti na zvyšovanie miery zamestnanosti a miery produktivity práce.

Špecifickú oblasť predstavuje oblasť podpory výskumu a vývoja na ktorú aj v súvislosti s cieľmi v oblasti zelenej i digitálnej transformácie je potrebné zamerať zvýšenú pozornosť. V období hodnotenia výsledkov procesu implementácie stratégie Európa 2020 bol práve cieľ orientovaný na zvyšovanie podielu investícií do výskumu a vývoja vyhodnotený ako nesplnený, pričom medzi jednotlivými členskými štátmi boli zaznamenané výrazné rozdiely a odchýlky v úrovni plnenia národných, cieľových hodnôt určených pre plnenie uvedeného cieľa. Do budúcnosti preto predpokladáme, že na túto oblasť, ktorá má výrazné prepojenie na tvorbu nových znalostí a ich transformáciu do podoby inovácií, budú alokované ďalšie pomerne významné objemy finančných zdrojov. Dôraz bude položený aj na dosiahnutie výraznejšej diverzifikácie zdrojov investovaných do podpory výskumu a vývoja, teda možnosti využívania viaczdrojového financovania najmä do oblasti aplikovaného výskumu.

Vecný register

- balíček 20 –20 – 20, 80
- digitálna transformácia, 87, 92, 106
- Európska únia, 6, 7, 18, 27, 37, 44, 47, 51, 52, 53, 54, 58, 59, 61, 63, 66, 67, 68, 74, 75, 77, 80, 81, 85, 87, 92, 102, 103, 104, 106, 109, 110
- globalizácia, 2, 7, 8, 9, 11, 12, 29
- globálna ekonomika, 10, 11
- globálne geoeconomické vzťahy, 7
- HDP, 3, 22, 28, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 54, 61, 63, 69, 71, 73, 74, 76, 77, 105, 106
- hospodársky rast, 53
- hospodársky rozvoj, 53
- inovácie, 4, 14, 19, 55, 59, 86, 98
- inovačná výkonnosť, 56, 59
- inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast, 87, 96, 105, 106
- Kompas konkurencieschopnosti, 54, 59, 61, 63, 65
- konkurencieschopnosť, 18, 59, 73, 78, 111
- mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, 86
- miera zamestnanosti, 74, 75
- NextGenerationEU, 5, 67, 86, 87, 92, 96, 98, 100, 101, 106
- pandémia Covid-19, 26, 35, 47, 92, 101
- pokles ekonomickej aktivity, 24, 26, 36
- politiky pre ďalšiu generáciu, 87, 106
- priame zahraničné investície, 2, 51
- REPowerEU, 102, 103, 104, 108
- sociálna a územná súdržnosť, 87, 106
- stratégia Európa 2020, 2, 67, 73
- svetová ekonomika, 2, 7, 31
- zdravotná, sociálna a inštitucionálna odolnosť, 87, 106
- zelená transformácia, 87, 106

Autori:

© doc. PhDr. Lucia Rýsová, PhD. (kapitola 1., 3.)

© prof. PhDr. Peter Čajka, PhD. (kapitola 2., 3.)

© doc. PhDr. Rastislav Kazanský, PhD. (kapitola 1., 3.)

Názov: Pozícia Európskej únie v priestore svetového hospodárstva. Súčasný stav a budúce perspektívy

Recenzenti: doc. PhDr. Andrea Čajková, PhD.

doc. Ing. Dušan Masár, PhD.

Formát: A4

Rozsah: 115 s.

Vydanie: Prvé, 2025

Vydavateľ: Belianum Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Edícia: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov

ISBN 978-80-557-2306-8

EAN 9788055723068

<https://doi.org/10.24040/2025.9788055723068>

ISBN 978-80-557-2306-8

9 788055 723068